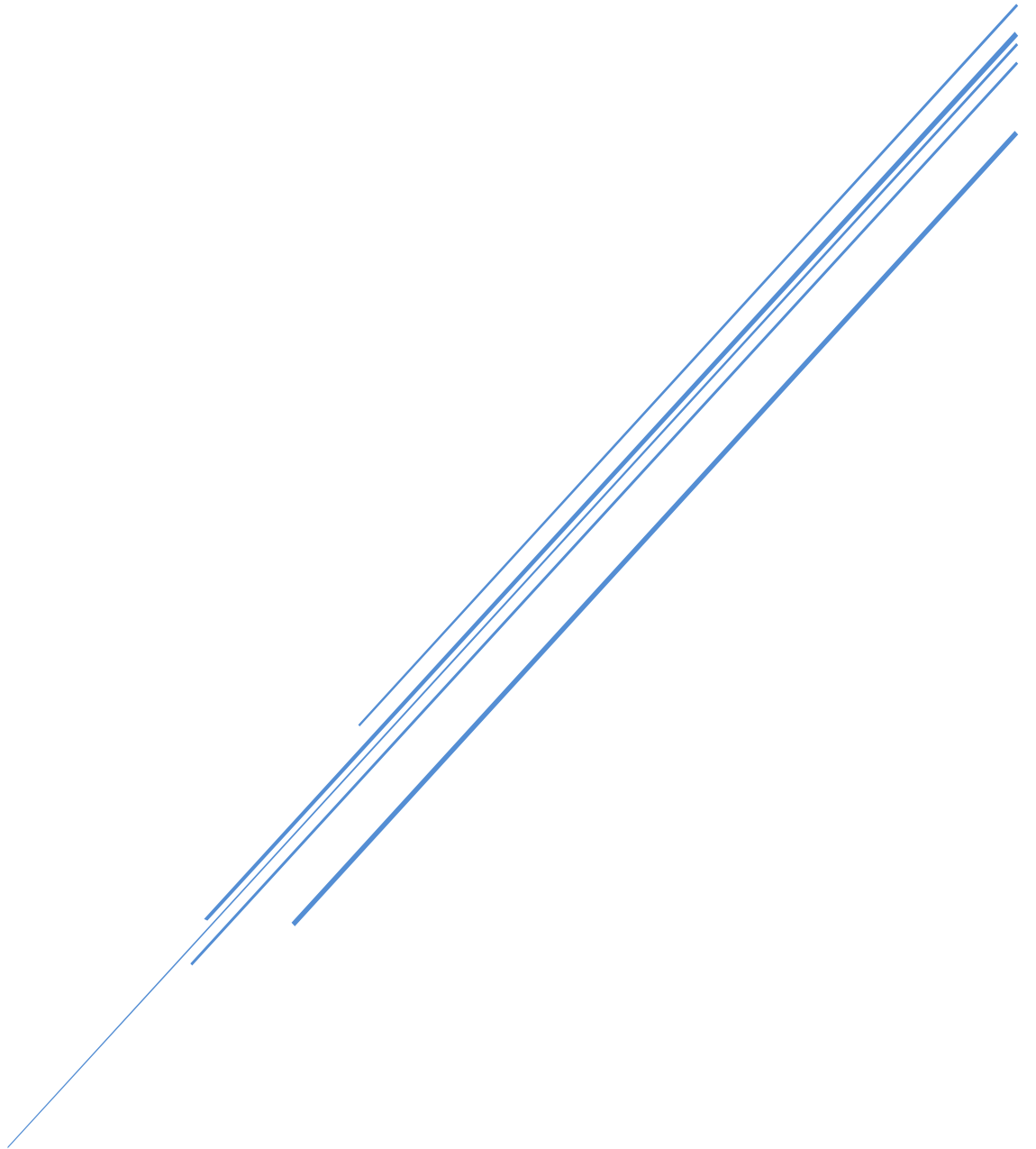

ESKİŞEHİR İLİNİN ÇOK SEKTÖRLÜ VE ÇOK DİSİPLİNLİ SOSYAL RİSK ARAŞTIRMASI

Eskişehir Valiliği

ESKİŞEHİR İLİNİN ÇOK SEKTÖRLÜ VE ÇOK DİSİPLİNLİ SOSYAL RİSK ARAŞTIRMASI

Proje Yöneticisi ve Editör
Âdem SOLAK

2025

PROJE BİLİM EKİBİ VE YAZARLAR

Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

Prof. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN

Prof. Dr. Sezgin AÇIKALIN

Prof. Dr. Mehmet TEYFUR

Prof. Dr. Mustafa KARACA

Prof. Dr. Mustafa DAMAR

Doç. Dr. Gül Sultan ÖZEREN

Doç. Dr. Hatice KILINÇER

Doç. Dr. Ömer BİLEN

Dr. Öner SOLAK

Dr. Burcu UĞUR

Dr. Mehmet GÜR

ÖNSÖZ

Ülkemizde son yarım yüzyılda özellikle büyükşehirlere küçük şehirlerden ve kırsal kesimlerden yoğun bir göç artışı oldu. Eskişehir gibi daha batıda bulunan ve daha çok gelişmiş olan şehirler nüfus değişiminden daha fazla etkilendi. Nüfus değişiminin yanında sanayileşme ile yaşanan mesleki ve sosyal değişimler de şehir yaşıantılarında hızlı değişimlere yol açtı.

Sosyolojik yapıdaki değişimler, toplum hizmetlerinde de yeni yapılanmalara yol açar. Eğitim, sağlık, güvenlik, adalet, tarım, sanayi, turizm ve diğer tüm alanlarda yaşanan değişimlere uygun yeni sosyal politikalar geliştirilmesi, değişen ihtiyaçlara göre tedbirler alınması sosyal devlet anlayışının gereğidir. Bu bağlamda Eskişehir ilinin özellikle çocuk ve aile bağlamında kendi içinde zamana göre değişen ihtiyaçlarının bilimsel tespiti için bu araştırma yapıldı.

“Eskişehir ilinin çok sektörlü ve çok disiplinli sosyal risk araştırmaları projesi sonuç raporu”, ilimiz kurum ve kuruluşlarında görev yapan tüm kamu çalışanları için bir yol haritası olacaktır. “İlimizde çocukların ve ailelerin iyiliği ve esenliği için daha neler yapılabilir” sorusuna bulunan cevaplar ve raporla ortaya konan bilimsel öneriler tüm ilgili kurum ve kuruluşlarımızın hizmet stratejilerini revize etmede dikkate alınmalıdır.

Özellikle ilimizde okuyan dört bin lise öğrencisine uygulanan “sosyal risk durumu anketi” sonuçları üzerinde okul yöneticilerimizin, aile ve çocuk alanında görevi bulunan diğer kurum müdürlüklerimizin ortak değerlendirmelerde bulunması, Cumhurbaşkanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı Genelgeleri doğrultusunda şiddetin daha ortaya çıkmadan önlenmesine yönelik olarak etkin çalışmalar yürütmesi önemlidir. Okul ve aile eksenli “İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanlığı” ve “Yeminli Sosyal Arabuluculuk” programlarının bütün kurum ve kuruluşlarımızda yaygınlaştırılması yoluna gidilmesi hem genelgeler hem de rapor tespitleri açısından önem arz etmektedir.

Eskişehir ili sosyal risk araştırması projesinin gerçekleşmesinde yer alan araştırma ekibine ve proje yöneticisi HEGEM Vakfı başkanı Âdem Solak hocamıza teşekkür ederim.

Hüseyin AKSOY

Eskişehir Valisi

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu çalışma, Eskişehir ili özelinde gerçekleştirilen çok disiplinli ve çok sektörlü bir sosyal risk araştırmasının bulgularını içermektedir. Araştırma, adalet, aile, çocuk, eğitim, sağlık, göç, bağımlılık, şiddet, suç, mağduriyet gibi alanlardaki verileri hem kuramsal hem saha temelli analizlerle harmanlayarak, Türkiye’de yaygınlaşan sosyal risklerin yerel düzeyde nasıl tezahür ettiğini kapsamlı biçimde ortaya koymaktadır.

Temel Bulgular

Sosyal Risklerin Kümelenmesi: Eskişehir’de çocuk suçluluğu, madde bağımlılığı, eğitimde eşitsizlik, aile içi şiddet gibi riskler birbiriyle bağlantılı şekilde kümelenmekte ve toplumsal kırılganlığı artırmaktadır.

Aile Yapısında Bozulma: Parçalanmış aile yapısı, ekonomik baskılar ve ebeveynlik desteğinin azalması, çocukların şiddete, suça sürüklenmesini ve eğitime erişimin zayıflamasını kolaylaştırmaktadır.

Göçmen Entegrasyonu: Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sosyal uyumunda yaşanan güçlükler; eğitimde, istihdamda, sosyal hizmetlere erişimde ciddi sorunlar doğurmaktadır.

Eğitimde Eşitsizlikler: Dijital okuryazarlık farkları, rehberlik ve Psiko-sosyal destek hizmetlerinin yetersizliği, okul terki, sosyal dışlanma riskini artırmakta; gençlerin anlamsızlık ve karamsarlık duygularına itilmesine yol açmaktadır.

Ruh Sağlığı ve Şiddet: Ruhsal sorunlar, intihar ve uyuşturucuya yöneliş, sağlık çalışanları dâhil kamu görevlilerine yönelik şiddet hem bireysel zorlanmaları ve hem de sistemik zafiyetleri gözler önüne sermektedir.

Bağımlılıkların Yükselişi: Uyuşturucu ve dijital bağımlılık hızla artmakta, özellikle gençler üzerinde ciddi psikososyal riskler yaratmaktadır.

Yasal Politikaların Uygulama Açığı: Üst Politika Belgeleri (Kalkınma Planları, İnsan Hakları Eylem Planları, Cumhurbaşkanlığı Genelgeleri, Bakanlık Genelgeleri...) yeterince güçlü ve kapsamlı çerçeveler/öneriler/hizmet talimatları sunsa da, yerel düzeyde bunların uygulanması çoğu zaman sınırlı ve yetersiz kalmaktadır. Sorunların tanımı ve çözüm yöntemlerinin gerçek ihtiyaçlar ekseninde yeniden planlanmasında, çok sektörlü ve çok disiplinli anlayışla birliktelikle hareket edilmesinde zorlukların yaşandığı görülmektedir.

Stratejik Öneriler

Erken Müdahale Sistemleri: Eğitim ve sağlık odaklı erken uyarı sistemleri ile risk altındaki çocuklar belirlenmeli, psikososyal destek sistemleri ilçeler, mahalleler ve okullar düzeyinde yaygınlaştırılmalıdır.

Aile Temelli Önleyici Politikalar: Aile ekseninde şiddet, yoksulluk ve parçalanmış aile yapısına karşı aile danışmanlık ve sosyal arabuluculuk merkezleri ve psiko-sosyal yardım programları güçlendirilmelidir.

Yerel Entegrasyon Planları: Göçmenlerle ilgili sorunlara çözüm için dil eğitimi, müzakere ve sosyal arabuluculuk kültürü, mesleki eğitim ve sosyal kaynaştırma projeleri Eskişehir ölçeğinde pilot olarak uygulanmalıdır.

Gençlik Politikaları: Gençlerin eğitime tutunması, şiddet ve şiddetin bir türü olan bağımlılık yöneliş nedenlerinin ortadan kaldırılması ve istihdama katılması için spor, sanat ve girişimcilik temelli programlar hayata geçirilmelidir.

Ruh Sağlığı Yatırımları: Toplum ruh sağlığı merkezleri güçlü bir hizmet yapısıyla çoğaltılmalı, okullarda psikolojik danışman sayısı artırılmalı, sisteme insan hakları ve şiddet önleme danışmanı saha aktörleri dâhil edilmeli, çocukların/gençlerin her tür kötü alışkanlık ve davranışa yönelişini önleyici politikaları geliştirilmelidir.

Veri Temelli Yönetim: Sosyal risk haritaları, mahalle bazlı veri sistemleri ile entegre edilmeli; kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı güçlendirilmelidir.

Çocuk Eksenli Sosyal Politikalar ve Yeni Yapılar: Çocuk mağduriyetleri, çocuklarda mükerrer suçluluk, suça sürüklenen çocuklar boyutunda çok sektörlü ve çok disiplinli yeni araştırma ve sorun önleme yapıları oluşturulmalı; yaşanan sorunların var olan uygulama yöntemleriyle ve hazır bulunan çalışanlarla ortadan kaldırılamayacağı gerçekliği esas alınarak yeni politikalar ve hizmet yapıları oluşturulmaktadır.

İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Eksenli Yeni Stratejiler, Yeni Modeller: Her dönem kendine has sorunlar barındırır. Günümüz dünyasında ve ülkemizde yaşanan sosyal sorunlar, eski ezberlerimiz üzerinden anlaşılması ve düzeltilmesi kolay olmayan özellikler içermektedir. Çok sektörlü ve çok disiplinli sistematikle yeni hizmet modelleri, “özellikle insan hakları ve şiddet önleme

temeli” üzerinden kurgulanmalıdır. Şiddetin, insan hak ihlallerinin daha ortaya çıkmadan aile, okul ve diğer sosyal yaşam alanlarında önlenmesi anlayışını esas alan hizmet akli ve uygulama felsefesinin öne çıktığı aşamaya geçilmelidir; bu geçişin üst politika belgelerindeki temel hükümler ekseninde ve yerelin uygulama gücüyle başarılabileceğine inanmalıyız.

Sosyal Risk Araştırmaları Raporu Önerileri: Eskişehir ili için merkezi üst politikalar oluşturulmasında, Eskişehir ili eksenli yerel ve güncel stratejik eylem planlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında bu raporun bilimsel rehberliği esas alınmalıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	4
YÖNETİCİ ÖZETİ.....	5
Temel Bulgular.....	5
Stratejik Öneriler.....	6
İÇİNDEKİLER.....	8
1. SOSYAL SORUNLAR VE SOSYAL RİSKLER: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	13
Giriş	13
Risk Toplumu Kuramı	14
Sosyal Sorun Kavramı ve Sorun Alanları	15
Sosyal Risk Kavramı ve Sosyal Risk Türleri	17
Sosyal Sorunlar ile Sosyal Riskler Arasındaki İlişki ve Farklar	18
Sosyal Sorun ve Sosyal Risklerin Nedenleri	20
Sosyal Sorun ve Risklerin Etkileri ve Sonuçları.....	22
Günümüzde Türkiye’de Görülen Başlıca Sosyal Sorunlar ve Sosyal Riskler	24
Şiddet.....	25
İstismar	26
Suç.....	28
Bağımlılık	29
Diğer Önemli Sosyal Sorunlar:	31
Sosyal Sorun ve Riskleri Önlemeye Yönelik Politikalar	35
12. Kalkınma Planı (2024-2028) ve Sosyal Politikalar	35
Bakanlıkların Strateji ve Eylem Planları	36
Eskişehir İli Özelinde Sosyal Sorunlar ve Sosyal Riskler.....	39
2. YÖNTEM	44
Resmi İstatistikler ve Kurumlara Dair Veriler	44
Nitel Görüşmeler.....	48
Alan Taraması	51
Veri Toplama Aracı (HEGEM Şiddet Anketi).....	52
Veri Analizi	52
3. ADALET VE TÜİK İSTATİSTİKLERİYLE ESKİŞEHİR.....	53
Eskişehir İlinin Çocuk Suçluluğu Yönünden Sosyal Risk Durumu	54

4. CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ “ÇOCUK SUÇLU” MAHKÛMLARLA ANKET	
Çalışması Ceza İnfaz Kurumları Psikososyal Ve Eğitim Servisi Görevlileri İle Odak Grup Görüşmeleri.....	58
5. AİLE/ÇOCUK BAĞLAMINDA SOSYAL SORUN VE RİSKLERDE ESKİŞEHİR...65	
Aile Eksenli Riskler	65
Aile Tipi	65
Konut Sahipliği Durumu	67
Boşanmalar	68
Tek Çocuk Olma	72
Aile İçi Şiddet	73
Ailede Sorun ve Çatışma Çözüm Stratejilerine İlişkili Riskler	82
Aile İçerisinde Öfke, Anlamsızlık, Karamsarlık ve Hayatta Olmama Gibi Olumsuz Duygu, Düşünce ve Davranışları Yaşama.....	86
Ailenin Suç Geçmişi	90
Ailede Suç Mağduru Bulunma Durumu	91
Ekonomik Durum.....	93
Çocuk İle İlgili Riskler.....	97
Tek Çocuk olma	97
Ebeveynin Fiziksel Şiddetine Doğrudan Maruz Kalma	99
Ağabey ve Abla Fiziksel Şiddetine Maruz Kalma	100
Kardeşlere Fiziksel Şiddet uygulama	101
Kardeşler Arasında Sörün Çözme Biçimi	102
Çocuk Suçluluğu (Suç Faili, Suça Sürüklenen veya Suç Mağduru Çocuk)	104
Taciz Olayına Şahit Olma Durumu.....	113
Korunmaya Muhtaç Çocuklar	115
Sokakta Çalıştırılan Çocuk.....	124
Dilencilik	125
İnternet Kullanımına İlişkin Riskler	126
Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Nitel Görüşmeleri	129
İlin Temel Sosyal Risk Faktörleri	129
En Kırılgan Gruplar	130
Öncelikli Müdahale Edilmesi Gereken Alanlar	131
Çözüm Önerileri	133
Genel Değerlendirme	134
Sonuç ve Öneriler	136

Genel Sonuçlar ve Öneriler	138
6. OKUL VE EĞİTİM HAYATINA İLİŞKİN RİSKLERDE ESKİŞEHİR	139
Okullaşma Oranı.....	139
Okul Devamsızlıkları	141
Disiplin Cezaları	143
Okul ve Çevresinden Kaynaklanan Sosyal Riskler	146
Fiziksel Şiddet Mağduru Veya Faili Olmak.....	147
Okul Yolunda/Çevresinde Şiddete Uğrama Korkusu Yaşama Durumu.....	148
Okul Yolunda/Çevresinde Öğrencilerde Delici-Kesici Alet Taşıma Durumu	149
Okulda Sorun Çözme Biçimi	150
Okul Ortamlarında Ya da Sosyal Çevrede Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar	151
Okul ve Çevresinde Bağımlılık ve Madde Kullanımı	152
Eskişehir İlinde Sosyal ve Eğitimsel Riskler: Betimsel Nitel Bir Analiz	153
Giriş	153
İlin Sosyal Riskleri	153
Sosyal Yapının Değişimi	153
Göç ve Sığınmacıların Etkisi	154
Eğitime Ait Riskler	154
Akademik Başarıda Düşüş ve Motivasyon Eksikliği	154
Eğitimde Eşitsizlikler	154
Rehberlik ve Psikolojik Destek Yetersizlikleri.....	154
Dezavantajlı Grupların Yaşadığı Sorunlar	154
Öncelikli Müdahale Alanları	155
Çözüm Önerileri	155
Sonuç.....	156
7. SAĞLIK ALANINA İLİŞKİN RİSKLERDE ESKİŞEHİR	157
Madde Bağımlılığı.....	157
Mahalle Bazlı Madde Bağımlılığı	169
Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet	171
Ruh Sağlığı Sorunları	174
Kadın Sağlığı.....	178
İntiharlar	179
Engellilik	186
8. LİSE ÖĞRENCİLERİNE UYGULANAN ŞİDDET ANKETİ ANALİZİ	189

Eskişehir'deki Liseler	190
Eskişehir'deki Eğitim Sistemi ve Tercihler	190
Eskişehir'deki Cinsiyet Dağılımı	192
Eskişehir'deki Kardeş Sayısı	192
Eskişehir'de Öğrencilerin Aile Yapısı	192
Eskişehir'de Öğrencilerin Okul Değişirme Durumu	196
Eskişehir'de Öğrencilerin Göç Durumu	199
Eskişehir'deki Öğrencilerin Oturduğu Konutun Statüsü	201
Eskişehir'deki Ailelerin Gelir Durumu	203
9. GÖÇLE İLGİLİ SOSYAL RİSKLER	270
İlin Sosyal Riskleri	270
Temel Sosyal Risk Faktörleri	270
Risklerin Mekânsal Dağılımı	270
Göç ve Göçle İlgili Riskler	270
Göçmenler Arasındaki Riskli Gruplar	270
Kültürel Uyum ve Eğitim	270
Suç ve Güvenlik Riskleri	270
Ekonomik Sorunlar	271
Öncelikli Müdahale Alanları	271
Eğitim ve Dil Kursları	271
Kadın ve Çocuk Koruma Hizmetleri	271
Ekonomik Destek ve İstihdam	271
Toplumsal Uyum ve Farkındalık Çalışmaları	271
Çözüm Önerileri	271
10. GENEL SONUÇ VE ÖNERİLER	273
Sonuç	273
Politika ve Uygulama Önerileri	274
Eğitim ve Erken Müdahale Politikaları	274
Aile Destek Sistemleri ve Koruyucu Hizmetler	274
Gençlik, İstihdam ve Gelecek Perspektifi	274
Dijital Bağımlılık ve Ruh Sağlığı Mücadele Programları	275
Mahalle Temelli Sosyal Hizmet Modelleri	275
Güvenlik Politikalarında Rehabilitasyon Odaklı Yaklaşım	275
Entegre Sosyal Risk Takip Sistemi	275

İlin Sosyal Sorun Analizi ve Risk Haritası.....	275
KAYNAKLAR.....	277
EKLER.....	285
EK 1: HEGEM ŞİDDET ANKETİ.....	285

1. SOSYAL SORUNLAR VE SOSYAL RİSKLER: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Giriş

Toplumlar tarihi boyunca bireyler ve topluluklar çeşitli sosyal riskler ve sosyal sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Modern dünyada, ekonomik, sosyal ve politik değişimler bu risklerin ve sorunların hem niteliksel hem de niceliksel olarak artmasına yol açmıştır (Çoban, 2025, s.1).

Toplumlar tarihsel süreç içinde sürekli dönüşüm geçirirken, bu dönüşümler sosyal sorunları ve riskleri de beraberinde getirmiştir. Sanayi Devrimi ile birlikte toplumsal yapı derinden sarsılmış; kitlesel işsizlik, yoksulluk, emek sömürsü ve sosyal adaletsizlik gibi pek çok mesele sosyal sorun haline gelmiştir (Şişman, 2018, s. 3). Günümüz toplumu, bireylerin yaşam kalitesini tehdit eden hem bireysel hem de kolektif düzeyde çok yönlü çözüme kavuşturulması gereken risk ve sorunlarla karşı karşıyadır. Bu risk ve sorunlar yalnızca mevcut yapısal zafiyetlerden değil, aynı zamanda modernleşmenin, küreselleşmenin ve toplumsal dönüşüm süreçlerinin etkilerinden de kaynaklanmaktadır. Sosyal sorunlar, toplumsal yapıyı tehdit eden mevcut problemler iken; sosyal riskler, bu tür sorunların ortaya çıkmasına neden olabilecek ve müdahale gerektiren geleceğe dönük belirsizliklerdir (Donnelly, 1981; Yılmaz ve Göktürk, 2019, s. 80).

Sosyal sorunlar, toplumlarının tarihsel gelişim süreci boyunca geçirmekte olduğu önemli değişim ve dönüşümlere bağlı olarak sosyal sorunlar, niteliksel ve niceliksel açılardan sürekli olarak daha geniş bir kapsama ulaşmaktadır. Günümüz dünyasında dünya toplumlarınca tecrübe edilen ve kamuoyunun gerek yerel gerekse küresel düzlemlerinde ön plana çıkan belli başlı sosyal sorunlara örnek olarak fakirlik, kıtlık, zorunlu göç, işsizlik, her türlü bağımlılık, suçluluk, cinsiyet eşitsizliği, toplumsal şiddet, cinsel taciz, her türlü ayrımcılık, çocuk evlilikleri, ergen hamileliği, kadın sünneti, çocuk işçiliği, terör, eğitim eşitsizliği, engellilerin sosyalleşmesi, intiharlar, aşırı nüfus artışı, obezite, insan hakları ihlalleri ve trafik sorunları verilebilir. Bu sorunların varlığı, yoğunluğu ve önceliği toplumdan topluma değişiklikler arz etmektedir.

Bu bağlamda sosyal sorunlar, toplumun geniş kesimlerini etkileyen, müdahale gerektiren ve toplumsal işleyişi bozan durumlardır. Öte yandan sosyal riskler, bireylerin gelecekte karşılaşılabilecekleri sosyal tehditleri ifade eder ve genellikle sosyal

politika ve güvenlik mekanizmalarıyla yönetilmeye çalışılır (Koçak, 2020, s. 21). Sosyal sorunlar ve sosyal riskler, yalnızca toplumsal yapıların doğrudan gözlenebilir sorunları değil, aynı zamanda politika yapıcıların müdahaleleriyle biçimlenen dinamik süreçlerdir.

Sosyal bilimlerde “sosyal sorun” ve “sosyal risk” kavramları, toplumun yapısal işleyişini etkileyen temel dinamiklerden ikisini ifade eder. Sosyal sorunlar halihazırda mevcut ve geniş kitleleri etkileyen olgular iken; sosyal riskler, gelecekte ortaya çıkma potansiyeli olan ve bireyleri ya da grupları olumsuz etkileyebilecek durumları kapsar.

Sosyal sorunlar ve sosyal riskler birbirini tamamlayan kavramlar olup, çağdaş sosyal politika literatüründe yalnızca tespit değil, önleme ve müdahale temelinde de analiz edilmektedir. Bu iki kavram, sosyal politika, halk sağlığı, eğitim ve gençlik çalışmaları gibi farklı disiplinlerde kesişmekte ve her bir alanda politika yapıcılar için farklı müdahale stratejilerini gerekli kılmaktadır.

Her iki kavrama geçmeden önce günümüzde sosyal sorunlar ve sosyal risklerle ilgili temel bir kurama değinmek faydalı olacaktır.

Risk Toplumu Kuramı

Risk toplumu, modern toplumların risk olgusuna verdiği yanıt biçimini tanımlayan bir kavramdır. Alman sosyolog Ulrich Beck tarafından 1986’da ortaya atılan “Risk Toplumu” kuramı, modernleşmenin yol açtığı tehlike ve belirsizliklerle sistematik olarak başa çıkma çabasını ifade etmektedir. Beck’e göre sanayi toplumunun gelişimiyle birlikte ortaya çıkan yeni tür riskler, geleneksel sınıfsal ve coğrafi sınırları aşarak tüm toplumu etkiler hale gelmiştir.

Risk toplumu kuramının temelinde, modernleşme ile ortaya çıkan teknolojik ve endüstriyel atılımların sadece ilerleme getirmekle kalmayıp yeni belirsizlikler ve tehditler de doğurduğu fikri vardır. Beck, modern toplumun ulaştığı aşamayı “sanayi toplumunun devamı niteliğinde yeni bir evre” olarak tanımlarken, bu evrenin karakteristiğinin hesaplanamaz riskler olduğunu belirtir. Örneğin, çevresel kirlenme, nükleer kazalar, küresel salgınlar ve finansal krizler gibi olgular, risk toplumunun tipik sorunlarıdır ve bu riskler coğrafi veya sınıfsal sınır tanımadan herkesi etkileyebilir. Anthony Giddens da risk toplumu kavramına benzer şekilde yaklaşarak, modern toplumun giderek geleceğe ve güvenliğe odaklandığını, bu nedenle risk kavramının merkezi bir önem kazandığını vurgular.

Beck, risk toplumunu “tehlikelerin ve belirsizliklerin küreselleşmesi” şeklinde de açıklar. Klasik sanayi toplumunda riskler daha çok bireysel veya lokal kazalar iken, risk toplumunda riskler insan eliyle üretilmiş ve tüm dünyaya yayılmış durumdadır. Bu nedenle modern toplum, bir yandan bilim ve teknoloji aracılığıyla riskleri kontrol altına almaya çalışırken, diğer yandan bu kontrol çabasının kendisi yeni belirsizlikler yaratmaktadır. Beck’in ifadesiyle, risk toplumu “kendi kendini tehdit eden bir toplum”dur; yani modernleşme sürecinin yarattığı tehditlerle yüzleşmek zorunda olan bir toplumdur.

Risk toplumunda iki kavram öne çıkar sosyal risk ve sosyal sorun. Her ikisi de araştırma projemizin merkezindedir. Aşağıda detaylı olarak açıklanmışlardır.

Sosyal Sorun Kavramı ve Sorun Alanları

Sosyal sorun, toplumun hatırı sayılır bir kesimi tarafından mevcut değer ve normlara aykırı görülen ve çözülmesi gereken bir durum olarak tanımlanır (Çoban, 2025, s.1). Çoban'a göre sosyal sorunlar, tarih boyunca toplumların geçirdiği değişimlerle birlikte genişleyerek çeşitlenmiştir. Yoksulluk, işsizlik, zorunlu göç, cinsiyet eşitsizliği ve sağlık hizmetlerine erişimdeki problemler günümüzde öne çıkan sosyal sorunlardandır.

Sosyal sorun kavramı, özellikle Sanayi Devrimi ile birlikte toplumsal düzenin bozulmasıyla belirginleşmiştir. Sanayi üretimi, işgücü piyasasında büyük bir dönüşüme neden olmuş, çocuk işçiliği, kadın emeğinin sömürülmesi, kentleşme sorunları ve işçi sınıfının yoksullaşması gibi birçok sorunu beraberinde getirmiştir (Şişman, 2018, s. 9; Koçak, 2020, s. 1). Bu bağlamda sosyal sorunlar, yalnızca bireysel problemler değil, aynı zamanda kolektif yaşamın düzenini etkileyen yapısal meselelerdir.

Koçak (2020), sosyal sorunları "bireylerin veya grupların karşılaştığı, toplumun genel normlarıyla çelişen ve sosyal sistemin işleyişini bozan durumlar" olarak tanımlar. Bu durumlar toplumun ahlaki değerlerini, ekonomik dengesini ve siyasal istikrarını tehdit edebilir.

C. Wright Mills (akt. Çoban, 2025, s.1) ise, sosyal sorunların sadece bireysel rahatsızlıklar değil, temel toplumsal kurumların işlevsizliklerinden kaynaklanan ve geniş kitleleri etkileyen kamusal meseleler olduğunu vurgulamıştır.

Donnelly (1981), sosyal sorunları, "toplum yapısı içinde kök salmış, önemli sayıda insanı olumsuz etkileyen durumlar" olarak tanımlar. Buna göre bir durumun sosyal

sorun olarak kabul edilebilmesi için sadece zarar üretmesi değil, aynı zamanda bu zararın yapısal nedenlere dayanması gerekir. Donnelly'nin klasik örneği olan işçi güvenliği ve sağlığı problemi, bireysel hatalardan ziyade ekonomik yapıların doğrudan bir sonucudur (Donnelly, 1981, s. 4).

Donnelly ayrıca "sosyal sorun" (problem) ve "sosyal mesele" (issue) kavramları arasında ayrım yapar. Sosyal sorun, nesnel bir gerçekliği ifade ederken; sosyal mesele, toplumda tartışmalara neden olan fakat her zaman nesnel bir zarara dayanmayan durumlardır. Örneğin, yoksulluk her zaman bir sosyal sorun olabilir, ancak yalnızca belirli dönemlerde sosyal mesele haline gelir (Donnelly, 1981, s. 6).

Sosyal sorun, toplumun önemli bir kesimini etkileyen, mevcut sosyal düzeni tehdit eden ve kolektif çözüm gerektiren durumlar olarak tanımlanır (Koçak, 2020; Şişman vd., 2018). Bu sorunlar genellikle işsizlik, yoksulluk, aile içi şiddet, bağımlılık gibi yapısal ya da kültürel bozulmalardan kaynaklanır. Donnelly (1981) ise sosyal sorunu, bireysel rahatsızlıklardan farklı olarak toplumsal yapıyla ilişkili, çözülmesi gereken problemler olarak tarif eder.

Sosyal sorunlar çok çeşitli alanlarda ortaya çıkabilir. Ekonomik alanda işsizlik, gelir eşitsizliği ve yoksulluk; eğitim alanında okula devamsızlık, eğitimsizlik; aile ve demografi alanında boşanma, aile içi çatışmalar, çocuk istismarı; sağlık alanında salgın hastalıklar, madde bağımlılığı; adalet ve güvenlik alanında suç, şiddet, terörizm gibi konular sosyal sorun alanlarına örnektir. Bunların yanı sıra çevre sorunları (örneğin kirlilik, iklim değişikliği) ve siyasal sorunlar (örneğin hak ihlalleri, göçmen krizi) da sosyal sorunların kapsamına girer. Özetle, bir toplumun hem içyapısından (örneğin aile, ekonomi) hem de dış etkenlerden (örneğin küresel ekonomi, çevresel değişimler) kaynaklanabilen ve toplumsal refahı olumsuz etkileyen her durum sosyal sorun kavramı altında değerlendirilebilir.

Sosyal sorunların özellikleri arasında, süreklilik göstermeleri ve birden çok bireyi aynı anda etkilemeleri vardır. Genellikle sosyal sorunlar birbirine bağlıdır; örneğin yoksulluk eğitim sorunlarına yol açabilir, bu da suç oranlarını etkileyebilir. Bu nedenle sosyal sorunları analiz ederken, bunların toplumsal yapı içindeki yerine, neden-sonuç ilişkilerine ve tarihsel süreçteki gelişimine bakmak önemlidir.

Sosyal Risk Kavramı ve Sosyal Risk Türleri

Sosyal risk, gelecekte ortaya çıkabilecek ve bireyler ya da topluluklar üzerinde olumsuz etkiler doğurabilecek belirsizlik içeren durumları ifade eder (Çoban, 2025, s.1). İşsizlik riski, yaşlılıkta gelir kaybı, doğal afetlerden kaynaklanan ekonomik zararlar gibi faktörler sosyal risklere örnek olarak gösterilebilir.

Sosyal risk kavramı ise daha çok sosyal güvenlik bağlamında ele alınmaktadır. Sosyal riskler, bireylerin gelecekte karşılaşılabileceği gelir kaybı, hastalık, yaşlılık, işsizlik gibi durumları ifade eder. Koçak'a (2020) göre sosyal risk, "gelecekte meydana gelmesi muhtemel ve sosyal güvenlik sistemleri ile kontrol altına alınmaya çalışılan belirsizlikler"dir (s. 27).

Şişman (2018) ise sosyal riski, mevcut sosyal yapıdaki zayıflıkların yarattığı potansiyel tehditler olarak tanımlar ve bu tehditlerin zamanla sosyal soruna dönüşebileceğini vurgular. Bu bağlamda sosyal riskler proaktif müdahale gerektirirken, sosyal sorunlar reaktif çözümlerle ele alınır.

Sosyal risk, bireylerin ya da grupların gelecekte karşılaşılabilecekleri tehlikeler veya olumsuzluklardır. Bu riskler gelir kaybı, işsizlik, hastalık, yaşlılık, çocuk yoksulluğu gibi durumları kapsar ve önlenebilirlik ilkesi çerçevesinde sosyal politika alanında ele alınır (Öztürk, 2014; Yılmaz & Göktürk, 2019). Beck'in (2011) "risk toplumu" yaklaşımında sosyal riskler, artık yalnızca bireysel değil, küresel tehditleri de kapsayan sistemik unsurlar haline gelmiştir.

Sosyal riskler çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Yaygın bir sınıflandırmaya göre sosyal risk türleri altı grupta incelenir:

- **Doğal Riskler:** Doğal afetler veya kendiliğinden gelişen olaylar sonucunda ortaya çıkan risklerdir (deprem, sel, salgın hastalık vb.).
- **Sağlık Riskleri:** Bireylerin sağlık durumunu tehdit eden ve toplumda yaygın olumsuz sonuçlar doğurması muhtemel risklerdir (salgınlar, kronik hastalıklar, pandemiler).
- **Sosyal Riskler (dar anlamıyla):** *Toplum içinde ortaya çıkan ve sosyal ilişkilerden kaynaklanan risklerdir. Örneğin, suç, şiddet, ayrımcılık gibi olgular bu kategoriye girer.*

- Ekonomik Riskler: Ekonomik durgunluk, işsizlik, enflasyon gibi ekonomik sistemdeki dalgalanmaların yol açtığı ve bireylerin gelir ve yaşam standardını tehdit eden risklerdir.
- Siyasi Riskler: Siyasal istikrarsızlık, savaş, terörizm, politik krizler gibi siyasi süreçlerden kaynaklanan risklerdir.
- Çevresel Riskler: Çevrenin tahribatı, iklim değişikliği, çevre kirliliği gibi faktörlerin yol açtığı risklerdir.

Bu sınıflandırma, sosyal risk kavramının ne denli geniş bir yelpazeye yayıldığını göstermektedir. Sosyal risk kavramı sıklıkla sosyal güvenlik bağlamında da ele alınır. Sosyal güvenlik literatüründe sosyal risk, bireyin kendi kontrolü dışında gelişen ve onu gelir kaybına veya sosyal zarara uğratan durumlar olarak tanımlanır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) klasik olarak hastalık, iş kazası, sakatlık, yaşlılık, ölüm ve işsizlik gibi durumları “sosyal risk” kapsamında saymıştır. Bu risklerin gerçekleşmesi durumunda bireylerin ve ailelerin ekonomik ve sosyal açıdan korunması gereği, sosyal güvenlik sistemlerinin temel gerekçesidir.

Sosyal Sorunlar ile Sosyal Riskler Arasındaki İlişki ve Farklar

Sosyal sorunlar ve sosyal riskler birbiriyle yakından ilişkili kavramlardır ve çoğunlukla iç içe geçerler. Genel olarak ifade etmek gerekirse, sosyal riskler çoğu zaman sosyal sorunların öncülleri veya bileşenleridir. Bir başka deyişle, sosyal riskler gerçekleştiğinde sosyal sorunlara dönüşebilir; sosyal sorunlar da içinde çeşitli risk öğelerini barındırır.

Öncelikle, sosyal riskler potansiyel olarak birer sosyal soruna dönüşme eğilimindedir. Örneğin yüksek enflasyon ve işsizlik oranları ekonomik birer risk iken, uzun süre devam ettiklerinde yoksulluk ve toplumsal huzursuzluk gibi somut sosyal sorunlara yol açarlar. Benzer şekilde, eğitim sisteminde fırsat eşitsizliği bir sosyal risktir; kuşaklar boyunca devam ederse toplumsal tabakalaşmayı derinleştirerek sosyal dışlanma sorununu doğurur. Bu anlamda sosyal risk, henüz akut hale gelmemiş ancak gerekli müdahale olmadığında sosyal sorun haline gelecek olan durumdur. Toplumun risk olarak gördüğü konular genellikle henüz tam bir kriz boyutuna ulaşmamış ancak alarm sinyalleri veren olgulardır (örneğin artan madde kullanımı trendi, ileride bir bağımlılık epidemisine dönüşebilir).

Diğer yandan, mevcut sosyal sorunlar da yeni sosyal riskler yaratabilir. Örneğin halen yaşanmakta olan bir sosyal sorun olarak yoksulluk, çocukların eğitim alamaması riskini beraberinde getirir; bu da ileride eğitim düzeyi düşük bir nüfus sorununa yol açabilir. Aynı şekilde, toplumda var olan şiddet kültürü bir sosyal sorundur ancak bu durum, gelecekte suç oranlarının yüksek seyretmesi riskini de taşır. Bu açıdan sosyal sorunlar ve sosyal riskler bir kısır döngü oluşturabilir. Bir sosyal sorun (örneğin suç oranlarının yüksekliği), toplumsal yapıda güvensizlik ve korku ortamı yaratarak sosyal sermayeyi zayıflatır ki bu da ileride daha fazla sosyal sorun (örneğin komşuluk ilişkilerinin zayıflamasıyla kent yaşamında yabancılaşma) riskini doğurur.

Sosyal sorunlar ile riskler arasındaki ilişkiyi anlamak, politikaların önceliklendirilmesi açısından da önemlidir. Sosyal risk kavramı, sorunlar ortaya çıkmadan önce proaktif tedbir almayı vurguladığı için, risk analizleri yoluyla potansiyel sorun alanları belirlenebilir. Örneğin demografik veriler ileride yaşlı nüfusun artacağını ve buna bağlı olarak yaşlı bakım ihtiyacının yükseleceğini gösteriyorsa, bu bir sosyal risktir ve şimdiden sosyal politika önlemleri (emeklilik sistemi reformu, bakım hizmetleri geliştirme vb.) planlanmalıdır. Aksi takdirde, hazırlıksız yakalanan riskler gerçekleştiğinde sosyal sorunlar olarak ortaya çıkacak ve çözümü daha maliyetli hale gelecektir.

Sosyal riskler genellikle geleceğe dönük potansiyel zararları ifade ederken, bu risklerin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan durumlar artık “sosyal sorun” olarak tanımlanmaktadır. Bu geçiş süreci, hem bireysel hem de yapısal düzeyde kırılganlıkların artmasına neden olmaktadır.

Sosyal sorunlar, yapısal eşitsizliklerin sonucu olarak ortaya çıkar ve kamusal müdahale gerektirirken; sosyal riskler bireylerin günlük yaşamlarındaki belirsizlikleri ifade eder.

Süreç: Sosyal risk gelecekteki olumsuzluklarla ilgilidir; sosyal sorun ise halihazırda var olan problemlerdir (Çoban, 2025, s.1).

Önlenebilirlik: Sosyal riskler çoğunlukla önlenebilir veya etkileri azaltılabilirken, sosyal sorunlar köklü yapısal değişiklikler gerektirir.

Yönetim Stratejileri: Sosyal riskler için sigorta sistemleri gibi önleyici politikalar geliştirilir. Sosyal sorunlarla mücadelede ise reformlar, sosyal politikalar ve doğrudan müdahaleler ön plandadır.

Sosyal Sorun ve Sosyal Risklerin Nedenleri

Sosyal sorunlar ve risklerin kökeninde çok boyutlu nedenler bulunur. Bu nedenler ekonomik, toplumsal, kültürel, politik ve demografik faktörlerin etkileşimiyle ortaya çıkar. Başlıca nedenleri şöyle özetleyebiliriz:

- **Ekonomik Nedenler:** Yoksulluk, işsizlik, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve ekonomik dalgalanmalar birçok sosyal sorunun temelini oluşturur. Özellikle hızlı ekonomik değişim dönemlerinde (örneğin ekonomik krizler veya ani büyüme-durgunluk döngüleri) işsizliğin artması, gelirlerin erozyona uğraması sosyal riskleri tetikleyerek suç, aile içi şiddet, göç gibi sorunlara zemin hazırlayabilir. Gelir eşitsizliği yüksek olan toplumlarda (örneğin Türkiye’de Gini katsayısının 0.40 civarında seyretmesi gibi), toplumsal gerilimler ve suç oranlarının artışı sıklıkla gözlenmektedir. Ekonomik yapının sektörel dönüşümü (sanayileşme, kentleşme) de geleneksel dayanışma ağlarını zayıflatarak yeni sorunlar yaratabilir.
- **Toplumsal ve Demografik Nedenler:** Nüfus artış hızı, göç hareketleri, kentleşme gibi demografik süreçler sosyal riskleri etkiler. Örneğin hızlı kentleşme, gecekondulaşma ve altyapı yetersizlikleri nedeniyle şehirlerde çevresel ve sosyal risklerin (sağlık sorunları, suç vb.) artmasına yol açabilir. İç ve dış göç olgusu, göç alan bölgelerde işsizlik ve konut sorununu, göç veren bölgelerde ise nüfus azalmasına bağlı ekonomik durgunluk sorununu doğurur. Türkiye özelinde, kırsal kesimden kente göç olgusu, kentlerde işgücü piyasasında rekabeti artırarak kayıt dışı istihdam ve yoksulluğa katkıda bulunmuştur. Aynı şekilde, Suriye krizi sonrası kitlesel göç, göçmen sorunları adı altında yeni toplumsal meseleleri gündeme getirmiştir (entegrasyon, ayrımcılık riskleri vb.).
- **Kültürel ve Ailevi Nedenler:** Toplumsal değerler ve kültürel normlar da bazı sorunların arka planında yer alır. Örneğin ataerkil aile yapısı ve cinsiyetçi roller, kadına yönelik şiddet ve kadınların toplumsal dışlanması gibi sorunların temelini oluşturabilir. Aynı şekilde, çocukların geleneksel olarak “aile malı” gibi görülmesi, çocuk istismarına zemin hazırlayan bir kültürel risk faktörüdür. Kültürel değişim süreçleri (modernleşme, sekülerleşme veya tersine değerlerde tutuculaşma) bireylerin beklenti ve davranışlarını etkileyerek, kuşaklar arası çatışma, kimlik bunalımı gibi sorunlara sebep olabilir. Örneğin hızla değişen bir

toplumda gençlerin değerleri ile ebeveynlerinin değerleri uyuşmayabilir; bu da aile sorunları ve gençlerde uyum problemleri (okul devamsızlığı, madde kullanımı) şeklinde ortaya çıkabilir.

- **Eğitimsel Nedenler:** Eğitime erişimdeki eşitsizlikler ve eğitim kalitesindeki sorunlar da birçok sosyal riskin nedenidir. Eğitim, bireylerin topluma entegre olmasını ve ekonomik fırsatlardan yararlanmasını sağlar. Eğer bir toplumda belirli kesimler eğitimden mahrum kalıyorsa, bu kesimler ileride işsizlik, yoksulluk ve suça eğilim bakımından risk altında olurlar. Türkiye’de bölgesel eğitim eşitsizlikleri (örneğin doğu illerinde okullaşma oranlarının batıya göre düşük olması), bu bölgelerdeki genç nüfusun sosyal dışlanma ve suça sürüklenme riskini artıran bir etkidir. Ayrıca eğitim sisteminin nitelik sorunları (örneğin eleştirel düşünce yerine ezbere dayalı eğitim) uzun vadede işgücü niteliğini ve toplumsal yenilik kapasitesini olumsuz etkileyerek ekonomik sorunlara zemin hazırlar.
- **Politik ve Yapısal Nedenler:** Yasaların yetersizliği veya uygulanmaması, devlet kurumlarının etkin çalışmaması da sosyal sorunların sürmesine neden olur. Örneğin adalet sistemindeki aksaklıklar, suç işleyenlerin cezasız kalması veya rehabilite edilmemesi durumunda mükerrer suç oranlarını artırabilir. Keza sosyal politika eksiklikleri, var olan risklerin sosyal soruna dönüşmesini kolaylaştırır. Örneğin kapsamlı bir sosyal güvenlik ağı olmayan toplumlarda hastalık, işsizlik gibi bireysel riskler hızla yoksulluğa dönüşebilmektedir. Siyasal istikrarsızlık ve çatışmalar da (terör, savaş riski) hem doğrudan bir sosyal sorun (can ve mal güvenliği sorunu) yaratır, hem de ekonomik durgunluk ve göç gibi ikincil sorunlara yol açar.
- **Teknolojik ve Küresel Nedenler:** Günümüzde teknoloji ve küreselleşme süreçleri de yeni sosyal riskler doğurmuştur. İnternetin yaygınlaşması ile dijital bağımlılık, siber zorbalık gibi önceki kuşaklarda görülmeyen sorunlar ortaya çıkmıştır. Küresel medya ve iletişim, değer ve yaşam tarzlarını dönüştürerek bazı toplum kesimlerinde kimlik krizlerine veya beklenti yükselmesine neden olabilir (bu da genç işsizliği ve beyin göçü riskini tetikleyebilir). Küresel ekonomik rekabet ise bazı sektörlerin çöküşüne yol açıp yapısal işsizliği artırırken, diğer yandan yeni iş alanları için yeterli donanımına sahip olmayan işgücünü dışarıda bırakabilmektedir.

Yukarıdaki nedenler genellikle bir arada bulunur ve birbirini besler. Örneğin yapısal işsizlik (ekonomik neden) ve eğitimsizlik (eğitimsel neden) bir arada genç nüfusu suça itebilir; veya kültürel cinsiyet eşitsizliği (kültürel neden) ve yasal yaptırım eksikliği (yapısal neden) birlikte kadına yönelik şiddeti artırabilir. Dolayısıyla sosyal sorun ve risklerin anlaşılması, bütüncül bir bakış açısı gerektirir. Bu, tek bir nedene indirgemek yerine, toplumsal sorunların bir ekosistem içinde değerlendirildiği, çok katmanlı analizlerle mümkün olur.

Sosyal Sorun ve Risklerin Etkileri ve Sonuçları

Sosyal sorunlar ve riskler, hem bireyler üzerinde hem de toplumsal yapının genelinde çok çeşitli etki ve sonuçlar doğurur. Bu etkiler kısa vadede görülebildiği gibi uzun vadede nesiller boyu sürecek sonuçlara da yol açabilir:

- **Bireysel Etkiler:** Sosyal sorunlar bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz etkileyebilir. Örneğin aile içi şiddete maruz kalan bir kadın veya çocuk, fiziksel yaralanmaların yanı sıra travma, depresyon, anksiyete gibi ruhsal sorunlar yaşayabilir. İşsizlik sorunu yaşayan bir bireyde umutsuzluk, özgüven kaybı ve hatta intihara meyil görülebilir. Yoksulluk içinde büyüyen çocuklar, yetersiz beslenme ve sağlık sorunlarıyla karşılaşarak gelişim geriliği yaşayabilirler. Madde bağımlılığı sorunu olan kişilerde sağlık sorunları (karaciğer yetmezliği, HIV/AIDS riski, psikiyatrik bozukluklar) yanı sıra iş ve aile hayatında çöküş görülebilir. Bu örnekler, sosyal sorunların birey düzeyinde yaşam kalitesini düşürdüğünü ve kişinin potansiyelini gerçekleştirmesini engellediğini gösterir. Ayrıca, bir soruna maruz kalmak çoğu zaman kişiyi başka risklere de açık hale getirir (örneğin evsiz kalan biri, suç mağduru olma riskini de taşır).
- **Ailevi ve Mikro Toplumsal Etkiler:** Sosyal sorunlar aile birimini ve küçük toplulukları da derinden etkiler. Boşanma veya aile içi çatışmalar çocukların psikososyal gelişimini olumsuz etkiler; akademik başarılarında düşüş ve davranış sorunları görülebilir. Ailedeki bir bireyin yaşadığı sorun (işsizlik, bağımlılık, hastalık gibi) diğer aile üyelerinin yükünü artırır ve aile içi rollerin bozulmasına yol açar. Örneğin hane reisinin işsiz kalmasıyla çocuk işçiliği riski artabilir; bir ebeveynin bağımlılığı, diğer ebeveyn ve çocuklar üzerinde bakım yükü ve travma yaratır. Küçük topluluklar (mahalle, okul gibi) da etkilenir: Suç oranının yüksek olduğu bir mahallede komşuluk ilişkileri zayıflar, güvensizlik

artar; okullarda akran zorbalığı yaygınsa okul iklimi bozulur ve tüm öğrenciler için öğrenme ortamı zarar görür.

- **Toplumsal ve Ekonomik Etkiler:** Yaygın sosyal sorunlar, toplum genelinde verimlilik kaybına ve ekonomik maliyetlere neden olur. Örneğin yüksek suç oranları, hem güvenlik harcamalarını artırır hem de mülkiyet kayıpları ve işgücü kayıpları yaratır. Uyuşturucu kullanımının yaygın olduğu bir toplumda üretken insan gücü azalabilir, sağlık sistemi aşırı yük altında kalabilir. Yoksulluk ve gelir eşitsizliği, toplumsal huzursuzlukları körükleyerek protestolar, grevler veya hatta isyanlara zemin oluşturabilir. Toplumda geniş kitlelerin maruz kaldığı sorunlar (örneğin yaygın sağlık sorunları) ülkenin kalkınma hızını düşürür, kaynakların büyük kısmı sorunla mücadelede harcandığı için ileriye dönük yatırımlar aksayabilir. Beşeri sermaye zarar görür: Eğitim alamayan veya sağlıksız büyüyen çocuklar gelecekte ülkenin yetişmiş insan gücü potansiyelini düşürür. Ayrıca, sosyal sorunlar sosyal sermayeyi (güven, dayanışma duygusu) zayıflatır; insanlar arasında güvensizlik, kurumlara karşı inançsızlık yaygınlaşabilir.
- **Kültürel ve Siyasal Etkiler:** Uzun süre çözölemeyen sosyal sorunlar toplumsal değerlerde değişime yol açabilir. Örneğin sürekli yüksek seviyede hissedilen risk ve güvensizlik duygusu, toplumda daha içe kapanık, risk almaktan kaçınan veya tam tersine radikalleşen davranış kalıpları doğurabilir. Uzun süreli işsizlik yaşayan toplum kesimleri arasında siyasal radikalleşme, popülizme yönelim veya demokrasiye inancın zayıflaması görölebilir. Ayrımcılık ve dışlanma yaşayan gruplar, toplumsal bütünleşme duygusunu yitirerek paralel alt kültürler oluşturabilir (örneğin etnik gettolaşma veya suç çetelerinin alt kültürleri). Bu da toplumsal kutuplaşmayı artıran bir unsurdur. Diğer yandan, sosyal sorunlar siyasal gündemi belirler; hükümetler üzerindeki baskıyı artırır. Eğer sorunlar etkin politikalarla çözölmezse, yönetime karşı güven azalır ve toplumsal meşruiyet krizi oluşabilir.
- **Nesiller Arası Etkiler:** Bazı sosyal sorunların etkileri nesiller boyu sürebilir. Örneğin çocukken yoksulluk ve eğitim eksikliği yaşayan bir birey, yetişkinlikte daha düşük gelirli bir hayat sürmeye yatkındır ve kendi çocukları da benzer dezavantajlarla büyüyebilir (nesiller arası yoksulluk döngüsü). Aynı şekilde aile içi şiddet ortamında büyüyen çocukların ileride şiddet uygulayan veya kurbanı

olan yetişkinler olma olasılığı yüksektir — bu durum sosyalleşme yoluyla sorunun aktarımı anlamına gelir. Toplumsal travmalar (savaş, terör, büyük ekonomik krizler) kuşaklar üzerinde kalıcı etki bırakabilir; kolektif hafızada travma ve güvensizlik kalıntıları, sonraki kuşakların risk algısını ve toplumsal ilişkilerini şekillendirir.

Sosyal sorunlar ve riskleri başka bir açıdan başlıklar halde özetleyecek olursak, şunları yazabiliriz:

- Bireysel sonuçlar: Ruh sağlığı bozuklukları, sosyal izolasyon, bağımlılık eğiliminde artış (Andrews, 2021; Solak vd., 2019)
- Aile yapısında bozulma: Aile içi şiddet, parçalanmış aileler, çocuk ihmali ve istismarı (Solak vd., 2019)
- Toplumsal sonuçlar: Sosyal dışlanma, kutuplaşma, güven duygusunun zayıflaması (Furedi, 2001)
- Siyasal sonuçlar: Güvensizlik, yönetime karşı tepkisellik, sosyal politikalara olan inancın azalması (Beck, 2011; Conroy, 1999)

Günümüzde Türkiye’de Görülen Başlıca Sosyal Sorunlar ve Sosyal Riskler

Sosyal sorunlar arasında sıklıkla şunlar yer alır:

- Yoksulluk ve gelir dağılımındaki eşitsizlikler (Koçak, 2020)
- Aile içi şiddet, boşanma oranlarının artması (Şişman vd., 2018)
- Uyuşturucu ve teknoloji bağımlılığı (Solak vd., 2019)
- Eğitimde fırsat eşitsizliği ve okulu terk (Solak vd., 2019)
- Irkçılık, ayrımcılık, toplumsal dışlanma (Furedi, 2001)

Sosyal riskler ise daha çok şu başlıklarda toplanır:

- İşsizlik ve kayıt dışı istihdam (Öztürk, 2014)
- Yaşlılık ve emeklilik döneminde gelir güvencesi (Soydemir, 2013)
- Kadınların işgücüne katılamaması ve bakım yükümlülüğü (Öztürk, 2014)
- Çocuk yoksulluğu ve ihmali (Solak vd., 2019)
- Dijital bağımlılık ve sosyal izolasyon (Alves, 2023)

Küreselleşme, teknolojik değişimler, çevresel tehditler ve siyasal istikrarsızlıklar hem yeni sosyal riskler doğurmakta hem de mevcut sosyal sorunları derinleştirmektedir.

Yeni sosyal riskler: Siber güvenlik tehditleri, iklim değışikliğı kaynaklı göçlerdir. Süreğen sosyal sorunlar: Şiddet, bağımlılık, suç, istismar, gelir eşitsizliğı, eğitimde fırsat eşitsizliğı, sağlıkta erişim problemleri ve başka sorunlardır.

Türkiye, dinamik demografik yapısı ve hızlı toplumsal dönüşümü nedeniyle çeşitli sosyal sorun ve risklerin bir arada gözlemlendiğı bir ülkedir. Günümüzde öne çıkan başlıca sosyal sorunlar ve bunlara eşlik eden sosyal risk alanları şunlardır:

Şiddet

Şiddet olgusu, Türkiye’de en yaygın ve yakıcı sosyal sorunlardan biridir. Şiddet farklı biçimlerde tezahür etmektedir:

- **Aile İçi Şiddet:** Özellikle kadına yönelik aile içi şiddet yaygın bir sorundur. Yapılan ulusal araştırmalar, Türkiye’de kadınların yaklaşık üçte birinin hayatının bir döneminde eşinden veya partnerinden fiziksel ya da cinsel şiddet gördüğünü ortaya koymaktadır. Örneğın 2018 yılında yapılan bir araştırmada, evli kadınların %41,3’ünün yaşamlarında en az bir kez eşlerinden fiziksel veya duygusal şiddet gördüğü belirlenmiştir. Aile içi şiddet, sadece kadınları değil, çocukları ve yaşlıları da hedef alabilmektedir. Bu durum, aile kurumunu sarsan ve kuşaklararası travmalara yol açan ciddi bir sosyal risktir.
- **Kadına Yönelik Şiddet:** Kadın cinayetleri ve kadına yönelik her türlü şiddet (fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik) Türkiye’de son yıllarda sık sık kamuoyunun gündemindedir. Resmi kayıtlara geçen kadın cinayeti sayılarında dalgalanmalar olsa da sorun devam etmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadele için yasal düzenlemeler (örneğin 6284 sayılı Kanun) bulunsa da, uygulamadaki eksiklikler ve toplumsal cinsiyet eşitliğı bilincinin tam oturmaması nedeniyle bu risk unsuru varlığını sürdürmektedir.
- **Okulda Şiddet ve Akran Zorbalığı:** Eğitim ortamlarında şiddet ve zorbalık vakaları, üzerinde durulması gereken bir sosyal sorundur. Ortaöğretim ve lise düzeyinde öğrencilerin önemli bir kısmının ya zorbalığa maruz kaldığı ya da zorbalık eylemine karıştığı araştırmalarda ortaya konmaktadır. Okullarda yaşanan fiziksel şiddet, sözel zorbalık veya siber zorbalık olayları, öğrencilerin psikolojisini olumsuz etkilemekte ve eğitim başarısını düşürmektedir. Bu durum aynı zamanda geleceğın yetişkinlerinin şiddet kültürüyle büyümesi riskini doğurarak, toplumsal şiddet döngüsünü besleyebilir.

- **Çocuğa Yönelik Şiddet:** Çocuklar, hem aile içinde hem de kurumlarda istismar ve şiddete maruz kalabilmektedir. Dayak, duygusal istismar veya ihmalkârlık şeklinde ortaya çıkan çocuk istismarı vakaları toplumun kanayan yaralarındandır. Türkiye’de çocuklara yönelik şiddetin tam boyutunu yansıtan istatistikler kısıtlı olmakla birlikte, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı kurumlara ve ihbar hatlarına gelen bildirimler bu sorunun ciddiyetini göstermektedir. Çocuğa yönelik şiddet, ileride bu çocukların travma yaşamış bireyler olarak topluma katılmalarına yol açtığı için uzun vadeli bir sosyal risk de oluşturur.

Şiddet sorununun etkileri çok yönlüdür: Kurbanların sağlığı bozulmakta, toplumda korku ve güvensizlik yaygınlaşmakta, kadının statüsü zayıflamakta ve çocuklar için sağlıklı bir ortam oluşmaktadır. Aynı zamanda şiddetin normalleşmesi, adeta bir kültürel kalıp haline gelmesi riski vardır ki bu da hukukun üstünlüğüne ve toplumsal barışa yönelik bir tehdit teşkil eder.

İstismar

İstismar kavramı, bir kişiye fiziksel, cinsel, duygusal veya ekonomik olarak kötü muamelede bulunmayı, onu sömürmeyi ifade eder. Türkiye’de özellikle şu istismar türleri ciddi sorun alanlarıdır:

- **Çocuk İstismarı:** Çocukların maruz kaldığı her türlü istismar, toplumu derinden sarsan bir meseledir. Özellikle cinsel istismar vakaları son yıllarda ciddi artış göstermiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, güvenlik birimlerine intikal eden çocukların cinsel istismarı vakalarının sayısı 2014’te 11.095 iken bu sayı 2022 yılında 31.890’a yükselmiştir. Bu yaklaşık %287’lik artış, sorunun boyutunun alarm verici düzeyde büyüdüğünü göstermektedir. 2022 yılında kayda geçen 31.890 cinsel istismar mağduru çocuğun %87’si kız çocuğudur. Çocuk istismarının artışı, hem korunma mekanizmalarının yetersizliği hem de toplumsal farkındalık eksikliği ile ilişkilendirilebilir. Bu durum sadece mağdur çocukların hayatında silinmez yaralar açmakla kalmamakta, aynı zamanda fail olan veya suça sürüklenen çocuk sayısının artmasıyla sosyal bir risk olarak karşımıza çıkmaktadır.
- **Çocuk İşçiliği (Ekonomik İstismar):** Türkiye’de çocukların eğitimi yerine çalıştırılması da önemli bir sosyal sorundur. TÜİK’in 2019 Çocuk İşgücü

Anketi'ne göre, 5-17 yaş grubunda ekonomik faaliyette çalışan çocuk sayısı 720 bin kişi olarak tespit edilmiştir, bu yaş grubundaki çocukların %4,4'üne karşılık gelmektedir. Çocuk işçiliği, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimini olumsuz etkilediği gibi, eğitim haklarından mahrum kalmalarına neden olarak geleceklerini de riske atmaktadır. Özellikle kayıt dışı sektörlerde ve tarımda çocuk işçiliği yaygındır. Bu çocuklar düşük ücretlerle uzun saatler çalıştırılmakta, iş kazalarına ve istismara açık durumda kalmaktadır. Çocuk işçiliği sorunu, yoksulluk ve eğitim eksikliğiyle doğrudan bağlantılı olup, nesiller arası bir tuzak yaratmaktadır (eğitimsiz kalan çocuklar ileride yoksul ve çaresiz ebeveynler olabilmektedir).

- Cinsel İstismar ve Saldırı: Yetişkinlere yönelik cinsel saldırı ve istismar vakaları (tecavüz, taciz vb.) da ciddi bir sorun olmaya devam etmektedir. Birçok vaka rapor edilmemekle birlikte, adli istatistikler yıllık binlerce cinsel saldırı davasının açıldığını göstermektedir. Bu durum, kadının kamusal alanda güvenliğini tehdit eden, yaşam kalitesini düşüren bir risk faktörüdür. Cinsel suçlarda fail-mağdur tanışıklığı sıktır; bu da aile içi veya yakın çevredeki istismarın önemini ortaya koyar.
- Yaşlı İstismarı: Yaşlı nüfusa kötü muamele (bakım ihmali, fiziksel veya maddi istismar) konuları Türkiye'de yeni yeni görünürlük kazanmaktadır. Aile yapısının değişmesi ve kentleşme ile birlikte, yaşlıların geleneksel aile desteğinden mahrum kalabildiği, bakım evlerinde veya tek başına yaşarken suistimal edilebildiği durumlar ortaya çıkmaktadır. Yaşlı istismarıyla ilgili veriler sınırlı olsa da, sağlık kuruluşları ve sosyal hizmet birimlerine yansıyan örnekler, ekonomik istismar (maaşına veya mal varlıklarına el konma) ve duygusal ihmalin yaygın olduğunu göstermektedir. Toplumun yaşlanması ile bu riskin artabileceği öngörülmektedir.
- Ekonomik İstismar: Bu, bir kişinin ekonomik kaynaklarının veya emek gücünün haksız şekilde sömürülmesini ifade eder. Örneğin, eşlerin birbirine ekonomik kısıtlama uygulaması (para vermeme, çalışmasını engelleme), iş yerinde emek sömürüsü, insan ticareti (özellikle kadın ve çocukların fuhuş veya zorla çalıştırma amacıyla ticareti) gibi olaylar ekonomik istismar kapsamındadır. Türkiye coğrafi konumu nedeniyle insan ticareti mağdurlarının geçiş veya hedef ülkesi olabilmektedir; bu da ulusötesi bir sosyal risk olarak ortaya çıkar.

İstismar türlerinin her biri, mağdurlar üzerinde derin ve kalıcı hasarlar bırakmakta; toplumun vicdanında yaralar açmaktadır. Çocuk istismarının yaygınlığı, gelecekte ruhsal sorunları olan veya suçla iç içe geçmiş bir nesil riskini doğurur. Kadın ve yaşlı istismarı, en korunmasız kesimlerin temel haklarına gölge düşürür. Bu sorunlarla mücadele, güçlü yasal yaptırımlar kadar, toplumsal farkındalığın ve eğitimin de seferber edilmesini gerektirir.

Suç

Suç oranları ve suç çeşitliliği, Türkiye'nin sosyal risk haritasında önemli bir yer tutar. Suç konusu hem suç işleyen bireyler (fail) hem de suçtan zarar görenler (mağdur) açısından toplumu etkiler:

- **Suç Türleri:** Türkiye'de en yaygın suç türleri arasında hırsızlık, yaralama (kasten veya taksirle), dolandırıcılık gibi mal ve kişi güvenliğini tehdit eden suçlar bulunmaktadır. Bunun yanında, uyuşturucu imal ve ticareti, kaçakçılık, organize suçlar gibi daha karmaşık suç türleri de mevcuttur. Son yıllarda siber suçlar (dolandırıcılık, yasa dışı bahis, bilişim sistemlerine girme vb.) artış eğilimindedir. Ayrıca kadın cinayetleri ve çocuk istismarı gibi yukarıda bahsedilen spesifik suçlar, hem adli hem de toplumsal gündemde ön sıralardadır.
- **Çocuk Suçluluğu (Suça Sürüklenen Çocuklar):** 18 yaş altındaki bireylerin suça karışması, ayrı bir hassas konudur. TÜİK verileri, 2022 yılında güvenlik birimlerine kanunlara aykırı fiil işlediği iddiasıyla getirilen çocuk sayısının 206.853 olduğunu göstermektedir. Bu rakam, suça sürüklenen çocukların ciddi boyutta olduğunu ortaya koyar. Suça itilen çocuklar genellikle hırsızlık, mala zarar verme, yaralama gibi suçlara karışmaktadır ve çoğunlukla yoksul, parçalanmış ailelerden veya eğitimi yarıda bırakmış kesimdendir. Çocuk yaşıta suç ile tanışan bireylerin ileriki yaşamlarında suç kariyerine devam etme riskleri yüksektir, bu nedenle bu durum toplumsal açıdan kritik bir risk alanıdır.
- **Mükerrer Suçlar (Tekrarlayan Suçluluk):** Ceza adalet sisteminde sıkça tartışılan konulardan biri, hapisten çıkan hükümlülerin yeniden suç işleme oranlarıdır. Türkiye'de kesin bir yeniden suç işleme istatistiği olmamakla beraber, özellikle uyuşturucu satıcılığı, hırsızlık gibi suçlardan mahkûm olanlarda tekrarlama oranlarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Bu durum, rehabilitasyon ve

topluma kazandırma mekanizmalarının yeterince etkili olmadığına bir göstergesidir. Mükerrer suçlar, toplumda güvensizliği artıran ve cezaevlerinin doluluk oranlarını kronik olarak yüksek tutan bir etkidir.

- Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz: Kapalı, yarı açık ve açık cezaevleri yanında tahliye sonrasına hazırlık ve toplumsal hayatla bütünleşmeyi sağlamak amacıyla infaz sistemine denetimli serbestlik uygulamaları dahil edilmiştir. Ceza süresinin belirli bir kısmını iyi halli geçiren hükümlülerin toplum içinde denetimli şekilde cezalarını tamamlaması uygulaması, bazı suçluların erken salıverilmesini sağladı. Bu uygulama topluma kazandırma açısından olumlu olmakla birlikte, yeterli denetim ve destek sağlanmadığında risk unsuru doğurabilir (örneğin, denetimli serbestlikle çıkan bir kişinin tekrar suça yönelmesi toplumda tepkiye yol açmaktadır).

Suç sorununu besleyen temel faktörler arasında ekonomik sıkıntılar, eğitim eksikliği, aile yapısındaki problemler ve kentsel ayrışma sayılabilir. Özellikle büyük şehirlerde gelir uçurumunun derinleştiği semtlerde suç oranlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Suç, sadece mağdurlara zarar vermekle kalmaz; aynı zamanda toplumun genelinde güven duygusunu zedeleyerek yaşam kalitesini düşürür. İnsanlar kendilerini ve yakınlarını suçtan korumak için ekstra önlemler almak zorunda kalır (örneğin sitelere kapanma, sokakta yalnız yürüyememe gibi), bu da toplumsal hayatı kısıtlar.

Suçla mücadele, sadece polisiye tedbirlerle değil, önleyici sosyal politikalarla mümkündür. Eğitim ve istihdam olanaklarının artırılması, suç açısından risk altındaki gençlere yönelik rehabilitasyon programları, kentsel iyileştirme projeleri (örneğin kötü şöhretli mahallelerin yaşam koşullarının düzeltilmesi) suçun nedenlerini azaltmaya yöneliktir. Türkiye’de son yıllarda “Çocuk ve Genç Suçluluğu ile Mücadele Eylem Planları” hazırlanmış; Emniyet ve Adalet teşkilatı içinde çocuk birimleri güçlendirilmiştir. Ancak, suç oranlarını düşürmek ve mükerrer suçları önlemek adına uzun vadeli çabalara ihtiyaç olduğu açıktır.

Bağımlılık

Bağımlılık sorunları, hem bir sağlık sorunu hem de toplumsal bir sorun olarak Türkiye’de ciddiyetini korumaktadır. Bağımlılık, kişinin bir maddeye veya davranışa

kontROLSÜZ biçimde yönelmesi ve onsuz işlev görememesi durumudur. Türkiye’de en yaygın bağımlılık alanları şunlardır:

- **Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı:** Özellikle genç nüfus arasında sentetik kannabinoidler (bonzai gibi), eroin, metamfetamin gibi zararlı maddelerin kullanımı endişe verici boyutlardadır. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün raporlarına göre, Türkiye hem uyuşturucu güzergâhı üzerinde olması hem de iç piyasada talebin artması nedeniyle risk altındadır. Uyuşturucu kullanımı, bireyin sağlığını ve aile hayatını tahrip ederken, uyuşturucu ticareti de ayrı bir suç ve güvenlik sorunu oluşturmaktadır. Madde bağımlılığı, suça bulaşmayı kolaylaştıran bir faktör olduğu için (bağımlılar madde temini için suça yönelebilir), toplumsal açıdan da bir risktir. Son dönemde özellikle metamfetamin kullanımının yaygınlaştığı ve kolluk kuvvetlerinin bu konuda çok sayıda operasyon yaptığı belirtilmektedir.
- **Alkol Bağımlılığı:** Türkiye’de kişi başı alkol tüketimi Avrupa ortalamasının altında olsa da, alkol bağımlılığı belirli bir kesimde önemli bir sorundur. Kronik alkol kullanımı, karaciğer hastalıkları, aile içi şiddet, iş kayıpları gibi bir dizi soruna yol açabilir. Alkolizm sorunu olan bireyler genellikle tedaviye erişmekte zorlanmakta veya sorunu kabul etmek istememektedir. Bu da sorunun gizli kalmasına neden olur. Özellikle kırsal bölgelerde ev yapımı alkollü içecekler nedeniyle yaşanan sağlık sorunları da (metanol zehirlenmeleri gibi) bağımlılığın ölümcül sonuçlarına örnektir.
- **Tütün (Sigara) Bağımlılığı:** Türkiye, sigara tüketiminin çok yaygın olduğu ülkelerden biridir. Son yıllarda kapalı alanlarda sigara yasağı, vergi artışları ve farkındalık kampanyaları sayesinde sigara kullanım oranlarında bir miktar düşüş olsa da, halen yetişkin nüfusun önemli bir bölümü (özellikle erkeklerin büyük bir çoğunluğu) düzenli olarak sigara içmektedir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre Türkiye’de 15+ yaş grubu için tütün kullanım prevalansı %30’lar civarındadır. Sigara bağımlılığı, başta kanser ve kalp hastalıkları olmak üzere ciddi sağlık problemlerine yol açarak sağlık sistemine büyük yük bindirmektedir. Aynı zamanda pasif içicilik yoluyla çocuklar ve sigara kullanmayanlar da risk altına girmektedir.

- Dijital Bağımlılık: Teknolojinin hızla yayılmasıyla beraber, akıllı telefon ve internet bağımlılığı da ortaya çıkmıştır. Özellikle gençler arasında dijital oyun bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı yaygın şekilde gözlemleniyor. Bu durum, bireylerin gerçek sosyal ilişkilerden kopmasına, zaman yönetiminde zorluklara, akademik başarıda düşüşe ve hatta psikolojik sorunlara (örneğin depresyon, FOMO — gelişmeleri kaçırma korkusu) yol açabilmektedir. Türkiye’de ortalama bir kişinin günde internet başında geçirdiği sürenin 7-8 saate yaklaştığı araştırmalarda belirtilmiştir. Bu yüksek dijital meşguliyet, özellikle çocuk ve gençlerin fiziksel aktiviteden uzak, sağlıklı bir yaşam sürmesi riskini de beraberinde getiriyor.

Bağımlılık sorunlarının etkisi sadece bireye değil, aileye ve topluma yayılır. Bir bağımlı kişinin ailesi ekonomik ve duygusal açıdan yıpranır; iş yerleri verimsizlik yaşar; trafik kazaları gibi dolaylı sonuçlar ortaya çıkabilir (örneğin alkollü sürücüler nedeniyle). Aynı zamanda, bağımlılıklar sağlık sistemi üzerinde uzun vadeli kronik yükler oluşturur.

Türkiye’de bağımlılıkla mücadele kapsamında çeşitli politikalar yürürlükte: Uyuşturucu ile mücadele için “Uyuşturucuyla Mücadele Ulusal Eylem Planları” hazırlanmış, AMATEM (Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri) gibi tedavi kurumları yaygınlaştırılmıştır. Sigara tüketimini azaltmak için kapsamlı yasal önlemler alınmıştır (düz paket uygulaması, vergi politikaları). Dijital bağımlılıkla ilgili Milli Eğitim Bakanlığı ve sivil toplum kuruluşları bilinçlendirme kampanyaları düzenlemektedir. Ancak arz ve talep cephesinde birden mücadele edilmesi gereken bu sorun, sürekli güncellenen stratejiler gerektirmektedir. Özellikle gençleri hedefleyen koruyucu önleyici programlar (spor faaliyetleri, sosyal etkinlikler ile gençlerin zararlı alışkanlıklardan uzak tutulması gibi) büyük önem taşır.

Diğer Önemli Sosyal Sorunlar:

Boşanma, Aile Sorunları, Sosyal Dışlanma, Eğitim ve İntihar, Göçmen Sorunları, Sağlık Eşitsizlikleri ve Diğerleri

Yukarıda ayrıntılı incelenen alanlar dışında, Türkiye’nin toplumsal yapısını etkileyen diğer önemli sosyal sorun ve riskler de mevcuttur:

- Boşanma ve Aile Sorunları: Türkiye’de geleneksel olarak boşanma oranları batı toplumlarına göre düşük olmakla birlikte, özellikle son 20 yılda artış eğilimi gösteriyor. TÜİK’in evlenme-boşanma istatistiklerine göre, 2001’de yaklaşık 91

bin olan yıllık boşanma sayısı 2021’de 174 bine ulaşmıştır (nüfus artışı da dikkate değerdir). Boşanma hızının artışı, aile yapısında değişimin göstergesidir. Boşanma olgusu kimi zaman kadının ekonomik sıkıntıya düşmesi, tek ebeveynli ailelerde çocukların psikolojik ve maddi sorunlar yaşaması gibi sonuçlar doğurur. Öte yandan, boşanma her durumda olumsuz görülmemeli; şiddetli geçimsizlik ve şiddet içeren evliliklerin sonlanması bir çözüm de olabilir. Ancak artan boşanma oranları, aile kurumunun dönüşümü ve geleneksel destek mekanizmalarının zayıflaması anlamına geldiğinden, devletin sosyal destek sistemlerini (nafaka, çocuk destek hizmetleri, danışmanlık vb.) güçlendirmesini gerektiren bir risk alanıdır. Ayrıca evlilik içi sorunlar (iletişimsizlik, ekonomik geçimsizlik, ihanet vb.) aile içi şiddete ve çocuk ihmali/istismarına zemin hazırlayabilir; bu açıdan aile danışmanlığı ve psikososyal destek hizmetlerinin yaygınlaştırılması önemlidir.

- Sosyal Dışlanma ve Yoksunluk: Toplumda belirli grupların (örneğin engelliler, yaşlılar, Romanlar vb.) sistematik olarak fırsatlardan mahrum kalması ve ayrımcılığa uğraması sosyal dışlanma kavramı ile ifade edilir. Türkiye’de sosyal dışlanma riski en yüksek kesimlerden biri engelli bireylerdir; eğitimde, istihdamda ve kamusal alanda tam katılım sağlayamayan engelliler ciddi eşitsizliklerle karşılaşmaktadır. Benzer şekilde, göçmenler ve geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin dil ve uyum sorunları, önyargılar nedeniyle toplumun tam parçası olmakta zorlanıyor. Roman vatandaşlar veya bazı etnik azınlıklar barınma, eğitim gibi alanlarda gettolaşma ve ayrımcılık sorunları yaşıyor. Sosyal dışlanma, toplumsal uyumu zedeleyen bir faktör olduğu gibi, dışlanan grupların suça itilmesi, radikalleşmesi veya ciddi yoksulluk yaşaması riskini de içerir. Bu nedenle kapsayıcı politikalar (pozitif ayrımcılık, entegrasyon programları) kritik önem taşır.
- Eğitim Sorunları ve Okul Devamsızlığı: Eğitim alanında Türkiye kayda değer ilerlemeler kaydetse de (okuryazarlık oranlarının artması, kız çocuklarının okullaşmasının yükselmesi gibi), hala çözüm bekleyen sorunlar vardır. Özellikle ortaöğretim düzeyinde okul terki sorunu devam etmektedir. Ortaöğretimde net okullaşma oranı son yıllarda %85-90 bandında seyretmekte, yani lise çağındaki gençlerin yaklaşık %10-15’i okul dışında kalmaktadır. Eğitimini yarım bırakan bu gençler, düşük vasıflı işlere mahkûm olmakta veya işsiz kalmakta, bu da

onları sosyal risklere (yoksulluk, suç, erken evlilik vb.) açık hale getirmektedir. Ayrıca okula devam eden öğrenciler arasında da devamsızlık önemli bir sorundur; disiplinsizlik, düşük motivasyon veya ailevi nedenlerle devamsızlık yapan öğrenciler başarıdan geri kalmakta ve okul ortamından kopmaktadır. PISA gibi uluslararası değerlendirmeler, Türkiye'deki öğrencilerin akademik becerilerinin OECD ortalamasının altında olduğunu göstermektedir ki bu da eğitim kalitesi ve fırsat eşitliği sorunlarına işaret eder. Eğitim alanındaki bu sorunlar, uzun vadede işgücünün niteliğini etkileyerek ülkenin rekabet gücünü sınırlayabilir.

- **İntihar Oranları:** İntihar, bireysel bir eylem olmakla birlikte toplumsal koşullardan etkilenen bir olgudur. Türkiye'de resmi verilere göre her yıl yaklaşık 3-4 bin kişi intihar sonucu hayatını kaybetmektedir. 2021 yılında intihar eden kişi sayısı 4.158 olarak kaydedilmiştir (bu, yüz binde yaklaşık 5 gibi bir orana karşılık gelir). İntihar nedenleri arasında ekonomik zorluklar, aile içi sorunlar, ağır depresyon ve diğer ruhsal rahatsızlıklar sayılabilir. Genç intiharları özellikle endişe vericidir; 15-24 yaş grubunda intihar, ölüm nedenleri arasında üst sıralardadır. İntihar girişimlerinin ve düşüncelerinin çok daha yüksek oranda olduğu, bunların sadece küçük bir kısmının ölümle sonuçlandığı unutulmamalıdır. Toplumda intihar vakaları, bir psikososyal destek eksikliğine ve stigma nedeniyle insanların sorunlarını paylaşamamasına işaret eder. Bu nedenle ruh sağlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması, intiharı önleme merkezlerinin kurulması gibi önleyici adımlar atılmalıdır.
- **Göç ve Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeliler:** Türkiye, jeopolitik konumu nedeniyle son yıllarda ciddi göç akınlarına maruz kaldı. Özellikle 2011 sonrası Suriye krizine bağlı olarak ülkemize gelen geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sayısı 2023 itibarıyla 3,5 milyonu bulmuştur. Diğer ülkelerden gelenlerle birlikte Türkiye, dünyada en fazla geçici koruma statüsünde göçmen barındıran ülke konumundadır. Bu durum, toplumsal açıdan bir dizi sorunu ve riski beraberinde getirdi. Bir yandan insani yardım ve entegrasyon çabaları sürerken, diğer yandan ekonomik rekabet, kültürel uyumsuzluk, gettolaşma, yerel halk ile geçici koruma statüsündeki Suriyeliler arasında gerilim gibi meseleler ortaya çıktı. Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeliler yoğun olduğu bazı şehirlerde (Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, İstanbul gibi) alt yapı ve kamu

hizmetleri üzerinde baskı arttı. Eğitim çağındaki yüz binlerce geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocuğun eğitime erişimi sağlanmaya çalışılıyor ancak dil bariyeri ve kapasite sorunları var. Göçmen sorunları, kötü yönetildiğinde toplumsal huzursuzluk, yabancı düşmanlığı (ksenofobi) ve suç oranlarında artış gibi sonuçlar doğurabilir. Türkiye bu alanda uluslararası destek almaya çalışsa da, geçici koruma statüsündekilere yönelik orta-uzun vadede entegrasyonu kolaylaştıran kapsamlı planlara ihtiyaç bulunmaktadır.

- **Sağlık Sorunları ve Sağlıkta Eşitsizlik:** Genel sağlık göstergeleri Türkiye’de iyileşmekle birlikte, sağlık hizmetlerine erişimde ve sağlık çıktılarında bölgeler arası ve sosyoekonomik gruplar arası eşitsizlikler sürmektedir. Örneğin anne ölümü ve bebek ölüm oranları, doğu ve kırsal bölgelerde batıya kıyasla hala daha yüksektir. Kronik hastalıkların görülme sıklığı, obezite oranları gibi ölçütler düşük gelirli ve eğitimsiz kesimlerde daha olumsuzdur. Sağlık okuryazarlığı düşüklüğü, aşı tereddütü gibi yeni sorunlar da sağlık risklerini artırıyor. Pandemi (COVID-19) süreci, sağlık sisteminin önemini gösterirken aynı zamanda dezavantajlı grupların sağlık hizmetine erişimde daha fazla sıkıntı çektiğini ortaya koydu. Sağlıkta eşitsizlik, nihayetinde ömür beklentisi farklarına, işgücü verimliliğinde kayıplara ve toplum içinde memnuniyetsizliğe yol açan bir unsurdur. Ayrıca psikolojik rahatsızlıklar ve bunların tedavisi konusu da önem kazanmıştır; intihar, madde bağımlılığı gibi olguların artışı, ruh sağlığı hizmetlerine yatırımın gerekliliğini gösterir.
- **Eşitsizlik (Gelir ve Fırsat Eşitsizliği):** Türkiye’de bölgesel, sınıfsal ve cinsiyete dayalı eşitsizlikler sosyal yapıyı şekillendiren belirgin unsurlardır. Gelir dağılımı adaletsizliği, ekonomik büyümeye rağmen tam olarak giderilememiştir; zenginle yoksul arasındaki uçurum, toplumsal gerilimi besleyen bir faktördür. Eğitim ve istihdam alanındaki fırsat eşitsizlikleri, bazı grupların (örneğin kadınlar, engelliler, kırsal kesimde yaşayanlar) geride kalmasına yol açmaktadır. Cinsiyet eşitsizliği göstergeleri (kadın istihdam oranı, siyasete katılımı gibi) Türkiye’yi OECD ülkeleri arasında alt sıralara yerleştirmektedir. Eşitsizlikler bir yandan adalet duygusunu zedelerken, diğer yandan ekonomik büyümeyi de sınırlandırabilir (örneğin işgücüne katılımın düşük olması, beşerî sermayenin tam kullanılamaması gibi). Ayrıca eşitsizlik, sosyal hareketliliğin kısıtlı olması

anlamına gelir ki bu da toplumda umutsuzluk ve kuşaklar boyu süren yoksulluk döngüleri yaratır.

Yukarıda sayılan sorunlar birbirleriyle bağlantılı bir ağ oluşturarak toplumsal yapı üzerinde baskı yaratmaktadır. Türkiye'nin demografik yapısı (nispeten genç ve büyüyen nüfus), coğrafi konumu ve ekonomik gelişmişlik düzeyi düşünüldüğünde, bu sosyal sorunların doğru politikalarla yönetilmesi büyük önem taşır. Aksi takdirde, sosyal risklerin tetiklediği yeni sorunlarla karşılaşılması kaçınılmazdır. Örneğin genç nüfus iyi eğitilemez ve iş bulamazsa, bugün işsizlik sorunu yarın toplumsal huzursuzluğa veya beyin göçüne dönüşecektir. Aynı şekilde, geçici koruma statüsündekileri entegrasyonu sağlanamazsa, bugün uyum sorunu yarın güvenlik problemine evrilebilir. Dolayısıyla, mevcut sosyal sorunların çözümü, geleceğe dönük sosyal riskleri de azaltacaktır.

Sosyal Sorun ve Riskleri Önlemeye Yönelik Politikalar

Sosyal sorunları ve riskleri yönetmek, azaltmak ve mümkünse ortadan kaldırmak için devletin ve ilgili kurumların uyguladığı çeşitli politika ve programlar vardır. Türkiye'de bu alandaki politikalar hem ulusal kalkınma planları gibi üst ölçekli strateji belgelerinde genel çerçeve olarak belirlenmiş, hem de ilgili bakanlıkların spesifik strateji ve eylem planlarında somutlaştırılmıştır.

12. Kalkınma Planı (2024-2028) ve Sosyal Politikalar

Türkiye'nin planlı kalkınma döneminde hazırlanan On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), sosyal politika alanında yol gösterici belge konumundadır. Bu plan, ekonomik hedeflerin yanı sıra toplumsal hedefleri de içerir. 12. Kalkınma Planı'nda önceki planların devamı olarak özellikle insan kaynağının geliştirilmesi, toplumsal refahın artırılması ve kapsayıcılık vurgulanmaktadır. Plan'ın sosyal politikalar başlığı altında öne çıkan bazı hedefler şunlardır:

- **Eğitim ve İnsan Sermayesi:** Okul öncesinden yükseköğretime eğitimin kalitesini artırmak, eğitimde fırsat eşitliğini güçlendirmek ve 21. yüzyıl becerileriyle donatılmış gençler yetiştirmek. Plan, özellikle mesleki eğitimin güçlendirilmesi ve genç işsizliğin azaltılmasını hedeflemektedir. Bu, sosyal risk olan işsizlik ve işgücü nitelik sorununa önleyici bir yaklaşım getirmektedir.
- **İstihdam ve Sosyal Koruma:** Kalkınma Planı, kadınların işgücüne katılım oranını yükseltmek, kayıt dışı istihdamı azaltmak gibi amaçlar belirlemiştir.

Ayrıca sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin etkinliğinin artırılması, yoksulluğun azaltılması planlanmaktadır. “Yeşil sosyal koruma” gibi kavramlarla, afet ve çevre risklerine karşı savunmasız grupların korunması da gündemdedir.

- Sağlık ve Sağlıkta Eşitlik: 12. Plan, sağlık hizmetlerinde kalite ve erişimi artırma, sağlık turizmini geliştirme gibi hedeflerin yanı sıra, bölgesel sağlık eşitsizliklerini azaltmayı da amaçlar. Birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik verilmesi (aşılanmanın artırılması, obezite ile mücadele vb.) plan dahilindeki konulardır.
- Aile ve Toplum: Ailenin korunması, kadına karşı şiddetin önlenmesi, çocukların fiziksel ve ruhsal gelişiminin desteklenmesi planın önemli vurgularıdır. Demografik trendler doğrultusunda genç nüfusun potansiyelinin değerlendirilmesi ve yaşlı nüfusa yönelik bakım hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi iki uç noktaya da dikkat çekilmektedir.
- Afet Yönetimi ve Göç: Plan, özellikle deprem başta olmak üzere afet risklerinin azaltılması ve şehirlerin dirençliliğinin artırılmasını öncelikli görmektedir. Ayrıca sığınmacı ve göçmenlerin uyumu konusunda, uluslararası iş birliği ile birlikte ulusal düzeyde entegre politikalar benimsenmesi gerektiği belirtilmektedir.

12.Kalkınma Planı, sosyal sorunlara karşı bütüncül bir yaklaşım sergilemeye çalışmakta, ekonomik gelişme ile sosyal gelişmeyi bir arada ele almaktadır. Planın başarısı, ilgili eylem planlarının uygulanmasına bağlı olacaktır.

Bakanlıkların Strateji ve Eylem Planları

Türk kamu yönetiminde her bakanlık kendi görev alanına giren konularda stratejik planlar ve eylem planları hazırlayarak sosyal sorunlarla mücadeleye katkı sunmaktadır. Soru kapsamında özellikle şu bakanlıkların çalışmalarından bahsedilmektedir:

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB): Bu bakanlık, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmet ve yardımlardan sorumludur. Son yıllarda ASHB bünyesinde kadına yönelik şiddet, çocuk hakları, yaşlılar, engelliler ve aile bütünlüğü konularında önemli planlar uygulanmaktadır. Örneğin, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025), kadına karşı şiddeti önlemek için hukuki düzenlemeler, bilinçlendirme kampanyaları, kolluk ve yargı eğitimi, sığınma evlerinin artırılması gibi hedefler içermektedir. Bu plan,

2025'e kadar şiddet vakalarını belirgin ölçüde azaltmayı amaçlar. Yine Bakanlık, Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2022-2026) ile çocuk koruma sistemini güçlendirmeyi, istismar ve ihmalin önlenmesini hedeflemektedir. ASHB'nin 2023-2028 Stratejik Planı incelendiğinde, yoksullukla mücadele, sosyal yardımların etkin dağıtımı, aile danışmanlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması gibi sosyal riskleri azaltıcı politikalar göze çarpar. Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) ile risk altındaki ailelerin ev ziyaretleriyle tespiti ve yönlendirilmesi, sosyal risk haritalama örneklerinden biridir.

- **Gençlik ve Spor Bakanlığı:** Gençlik politikaları ve spor vasıtasıyla toplumsal kalkınmaya katkı bu bakanlığın misyonudur. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı incelendiğinde, gençlerin serbest zamanlarının verimli değerlendirilmesi, zararlı alışkanlıklardan korunması için spor ve kültür faaliyetlerinin artırılması hedefleri dikkat çeker. Bakanlık, genç işsizliği ve dijital bağımlılık gibi risklere karşı gençlik merkezleri, kamplar, eğitim programları yürütmektedir. “Gençlik Katılımı” projeleriyle gençlerin karar alma mekanizmalarına dahil olması, toplumsal aidiyet hissinin güçlenmesi amaçlanır. Sporun tabana yayılması ve okul sporlarının teşviki de gençleri kötü alışkanlıklardan uzak tutacak bir araç olarak stratejik planlarda yer almaktadır.
- **İçişleri Bakanlığı:** Bu bakanlığın stratejileri daha çok güvenlik boyutundaki sosyal risklerle ilgilidir. Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma, Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planları, Trafik Güvenliği Stratejileri, Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Genelgeleri gibi uygulamalar yürütür. Örneğin, Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi (2018-2023) kapsamında İçişleri Bakanlığı, polis ve jandarma birimleri aracılığıyla sokak düzeyinde uyuşturucu arzını bitirmeyi, “Narkotim” ekipleriyle okul çevrelerini temiz tutmayı planlamıştır. Ayrıca Göç İdaresi Genel Müdürlüğü aracılığıyla Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018-2023) yürütülerek göçmenlerin topluma uyumu desteklenmiştir. İçişleri Bakanlığı'nın “Açık Kapı” birimleri, vatandaşların sosyal sorunlarını yerelde iletebildiği mekanizmalar olarak sosyal risklerin tespiti ve çözümünde rol oynar.
- **Milli Eğitim Bakanlığı (MEB):** MEB, sosyal sorunların uzun vadeli çözümü için kritik olan eğitim politikalarını geliştirir. 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, eğitimde

kaliteyi artırmak ve eşitsizlikleri azaltmak adına kapsamlı hedefler ortaya koymuştu. Bu vizyon doğrultusunda yürütülen çalışmalardan biri, okullar arası imkân farklılıklarını gidermeye yönelik projeler olmuştur (örneğin “Temel Eğitimde 10,000 Okul Projesi” ile dezavantajlı bölgelerde okullar iyileştirilmiştir). MEB aynı zamanda Okul Terki ile Mücadele Eylem Planları hazırlayarak devamsızlık yapan öğrencilerin takibi ve okula kazanımı için rehberlik hizmetlerini güçlendirmektedir. Mesleki eğitim merkezlerinin yaygınlaştırılması, okul-iş dünyası iş birliği programları ile genç işsizliğe ve nitelik uyumsuzluğuna çözüm aranıyor. Değerler eğitimi ve psikolojik danışmanlık hizmetleri ile şiddet, zorbalık, bağımlılık gibi riskli davranışların önlenmesi de MEB’in stratejileri arasında yer almaktadır.

- Sağlık Bakanlığı: Sağlık Bakanlığı’nın politikaları toplum sağlığını korumanın yanı sıra sosyal riskleri de azaltmayı hedefler. Sağlık Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı, “sağlıklı hayat programları” ile obezite, tütün, alkol kullanımının azaltılmasını, ruh sağlığı hizmetlerinin güçlendirilmesini öngörmüştür. Örneğin “Türkiye Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı” toplumdaki obezite riskine karşı bir eylem planıdır ve okullarda sağlıklı beslenme-sağlık okuryazarlığı eğitimlerini içerir. Ruh sağlığı alanında, toplum ruh sağlığı merkezlerinin kurulması intihar ve madde bağımlılığı gibi sorunların toplumsal düzeyde ele alınmasını sağlar. Ayrıca Sağlık Bakanlığı, yoksul ve sigortasız kesimler için Genel Sağlık Sigortası ve yeşil kart uygulamaları ile sağlık hizmetine erişimi yaygınlaştırarak “sağlıkta eşitsizliği” azaltmaya çalışmaktadır. Pandemi döneminde uygulanan “Pandemi Sosyal Destek Programı” gibi programlarla hem sağlık hem sosyal destek boyutunda entegre politikalar yürütüldü.

Bu bakanlıklar dışında, Adalet Bakanlığı’nın da suça sürüklenen çocuklar veya mağdur hakları alanında eylem planları; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın iş sağlığı-güvenliği veya kayıt dışıyla mücadele stratejileri; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın kentsel dönüşüm ve çevresel risk planları gibi pek çok politika sayılabilir. Hepsi birlikte düşünüldüğünde, Türkiye’de sosyal sorunlarla mücadele için çok sektörlü bir yaklaşım benimsenmektedir.

Ancak politika geliştirmek kadar, uygulama ve izleme de kritik önemdedir. Bu plan ve stratejilerin sahada ne kadar başarılı olduğu, performans göstergeleri ile takip

edilmelidir. Sivil toplum kuruluşları ve akademik çevreler de bu süreçte katkı sunarak politika önerileri getirmekte ve uygulamaları denetlemektedir. Örneğin kadına yönelik şiddet konusunda Mor Çatı, Kadın Dernekleri Federasyonu gibi STK'lar, veya uyuşturucuyla mücadelede Yeşilay, politikaların başarıya ulaşmasında iş birliği yapılan paydaşlardır.

Sonuç olarak, sosyal sorun ve risklerin önlenmesi konusunda Türkiye, planlama düzeyinde kapsamlı bir çerçeveye sahiptir. Mevcut sorunların büyüklüğü göz önüne alındığında, bu planların tam olarak hayata geçirilmesi için finansman, koordinasyon ve kararlılık gerekmektedir. Ayrıca politikaların dizaynında veriye dayalı yaklaşımın güçlenmesi, risk analizlerine dayalı hedeflemelerin yapılması, kaynakların en çok ihtiyaç duyan gruplara yönlendirilmesi önem taşır.

Eskişehir İli Özelinde Sosyal Sorunlar ve Sosyal Riskler

Eskişehir, Türkiye'nin kuzeybatı bölgesinde yer alan, sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek, yaklaşık 900 bin nüfusa sahip bir ildir. Barındırdığı üç üniversite ve sanayi potansiyeli ile Eskişehir, birçok açıdan ortalamanın üzerinde göstergelere sahip olsa da, kendine özgü bazı sosyal sorunlar ve riskler barındırmaktadır. Bu bölümde Eskişehir iline dair belli başlı sosyal sorunlar, veriler ışığında incelenecektir.

Demografik ve Sosyoekonomik Profil: Eskişehir'in okuryazarlık oranı %99'a yakındır ve eğitim düzeyi genel Türkiye ortalamasının üzerindedir. TÜİK verilerine göre 2022 yılında Eskişehir'de yükseköğretim mezunu nüfus oranı %20'nin üzerindedir (Türkiye ortalaması ~%18). İlin refah göstergeleri nispeten iyi olmakla birlikte, gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk cepleri bulunabilir. Kişi başına düşen gelir bakımından Eskişehir, Türkiye'de ilk 10 il arasında yer almasa da orta-üst sıralardadır. İşsizlik oranı, 2022 TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi bölgesel sonuçlarına göre Eskişehir'in de içinde yer aldığı TR41 (Bilecik, Eskişehir) bölgesinde yaklaşık %8 olarak gerçekleşmiştir ki bu ülke ortalamasının (yaklaşık %11) altındadır. Bu göstergeler, Eskişehir'de ekonomik kaynaklı sosyal risklerin, örneğin aşırı yoksulluk veya işsizlikten kaynaklı sorunların, Türkiye genelinden daha düşük düzeyde olduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte, şehirleşme ve görece refah, farklı tür sosyal sorunları gündeme getirmektedir.

Şiddet ve Suç Durumu: Eskişehir, suç oranlarının görece düşük olduğu güvenli bir kent olarak bilinir. İçişleri Bakanlığı'nın 2021 yılı verilerine göre, Eskişehir'de 100 bin kişi

başına düşen asayiş olay sayısı ülke ortalamasının altındadır. Örneğin yıllık bazda işlenen cinayet sayısı tek haneli rakamlardadır; mal varlığına karşı işlenen suçlar (hırsızlık vb.) ise komşu metropollere (Ankara, İstanbul) kıyasla daha azdır. Ancak özellikle genç nüfus yoğunluğu nedeniyle öğrenci kaynaklı suç ve asayiş olayları (kavga, gürültü, trafik ihlalleri) zaman zaman basına yansımaktadır. Aile içi şiddet konusunda Eskişehir’de 2022 yılında ŞÖNİM’e (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi) yapılan başvuru sayısının yaklaşık 1200 olduğu bildirilmiştir. Kadına yönelik şiddet vakalarında ölümle sonuçlanan kadın cinayeti sayısı 2022’de Eskişehir’de 3 olarak kaydedilmiştir (ulusal çapta aynı yıl 300’ün üzerinde kadın cinayeti meydana gelmiştir). Bu veriler, Eskişehir’de de kadına şiddet sorununun varlığını ancak ülke geneline oranla daha düşük yoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Çocuk suçluluğu açısından, TÜİK “güvenlik birimine gelen çocuk” verileri il bazında incelendiğinde, 2022 yılında Eskişehir’de güvenlik birimlerine gelen çocuk sayısının (mağdur, suça sürüklenen, kayıp vb. tüm kategorilerde) yaklaşık 3.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu çocukların önemli bir kısmı mağdur olarak (örneğin istismar, suça kurban gitme) kayda geçmiştir. Eskişehir’in çocuk nüfusu içerisindeki suça sürüklenme oranı, sanayileşmiş ve göç alan diğer illerle benzer düzeydedir. Özellikle lise çağına okul dışına çıkan veya sokakta çalıştırılan çocuklar suça karışma riski altındadır. Eskişehir Emniyet Müdürlüğü, “Çocuk Şube” birimleri aracılığıyla okul çevrelerinde denetimler yapmakta ve risk altındaki çocuklara yönelik sosyal destek programları uygulamaktadır.

Uyuşturucu ve Bağımlılık: Eskişehir, bir üniversite şehri olması nedeniyle genç nüfusu yoğun bir ildir. Bu durum, diğer metropollerde olduğu gibi uyuşturucu ve madde bağımlılığı riskini beraberinde getirir. Emniyet kayıtlarına göre Eskişehir’de özellikle sentetik uyuşturucu (bonzai) ve esrar kullanımıyla ilgili vakalar görülmektedir. Son yıllarda kolluk kuvvetleri birçok uyuşturucu operasyonu düzenlemiş, yüklü miktarda madde ele geçirmiştir. 2021 yılında illere göre uyuşturucu suçları dağılımında Eskişehir orta sıralarda yer almıştır; örneğin o yıl Eskişehir’de yaklaşık 500 uyuşturucu bağlantılı gözaltı gerçekleşmiştir. Bu sayı İstanbul, Adana, Mersin gibi illere kıyasla düşük olsa da, Eskişehir ölçeğindeki bir şehir için dikkat çekicidir. Gençler arasında ayrıca alkol kullanımı ve gece hayatına bağlı sorunlar (gürültü, kavga) da yerel basında zaman zaman gündeme gelmektedir. Tütün kullanımı Eskişehir’de de yaygın bir alışkanlıktır; özellikle kiraathane kültürü ve öğrenci kafelerinde sigara tüketimi

toplumsal bir norm gibi algılanabilmektedir. Eskişehir İl Sağlık Müdürlüğü, sigarayı bırakma poliklinikleri ve Yeşilay ile iş birliği halinde bağımlılıkla mücadele programları yürütmektedir.

Eğitim ve Gençlik: Eskişehir, eğitim göstergeleri iyi bir il olsa da okul terkleri ve genç işsizliği konusunda dikkat edilmesi gereken işaretler vermektedir. Meslek liselerinden mezun olan gençlerin bir kısmı sanayide iş bulabilmekte ancak üniversiteyi kazanamayan lise mezunu gençlerde işsizlik sorunu yaşanabilmektedir. Genç nüfusun önemli bir kısmı öğrenci olduğu için, mezun olduktan sonra Eskişehir’de kalmayan ve büyükşehirlere giden gençler de vardır; bu da beyin göçünün bir parçası sayılabilir. Okullaşma oranları bakımından, Eskişehir’de ilköğretimde net okullaşma %99’a yakındır, ortaöğretimde ise %90’ın üzerindedir. Bu göstergeler, birkaç yüzde puanla da olsa Türkiye ortalamasının üstünde. Ancak okul devamsızlığı sorunu tamamen çözülmüş değil; özellikle meslek liselerinin son sınıfında açık liseye geçişler ve fiili okulu bırakmalar görülmektedir. İl Milli Eğitim Müdürlüğü, devamsız öğrencilere ev ziyaretleri ve rehberlik hizmeti sunarak yeniden kazanmaya çalışmaktadır. Ayrıca üniversite gençliği için şehirde yeterli sosyo-kültürel aktivite alanlarının olmaması, bazı gençlerin zararlı alışkanlıklara yönelme riskini getirebilir; bu yönde de Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü çeşitli kulüp ve etkinlikler organize etmektedir.

Göç ve Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeliler: Eskişehir, Suriye krizi sonrası yoğun göç alan illerden biri olmamıştır, ancak yine de şehirde kayda değer sayıda geçici koruma statüsü verilmiş Suriyeli mevcuttur. Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre, 2023 itibarıyla Eskişehir’de yaklaşık 6500 civarında Suriyeli geçici koruma statüsü altında yaşamaktadır. Bu sayı, toplam nüfusun %2’sinden daha azına denk gelir. Söz konusu Suriyeliler daha çok şehir merkezinde ve bazı ilçelerde (örneğin Odunpazarı ilçesinin bazı mahallelerinde) yoğunlaşmıştır. Genel olarak Eskişehir halkı ile geçici koruma statüsündeki Suriyeliler arasında ciddi bir çatışma yaşanmamış, şehir nispeten uyumlu bir tablo çizmiştir. Bunda, Eskişehir’in eğitim düzeyi yüksek, hoşgörülü bir nüfusa sahip olmasının payı vardır. Ancak zaman zaman ekonomik rekabet (ucuz işgücü olarak Suriyelilerin çalışması) ve kültürel farklılıklardan kaynaklı gerilimler küçük ölçekte yansımıştır. Eskişehir’de ayrıca üniversiteler nedeniyle hatırı sayılır bir uluslararası öğrenci topluluğu vardır; bu öğrencilerin şehre adaptasyonu genelde sorunsuz olsa da, barınma ve ekonomik zorluklar yaşayabilmektedirler.

Göçmenlerin entegrasyonu, Türkçe dil kursları ve belediyelerin sosyal projeleriyle desteklenmektedir.

Sağlık ve Sosyal Hizmetler: Eskişehir sağlık altyapısı güçlü bir ildir; bir şehir hastanesi, üniversite hastaneleri ve özel hastaneler ile çevre illere de hizmet veren bir merkez konumundadır. Sağlık göstergeleri (bebek ölüm oranı, anne ölüm oranı gibi) Türkiye ortalamasından daha iyidir. Örneğin 2021’de Eskişehir’de bebek ölüm hızı binde 6 civarında iken, Türkiye genelinde binde 9 olmuştur. Bu, sağlık hizmetlerine erişimin ve kalitenin göstergesidir. Ancak şehirde yaşlı nüfusun artmasıyla yaşlı bakım ihtiyacı gündeme gelmektedir. Eskişehir, emekliler için de cazip bir kent olduğundan, tek başına yaşayan yaşlı oranı yüksektir. Bu durum, yaşlı istismarı ve ihmali riskini ülke ortalamasına kıyasla artırabilir. Nitekim belediyelerin evde bakım hizmetlerine ve huzurevlerine talep artmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü verilerine göre, 2022 itibarıyla Eskişehir’de resmi huzurevlerinde kalan yaşlı sayısı 500’ün üzerindedir ve bekleme listeleri bulunmaktadır. Engelli bireyler için de benzer şekilde bakım merkezi talepleri yüksektir. Bu durum, geleneksel aile bakımının yerini kurumsal bakıma bırakma eğilimini gösterir.

Kentsel Sorunlar ve Toplumsal Yaşam: Eskişehir, şehir planlaması ve yaşam kalitesi endekslerinde genelde üst sıralarda yer alır (örneğin Temiz Şehir, Yaşanabilir Şehir ödülleri almıştır). Ancak kente özgü sosyal riskler de yok değil. Bunlardan biri, trafik ve genç sürücü kazalarıdır; öğrenci nüfusun fazla olduğu şehirde motosiklet kazaları ve alkollü araç kullanımı vakaları olabilmektedir. Bir diğer mesele, konut fiyatlarındaki artışın düşük gelirli kesimleri şehir merkezinden çevreye itmesiyle oluşan kentsel ayrışmadır. Bu, ileride gettolaşma ve farklı mahalleler arasında sosyoekonomik uçurum riskini barındırır. Şehirde evsiz nüfus çok az olsa da, kış aylarında ısınma ihtiyacı karşılanamayan gecekondu haneler olabilmektedir; belediyelerin sosyal yardım ağları bu noktada devrededir.

Eskişehir ve Sosyal Politikalar: Eskişehir, sosyal sorunların çözümünde aktif yerel yönetim uygulamalarıyla da bilinmektedir. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri, kreşler, kadın sığınma evleri, yaşlı dayanışma merkezleri gibi birçok sosyal hizmet birimi açmıştır. “Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Eşitlik Birimi” aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle hizmet sunulmaya çalışılmaktadır. Ayrıca kentteki üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları, sosyal sorunlara ilişkin araştırmalar yapmakta ve projeler geliştirmektedir. Örneğin Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Eskişehir’de madde

bağımlılığı ve suça sürüklenen çocuklar üzerine saha çalışmaları yürütmüş ve bu bulguları raporlayarak yetkililerle paylaşmıştır. Bu tür akademi-kamu iş birlikleri, yerel sorunların veriye dayalı anlaşılmasına ve çözüm önerileri geliştirilmesine katkı sunmaktadır.

Verilerle Değerlendirme: Genel olarak veriler Eskişehir'in birçok alanda Türkiye ortalamasından daha iyi bir konumda olduğunu, ancak sosyal sorunların tamamen yok olmadığı ve bazı alanlarda yükselen riskler bulunduğunu göstermektedir. Örneğin, kadına yönelik şiddet başvurularının her yıl artması (belki farkındalığın da artmasıyla) bu konuda sürekli çaba gerektirdiğine işaret eder. Uyuşturucu ile mücadele verileri, Eskişehir'in güzergâh üzerinde olmamasına rağmen kullanıcı pazarının oluşabildiğini gösterir. Eğitim verileri, okulu terk eden az sayıda gencin bile önemsenmesi gerektiğini anlatır; zira sayılar küçük olsa bile bu gençler potansiyel sosyal risk grubudur.

Eskişehir özelinde, proaktif sosyal risk haritalama yaklaşımlarının uygulanması mümkündür. İl düzeyinde mahalle mahalle suç, yoksulluk, eğitim verileri analiz edilerek riskli bölgeler tespit edilebilir ve hedefe yönelik müdahaleler yapılabilir. Nitekim Eskişehir Valiliği koordinesinde oluşturulan İl Sosyal Politika Kurulu, bu tür veri analizleriyle politika önerileri geliştirmektedir. Örneğin Odunpazarı ilçesinde belirli mahallelerde okul terklerinin yüksek olduğu görülünce, orada okul-aile iş birliği projeleri başlatılmıştır.

Sonuç: Eskişehir ili, sosyal sorunlar bakımından "Türkiye'nin bir aynası" gibidir; pek çok ulusal sorunun yerel ölçekte yansımaları burada da görülür. Ancak ilin sahip olduğu eğitimli insan kaynağı, aktif sivil toplum ve yerel yönetimlerin gayreti, bu sorunlarla mücadelede avantaj sağlamaktadır. Eskişehir örneği, sosyal sorunların sadece ekonomik gelişmişlikle tamamen yok olmayacağını, kültürel ve yönetişimsel çabaların da gerektiğini göstermektedir. İlde sürdürülen veriye dayalı sosyal politikalar ve paydaşlar arası iş birliği, diğer illere de model teşkil edebilecek niteliktedir. Yine de, sosyal riskler dinamik olduğundan, Eskişehir'in de sürekli tetikte olması ve yeni gelişen risk alanlarına (örneğin dijital bağımlılık veya iklim krizine bağlı göç olguları gibi) hazırlıklı olması gerekecektir.

2. YÖNTEM

Eskişehir ilinin sosyal sorun ve sosyal risklerine (aile, kadın, çocuk, suç, şiddet, suçluluk, bağımlılık, göç vb.) dair; sosyoloji, sosyal hizmet, psikoloji, eğitimbilim, kriminoloji, veri bilimi, istatistik, kamu yönetimi gibi disiplinlerin yer aldığı çok disiplinli ve adalet, eğitim, güvenlik, sağlık, aile ve çocuk refahı, sosyal politika, sosyal hizmetler, diyanet, göç gibi çok sektörlü araştırma projesi olan bu çalışmada; hem nicel hem nitel veri toplama ve analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırma projesinin ayrıntılı veri araçları, elde etme süreci ve analizi şu şekildedir:

- i- Eskişehir ilinin sosyal sorun ve riskleriyle ilintili *istatistiki veriler* ve son yıllara ait *kamu kurumlarına ait bilgiler*;
- ii- Sosyal sorun ve risk alanlarına ait Eskişehir'deki kurum ve kuruluşların yetkilileriyle ve meslek elemanlarıyla yarı-yapılandırılmış bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmeleri;
- iii- Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğüne ait okullarda suç ve şiddet anketi ve Eskişehir'deki Ceza İnfaz Kurumlarında suç ve şiddet anketi yapılmıştır.

Resmi İstatistikler ve Kurumlara Dair Veriler

Çok disiplinli ve sektörlü bu araştırma projesinde Eskişehir ilindeki kurum ve kuruluşlardan elde edilen resmi istatistik ve veriler şunlardır:

1. Adalet Bakanlığı'na bağlı ilin kurum ve kuruluşlarından (Cumhuriyet Başsavcılığı, Ceza ve İnfaz Kurumları, Denetimli Serbestlik Müdürlüğü) suçluluk, ve “sosyal sorun ve risklere” ilişkin veriler;

- Adalet Bakanlığı, 2013, 2018, 2023 Yılları Cumhuriyet Başsavcılıkları İl Bazında İş Durumu
- Adalet Bakanlığı, 2013, 2018, 2023 Yılları Cumhuriyet Başsavcılıklarında Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Açılan Soruşturma Dosya, Şüpheli ve Suç Sayıları
- Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet Başsavcılıklarında 5237 Sayılı TCK 188-191 Maddeleri, 2313 Ve 3298 Sayılı Kanunlar Uyarınca Açılan Soruşturma Dosya, Şüpheli Ve Suç Sayıları

- Adalet Bakanlığı, 2018 Ve 2023 Yıllarında Cumhuriyet Başsavcılıklarında İlgili Yıllar İçerisinde Açılan Soruşturma Dosyaları, Dosyalardaki Şüpheli, Suç ve Çocuk Mağdur Sayıları
- Adalet Bakanlığı, 2013, 2018 Ve 2023 Yıllarında Cumhuriyet Başsavcılıklarında 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 103.Maddesi Uyarınca Açılan Soruşturma Dosya, Şüpheli ve Suç Sayıları
- Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet Başsavcılıklarında Soruşturma Dosya Sayıları - (2017, 2018, 2022 ve 2023)
- Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet Başsavcılıklarında Yıl İçinde Açılan Dosyalarda Daimi Arama Kararı Verilen Dosya Sayısı-(2017, 2018, 2022 ve 2023)
- Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet Başsavcılıklarında 12/07/2024 Tarihi İtibarıyla Derdest Olan Soruşturma Dosyalarındaki Şüpheli Sayıları-(2017, 2018, 2022 ve 2023)
- Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet Başsavcılıklarında 12/07/2024 Tarihi İtibarıyla Derdest Olan Soruşturma Dosyalarındaki Suça Sürüklenen Çocuk Sayıları-(2017, 2018, 2022 ve 2023)
- Adalet Bakanlığı, 2019-2023-2024 Yılları İçin Cumhuriyet Başsavcılıkları Soruşturma Evresi İş Durumuna Göre, Vücut Dokunulmazlığına ve Hayata Karşı Suçlarla İlgili Dosya, Şüpheli ve Suç Sayıları
- Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet Başsavcılıkları Soruşturma Evresi İş Durumuna Göre, Dosyalardaki Türkiye Cumhuriyeti Uyraklı ve Yabancı Uyraklı Şüphelilerin 81 İle ve Cinsiyete Göre Sayılarının Dağılımı, (01.01.2013-31.12.2023)
- Adalet Bakanlığı, Eskişehir Ceza İnfaz Kurumu, H Tipi 18-29 Yaş Arası Hükümlü ve Tutuklu Bilgileri
- Adalet Bakanlığı, Eskişehir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü 2024 Verileri

2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağılı kurum ve kuruluşlardan (İl Müdürlüğü, Odunpazarı Sosyal Hizmet Merkezi, Çocuk Koordinasyon Birimi, Şiddeti Önleme ve İzleme Müdürlüğü (ŞÖNİM); aile, çocuk, kadın ve diğier sosyal sorun ve risk alanlarından istatistiki bilgiler;

- 2022, 2023, 2024 Yılları Eskişehir İl Risk Haritası (Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından oluşturulan)
- Aile Ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne Bağlı Resmi Ve Özel Kuruluş İstatistik Verileri (Huzurevleri, Evde Bakım Birimi verileri, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri verileri)
- 2022-2023 Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) Aile İçi Şiddet verileri ve diğer merkeze ait veriler
- İl Müdürlüğüne bağlı 2022-2023 yılı Odunpazarı SHM, Tepebaşı SHM, Sivrihisar SHM verileri,
- Eskişehir Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü
- Eskişehir Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü

3. *İçişleri Bakanlığı* ve bağlı kurum ve kuruluşlardan (Eskişehir Emniyet Müdürlüğü, Eskişehir Jandarma İl Komutanlığı, Eskişehir İl Sağlık Afet Koordinasyon Merkezi (SAKOM) sağlanmış veri ve istatistiki bilgiler;

- Eskişehir Emniyet Müdürlüğü, Çocuk Şube Müdürlüğü, Suça Sürüklenen Çocuklar, Mağdur Çocuklar verileri
- Eskişehir Emniyet Müdürlüğü, Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü, Madde Kullanım ve Satımı verileri
- Eskişehir Jandarma İl Komutanlığı, Jandarma Bölgesi 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Veriler;
- Eskişehir Jandarma İl Komutanlığı, Yabancı Uyruklu Şahıslara Ait Bilgi Notu
- Eskişehir Jandarma İl Komutanlığı, Son (5) Yılda Meydana Gelen Olaylar Durumu (2019-2023)
- Eskişehir Jandarma İl Komutanlığı, Son (5) Yıllık Şüpheli Durum Çizelgesi (2019-2024)
- Eskişehir Jandarma İl Komutanlığı, Son (5) Yıllık Mağdur Durum Çizelgesi (2019-2024)
- Eskişehir İl Sağlık Afet Koordinasyon Merkezi (SAKOM) 2019-2024 verileri

4. *Sağlık Bakanlığı* ve bağlı kurum ve kuruluşlardan (Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı, Sağlık Hizmetleri Başkanlığı, Kamu Hastaneleri Başkanlığı, Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü kurum ve kuruluşları, Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM), Yunus Emre Devlet Hastanesi Ruh Sağlığı ve Adli Tıp, Eskişehir Şehir Hastanesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık, Uygulama ve Araştırma Hastanesi) gelen istatistiki bilgiler ve veriler;

- Osmangazi Erişkin Arındırma
- Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesi Erişkin Arındırma Merkezi 01 OCAK 2019-26 TEMMUZ 2024
- Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü, Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı, Bulaşıcı Olmayan Hastalık Birimi, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun 5. Maddesi (h-ı) Bendi Gereği Bildirilen Vaka Sayıları
- Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü, Toplum Sağlığı Birimi 2019-2024 5 Yıllık Vaka Bazlı İstatistikler, Mevsimlik Tarım İşçileri
- Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü, Toplum Sağlığı Birimi 2019-2024 5 Yıllık Vaka Bazlı İstatistikler, Danışmanlık Hizmetleri Verileri
- Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü, Toplum Sağlığı Birimi 2019-2024 5 Yıllık Vaka Bazlı İstatistikler, Ceza İnfaz Kurumu Verileri
- Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü, Toplum Sağlığı Birimi 2019-2024 5 Yıllık Vaka Bazlı İstatistikler, Tepebaşı İlçe Sağlık Müdürlüğü Yabancılar Polikliniği Hizmetleri
- Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü, Toplum Sağlığı Birimi 2019-2024 5 Yıllık Vaka Bazlı İstatistikler, Kadın Danışma Merkezi
- Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü, Toplum Sağlığı Birimi 2019-2024 5 Yıllık Vaka Bazlı İstatistikler, Göçmen Sağlığı Merkezi
- Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü, Toplum Sağlığı Birimi 2019-2024 5 Yıllık Vaka Bazlı İstatistikler, Mobil Sağlık Hizmetleri
- Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü, Toplum Sağlığı Birimi 2019-2024 5 Yıllık Vaka Bazlı İstatistikler, Sağlıklı Hayat Merkezleri

- Eskişehir Sağlık İl Müdürlüğü, Toplum Sağlığı Birimi 2019-2024 5 Yıllık Vaka Bazlı İstatistikler, Kronik Ruhsal Bozukluk Tanısı Almış Hasta Sayısı (2019-2024)
- Eskişehir Şehir Hastanesi, Acil Sağlık Hizmetleri (2019-2024) Verileri
- Eskişehir Şehir Hastanesi, Beyaz Kod İstatistik Verileri (2019-2024) Verileri
- Eskişehir Şehir Hastanesi, Çocuk Psikiyatri Servisi (2019-2024) Verileri
- Yunus Emre Devlet Hastanesi, Ruh Sağlığı Ve Adli Tıp (2019-2024) Verileri (Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesi Erişkin Arındırma Merkezi Ayakta Ve Yatan Hasta Demografik Bilgileri,
- Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesi, Ruh Sağlığı Ve Adli Tıp (2019-2024) Verileri, İntihar Girişim Formu Ayakta Ve Yatan Hasta Demografik Bilgileri, Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesi Çocuk Psikiyatri Poliklinik Bilgileri, Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesi Erişkin Psikiyatri Poliklinik Bilgileri, Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesi Adli Tıp Bilgileri, Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesi Acil Servise Başvuran İş Kazası Bilgileri
- Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesi ÇİM Bilgileri, 2019-2024

5. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2023 ve 2024 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıtları Eskişehir Verileri (Nüfus ve Cinsiyet ve Yaşa göre nüfuslar);

6. Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü (Mağdur Öğrenci Sayılarına İlişkin) verileri;

7. Eskişehir Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM 2019-2024 yılları arası) bilgileri; elde edilip, betimsel analiz ve istatistiksel tekniklerle analiz edilmiştir.

Nitel Görüşmeler

Araştırma projesinin nitel veri toplama ve analiz teknikleri kısmında; ildeki kurum ve kuruluşların yönetici ve meslek elemanlarıyla yarı-yapılandırılmış görüşme formlarıyla bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmeleri yapılmıştır.

Araştırmanın söz konusu nitel görüşme aşamasında;

1. *Eskişehir H Tipi ve L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında* bireysel ve odak grup görüşmeleri yapılmıştır.

i. *Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu* Müdürü ile a) bireysel görüşme; b) meslek elemanları ile (Psikolog ve Sosyal Çalışmacı 5 kişi) ile odak grup görüşmesi yapıldı.

ii. *Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu* Müdürü ile a) bireysel görüşme; b) meslek elemanları ile (Sosyolog, Psikolog, Sosyal Çalışmacı vb. 7 kişi ile) odak grup görüşmesi yapıldı. Ayrıca c) 18-29 yaş aralığında 35 hükümlü ve tutuklu ile bireysel görüşmeler gerçekleştirildi.

2. *Eskişehir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü*nde Kurum Müdürü ile a) bireysel görüşme; b) meslek elemanları ile (Psikolog, Sosyal çalışmacı ve Sosyologlardan oluşan 8 kişi) odak grup görüşmesi yapılmıştır. Ayrıca c) kurumda denetimi yapılan 1'si kadın, 1'si erkek olmak üzere 2 yükümlü ile bireysel görüşme yapılmıştır.

3. *Eskişehir Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü*nde üç (3) adet odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir:

i. *Odak Grup Görüşmesi 1:* İl Müdürlüğü bünyesindeki İl müdürü, İl müdür yardımcısı, şube müdürünün yer aldığı 3 kişilik yöneticiyle odak grup görüşmesi gerçekleştirildi. Görüşmede il müdürlüğünün görev sınırlarındaki (aile, çocuk, kadın, engelli, yaşlı vd.) sosyal sorun ve risklerle ilgili sorulara verilen cevaplar kayıt altına alınmıştır.

ii. *Odak Grup Görüşmesi 2:* İl Müdürlüğünde görevli 5 meslek elemanı (Sosyal Çalışmacı, Psikolog, PDR, Çocuk Gelişimcisi, Öğretmen) odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiş, görüşmeler kayıtlanmıştır.

iii. *Odak Grup Görüşmesi 3:* İl Müdürlüğüne bağlı çocuk evleri koordinasyon merkezinden 5 meslek elemanı (Sosyal Çalışmacı, Çocuk Gelişimci, öğretmen, Psikolog) odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiş, görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

4. *Eskişehir İl Emniyet Müdürlüğü* ve *Eskişehir Jandarma İl Komutanlığı* yetkilileri ve personelleriyle bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmeleri yapıldı.

i. Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube, Narkotik Şube ve Çocuk Şube Müdürlüklerinde ilgili birimlerin Müdürleri ile a) bireysel görüşmeler (Asayiş

Şube Müdürü, Narkotik Şube Müdürü ve Asayiş Şube Müdürüyle ayrı ayrı 3 görüşme) ve b) ilgili birimlerde çalışan emniyet personelleri ile (yaklaşık 3'er kişi toplam p personelle) odak grup görüşmeleri yapıldı.

ii. Jandarma İl Komutanlığı'nda *Jandarma Çocuk ve Kadın Koruma Birimi* ile a) bireysel görüşmeler ve b) birimde çalışan sorumlu 3 jandarma personeli ile odak grup görüşmesi yapıldı. Ayrıca c) Yabancı uyruklularla ilişkin sorumlu 3 personel ile odak grup görüşmesi yapıldı.

5. Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde iki (2) adet odak grup görüşmesi ve iki (2) PDR öğretmeniyle yarı-yapılandırılmış görüşme formuna bağlı olarak bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir.

i. *Odak Grup Görüşmesi 1:* İlkinde Eskişehir'deki ortaokul ve liselerin Rehberlik servisinde görev yapan ve Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) çalışanı 7 adet Psikolojik Danışma ve Rehber öğretmeniyle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler, analiz için kayda alınmıştır.

ii. *Odak Grup Görüşmesi 2:* İkincisinde ise 3 Ortaokul, 1 Engelliler okulu, 2 Anadolu İmam Hatip Lisesi, 1 Mesleki Teknik Lise müdürlerinden oluşan 7 okul müdürüyle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler, analiz için kayda alınmıştır.

iii. *Bireysel Görüşme:* Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) PDR öğretmeni ve Eskişehir'deki bir lisede görev yapan bir PDR öğretmeni ile bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yazılı olarak kayda geçirilmiştir.

6. Eskişehir Müftülüğü idareci ve personelleriyle bireysel görüşme ve odak grup görüşmesi yapılmıştır.

i. *Bireysel Görüşme:* İl Müftüsü ve Bayan Müftü yardımcısı ile bireysel,

ii. *Odak Grup Görüşmesi:* Müftülük çalışanları (Vaiz, vaize ve din görevlisi kadrosunda istihdam edilen 5'i kadın, 5'i erkek personel olmak üzere) ile odak grup görüşmesi yapılmıştır.

7. Eskişehir İl Göç İdaresi Müdürlüğünde 1 göç uzmanı ve 1 sosyal hizmet uzmanıyla bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

i. Bireysel Görüşmeler: İldeki uluslararası göç, mültecilik ve sığınmacılık konularıyla ilintili il göç idaresi bünyesindeki 1 göç uzmanı ve yöneticisi ve 1 adet de sosyal hizmet uzmanıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir.

Bireysel görüşmelerden ve odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler, betimsel nitel analiz tekniğiyle analiz edilip, yorumlanmıştır. Betimsel nitel analiz tekniği, görüşme kayıtlarının araştırmanın amaç ve hedefleriyle uyumlu biçimde belirlenen temalara (kod) göre analiz ve yorumlanmasından oluşmaktadır.

Alan Taraması

Araştırma projesinin üçüncü aşamasında ise Eskişehir ilindeki aile, çocuk, şiddet, suçluluk gibi alanlardaki sosyal sorun ve risklerin profili ve yaygınlığını ortaya koymak ve analiz edebilmek için; ortaokul ve liselerdeki öğrenciler; ceza infaz kurumlarındaki hükümlülere yönelik anket yoluyla veri elde edilmiştir.

1. Liselerde Öğrencilere Anket Çalışması:

Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü idarecileri ve Rehberlik Araştırma Merkezi uzmanlarıyla yapılan görüşmelerden sonra, il merkezini temsil edebilecek düzeyde 34 lisede 3710 (1728 kız ve 1905 erkek) öğrenciyle uzun yıllardır Türkiye genelinde lise öğrencilerine uygulanan HEGEM Şiddet Anketi uygulanmıştır. İlgili liseler şunlardır: Ahi Evran Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Ali Güven Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Atatürk Güzel Sanatlar Lisesi, Atatürk Lisesi, Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Borsa İstanbul Fen Lisesi, Cumhuriyet Anadolu Lisesi, Edibali Anadolu Lisesi, Eskişehir Anadolu Lisesi, Eskişehir Deliklitaş Anadolu İmam Hatip Lisesi, Eskişehir Eğitimciler Spor Lisesi, Eskişehir Fatih Fen Lisesi, Eskişehir Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Eti Sosyal Bilimler Lisesi, Fadime Sarar Kız Anadolu Lisesi, Fatih Anadolu Lisesi, Hacı Ahmet Kanatlı Anadolu Lisesi, Hacı Süleyman Çakır Kız Anadolu Lisesi, Kılıçoğlu Anadolu Lisesi, Mehmetçik Anadolu Lisesi, Mustafa Kemal Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Muzaffer Çil Anadolu Lisesi, Prof. Dr. Orhan Oğuz Anadolu Lisesi, Sabiha Gökçen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Süleyman Şah Anadolu Lisesi, Şehit Fazıl Yıldırım Anadolu Lisesi, Şehit Mehmet Şengül Fen Lisesi, Şehit Murat Tuzsuz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, TOKİ Şehit İsmail Tetik Anadolu Lisesi, TOKİ Şehit Savaş

Kubaş Anadolu Lisesi, Turgut Reis Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Türk Telekom Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Uluslararası Cevat Ülger Anadolu İmam Hatip Lisesi, Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Yunus Emre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi.

2. Ceza İnfaz Kurumlarında 18 Yaş Altı Hükümlülere Anket Çalışması:

Eskişehir İli Ceza İnfaz (H ve L tipi) Kurumlarındaki 18 yaş altında suç işlemiş hükümlü ve tutuklulara yönelik suç ve şiddet anketi (HEGEM Şiddet Anketi) uygulanmıştır. 18 yaş altında mala karşı, şahsa karşı ve uyuşturucu suçu işlemiş 366 erkek ve 16 kız toplam 382 çocukla görüşülmüştür.

Veri Toplama Aracı (HEGEM Şiddet Anketi)

Araştırmanın alan taraması aşamasında lise öğrencilerine yönelik uygulanacak anket, TBMM Şiddet Araştırma Komisyonu (2007) tarafından oluşturulan, 2007 yılından itibaren revize edilerek günümüze ulaşmış ve projede görevli akademisyenler, il milli eğitim müdürlüğü idarecileri ve RAM'da görevli öğretmenlerin önerileri üzerine birtakım değişikliklerle bu araştırma kullanıma hazır hale getirilen HEGEM Şiddet Anketi'dir.

Ankette kişisel bilgi soruları, aileye yönelik sorular, şiddet uygulama ve maruziyet soruları, okul şiddeti soruları, aile içi şiddet soruları, madde kullanımı soruları, intihar eğilimleri soruları, medya kullanım soruları ve suç eğilimlerini ölçen sorulardan oluşmaktadır.

Anket formları, optik okuyucu form olması nedeniyle sonuçlar optik okuyucuda değerlendirilmiştir.

Veri Analizi

Her iki kurumdan (Liselerden ve Ceza İnfaz Kurumlarından) elde edilen veriler, SPSS programına ayrı ayrı tanımlanmış ve sayısal tabanlı girilmiştir. Veriler, SPSS programında da frekans, ortalama gibi temel betimleyici istatistiklerle; belirlenmiş bağımsız değişkenlere göre diğer soruların karşılaştırılmasından oluşan ki-kare testiyle analiz edilip, yorumlanmıştır.

3. ADALET VE TK İSTATİSTİKLERİYLE ESKİŞEHİR

İllerin çocuk ve aile odaklı sosyal risk durumunu irdelemenin bir yolu da ülke, bölge ve iller düzeyinde suç, aile ve çocuk istatistikleri baēlamında karşılaştırmalı analizler yapılmasıdır. Bu bölümde, Eskişehir ilinin sosyal risk durumu “Büyükşehir” statüsündeki otuz ille kıyaslamalı olarak ele alınacak; istatistiki analizler UYAP ve TK verileri esas alınarak gerçekleştirecektir.

Suç istatistikleri baēlamında sosyal risk analizleri belli yıl aralıklarındaki deēişimler üzerinden hesaplanır. Faktrel istatistiklerde kısa vadeli üç yıl, orta vadeli beş yıl ve uzun vadeli on yıllık periyottaki deēişimlere bakmak genel eēilimdir. Bu projede n planlama yapılırken Adalet Bakanlıēı mercilerinden istenecek istatistiklerin yılları bu anlayışla ve önceden belirlendi.

“Çocuk ve Aile Odaklı” sosyal risk çalışmalarına esas olacak temel faktörler şöyle sıralanabilir:

- a) Çocuk Sululuēu
- b) Suç Maēduriyetleri
- c) Toplam Suç Olayları
- d) Dezavantajlı Aileler
- e) Yabancı Uyruklularla İlgili Suç Artışı

Esas alınan beş temel faktörün ele alınışında hareket edilen deēişkenler şöyledir;

1. Yıllara göre çocuk suç sayılarındaki artış oranları
2. Çocuk suç sayılarının toplam suç olaylarına oranı
3. Çocuklarda mükerrer suçluluk oranları
4. Çocuk maēdur sayılarının haneye oranı
5. Çocuklara karşı cinsel suç sayılarındaki artış oranları
6. Yıl içi toplam olay sayılarındaki artış oranı
7. Yıl içi toplam olay sayılarının Haneye oranı
8. Yetişkin şüpheli sayılarında yıllara göre artış
9. Yaralama suç sayısının hane sayısına oranı
10. Yabancı uyrukluların suça karışma sayılarında yıllara göre artış

Eskişehir İlinin Çocuk Suçluluğu Yönünden Sosyal Risk Durumu

Suçta sürüklenen çocuklar konusu, bütün ülkelerin en önemli sorunlarından biridir. Çocuk suçluluğu sorunu aynı zamanda bir ülkenin genel suç oranları sorunudur. Çünkü yetişkin suçluların çok büyük bir bölümü ilk suç deneyimini çocukken yaşamıştır.

Çalışmanın bu kısımda Eskişehir ilinin suça sürüklenen çocuklar konusunda 30 büyükşehir içinde durumunun ne olduğu sorgulanacaktır.

Tablo 1: İllere Göre Suça Sürüklenen Çocuk Sayılarındaki Artış Oranı (2013-2023)

	İller	Şüpheli 2013	Şüpheli 2023	Artış %
1	Kayseri	3753	5882	57%
2	Eskişehir	1837	2729	49%
3	Tekirdağ	2136	3172	49%
4	Antalya	4875	6925	42%
5	Kocaeli	3048	4204	38%

Tablo 1’de, illere göre Cumhuriyet Başsavcılıklarına yansıyan suç olaylarında yer alan şüpheli çocuk sayılarının 2013-2023 yılları arasındaki artış oranları ele alınmıştır. 30 büyükşehir için 10 yıllık zaman diliminde suça karışan çocuk sayılarındaki en yüksek artış oranı gerçekleşin iller; Kayseri, Eskişehir, Tekirdağ, Antalya ve Kocaeli’dir.

2013 yılında adliyeye yansıyan suç olaylarında 1837 çocuk şüpheli olurken, bu sayı 2023 yılında %49 oranında artışla 2729’a yükselmiştir. Türkiye genelinde 10 yıllık sürede çocuk suç artış ortalama oranı %11 iken, Eskişehir ili için bu oranın %49 olması çok büyük bir risk düzeyidir. Bu oran düzeyi ile Eskişehir ili Kayseri ilinden sonra Çocuk suçluluğu değişkenine göre en riskli ikinci il durumundadır.

Tablo 2: Çocuk Suç Sayılarının Toplam Suç Olaylarına Oranı (2023)

	İller	Çocuk Suçları 2023	Toplam Suçlar 2023	%
1	Kayseri	11712	96104	12,19%
2	Van	4688	40818	11,49%
3	Erzurum	3743	35427	10,57%
4	Eskişehir	7465	79884	9,34%
5	Tekirdağ	8302	90488	9,17%

Tablo 2’de, çocukların işlediği (şüpheli olduğu) suç sayılarının, aynı yıllarda meydana gelen toplam suç sayılarına oranı işleme konu olmuştur. Bu analizde Eskişehir ili çocuk suçluluk düzeyi açısından en sorunlu dördüncü ildir. Eskişehir ilinde meydana gelen 79.884 toplam suç dosyasında çocuklar 7.465 kere şüpheli olarak yer almıştır.

Tablo 3: Çocuklarda Mükerrer Suçluluk (2023)

	İller	Şüpheli 2023	Suç 2023	%
1	Eskişehir	2729	7465	173,5%
2	Tekirdağ	3172	8302	161,7%
3	Aydın	2749	6644	141,7%
4	İzmir	10173	24211	138,0%
5	İstanbul	24122	55860	131,6%

Tablo 3'te, 2023 çocuk suç istatistikleri bağlamında çocukların karıştığı mükerrer suç oranları hesaplanmıştır. Aynı yıl içinde aynı çocuğun birden fazla suça karışmasına mükerrer suçluluk diyoruz. Otuz büyükşehir arasında çocuk mükerrer suç oranının en yüksek olduğu il Eskişehir ilidir.

Tablo 4: Çocukların Mağdur Olduğu Suç Sayısının Çocuklu Haneye Oranı (2023)

	İller	Suç Sayısı	Hane	%
1	Kayseri	17497	243917	7,17%
2	Eskişehir	9426	148280	6,36%
3	Konya	20476	357678	5,72%
4	Aydın	9412	176923	5,32%
5	Tekirdağ	9691	188852	5,13%

Tablo 4'te, illerin 2023 yılı UYAP verilerine göre çocuk mağduriyet düzeyi analiz edilmiştir. 2023 yılında 9.426 suç olayında çocuklar mağdur olmuştur. İllerin birbirine göre çocuk mağduriyet düzeylerini bulma yöntemi olarak çocuk mağdur sayılarının çocuklu hane sayılarına oranlaması esas alınmıştır. Bu yöntem üzerinden yapılan istatistiki analizlere göre otuz büyükşehir içinde risk düzeyi en yüksek il Kayseri'den sonra Eskişehir'dir.

Tablo 5: İllere Göre Çocuklara Karşı İşlenen Cinsel Suçlardaki Artış (2013-2018)

	İller	Şüpheli 2013	Şüpheli 2018	Artış %
1	Gaziantep	661	1803	172,8%
2	Eskişehir	222	512	130,6%
3	Trabzon	160	313	95,6%
4	Diyarbakır	377	721	91,2%
5	Şanlıurfa	337	626	85,8%

Tablo 5'te, çocuklara karşı işlenen cinsel suçların beş yıllık (2013-2018) zaman dilimindeki yüzde artış oranları illere göre ele alınmıştır. Beş yıllık bir dönemde çocuklara karşı cinsel suçlarda meydana gelen %131 oranındaki artış büyük bir risk durumudur. Çocukların cinsel istismarı gibi bir konuda Eskişehir ilinin en sorunlu iller içinde ikinci sırada yer alması önemli bir durumdur.

Tablo 6: Yıllara Göre Toplam Olay Artış Oranları (2017-2023)

	İller	2017 Toplam (Yıl İçi)	2023 Toplam (Yıl İçi)	Artış %
1	Muğla	69.438	115.582	66%
2	Eskişehir	50.521	79.884	58%
3	Tekirdağ	58.274	90.488	55%
4	İzmir	242.477	366.743	51%
5	Trabzon	30.023	44.835	49%

Tablo 6’da, illerin yıllara göre toplam olay artış oranları ele alınmıştır. Eskişehir ilinde beş yıllık bir dönemde (2017-2023) toplam suç olaylarında %58 artış meydana gelmiştir. Bu tablo verilerine göre, Eskişehir ili toplam suç olaylarındaki artış oranı yönünden en sorunlu ikinci il durumundadır.

Tablo 7: Toplam Olayların Çocuklu Haneye Oranı (2023)

	İller	Cumhuriyet Başsavcılıklarındaki Yıl İçi Toplam Suç Sayısı	Çocuklu Hane	%
1	Muğla	115.582	153251	75,42%
2	Antalya	234.413	417150	56,19%
3	Eskişehir	79.884	148280	53,87%
4	Aydın	94.130	176923	53,20%
5	İzmir	366.743	723181	50,71%

Tablo 7’de, toplam olayların çocuklu haneye oranlarına yer verilmiştir. Eskişehir ilinde 2023 yılı içinde iki haneden birine bir suç olayı düştüğü görülmektedir. Bu oran yüksek düzeyde riskli bir duruma işaret eder.

Tablo 8. Yetişkin Suç Şüphelisi Sayısında Yıllara Göre Artış (2013-2023)

	İller	2013 Şüpheli	2023 Şüpheli	Artış %
1	Eskişehir	33796	56961	68,5%
2	Muğla	54051	90960	68,3%
3	Diyarbakır	51428	82103	59,6%
4	Trabzon	23751	37531	58,0%
5	Ordu	30575	46629	52,5%

Tablo 8’deki verilerine göre, Eskişehir ilinde on yıllık dönemde (2013-2023) suç şüphelisi yetişkin kişi oranı %68 artmıştır. Bu değişken bağlamında Eskişehir ilinde risk düzeyi çok yüksektir.

Tablo 9: Yaralama Suç Sayılarının Çocuklu Haneye Oranı (2023)

	İller	2023 SUÇ	Ç HANE	%
1	Muğla	31699	154414	21%
2	Eskişehir	27811	149213	19%
3	Aydın	31804	177509	18%
4	Antalya	73622	420975	18%
5	Tekirdağ	32508	186723	17%

Tablo 9’da, Büyükşehir özellikli illerimizde 2023 yılı içinde meydana gelen yaralama olay sayıları çocuklu haneye oranlanmıştır. Bu değişkene göre Eskişehir en riskli ikinci il durumundadır.

Tablo 10: Yabancı Uyrukluların Suça Karışma Sayılarında Artış (2013-2018)

	İller	2013 Yılında Yabancı Uyrukluların Karıştığı Suç sayısı	2018 Yılında Yabancı Uyrukluların Karıştığı Suç sayısı	Artış %
1	Bursa	481	7433	1445%
2	Mersin	820	7155	773%
3	Kayseri	552	4507	716%
4	Manisa	137	1107	708%
5	Sakarya	298	2126	613%
6	Ankara	1484	10016	575%
7	Denizli	298	1943	552%
8	Eskişehir	325	2087	542%
9	Trabzon	299	1910	539%
10	Konya	857	5173	504%

Tablo 10’da, Eskişehir ilinde yabancı uyrukluların beş yıllık bir dönemde (2013-2018) suça karışma oranlarında %542’lik bir artış olduğunu görüyoruz. Ülkemizde genellikle çok sayıda ilimizde yabancı uyrukluların suça karışma oranlarının yüksekliği olağandışı riskli bir düzeydedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının karıştığı suç sayılarındaki artış aynı dönem için sadece %30’dur. Yani, yabancı uyruklularla ilgili suç artış oranı T.C. Vatandaşı olanlara göre 18 kat daha fazladır. Bu yüksek sosyal risk durumu ayrı bir araştırma konusu olmalı, bu çalışma ekseninde yüksek risk tespiti sayılarak acilen önleyici politikaların ilgili kurum/kuruluşlarca devreye sokulmalıdır.

4. CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ “ÇOCUK SUÇLU” MAHKÛMLARLA ANKET ÇALIŞMASI

Bir ilin sosyal risk durumunu çok sektörlü ve çok disiplinli araştırmanın en önemli ve de en zor boyutu, suça karışan insanlarla ceza infaz kurumlarında birebir çalışmalar yapmaktır. Eskişehir ilinde suça karışan ve tutuklu ve hükümlü olarak ceza infaz kurumlarında bulunan çocuk ve gençlere yönelik 40 soruluk bir anket yüz yüze uygulandı. 18 yaş altı hükümlü/tutuklu çocuklar Ankara Sincan Çocuk Ceza İnfaz Kurumu ve Çocuk Eğitim Evinde olduğu için 171 kişilik anket uygulaması anılan kurumlarda gerçekleştirildi. Eskişehir ilinde 18 yaş altında iken suça karışmış 20-28 yaş aralığındaki “çocuk suçlu” 406 hükümlü ile Eskişehir ilinde bulunan kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında anket uygulaması yapıldı.

Bu araştırma terminolojisinde “Çocuk suçlu” ifadesi ile 18 yaş altında suç işlemiş yetişkinler kastedilmektedir. Anket soru listesi, lise öğrencisine uygulanan anket sorularının ceza infaz kurumlarına uyarlanmış halinden oluşturuldu.

Ankete katılan mahkûmların cevapları üzerinden bazı oransal analizler şöyledir:

- 1. Çocukluğunuzda travmatik bir olay (taciz, yaralanma) yaşadınız mı?**
Evet %44 Hayır %56
- 2. Vücudunuzda jilet vb. izler var mı?**
Evet %79 Hayır %21
- 3. Suç olayı öncesi psikolojik sorunlarınızdan ötürü tedavi gördünüz mü?**
Evet %36 Hayır %64
- 4. Ailenizde suça karışan birisi var mı?**
Evet %41 Hayır %59
- 5. Ailenizde suç mağduru birey var mı?**
Evet %28 Hayır 72
- 6. Annenizden fiziksel şiddet gördünüz mü?**
Evet %21 Hayır %79
- 7. Babanızdan fiziksel şiddet gördünüz mü?**
Evet %29 Hayır %71
- 8. Öğretmenlerinizden fiziksel şiddet gördünüz mü?**
Evet %35 Hayır %65
- 9. Öğrencilik yıllarınızda arkadaşlarınıza fiziksel şiddet uyguladınız mı?**
Evet %36 Hayır %64

10. Öğrencilik yıllarınızda arkadaşlarınızdan fiziksel şiddet gördünüz mü?

Evet %23 Hayır %77

11. Anne-babanız arasında fiziksel şiddete tanık olur muydunuz?

Evet %34 Hayır %66

11. Anneniz evde öfkeli davranışlar sergiler miydi?

Evet %39 Hayır %61

12. Babanız evde öfkeli davranışlar sergiler miydi?

Evet %46 Hayır %54

13. Siz evinizde öfkeli davranışlar sergiler miydiniz?

Evet %50 Hayır %50

14. Geçmişte bilerek kendinize fiziki zarar verdiniz mi?

EVET %40 HAYIR %60

15. Çocukluğunuzda kavgalara karışır mıydınız?

Evet %72 Hayır %28

16. Çocukken eşyalara zarar verir miydiniz?

Evet %45 HAYIR %55

17. Geçmişte keyif verici/zararlı maddeler kullanır mıydınız?

Evet %58 Hayır %42

18. Geçmişte kendinden nefret etme duygusu yaşar mıydınız?

Evet %44 Hayır %56

19. Geçmişte başkalarından nefret etme duygusu yaşar mıydınız?

Evet %44 Hayır %56

20. Genel olarak suçluluk duyguları yaşar mısınız?

Evet %60 Hayır %40

Çocuk iken suç işleme oranı bütün dünya ülkelerinde yüksektir; bizde de yüksek. Dahası, cezaevine 18 yaş öncesi girenlerin çok büyük bir yüzdesi ileriki hayatlarında yine suça karışmaktadır. Anket verilerine baktığımızda açıkça sorunlarla boğuşarak gelen bir gençlik tablosu ortada durmaktadır. Çocuklukta yaşanan travmalar en çok dikkat çeken konu olarak karşımızda durmaktadır.

Aile ortamları, aile çevresinde başlarına gelen olumsuz olaylar, okullarında uyumsuz yaşantılar, çevresel olumsuzluklar kişileri cezaevine sürükleyen temel faktörler olarak göze çarpmaktadır.

Suça sürüklenen bu insanların %58 gibi çok yüksek oranının uyşturucu kullanıyor olması düşündürücüdür. Anne-babalarının öfkeli kişiiler olması, ailelerinde suça karışan başiaka bireylerin fazlaca (%41) olması ciddi dezavantajlı bir durum oluşturmaktadır.

Özellikle geçmişte bilerek kendine fiziki zarar verme davranışı sergileyen özellikler taşımaları hem kendileri ve hem de toplum için büyük riskler barındırmaktadır.

Suça sürüklenen bu çocukların, öğretmenlerinden %35 gibi bir oranda şiddet gördüğünü ifade etmeleri de ayrı bir eğitim çelişkisi olarak dikkate alınmalıdır.

Ceza İnfaz Kurumları Psikososyal ve Eğitim Servisi Görevlileri İle Odak Grup Görüşmeleri

1. Eskişehir ilinde çocuklarla ilgili risk tespitlerinin nelerdir?

Çocukların risk altında olmasını dünyadaki gelişmelerden ayrı düşünmemek gerekir. Özellikle kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın gelişmesi bir yönüyle toplumsal gelişim açısından önemli iken öbür taraftan bunların negatif etkilerini gözden kaçırmamak gerekmektedir. Öyle ki, buralarda paylaşılan bazı yazılı ve görsel materyaller, haberler toplumu her türlü sosyal riske açık hale getirmektedir. Özellikle suç, şiddet ve sapma davranışlarına ilişkin görüntü ve haberlerin magazinleştirilmesi, abartılı sunumları ve en önemlisi de bunların övülmesi toplumun her kesimi açısından çok ciddi riskler taşımaktadır.

2. Eskişehir ilinde hangi gruplar daha fazla risk altındadır ve neden?

Genel anlamıyla parçalanmış ya da boşanmış aile çocukları, sokakta yaşayanlar, geçim sorunu olanlar, ilgisiz aile çocukları, şiddet mağduru bireyler, suç oranının yüksek olduğu mahallelerde ikamet edenler daha fazla sosyal riskle karşı karşıyadır.

3. Sosyal risklerin önüne geçmek için iş birliği yapılması gereken kurum ve kuruluşlar hangileridir?

Bu tek başına bir kurum ya da kuruluşun başarabileceği bir husus değildir. Burada devletin her kurum ve kuruluşuna birçok sorumluluk yüklemektedir. Ancak bununla birlikte özellikle Milli Eğitim, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İl Emniyet Müdürlükleri ve Jandarma Komutanlıkları, İl Müftülükleri ve yerel yönetimler öncü olmalıdır. Bu kurumlar, diğer kurumları ile sürekli iş birliği yaparak topyekûn sorumluluk ve paylaşım yapmalıdır. Bunun yanı sıra aileler bilinçlendirilmeli, aile eğitimine önem verilmeli ve suç, şiddet ve sosyal risklerle ilgilenen sivil toplum kuruluşlarından destek alınmalıdır.

4. Psiko-Sosyal Servis olarak görev ve sorumluluklarınız nelerdir?

Genel olarak psiko-sosyal servis görevlileri olarak infaz kurumlarındaki personel ve hükümlülerin ruh ve beden sağlığı ve bütünlüğüne ilişkin koruyucu, geliştirici programlar geliştirmek, uygulamak ve lüzumlu hallerde tedavi sürecine katılarak psikolojik destek ve müdahalede bulunmakla görevliyiz. Bizler ayrıca hükümlülerin bireysel özelliklerini ve suç işleme nedenlerini belirlemeye çalışmakta ve buradan yola çıkarak onların bireysel gelişmelerine yardımcı olmaya, yeniden suç işlemelerine engel olmak suretiyle kurumsal ve toplumsal yaşama adapte olmalarına çalışıyoruz.

Kısaca servis elemanları olarak hükümlü ve tutukluların rehabilitasyonuna yönelik planlama, yürütme, izleme ve değerlendirme çalışmaları yürütmekteyiz. Bu bağlamda: hükümlüleri tanıma ve değerlendirme görüşmeleri, bireysel, aile ve grup görüşmeleri, seminer çalışmalar gerçekleştirilmekteyiz.

5. Çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesi için önerileriniz nelerdir?

a) Ailelerin mutlaka insan hakları ve şiddetle mücadele konularında etkili ve sürekli bilgilendirilmeleri gerekir.

b) Okullar, ailelerin eksik bıraktıkları çocuk gelişim taraflarını güçlendirecek yeni yaklaşım ve uygulamalara geçmeli, rehberlik servisleri güçlendirilmelidir.

c) Suça sürüklenen çocuklarla ilgili sadece aileleri değil, okullarda sorumluluk almalıdır. Her yıl çok sayıda öğrenci suça sürükleniyor, ancak hiçbir okulun hiçbir görevlisi bizimle temasa geçmiyor.

d) Çocuk ve aileden sorumlu kurum ve kuruluşların ortak hareket etme kapasiteleri geliştirilmelidir; suça sürüklenen çocukların ceza infaz kurumlarında rehabilitesi, yeniden topluma uyumlu hale getirilmesi ne tek başına bizim ne de tek başına hiçbir kurumun başarabileceği bir durum değildir.

e) Özellikle aile ve sosyal hizmetler il müdürlüklerinin kapasiteleri ve programları önleyici hizmetler alanında güçlendirilmelidir.

f) Şimdi sizin yürüttüğünüz sosyal risk belirleme araştırmaları periyodik olarak yapılmalı; elde edilen bilimsel verilerin gereği bütün ilgili kamu çalışanlarınca yerine getirilmelidir.

g) Ceza infaz kurumları psikososyal ve eğitim servisleri gerek personel ve gerekse program yönünden güçlendirilmelidir. Topluma hazırlama programları risk araştırma verilerine göre özelleştirilmeli, bu tür faaliyetler yerel yönetimler, iş dünyası, üniversite ve STK'lar tarafından aktif olarak desteklenmelidir.

h) Çocuklarla ve gençlerle ilgili taliye sonrası destekleme ve izleme sistemleri kurulmalıdır.

i) Ceza infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülere üniversitelerin yararlı eğitsel ve geliştirici sertifika programları uzaktan eğitim sistemiyle açılmalıdır.

Hükümlülerle Görüşme Notları

Aile boyutundaki anlatımlar

- Genel olarak söyleyecek olursam ailem bize karşı çok ilgisizdi.
- Hangi aileden bahsediyorsunuz.
- Ailem hiç olmadı ki.
- Ailemle aram iyiydi ama kardeşlerimle uyuşamıyordum.
- Ailem için varlığımız ve yokluğumuzun hiçbir önemi yoktu.
- Birkaç ailem oldu; hepsiyle aram yoktu.
- Ailemle mi; bana aile demeyin.
- Aile ortamında her tür şiddeti gördüm. Özellikle sözel şiddet her zaman mevcuttu. Benim beynimin tasını attıran da en çok buydu. Beğenilmeme, alay edilme, gururumla oynamalar, anlıyorsunuz değil mi?
- Aile ve fakirlik; çekilmez durumlar.
- Baba şiddeti, çeşit çeşit şekillerde, annem de ondan geri kalmazdı. Hele çenesi hiç durmazdı

Suç, şiddet bağlamındaki görüşler

- Babam ve kardeşimde suç işledi. Biz uyuşturucu işi yapıyorduk.
- Kardeşim benimle ortak suçlu; ama o benden az ceza aldı.
- Abi biz ailecek aynı suçu işledik. Gerçi bizim oralarda (Doğubeyazıt) bu bir iş olarak görülüyor. Suç olduğunu sonradan öğrendim.
- Ben doğdum, ailemde herkes uyuşturucu işini yapıyordu
- Toplumdaki çok değişik yaşantılar biz gençleri suça itiyor.
- Para kazanmanın kolay yolu uyuşturucu ve hırsızlık, bu yolla çok zengin olan var.
- Arkadaş çevresi her tür suça sürükler kolaylıkla.
- İşsizlik ve merak suçu özendirir.
- Hayattan bir gelecek umudu olmayınca ne yapabilirsin ki?

-Suç işleyenlere toplumun bakışı beni tersine etkiledi. Adamlar türlü suçlar işleyince TV, gazete, hep onlardan bahsediyordu; mafya liderleri, uyuşturucu baronları. Benim adım da dikkate alınabilir bu yollarla dedim.

-Okuldan uzaklaştırılmam. Okuldan kopmam öğretmenden dayağı yüzünden oldu.

-Ben ilkokul terkim. Okusaydım belki de suç işlemeyecektim. Ama oldu işte.

-Ailemde bu iş bir meslek gibi. Babam, kardeşlerim hep bu işi (uyuşturucu) yapıyor ve kullanıyor.

-Okuldaki arkadaş çevrem kullanıyordu. Ben de onlardan öğrendim.

-Bir şey söyleyeyim mi, ben maddenin her çeşidini denetimli serbestlikteki SAMBA programına katılan arkadaşlardan öğrendim. Orada lavaboya gidince birbirine kullandığımız maddeleri sorardık, meğer hepimiz farklı maddeler kullanıyorduk, dışarı çıkınca yeni adını duyduklarımızı da temin etmeye başladık.

-Suça sürüklenmemizde çevrenin etkisi çok. Mesela ben AMATEM'de tedavi gördüm. Orada yatarken oda arkadaşları sürekli kullanılan maddelerden bahsediyordu. Orada farklı arkadaş çevresiyle dolayısıyla maddeyle de karşılaşıyorsunuz. Dışarıda da tornacılar hazır bekliyor. Ne de olsa içeride müşteriler hazır. Güzel iş valla.

-Bizim doğru dürüst bir aile hayatımız olmadı. Ailem fakirdi. Bazen bir kırık ekmek bile bulamıyorduk. Bir gün bir arkadaşım beni hırsızlığa götürdü. İlk çaldığımız parayla belki de ilk kez karnım doydu. Sonra tekrar, tekrar ama sonra işte yakayı ele verdik.

-Ortaokulda bir hocam vardı. Sürekli bizi döverdi. Sonra okulu terk ettim. Kafede tanıştığım arkadaşlar beni bu işe (hırsızlık, gasp) sürükledi.

-Bazı yayınlar, sosyal medya paylaşımları örnek oluyor. Oradaki görseller çekici oluyor.

-Okullarda sorunlarımızı dinleyen ve yardımcı olabilen öğretmenler ya da okul yöneticileri olsaydı, çoğumuz burada olmazdık.

-Ülkedeki değişik sorunlar ve gerginlikler biz gençlerin canını çok sıkıyor.

-Sanki bütün dünya bizim üzerimize geliyor, her şey bizi yoldan çıkarmaya çalışıyor.

5. AİLE/ÇOCUK BAĞLAMINDA SOSYAL SORUN VE RİSKLERDE ESKİŞEHİR

Aile Eksenli Riskler

Aile yapısının ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi, toplumsal bir çaba gerektirmektedir. Olumlu iletişim, destekleyici sosyal ağlar ve sağlıklı aile dinamikleri, bireylerin mutluluğunu ve sağlığını artırabilir. Bu nedenle, toplumsal farkındalık ve destek sistemleri oluşturmak, bu risklerin azaltılması açısından önemlidir. Bu riskler içerisinde dikkat çekilmesi gereken başlıklar; boşanma veya ayrılıklar, aile içi şiddet, aile içi iletişim sorunları, istismar, mali sıkıntılar, depresyon ve anksiyete sayılabilir.

Aile Tipi

Aile tipi ile sosyal riskler arasındaki ilişki, sosyal araştırmalar ve psikoloji alanında önemli bir konudur. Aile yapısının bireyler üzerindeki etkileri, sosyal risklerin oluşumunu ve bu risklere maruz kalmayı etkileyebilir. Ekonomik durum, sosyal destek sistemleri, ebeveynlik tarzları ve sosyal etkileşim gibi faktörler, aile yapısının bireyler üzerindeki etkisini belirlemektedir.

Aile tipi, çekirdek aile (anne, baba, çocuklar), tek ebeveynli aile, geniş aile (birden fazla nesli içinde barındıran aileler) veya boşanmış aile gibi farklı formlarda olabilir. Her bir aile tipi, bireylerin sosyal destek yapıları, ekonomik durumları ve psikolojik sağlığı üzerinde farklı etkilere sahiptir. Tek ebeveynli ailelerde, ekonomik zorluklar daha yaygın olabilir. Bu durum, ailenin sadece bir gelir kaynağına dayanmasından kaynaklanır. Çocukların yetersiz ekonomik kaynaklarla büyümesi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimini de olumsuz etkileyebilir. Geniş aile yapıları genelde sosyal destek ağlarına sahip olma konusunda daha avantajlıdır. Yaşlı neslin deneyimi ve kaynakları, genç nesillere destek olabilir. Bu nedenle sosyal riskler, geniş aile yapısında daha az hissedilebilir.

Aşağıdaki tabloda TÜİK 2023 yılı istatistiklerine göre 2023 yılı itibarıyla Eskişehir ve Türkiye’de hane halkı tiplerine ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 11: Hane Halkı Tiplerine Göre Hane Halkı Büyüklüğü Sayısı (2023)

	Toplam Hanehalkı Sayısı	Tek Kişi veya Tek Çekirdek Aileden Oluşan Çekirdek Aile Hane Halkı Sayısı		Geniş Aile Hane Halkı Sayısı	
	Sayı	Sayı	%	Sayı	%
Eskişehir	336955	293401	87,08	43554	12,92
Türkiye	26309332	21972065	83,51	4337267	16,49

Tabloda görüldüğü gibi Eskişehir'de çekirdek aile ve tek kişilik haneler, toplam hane halkının %87,08'ini oluştururken, Türkiye genelinde bu oran %83,51'dir. Bu durum, Eskişehir'in Türkiye genelinden daha fazla çekirdek aileye sahip olduğunu göstermektedir. Aynı tablodaki verilere göre, geniş aile oranı Eskişehir'de %12,92 iken, Türkiye genelinde %16,49'dur. Bu durum, Eskişehir'de geniş aile yapısının daha az yaygın olduğunu göstermektedir.

Türkiye genelindeki geniş aile oranının, Eskişehir'e göre daha yüksek olması, kültürel veya sosyolojik farklılıklarla izah edilebilir. Türkiye genelinde geniş aile yapısının daha fazla yer alması, geleneksel aile dinamiklerinin ve aile birliğine verilen önemin devam ettiği şeklinde yorumlanabilir. Eskişehir'de ise modern yaşam tarzının etkisi ve bir üniversite şehri olması ile çekirdek aile yapısının tercih ediliyor olabileceği düşünülmektedir. İlde geniş aile yapısının Türkiye geneli ortalamasının altında kalması, yerel sosyal ve kültürel dinamiklerin etkisini yansıtmaktadır. Bu tür veriler, toplumun aile yapısındaki değişimleri ve yerel farklılıkları anlamak açısından önemlidir.

Eskişehir'de aile tipi hakkında bilgi verecek bir başka veri kaynağı da araştırma kapsamında lise öğrencilerine uygulanan anketlerden elde edilmiştir. Aşağıdaki tabloda söz konusu anketlerden elde edilen verilere yer verilmiştir.

Tablo 12: Cinsiyete Göre Aile Türleri

		Evinizde hala, amca, dayı, teyze, nine, dede ile yaşayan yakınlarınızla geniş aile mi, çekirdek aile misiniz?				
		Dede/Nine var; Geniş aile	Amca/Hala var; Geniş aile	Teyze/Dayı var; Geniş aile	Anne, Baba, Çocuk	Toplam
Cinsiyet	Kadın	7,6%	0,3%	0,4%	91,7%	100,0%
	Erkek	7,6%	1,2%	0,8%	90,3%	100,0%
Toplam		7,6%	0,8%	0,6%	91,0%	100,0%

Tablodaki verilere baktığımızda, ankete katılan öğrencilerin verdiği cevaplara göre, geniş aile oranları görece düşükken (kız öğrencilerde %7,6 dede/nine, %0,3 amca/hala, %0,4 teyze/dayı, erkek öğrencilerde %7,6 dede/nine, %1,2 amca/hala, %0,8 teyze/dayı %), çekirdek aile oranı oldukça yüksektir (genel toplamda %91,0, kızlarda %91,7, erkeklerde %90,3).

Türkiye genelinde olduğu gibi, Eskişehir’de de çekirdek aile yapısının yaygınlaşması, sosyal destek ağlarının zayıflaması, ekonomik risklerin artması ve bireylerin zihinsel sağlıklarına olumsuz etkiler gibi çeşitli sosyal riskler taşıyabilmektedir. Öyle ki, geniş ailelerin sağladığı sosyal destek ve dayanışma, çekirdek ailelerde daha sınırlıdır. Çekirdek aileler, daha az bireyle daha az sosyal destek alabilir, bu da stresli durumlarda (hasta, işsizlik gibi) zorluk yaşama riskini artırabilir. Ayrıca çekirdek ailelerde, özellikle yaşlılar ve çocuklar için yalnızlık hissi yaygınlaşabilir. Yaşlı bireyler, geniş ailelerin sunduğu günlük etkileşimlerden mahrum kalabilir. Bu da söz konusu aileler için ciddi sosyal riskleri barındırmaktadır.

Konut Sahipliği Durumu

Bireyler için kendi konutunun olmaması, birey veya aile için çeşitli sosyal riskler ve olumsuz etkiler doğurabilmektedir. Öyle ki, kiralık veya geçici konutlarda yaşamak, bireylerin mahallelerine bağlılık hislerini azaltabilir. Bu durum, komşuluk ilişkilerinin zayıflamasına ve sosyal destek ağlarının gelişmemesine yol açabilir. Sürekli kira ödemek zorunda olmak, bireylerde ekonomik belirsizlik ve stres yaratabilir. Bu durum, günlük yaşam kalitesini etkileyebilmekte ve bireyler üzerinde ek bir baskı oluşturmaya sebep olabilmektedir. Öte yandan kendi konutunun olmaması, uzun vadeli varlık birikimini zorlaştırır. Bu da bireylerin gelecekteki ekonomik güvenliği üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir.

Hiç şüphesiz, bir konuta sahip olmamanın bireyler üzerinde psikolojik etkileri de mevcuttur. Öte taraftan kiralık bir evde yaşamak, bireylere sürekli bir güvensizlik hissi verebilir. Mülk sahibi tarafından herhangi bir zamanda evden çıkarılma riski, kaygı ve stres yaratabilir. Nitekim, kiralık bir konutta yaşamak, bireylere sürekli bir güvensizlik hissi verebilir bu da bireyleri gergin, mutsuz ve öfkeli hale getirerek suç, şiddet ve daha pek çok riskle karşı karşıya getirebilir.

Aşağıdaki tabloda araştırma kapsamında anket uygulanan lise öğrencilerinin ikamet ettikleri konut durumuna ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 13: Cinsiyete Göre Konut Statüsü

		Oturduğunuz evin statüsü nedir?				
		Lojman	Kendimizin	Kiralık	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Kız	2,3%	70,9%	25,1%	1,7%	100,0%
	Erkek	1,9%	69,4%	27,3%	1,4%	100,0%
Toplam		2,1%	70,1%	26,2%	1,6%	100,0%

Tablodaki verilere göre, toplamda katılımcı öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%70,1) kendilerine ait evlerde yaşamakta olup; kız öğrencilerde bu oran %70,9, erkeklerde ise %69,4 olarak gözlemlenmektedir. Kadınların kendi konutlarına sahip olma oranı erkeklere göre biraz daha yüksektir.

Aynı tablodaki verilere göre, kiralık konutta yaşadığını belirten öğrencilerin oranı toplamda %26,2'dir. Kız öğrenciler arasında bu oran %25,1, erkeklerde ise %27,3'tür. Görülüyor ki, kiralık konut oranı kızlar arasında erkeklere göre daha düşüktür; bu, kadınların daha çok kendi konutlarına sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin yaklaşık dörtte birinin kendi konutlarında kalmadığı, bunun da, bu grupta olanlar için kendi konutunda ikamet ettiğini belirten öğrencilere oranla sosyal risklerle karşılaşma ihtimallerinin daha yüksek olmasına neden olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Boşanmalar

Boşanma veya ayrılık: Aile bireyleri üzerinde ciddi psikolojik ve sosyal etkiler yaratabilir. Çocuklar bu süreçten olumsuz etkilenebilir. Boşanma sonrası sosyal destek sisteminin zayıflaması, bireylerin yalnızlık hissetmesine ve sosyal izolasyona yol açabilir. Boşanma, aile yapısını bozarak ebeveynlerin ve çocukların yaşamlarını

etkileyebilir. Tek ebeveynli aileler, genellikle ekonomik zorluklarla karşılaşır. Ekonomik sıkıntılar, huzursuzluk yaratabilir, yaşam standardını düşürebilir ve dolayısıyla toplumda yoksulluk riskini artırabilir.

Boşanma süreci, bireylerde stres, kaygı ve depresyon gibi psikolojik rahatsızlıklara yol açabilir. Bu durum, özellikle çocukların psikolojik gelişimlerini ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyebilir. Depresyon ve anksiyete aile içindeki olumsuz ilişkiler, bireylerde anksiyete ve depresyona neden olabilir. Bunun yanı sıra sosyal destek sistemlerinin eksikliği, bireylerin ruh sağlığı sorunları ile başa çıkmasını zorlaştırabilir.

Boşanmalar, çocuklar üzerinde derin psikolojik etkiler bırakabilir. Bunun sonucunda çocuklar, travma, kaygı ve ilişki sorunları gibi durumlarla karşı karşıya kalabilir.

Boşanma süreci sosyal izolasyona sebep olarak bireylerin sosyal hayatlarına katılımını azalmasına ve yalnızlığa mahkûm olmalarına sebep olabilir. Bu da söz konusu bireylerin sosyal risklerle daha çok karşı karşıya kalmalarına neden olabilir.

Toplumda boşanma oranlarının artması, toplumda ailenin değerine ilişkin algıları etkileyebilir. Aile yapısındaki değişiklikler, toplumsal normların evrilmesine neden olabilir. Bu durum, özellikle genç nesiller için boşanmanın normalleştirilmesine yol açabilir ki bu durum toplumun geleceği açısından ciddi riskler doğurmaktadır.

Boşanmanın yol açtığı ekonomik ve psikolojik sorunlar, bireylerde umutsuzluğa sebep olabilir. Bu durum, bazı bireyleri suça yönlendirebilir. Artan suç oranları, toplumsal huzursuzluğa ve güvensizlik hissinin yayılmasına katkıda bulunabilir. Bu sürecin olumsuz etkilerinin azaltılması için toplumsal destek mekanizmaları, psikolojik danışmanlık hizmetleri ve ekonomik destek programlarının geliştirilmesi önemlidir.

Bu başlık altında Türkiye ve Eskişehir genelinde evlenme ve boşanma istatistikleri üzerinde durmak önem arz etmektedir. Bu da, hem TÜİK ve hem de araştırma kapsamında Eskişehir il merkezi ve Sivrihisar ilçesindeki orta dereceli okullarda gerçekleştirdiğimiz anket verilerini detaylı olarak analiz edilmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

Aşağıdaki tabloda TÜİK İstatistiklerine göre Eskişehir ve Türkiye geneli 2019-2023 yılları arasında evlenme ve kaba evlenme hızı ile boşanma ve kaba boşanma sayısına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 14: Türkiye ve Eskişehir Evlenme-Boşanma İstatistikleri (2019-2023)

Evlenme Sayısı, Kaba Evlenme Hızı, Boşanma Sayısı ve Kaba Boşanma Hızı, 2019-2023								
Yıl	Türkiye				Eskişehir			
	Evlenme Sayısı	Kaba Evlenme Hızı‰	Boşanma Sayısı	Kaba Boşanma Hızı‰	Evlenme Sayısı	Kaba Evlenme Hızı‰	Boşanma Sayısı	Kaba Boşanma Hızı‰
2019	542314	6,57	156 587	1,90	5470	6,22	2053	2,33
2023	565435	6,63	171881	2,01	6031	6,62	2519	2,77

Türkiye ve Eskişehir'deki evlenme ve boşanma istatistikleri, evlilik ve boşanma eğilimlerinin zamanla nasıl değiştiğini ortaya koymakta ve toplumsal normlar, ekonomik durumlar ve bireysel tercihlerin evlilik dinamiklerini nasıl etkilediğine dair ışık tutmaktadır.

Tabloda görüldüğü gibi Türkiye genelinde evlenen çiftlerin sayısı 2019 yılında 542314 iken 2023 yılında 565435; bin nüfus başına düşen evlenme sayısını ifade eden kaba evlenme hızı 2019 yılında binde 6,57, 2023 yılında ise olarak gerçekleşti. Boşanan çiftlerin sayısı 2019 yılında 156587 iken 2023 yılında 171881; bin nüfus başına düşen boşanma sayısını ifade eden kaba boşanma hızı 2019 yılında binde 2,01, 2023 yılı için binde 2,01 olarak gerçekleşmiştir.

Aynı tablodaki verilere Eskişehir ili açısından baktığımızda, Eskişehir genelinde evlenen çiftlerin sayısı 2019 yılında 5470 iken 2023 yılında 6031; bin nüfus başına düşen boşanma sayısını ifade eden kaba boşanma hızı 2019 yılında binde 2,33, 2023 yılı için binde 2,77 olarak gerçekleşmiştir.

Tablodaki verileri daha detaylı olarak ele aldığımızda şu hususlar dikkat çekmektedir: 2019-2022 yılları bağlamında hem Türkiye ve hem de Eskişehir genelinde kaba evlenme hızları toplumda evlenme eğiliminde bir istikrar veya hafif bir artış olduğunu gösterir. Eskişehir'deki evlenme sayısındaki artış, Türkiye genelindekiyle önemli bir paralellik göstermektedir.

Benzer eğilimler boşanma istatistiklerinde de kendini göstermektedir. Nitekim 2019-2023 yılları arasında hem Türkiye ve hem de Eskişehir genelinde boşanma oranlarında istikrarlı artışları göstermektedir. Burada dikkatimizi çeken en önemli husus, her iki yılda da Eskişehir'deki boşanma oranlarının Türkiye genelinin üzerinde

gerçekleşmesidir. Bu veriler, boşanmanın Türk toplumunda giderek daha yaygın hale geldiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye genelinde ve Eskişehir’de hem evlenme hem de boşanma sayılarındaki artış, daha fazla insanın evlenme kararı almasına karşın, boşanma kararlarının da artarak evliliğin sürdürülebilirliğini sorguladığını göstermektedir. Boşanma sayısındaki artış, toplumdaki sosyal ve ekonomik değişimlerin, ilişkilerin dinamiklerinin ve insanların evliliklerle ilgili algılarının değiştiğini; boşanmanın bir seçenek olarak toplumda daha fazla yer bulduğu şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıdaki tabloda il geneli ve Sivrihisar İlçe merkezindeki orta dereceli okulların lise 2 sınıf öğrencilerine uyguladığımız anketlere ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 15: Aile Durumu

		Genel olarak aile durumunuz nedir?				
		Anne baba ayrı	Üvey anne/ Üvey baba var	Anne ya da baba yaşamıyor	Normal aile	Toplam
Cinsiyet	Kız	11,1%	1,1%	2,2%	85,6%	100,0%
	Erkek	10,2%	1,3%	2,0%	86,6%	100,0%
Toplam		10,6%	1,2%	2,1%	86,1%	100,0%

Tablodaki verilere göre, aileleri ayrı olan kız öğrenci sayısı oranı (11,1%) erkek öğrenci sayısı oranından (10,2%) biraz daha fazladır. Toplamda da anne babası ayrı olan bireylerin oranı %10,6’dır. Aynı tablodaki verilere göre üvey aile durumu, toplamda %1,2 oranıyla oldukça düşük bir temsil göstermektedir. Erkekler %1,3 ile bu kategoride kadınlardan (%1,1) daha yüksek bir orana sahiptir. Bu durum, erkeklerin üvey aile durumunu daha fazla yaşadığını gösteriyor olabilir.

Tabloya göre hem kadın hem de erkeklerde normal aile durumu yüksek oranda (%85,6-86,6) temsil edilmektedir. Bu durum, genel olarak toplumda stabil bir aile yapısının varlığını göstermektedir. Her iki cinsiyet için de anne ve babanın ayrı yaşama durumu veya üvey aile durumu oldukça düşük bir oranda kalmaktadır. Bu durum, bireylerin büyük çoğunluğunun ebeveynleriyle birlikte yaşadığı veya aile birliğinin sürdüğünü göstermektedir ki bu da öğrencilerin sosyal risklerle daha az oranda karşılaşmaları olasılığı açısından önemli bulunmuştur.

Tek Çocuk Olma

Tek çocuk olmanın sosyal riskleri, ailenin dinamikleri ve çocuğun çevresel etmenleriyle yakından ilişkilidir. Tek çocuk olmanın bazı potansiyel sosyal riskleri şu şekilde özetlenebilir:

Tek çocuklar, genellikle akran gruplarından daha az zaman geçirebilirler ve bu da sosyal becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Kardeşlerle olan etkileşim, paylaşma, iş birliği ve iletişim becerilerini geliştirmek için önemli fırsatlar sunar. Tek çocuklar bu fırsatları sosyal çevreleriyle sınırlı kalabilir. Kardeşler arası etkileşim, çocuklara empati ve paylaşmayı öğretir. Kardeşler arasında yaşanan çatışmalar ve rekabet, çocukların duygusal dayanıklılıklarını artırabilir. Tek çocuklar, bu tür deneyimlerden yoksun oldukları için stresle başa çıkma becerileri gelişmeyebilir. Tek çocuklar, bu deneyimleri yeterince yaşamadıkları için empati kurma becerilerinde zorluk yaşayabilirler.

Tek çocuklar, sık sık ailelerine ve yetişkinlere bağımlı hale gelebilirler. Tek çocuklar, ebeveynlerinin tüm ilgisini ve yatırımını üzerinde hissettiği için, aile dinamiklerinin değişmesine neden olabilir. Ebeveynlerin aşırı korumacı veya baskıcı tutumları, çocuğun bağımsızlık ve otonomi geliştirmesine engel olabilir. Bu durum, sosyal etkileşim kurma becerilerini zayıflatabilir ve yalnızlık hissine yol açabilir. Özellikle yalnız geçirilen zamanlarda, tek çocuk kendini dışlanmış hissedebilir.

Tek çocuklar, ailelerinin ve toplumun beklentileri nedeniyle üzerlerinde yüksek bir baskı hissedebilirler. Başarılarının sürekli olarak diğer çocuklarla karşılaştırılması, stres seviyelerini artırabilir ve bu da kaygı bozuklukları gibi psikolojik sorunlara neden olabilir. Tek çocuklar, sosyal çevrelerinin büyüklüğü açısından kısıtlı olabilir. Kardeşlerle olan bağların olmaması, geniş bir sosyal ağ kurmalarını zorlaştırabilir. Tek çocuk olmanın getirdiği yalnızlık ve sosyal izolasyon, bazı durumlarda anksiyete, depresyon ve diğer akıl sağlığı sorunlarının gelişmesine zemin hazırlayabilir.

Tek çocuk olmanın getirdiği bazı sosyal riskler, ailenin destekleyici ve pozitif bir ortam sağlamasıyla aşılabılır. Ebeveynlerin, çocuklarını sosyalleşmeleri için fırsat sunmaları ve sosyal becerilerini geliştirmeleri adına çeşitli etkinliklere katılmalarını sağlamaları önemlidir. Tek çocuk olmanın olumsuz etkilerini azaltmak, onun sağlıklı ve mutlu bir birey olarak gelişimine katkıda bulunabilir.

Aşağıdaki tabloda araştırma kapsamında anket uygulanan lise öğrencilerinin kardeş sayısına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 16: Kardeş Sayısı

		Siz dahil, kaç kardeşsiniz?				
		Ben tekim	İki kardeşiz	Üç kardeşiz	Üçten fazla kardeşiz	Toplam
Cinsiyet	Kız	9,4%	55,4%	26,9%	8,4%	100,0%
	Erkek	12,6%	53,4%	25,6%	8,3%	100,0%
Toplam		11,1%	54,4%	26,2%	8,3%	100,0%

Tablodaki veriler, öğrencilerin genel toplamda %11,1'lik bir kısmının ailenin tek çocuğu olduğu şeklinde cevap verdiğini göstermektedir. Kız öğrenciler arasında tek çocuk olma oranı %9,4, erkekler arasında ise %12,6'dır. Bu veriler, Eskişehir il merkezi ve Sivrihisar ilçe merkezindeki lise 2. Sınıf öğrencileri arasından ankete katılan öğrencilerin ailenin tek çocuğu olma oranının çok yüksek olmadığını göstermektedir.

Ankete katılan öğrenciler arasında ailede tek çocuk olma oranının %11,1 gibi düşük bir seviyede olması, onların sosyal becerilerin gelişimi için daha fazla fırsat sunmaktadır. İlde tek çocuk sayısının azlığı, kardeş ilişkilerinin önemli sosyal deneyim ve duygusal dayanıklılık sağlama kapasitesini artırabilir.

Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddet ve sosyal risk arasındaki ilişki, toplumların sosyoekonomik yapısı, kültürel normları ve bireylerin psiko-sosyal durumlarıyla yakından bağlantılıdır. Bu iki olgu arasındaki ilişki başta sosyoekonomik faktörler, kültürel normlar, psikolojik etkenler, sosyal destek ağı ve hukuki ve politik araçlar olmak üzere daha pek çok bağlamda ele alınabilir.

Sosyoekonomik faktörler bağlamında ekonomik yetersizlik ve eğitim seviyesi ön plana çıkmaktadır. Öyle ki, yetersiz gelir düzeyine sahip ailelerde, maddi sıkıntılar, stres ve gerginlik doğurduğu için aile içi şiddet riski artar. Bu durum, özellikle erkeklerin işsiz kalması veya kadınların ekonomik bağımsızlıklarından yoksun olmaları durumlarında daha belirgin hale gelmektedir. Öte taraftan düşük eğitim seviyesine sahip bireyler,

aile içi şiddeti engelleyen veya bu konuda bilinçlendiren stratejilere daha az erişim sağlar. Bu da, bireylerin sağlıklı ilişkiler kurabilme becerisini olumsuz anlamda doğrudan etkilemektedir.

Kültürel normlar bağlamında toplumsal cinsiyet rolleri ile tabu ve saygı faktörleri en başat faktörler olmaktadır. Örneğin, toplumda geleneksel cinsiyet rolleri ve erkek egemen tutulma, aile içi şiddetin meydana gelmesine zemin hazırlar. Bazı topluluklar, erkeklerin eşlerine karşı daha otoriter olduğu ve kadının itaatkâr bir rol üstlenmesi gerektiği düşüncesini benimser. Bu tür inançlar, şiddeti normalleştirerek daha yaygın hale getirebilmektedir. Bunun yanı sıra aile içi sorunları dışarıya taşımanın bir tabu olarak görüldüğü toplumlarda, şiddet olayları gizlenir ve bu da çözüm için gereken yardımların alınmamasına, dolayısıyla da şiddetle mücadele açısından zafiyetlerin yaşanmasına neden olur.

Hiç şüphesiz aile içi şiddetin en olumsuz etkileri, aile bireyleri açısından psikolojik bağlamda kendini göstermektedir. Öyle ki, aile içi şiddet mağdurları, sıklıkla psikolojik travma, depresyon ve anksiyete gibi ruh sağlığı sorunları yaşarlar. Bu durum, bireylerin sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyebilir ve genel sosyoekonomik durumlarının kötüleşmesine neden olmaktadır. Ayrıca sosyal destek ağlarının zayıf olması, aile içi şiddet mağdurlarının yardım almasını zorlaştırır. Ailevi, arkadaşça veya toplumsal desteğin olmadığı durumlarda, bireyler mağduriyetlerini aşmakta güçlük çekerler. Öte yandan ilişki dinamikleri, aile içindeki güç dengesizlikleri ve sağlıklı iletişim biçimleri, şiddeti tetikleyen unsurlar olarak öne çıkarır. Bunun sonucunda şiddetin kurbanı olan bireyler, bu döngüden kurtulmakta oldukça zorluk çekebilmektedir.

Aile içi şiddetle ilgili yasal düzenlemelerin eksikliği veya yetersiz uygulanması, şiddeti ortaya çıkmadan önleyecek mekanizmaları ciddi şekilde zayıflatır. Etkili yasal koruma sağlanmadığında, sosyal risk unsurları daha da artabilir.

Sonuç olarak aile içi şiddet, bir sosyal sorun olmasının yanı sıra sosyal risk faktörleriyle iç içe geçmiş bir olgudur. Bu nedenle, aile içi şiddeti azaltmaya yönelik politikalar geliştirirken, sosyoekonomik durumu, eğitim düzeyini, toplumsal cinsiyet normlarını, psikolojik durumu ve sosyal destek ağlarını dikkate almak önemlidir. Bu bağlamda, multidisipliner bir yaklaşım benimsemek, aile içi şiddetin önlenmesi ve etkilerinin azaltılması açısından kritik öneme sahiptir.

Şiddetin önlenmesine ilişkin etkin mekanizmaların başında gelen ŞÖNİM, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği bir uygulama alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aşağıdaki tabloda Eskişehir Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü verilerine göre 2022-2023 yılları arasında ŞÖNİM hizmet verilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 17: Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü 2022-2023 Yılları ŞÖNİM Hizmet Verileri

Sunulan Hizmetler	2022 Yılı	2023 Yılı	Artış Oranı%
Koruyucu Tedbir Kararı (6284 S. K. 3/1-ç) Sayısı	3.449	4.403	27.67
Önleyici Tedbir Kararı Sayısı	5.231	6.185	18.25
Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Formu Sayısı	4.496	4.143	-7.85
AİŞF ve 6284 Çerçevesinde Yapılan Rehberlik Sayısı	4.786	4.750	-0.75
İddianameler Çerçevesinde Yapılan Hukuki Danışmanlık Sayısı	122	79	-35.25
CİMER, Basın Haberi ve 183 Başvurusu Sayısı	119	127	6.72
Takip Edilen Elektronik Kelepçe Sayısı	7	12	71.43
Eşe Karşı İşlenen Suçlar Sayısı	316	342	8.24
Sağlık Tedbir Kararı Sayısı	253	297	17.38
Gizlilik Talebi Sayısı	101	138	36.63
Psiko-Sosyal Destek Alan Kadın Sayısı	62	72	16.13
Önleyici Hizmet Eğitim Çalışmaları Sayısı	5.596	6.264	11.92
Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Kadın Sayısı	869	435	-50.06
Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Çocuk Sayısı	490	263	-46.33
İşe Yerleştirilen Kadın Sayısı	49	42	-14.29
Sosyal Yardım (SYDV- SED) Sayısı	172	194	12.79
Meslek Edindirme Kurslarına Yönlendirilen Kadın Sayısı	19	20	5.26

Tablodaki veriler göz önüne alındığında Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün ŞÖNİM hizmet faaliyetleri kapsamında 2022-2023 yılları arasında koruyucu tedbir kararlarının %27,67'lik, önleyici tedbir kararlarının %18,25'lik, sağlık tedbir kararlarının %17,38'lik, gizlilik talebi kararlarının %36,63'lük, psiko-sosyal destek alan kadın sayısının %16,13'lük, önleyici hizmet eğitim çalışmaları sayısının %11,92'lik, CİMER, basın haberi ve 183 başvurusu sayısının %6,72'lik, gizlilik talebi sayısının %36.63'lük ve önleyici hizmet eğitim çalışmaları sayısının da %11,92'lik bir artış gösterdiği görülmektedir. Bu veriler; aile içi şiddet konusundaki büyüyen bilincin ve devlet mekanizmasının daha etkin hale geldiği; önleyici tedbirlerin öneminin daha çok benimsendiği; şikayet mekanizmalarının daha aktif şekilde kullanıldığı; mağdurların kendilerini koruma isteğinin gittikçe arttığı; psiko-sosyal destek hizmetlerinin gittikçe daha fazla talep gördüğü ve tüm bu hususlarda toplumsal farkındalığın arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tabloda artış gösteren verileri aşağıdaki şekilde yorumlayabiliriz:

-Gizlilik talebi kararlarındaki %36,63'lük yüksek artış, daha çok şiddet mağdurlarının daha fazla korunma ihtiyacı hissettiğini ve bu konuda duyarlılığın arttığı ya da kadınların kişisel güvenlikleri ile ilgili daha fazla farkındalığa ulaşmaları ve gizlilik konusundaki yasal haklarını daha fazla talep ettiklerini gösteriyor olabilir.

-Koruyucu tedbir kararlarındaki %27,67'lik artış, şiddet mağdurlarının korunmasına yönelik alınan tedbirlerin daha etkin hale geldiği; mağdurların, haklarının daha fazla dikkate alındığı ve bu hizmetlere erişimlerinin arttığı şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, şiddetle mücadele politikalarının güçlendiğini ve uygulamaların daha proaktif bir hale geldiğini gösteriyor olabilir.

-Önleyici tedbir kararlarındaki %18,25'lik artış, bu hususta önemli bir farkındalığın ve önlemlerin etkinliğini ortaya koyması açısından dikkate değerdir.

-Sağlık tedbirlerindeki %17,38'lik artış, şiddet mağdurlarının sağlık hizmetlerine erişiminde önemli bir iyileşme yaşandığı, bunun sonucunda da şiddet gören kadınların fiziksel ve psikolojik sağlık durumlarının önemsendiği ve bu konudaki önlemlerin ciddiye ele alındığı şeklinde yorumlanabilir.

-Psiko-sosyal destek alan kadın sayısındaki %16,13'lük artış, ruhsal destek ve rehabilitasyon hizmetlerine olan ihtiyacın daha iyi karşılandığını veya bu hizmetlerin daha fazla duyurulduğuna işaret ediyor şeklinde yorumlanabilir. Hiç şüphesiz bu

durum, psiko-sosyal hizmetler, mağdurların yeniden topluma kazandırılması açısından kritik öneme sahiptir.

-Önleyici hizmet eğitim çalışmaları sayısının %11,92'lik artışı, şiddeti önleme noktasında toplumsal bilgi ve farkındalığı artırma çabalarının başarılı olduğunu gösterebilir. Bu tür eğitimler, daha geniş kitlelere ulaşarak toplumsal normların değişmesine katkı sağlar.

-7. CİMER, Basın Haberi ve 183 başvurusu sayısının %6,72'lik artışı kadınların daha fazla hak arayışında bulunduklarına işaret edebilir.

Sonuç olarak, tablodaki verilere bir bütün halinde bakıldığında, genel olarak, her bir veri setindeki artışlar, AİŞM'in ŞÖNİM hizmetlerinin etkinliğinin ve toplumsal farkındalığın arttığını göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Aynı tablodaki verilere göre, 2022-2023 yılları arasında Kadın konukevlerinden hizmet alan kadın sayısında %50,06'lık ve bu evlerden hizmet alan çocuk sayısında %46,33'lük büyük düşüklükler görülürken; ayrıca işe iddianameler çerçevesinde yapılan hukuki danışmanlık sayısında %35,25'lik, işe yerleştirilen kadın sayısında ise %14,29'luk, aile içi ve kadına karşı şiddet olayları formu sayısında %7,85'lik ve AİSF ve 6284 çerçevesinde yapılan rehberlik çalışmaları sayısı %0,75'lik azalmalar tespit edilmektedir. Bu veriler, yerel ve ulusal düzeyde kadın konukevlerinden hizmet alma hususunda daha geniş kapsamlı politikalar geliştirilmesini zorunlu kıldığı; kadınların ekonomik bağımsızlıklarının artırılmasına yönelik çabaların artırılması gerektiğine işaret etmesi bakımından dikkate alınmalıdır.

Veriler, 2022-2023 yılları arasında sosyal hizmetlerin bazı alanlarında önemli artışlar ve bazı alanlarda ise dikkat çekici düşüşler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu verilerden hareketle, Aile içi şiddetle mücadele ve sosyal hizmetlerin etkinliği açısından şu tespitleri yapabiliriz:

-Söz konusu süreçte kadın konukevlerinden hizmet alan çocuk sayısındaki %46,33'lük büyük düşüş, çocukların güvenliği ve sağlığı açısından endişe vericidir. Bu durum, aile içi şiddet mağduru olan kadınların konukevi hizmetlerine erişiminde yaşanan güçlükleri veya bu tür hizmetlere başvuran kadın ve çocuk sayısının düşmüş olduğu şeklinde yorumlanabilir. Öyle ki, kadınların, şiddet durumlarında konukevine başvurmadan kaçınıyor olması, kendilerini koruma isteğini olumsuz etkileyebilmektedir.

- Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet Olayları Formundaki -%4,143'lük düşüş, aile içi şiddet olaylarının azalması olumlu bir gelişme olabileceği gibi, mağdurların yardım alma konusunda birtakım nedenlerle tereddüt geçirdikleri şeklinde de yorumlanabilir. Sonuç olarak yukarıdaki azalmalar, toplumsal cinsiyet eşitliği ve aile içi şiddetle mücadele konularında sorun ve eksiklikleri işaret etmektedir. Bu durumların düzeltilmesi için aşağıdaki öneriler yapılabilir:

- Toplumda şiddete karşı farkındalık artırma çalışmaları yapılmalı, kadınların hakları ve ulaşabilecekleri destek mekanizmaları hakkında bilgi verilmelidir. Nitekim il Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nün erkek odaklı şekilde yürütülen, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin yaygın eğitim ve farkındalık çalışmaları kapsamında yıl içerisinde en az 100.000 erkeğe kadına yönelik şiddetle mücadele alanında erkeklere temel bilgilendirme ve farkındalık oluşturma eğitimleri sayısının 2022 83966, 2023 yılı 214767 kişiye (%155,79'luk bir artış) ulaşması olumlu anlamda kayda değer bir gelişme olarak dikkate alınmalıdır.

Konu 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun olunca bu başlık altında ele alınması gereken bir diğer husus da Jandarma bölgesinde söz konusu kanunun sahasına giren vakalara ilişkin veriler önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, aşağıdaki tabloda 2019-2024 yılları arasındaki verilere yer verilmiştir.

Tablo 18: (Jandarma Bölgesi 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Veriler

	Yıllar						2019-2024 Artış%
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Meydana Gelen Olay Sayısı	175	202	179	122	162	206	15,04
Verilen Tedbir Kararı Sayısı	93	113	99	96	131	67	-38,8
ŞÖNİM'e Sevkedilen Kişi Sayısı	11	12	22	8	25	19	42,10

Tabloda görüldüğü gibi, 2019-2024 yılları arasındaki Jandarma bölgesindeki 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında meydana gelen olay sayısında, 2019'dan 2020'ye kadar belirgin bir artış

gözlemlenmiş, 2021'de hafif bir azalma ardından 2022'de daha belirgin bir düşüş yaşanmış, 2023'te yeniden artış yaşanmış ve 2024'te en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu durum, toplumsal farkındalığın artması ve olayların daha iyi raporlanması gibi faktörlerin etkisiyle açıklanabilir. Ancak, artış sadece aile içi şiddetin Olay sayısında, 2019'dan 2020'ye kadar belirgin bir artış gözlemlenmiş, 2021'de hafif bir azalma ardından 2022'de daha belirgin bir düşüş yaşanmış, 2023'te yeniden artış yaşanmış ve 2024'te en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu durum, toplumsal farkındalığın artması ve olayların daha iyi raporlanması gibi faktörlerin etkisiyle açıklanabilir. Ancak, artış sadece aile içi şiddetin değil, aynı zamanda raporlama ve izleme sistemlerinde bir iyileşmeyi de göstermektedir.

Aynı tablodaki verilere göre, söz konusu dönemde verilen tedbir kararları sayısında ciddi bir azalma görülmektedir. Öyle ki, bu kararların sayısı 2023'te artmasına rağmen, 2024'e gelindiğinde yeniden düşmüştür. Bu durum, genel anlamda olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

ŞÖNİM'e sevk edilen kişi sayısı özellikle 2023'te en yüksek sayıya ulaşmıştır. Bu durum, şiddet mağdurlarının destek hizmetlerine daha fazla başvurduğunu ve koruma önlemlerinin işlerlik kazandığını gösterebilir. Ancak 2024'teki düşüş, toplumun şiddet konusunda farkındalığının yükselmesi ve bunun neticesinde şiddet eylemlerindeki azalma ya da bu destek sistemlerine ulaşmada yaşanan birtakım zorluklar veyahut Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı uzmanlarının etkinliğinin artıp azalması gibi nedenlerle yorumlanabilir.

Sonuç olarak, Jandarma bölgesinde aile içi şiddet ve bu tür olayların izlenmesinin karmaşık bir şekilde değiştiğini göstermektedir. Bazı alanlarda artışlar, toplumdaki şiddet olaylarının gözlemlenmesi ve rapor edilmesi konusunda daha fazla bilinçlenme olduğunu, diğer alanlarda ise düşüşler koruma önlemlerinin ve müdahalenin etkinliğine işaret etmektedir. Genel olarak, önleyici tedbirlerin güçlendirilmesi, mağdurların korunmasına yönelik ek süreçlerin oluşturulması, şiddet olaylarının önüne geçilmesinde önemli adımlar olarak değerlendirilmektedir. 2024 Yılı itibarıyla devam eden düşüşler ve artışlar, daha çok araştırmaya ve stratejik iyileştirmeye ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Konu aile içi şiddet olması olunca bu bağlamda üzerinde durulması gereken bir başka husus da araştırma kapsamında Eskişehir il ve Sivrihisar ilçe merkezlerindeki tüm lise öğrencilerinin 2. Sınıflarına uygulanan anket verilerinin analiz edilmesi önem

kazanmaktadır.

Anne ve babanın fiziksel şiddetine doğrudan tanık olmanın, sosyal riskler açısından ciddi ve çok boyutlu etkileri vardır. Hem bireylerin hem de toplumsal dinamiklerin bu durumdan nasıl etkilendiği, çeşitli sosyal, psikolojik ve sağlıkla ilgili sonuçlar doğurabilir. Örneğin, ebeveynlerinin arasındaki fiziksel şiddetin tanığı olmak, çocuklarda travma sonrası stres bozukluğuna (PTSD) yol açabilir. Bu durum, çocuklarda anksiyete, depresyon, düşük özsaygı ve sosyal çekilme gibi psikolojik sorunların gelişmesine; çocukların sağlıklı duygusal ilişkiler kurma yeteneklerini kaybetmelerine ve şiddet, yetişkinlikte de sağlıklı ilişkilere ve tekrarlayan döngülere yol açabilmektedir. Aynı şekilde, ebeveyn arasındaki şiddete doğrudan tanık olan çocuklar, şiddeti normalleştirebilir ve bu tür davranışları model alarak, gelecekte benzer şiddet içeren davranışlar sergileyebilmekte; bu durum onların, okulda ve sosyal hayatlarında sorunlar yaşamasına sebep olabilmektedir. Öte yandan bu tanıklık, çocukların aile içindeki diğer bireylerle olan ilişkilerinde de zorluklar yaşamalarına; ilişki kurma yeteneklerinin zayıflaması neticesinde sosyal izolasyonlarına yol açmakta; çocukların dikkat ve odaklanma becerilerinin olumsuz etkilenmesi neticesinde okul başarılarının düşmesine ve eğitim süreçlerinden kopmaları risklerinin artmasına neden olabilmektedir. Ayrıca, ebeveynin kendi aralarındaki şiddete doğrudan tanıklık, çocukluk döneminde elde edilen şiddet deneyimleri, bireylerin yetişkinliğinde de fiziksel ve zihinsel sağlık sorunlarına yol açmakta, bu durum toplum üzerinde büyük sosyal maliyetlere yol açmaktadır. Şiddet gözlemlenen aileler, toplumda dışlanma veya damgalanma riski taşır. Bu tür bir sosyal izolasyon, ailelerin daha fazla destek arayışında bulunmalarını engelleyebilir. Farklı kültürel bağlamlarda, fiziksel şiddete tanıklığın normalleşmesi, toplumda daha geniş ölçekte bir şiddet döngüsünü sürdürebilir hale getirmektedir. Bu durum, zamanla toplumun genel sosyal normlarını ve değerlerini etkilemektedir.

Aşağıdaki tabloda, anne-babanın arasında fiziksel şiddetine doğrudan tanık olma durumuna ilişkin olarak ankete katılan öğrencilerin cevaplarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 19: Anne-Babanın Arasında Fiziksel Şiddete Doğrudan Tanık Olma Durumu

		Anne-babanız arasında fiziksel şiddete doğrudan tanık oldunuz mu?		Toplam
		Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kadın	84,8%	15,2%	100,0%
	Erkek	89,1%	10,9%	100,0%
Toplam		87,1%	12,9%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi, genel olarak, katılımcıların %87,1'i anne ve babaları arasındaki fiziksel şiddete tanık olmadıklarını belirtirken, %12,9'u bu şiddete tanık olduklarını belirtmiştir. Bu durum, çoğunluğun bu tür bir deneyim yaşamamış olduğunu göstermektedir. Aynı tablodaki veriler, anne ve babaları arasında fiziksel şiddete tanıklık etme durumunun cinsiyet temelinde dağılımını göstermektedir.

Nitekim tablodaki verilere cinsiyet açısından baktığımızda, kız öğrencilerin %84,8'inin ebeveyn arasındaki fiziksel şiddete doğrudan tanık olmadığını, %15,2'sinin ise buna tanık olduklarını ifade ettiğini görmekteyiz. Bu durum, kadınların arasında fiziksel şiddete tanıklık oranının toplam ortalamadan biraz daha fazla olduğunu göstermektedir. Söz konusu tablodaki verilere göre erkek katılımcıların %89,1'i ebeveyn arasındaki fiziksel şiddete doğrudan tanık şiddete tanık olmadıklarını belirtirken, yalnızca %10,9'u bu şiddete tanıklık ettiğini ifade etmiştir. Bu veriler, erkek katılımcılar arasında ebeveyn arasındaki fiziksel şiddete doğrudan tanıklık etme oranının kadınlara göre daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu durum, toplumsal cinsiyet rolleri, aile dinamikleri ve toplumsal algılarla ilgili çeşitli faktörlerin etkisiyle açıklanabilir. Öyle ki, bu veriler, kadınların daha fazla olumsuz deneyim yaşadığına yönelik işaretler sunmaktadır. Kadınların daha yüksek bir oranla bu duruma tanık olmuş olmaları, toplumsal cinsiyet rolleri ve aile dinamikleri bağlamında dikkate alınması gereken önemli bir sosyal meseledir. Bu veriler, toplumsal farkındalığı artırma ve destek sistemlerini güçlendirme ihtiyacını ortaya koymaktadır. Sonuçlar, toplumda fiziksel şiddetle mücadele etmek ve bu tür durumları azaltmak için destek mekanizmalarının ve farkındalık programlarının artırılmasının ne kadar önemli olduğunu vurgulaması açısından oldukça dikkat çekicidir.

Ailede Sorun ve Çatışma Çözüm Stratejilerine İlişkili Riskler

Ailede sorun ve çatışma çözüm stratejileri ile sosyal riskler arasındaki ilişki, aile dinamiklerinin ve bireylerin sorun çözme becerilerinin, sosyal bağlamda risk faktörleri üzerinde önemli etkilerinin olduğu bilinmektedir. Öyle ki, aile üyeleri arasında sağlıklı ve açık bir iletişim, sorunların erken tespit edilmesine ve etkililikle çözülmesine fırsat tanıdığı için aile içindeki çatışmaların artmasını engelleyerek sosyal risklerin minimize edilmesine katkı sağlamaktadır. Nitekim aile, çatışma durumlarında uzlaşma ve müzakere becerilerini devreye sokabilirse sorunlar daha yapıcı bir şekilde çözümlenebilir ki, bu da, bireylerin çatışma çözme yeteneklerinin artmasına ve dışsal sosyal risklerle daha iyi başa çıkmalarına yardımcı olur. Bu bağlamda, aile içerisinde sunulacak duygusal destek, bireylerin stresle başa çıkma becerilerini artırmaya ve sosyal riskleri tetikleyecek yalnızlık, depresyon veya kaygı gibi sorunlarla başa çıkmayı kolaylaştırır.

Ayrıca, aileler arasında sağlıklı çatışma çözüm yöntemleri benimsendiğinde, fiziksel ya da duygusal şiddet olasılığı azalmakta, bu da bireylerin kendilerini daha güvende hissettirmek suretiyle sosyal risklerin etkisini azalmasına katkı sağlayabilir.

Ailede sorun çözme becerileri zayıf olan aileler, dış dünyanın sunduğu desteklerden de yeterince yararlanamamakta, bu durum, bireylerin başta madde bağımlılığı, suç ve şiddete bulaşma, psikolojik sorunlar olmak üzere daha pek çok sosyal risklere daha açık hale gelmesine yol açabilmektedir. Öte taraftan, çatışma çözüm yöntemleri ya da stratejilerinin yokluğu, aile içi şiddeti ve istismarı tetikleyebilir. Bu da bireylerin hem fiziksel hem de ruh sağlığı açısından büyük risk altına girmelerine sebep olur.

Hiç şüphesiz aile içerisinde sorun çözme hususlarında yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçmek suretiyle toplumda ortaya çıkabilecek pek çok sosyal riskin önüne geçilmesi veya azaltılmalarına katkıda bulunabilir. Aile üyelerine çatışma çözüm stratejileri konusunda eğitim verilmesi, sosyal risklerin azaltılmasına önemli katkılar sunabilir. Öyle ki, ailede sorun ve çatışma çözüm stratejileri, bireylerin sosyal risklerle başa çıkma becerilerini ve genel psikolojik sağlığını doğrudan etkilemektedir. Buradan hareketle, aile içi şiddeti önlemek için bireylere stres yönetimi ve sağlıklı iletişim teknikleri öğretilmesi, onların bu tür davranışlardan kaçınmasına yardımcı olabilir. Sağlıklı aile dinamikleri, sosyal riskleri azaltmak için kritik bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, toplumsal düzeyde aile içi iletişim ve sorun çözme becerilerine odaklanmak, toplumsal sağlık ve refahı artıran bir strateji olarak önem taşımaktadır. Öbür taraftan,

toplumda aile içi sorunların çözümüne yönelik bilinçlendirme kampanyaları, sosyal güvenlik ağlarının güçlenmesine ve bireylerin destek bulmalarına olanak tanır. Bu da sosyal risklerin düşmesine yardımcı olur.

Bu başlık altında aile içi sorun çözme yöntemlerine geçmeden önce, ailede önemli sıkıntı ve sorunların paylaşımına ilişkin verilere odaklanmak gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda araştırmaya kapsamında anket uygulanan lise 2. sınıf öğrencilerinin ilgili hususa ilişkin kendilerine yöneltilen soruya verdiği cevaplardan hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 20: Ailede Önemli Sıkıntıların Paylaşılması Durumu

		Önemli bir sıkıntınızı öncelikle kiminle paylaşmayı yeğlersiniz?				Toplam
		Anne	Baba	Arkadaş	Rehber öğretmen	
Cinsiyet	Kadın	47,4%	4,4%	46,5%	1,7%	100,0%
	Erkek	43,4%	14,5%	40,0%	2,1%	100,0%
Toplam		45,3%	9,7%	43,1%	1,9%	100,0%

Tablodaki verileri mukayeseli olarak ele aldığımızda, kız ve erkek öğrencilerin aile içinde ya da başka sosyal çevrelerinde önemli sıkıntılarını kiminle paylaşacaklarına dair belirli eğilimler ve farklılıklar olduğunu tespit etmekteyiz. Öyle ki, genel toplamda önemli sıkıntıların paylaşımında önemli sıkıntıların paylaşılmasında en çok tercih edilenin anne (%45,3) ve arkadaş (%43,1) olduğu, ilginç bir şekilde, babalarla paylaşma oranının bunlara nispetle oldukça düşük oranda kaldığı (%9,7); rehber öğretmenlerin ise hemen hemen hiç tercih edilmemesi (%1,9) şeklindeki bulgular üzerinde derinlemesine analizler gerektirmektedir. Bu hususta şu tespitler yapılabilir:

-Gerek kız ve gerekse erkek öğrencilerin en önemli sorunlarını en yüksek oranla anneleriyle paylaşmayı tercih etmelerini, duygusal destek ve yakınlık arayışındaki yaklaşımlarla izah edebiliriz. Öyle ki, anne figürü, genellikle duygusal destek sunan ve sorunları dinleyen bir rol üstlenmektedir.

-Gençlerin önemli sorunların paylaşılmasında anneden sonra hemen hemen eşit oranlarda arkadaş tercih etmelerinin nedenini, daha çok, onların sosyal destek ağlarının geniş olduğu ve bağlamda paylaşımın rahatlığı şeklindeki algılarıyla yorumlayabiliriz.

-Genel toplamda önemli sorunların baba ile paylaşım oranının ilginç şekilde %9,7'de kalması, hele kız öğrencilerde %4,4 olarak gerçekleşmesi oldukça dikkat çekmektedir. Bu durumu, daha çok, baba figürünün duygusal konularda özellikle de kızlarda genellikle daha az erişilebilir veya destekleyici olduğu algısıyla izah edebiliriz.

- Önemli konuların rehber öğretmen ile paylaşım oranının genel toplamda %1,9'da kalmasını, özellikle de kız öğrenciler açısından bu oranın %1,7'de kalmasını, genelde rehber öğretmenlerin sıkıntılarını paylaşımlarında hemen hemen hiç tercih edilmediğini ortaya koymaktadır. Bunun nedenleri, okul ortamındaki ilişkilerin daha az yakın olduğunu gösterebilir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin önemli sıkıntılarını rehber öğretmenlerle paylaşmamalarının bireysel, sosyal ve okul kültürüyle ilişki olanlar gibi başka nedenlerden de bahsedilebilir. Örneğin, öğrenciler, kişisel ve duygusal sorunlarını paylaşırken güvendiği birine ihtiyaç duyarlar. Eğer rehber öğretmen ile güçlü bir güven ilişkisi yoksa öğrenciler bu sorunları açıkça dile getirmekte tereddüt edebilirler. Bazı öğrenciler, ailelerinden veya sosyal çevrelerinden duygusal sıkıntılarını paylaşmanın ya da bu konularda yardım almanın yanlış olduğu veya zayıflık belirtisi olarak algılandığı mesajını almış olabilirler veya rehber öğretmen genellikle bir otorite figürü olarak algılanabildiği için öğrencilerin onları daha az ulaşılabilir bulmasına yol açmış olabilmektedir.

Okulun genel kültürü, öğrencilerin bir sorunla karşılaştıklarında nasıl bir destek alacakları konusunda büyük bir etkiye sahiptir. Okulda psikolojik destek ve duygusal vurgu eksikse, öğrenciler rehber öğretmenlere yönelmeyeceklerdir. Sayılan nedenlerin yanı sıra, bazen öğrenciler, rehber öğretmenin tarafsızlığını sorgulayabilir veya durumlarını başka birine aktaracağından endişe edebilirler. Ayrıca, bazen okul kültürüne bağlı olarak öğrenciler bir sorunla karşılaştıklarında, özellikle de psikolojik destek ve duygusal vurgu eksikse, öğrenciler rehber öğretmenlere yönelmede tereddüt yaşayabileceklerdir. Tüm bu sayılanlar, öğrencilerin paylaşımlarında rehber öğretmenleri tercih etmelerini zorlaştıracaktır.

Sonuç olarak, tablodaki veriler, aile içi iletişim ve sosyal destek ağlarının güçlendirilmesi için çeşitli eğitim ve programların organize edilmesinin önemini vurgulamak açısından önem taşımaktadır.

Ebeveynlerin aile içi sorunları çözme biçimleri, çocukların gelişimi ve sosyal risklerle karşılaşmaları üzerinde önemli etkilere sahiptir. Öyle ki, aile içi dinamiklerin en önemlilerinden birisi olan aile içi sorun çözme mekanizmasının işleyişi, çocukların

duygusal ve sosyal becerilerini doğrudan etkilemektedir. Örneğin, ebeveynlerin sorun çözme yöntem ve yaklaşımları çocuklar için örnek oluşturabilir. Bu bağlamda, örnek problem çözme becerileri sergileyen ebeveynler, çocuklarının da benzer becerileri geliştirmesi açısından rol model olarak alınmaktadır. Sorunları açıkça ve sağlıklı bir şekilde çözen ebeveynler, çocukların da başkalarıyla etkili iletişim kurabilme yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur.

Bu durum hem aile içerisinde ve hem de aile bireylerin sosyal çevreleriyle duygusal dayanıklılık ve sağlıklı ilişkiler kurma yeteneklerinin artmasına neden olur. Aile içindeki sorunlar yapıcı bir şekilde ele alındığında, çocuklar stres yönetimini daha kolay öğrenir ve içselleştirir. Ebeveynlerin iletişim tarzı, çocukların sosyal becerilerini şekillendirir. Ayrıca, ebeveynlerin sorunları çözme şekilleri, aile genelindeki değerlerin oluşmasına katkıda bulunur. Adalet, anlayış ve hoşgörü gibi değerler, çocukların topluma daha sağlıklı bir birey olarak katılmalarını sağlar.

Hiç şüphesiz ebeveynlerin aile içerisinde olumsuz ve çatışmaya dayalı bir sorun çözme yöntemleri benimsemeleri, aile bireylerinin hem aile içi ve hem de sosyal çevrelerinde sosyal risklerle karşı karşıya gelme riskini artırmaktadır. Öyle ki, Aksine ebeveynlerin çatışmalarının sürekliliği ve sağlıksız çözümler, çocukları anksiyete ve depresyon gibi birtakım psikolojik rahatsızlık ve sorunlara karşı açık hale getirebilmek de, bu da aile bireylerini hem aile içi ve hem de aile dışında sosyal riskler karşısında fail veya mağdur durumuna sokabilmektedir. Örneğin, ailedeki sorunların yapıcı bir şekilde çözülememiş olması, çözümlenememesi, aile bireylerinin şiddet veya duygusal istismar gibi riskli durumlara maruz kalmasına yol açabilmektedir. Bu tür bir ortamda büyüyenler, özellikle de çocuklar, sosyal ilişkilerini sağlıksız bir şekilde geliştirebilmekte, bu da onları başta madde kullanımı gibi riskli davranışlara yönelmeye itebilmektedir.

Sonuç olarak, ebeveynlerin aile içindeki sorunları çözme biçimleri, sosyal riskler üzerinde önemli etkilere sahiptir. Sağlıklı problem çözme becerileri ve etkili iletişim yöntemleri, çocukların gelecekteki sosyal ilişkilerini olumlu yönde etkileyebilirken, sağlıksız yaklaşımlar çocukların sosyal risk altında kalmalarına yol açabilmektedir. Bu nedenle, ebeveynlerin bu alanlarda daha bilinçli olmaları, ailelerin genel sağlığı ve çocukların mutluluğu açısından kritik bir önem taşımaktadır.

Aşağıdaki tabloda ankete katılan öğrencilerin, ebeveynlerin aile içi sorun çözme yöntemlerine ilişkin verdikleri cevaplardan hareketle oluşturulan bulgulara yer

verilmiştir.

Tablo 21: Ebeveynin Aile İçi Sorunları Çözme Biçimi

		Anne ve babanız arasında anlaşmazlık çıktığında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?				Toplam
		Küserek	Münakaşa yaparak	Fiziksel şiddet uygulayarak	Konuşarak	
Cinsiyet	Kadın	14,8%	42,4%	1,9%	40,9%	100,0%
	Erkek	11,4%	25,4%	1,4%	61,7%	100,0%
Toplam		13,1%	33,4%	1,7%	51,9%	100,0%

Tablodaki veriler, genel toplamda aile içindeki anlaşmazlıkların çözümünde olumlu ve olumsuz yaklaşım oranlarının hemen hemen yarı yarıya paylaşıldığı görülmektedir. Öyle ki, sorunların çözümünde olumlu (konuşarak) yaklaşım sergileyenlerin oranı %51,9, olumsuz (küserek, münakaşa yaparak ve fiziksel şiddet uygulayarak) yaklaşım sergileyenlerin oranı ise %48,1 olarak gerçekleşmiştir. Burada dikkatimizi çeken en önemli hususlardan birisi, kız öğrencilerin %42,4'sinin ebeveynlerinin sorunlarını münakaşa yaparak çözdüklerini belirtmesidir. Bunun tersine, erkek öğrencilerin %61,7'si ebeveynlerinin sorunlarını konuşarak çözme yoluna gittiğini belirtmiştir.

Tablodaki veriler, anket uygulanan öğrenciler düzleminde Eskişehir'deki ailelerin sorun çözmede devreye soktukları, birbirine yakın oranlarda gerçekleşen olumlu ve olumsuz yöntemlerinin arkasında yatan nedenlerin, söz konusu bulguların şehirde yol açabileceği sorunların ve sonuçların daha derin analize tabi tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Öyle ki bu verilere dayalı olarak, şehirde ebeveynlerin sorun çözmede olumsuz yaklaşım ve yöntemleri devreye sokması bireyleri sosyal risklerle karşı karşıya gelme hususunda daha hassas hale getirmektedir. Nitekim adli istatistikler, şehirdeki çocuk suçluluğunun oldukça yaygın olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Aile İçerisinde Öfke, Anlamsızlık, Karamsarlık ve Hayatta Olmama Gibi Olumsuz Duygu, Düşünce ve Davranışları Yaşama

Aile içerisinde öfkeli davranışların sergilenmesi, hem bireyler hem de aile dinamikleri üzerinde çeşitli sosyal riskler yaratabilir. Bu riskleri şu şekilde özetlemek mümkündür: Öfke, açık iletişimin önünde bir engel oluşturabilir. Bu durum, aile üyeleri arasında yanlış anlamalara ve çatışmalara yol açabilir. Sergilenen Sürekli öfkeli davranışlar, aile üyelerinde duygusal travma yaratabilir. Özellikle çocuklar, bu tür durumlarda korku,

kaygı ve güvensizlik hissedebilir.

Öfke kontrolü kaybı, fiziksel veya sözlü şiddete dönüşebilir. Bu da hem fiziksel hem de psikolojik zararların ortaya çıkmasına neden olabilir. Öfke ve çatışmalar, aile üyeleri arasındaki bağları zayıflatabilir. Aile içinde güven kaybı yaşanabilir ve bireyler birbirlerinden uzaklaşabilir.

Çocuklar, ailedeki öfkeli davranışları modele alarak benzer davranışlar sergilemeye başlayabilir. Bu, okul ve sosyal hayatlarında sorunlara neden olabilir. Aile içindeki bu tür sorunlar, aile üyelerini sosyal çevrelerinden izole edebilir. Diğerleriyle sağlıklı ilişkiler geliştirmekte zorluk yaşayabilirler. Sürekli öfke, stres ve kaygı gibi mental sağlık sorunlarına yol açabilir. Aile bireyleri arasında depresyon gibi sorunlar gelişebilir.

Öfkenin var olduğu bir aile ortamı, sosyal etkinliklere katılma isteğini azaltabilir ve bireylerin sosyal becerilerini olumsuz etkileyebilir.

Söz konusu sosyal risklerin önlenmesi için aile içerisinde sağlıklı iletişim yöntemleri geliştirmek, öfke yönetimi becerilerini öğrenmek ve gerektiğinde profesyonel destek almak oldukça önemlidir.

Ankete katılan öğrencilerin, evde öfkeli davranışlar sergilemeye ilişkin kendilerine yöneltilen soruya verdikleri cevaplardan hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 22: Evde Öfkeli Davranışlar Sergileme Durumu

		Evde Öfkeli Davranışlar Sergileme		Toplam
		Hayır	Evet	
Anne	Kadın	30,9%	69,1%	100,0%
	Erkek	44,5%	55,5%	100,0%
Toplam		38,1%	61,9%	100,0%
Baba	Kadın	36,7%	63,3%	100,0%
	Erkek	47,8%	52,2%	100,0%
Toplam		42,5%	57,5%	100,0%
Öğrenci	Kadın	18,6%	81,4%	100,0%
	Erkek	34,1%	65,9%	100,0%

Genel Toplam	26,7%	73,3%	100,0%
---------------------	--------------	--------------	---------------

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda ankete katılan öğrencilerin %61,9'u annelerinin, %57, %2'i ise babalarının evde öfkeli davranışlar sergilediğini belirtmiştir. Aynı tablodaki verilere cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, kız öğrencilerin %69,1'inin annelerinin, %63,3'ünün ise babalarının evde öfkeli davranışlar sergilediğini ifade ettiği görülürken; bu oranlar, erkeklerde sırasıyla %55,5 ve %52,2 olarak gerçekleşmiştir. Bulgular, anne kategorisinde, kadınların öfkeli davranışlar sergileme oranının (%69,1) babalara göre (%63,3) daha fazla öfkeli davranışları sergilediğini ortaya koymaktadır. Aynı tablodaki verilere göre, baba kategorisinde de kadınların öfkeli davranış sergileme oranı (%63,3) erkeklerin oranına (%52,2) göre yüksektir. Bu durum, kadınların bu hususta erkeklere oranla daha baskın bir profil sergilediğini şeklinde yorumlanabilir.

Yukarıdaki tablodaki verilere öğrenci bağlamında bakıldığında kız öğrencilerin öfkeli davranış sergileme oranının erkek öğrencilere oranla bariz bir şekilde daha yüksek gerçekleştiği görülmektedir. Kadınlar, hem anne hem baba hem de öğrenci kategorilerinde erkeklere göre genel olarak daha yüksek öfke sergileme oranlarına sahiptir. Bu durumu, kadınların duygusal ifadeleri ve öfke yönetimi konusundaki eğilimlerini veya toplumsal rolleri gereği ev içindeki duygusal yükü ve stres faktörlerini yansıttığı şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç olarak, Tablodaki veriler, aile içindeki öfke dinamiklerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ortaya koymakta. Bu durum, öfke yönetimi üzerine çalışmayı ve duygusal zorlukların ele alınmasını gerektiren bir durum olarak değerlendirilebilir.

Hiç şüphesiz anlamsızlık ve karamsarlık ile keşke hayatta olmama, yaşamama duygularını yaşama hem bu duyguları yaşayan bireyler için ve hem de sosyal çevresi açısından ciddi sosyal risklere neden olabilmektedir. Örneğin, anlamsızlık ve karamsarlık duyguları, depresyon, anksiyete ve intihar düşünceleri gibi mental sağlık sorunlarına yol açabilmekte; bireylerin sosyal ilişkilerden uzaklaşmasına, arkadaşlarıyla ve aileleriyle daha az etkileşimde bulunmasına neden olabilmekte ve onların kariyer seçimleri, eğitim kararları ve diğer yaşam seçimlerinde kaygı ve belirsizlik yaratabilmektedir. Ayrıca, anlamsızlık, karamsarlık duyguları yaşama kültürel ve toplumsal değerleri sorgulamalarına yol açabilir. Bu durum, toplumsal normların ve değerlerin zamanla erozyona uğramasına neden olabilir.

Diğer bir negatif düşüncesi olan hayatta olmama veya yaşamama duyguları, bazı bireylerde kendilerine zarar verme veya daha da önemlisi intihar düşüncelerini tetikleyebilir. Bu durum, ciddi sonuçlar doğurabilir. Ayrıca, söz konusu olumsuz düşünceler bireyler açısından mental sağlık sorunlarına, çalışma hayatında verim düşüklüğü ya da iş gücü kaybına yol açmak suretiyle ekonomik zararlara yol açarak toplumun genel refahını tehdit edebilmektedir.

Aşağıdaki tabloda ankete katılan öğrencilerin, bazı olumsuz duyguları yaşama durumuna ilişkin cevaplarından hareketle oluşturulan bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 23: Cinsiyete Göre Olumsuz Duygu ve Davranışların Oransa Dağılımı

Olumsuz Duygu ve Davranışlar	Kız		Erkek	
	Hayır	Evet	Hayır	Evet
Anlamsızlık, Karamsarlık Duyguları Yaşama	9,7%	90,3%	26,6%	73,4%
Genel Toplam (Kız-Erkek)	Hayır: 18,5% --Evet:81,5%			
Hayatta Olmama, Yaşamama Duyguları Yaşama	39,5%	60,5%	55,8%	44,2%
Genel Toplam (Kız-Erkek)	Hayır:48,1% - Evet:51,9%			

Tablodaki veriler, cinsiyete göre olumsuz duygular ve davranışların oransal dağılımları göstermektedir. Bu verilere göre, kızların %90,3'ü anlamsızlık ve karamsarlık duyguları yaşarken, erkeklerde bu oran %73,4'tür. Kızların bu olumsuz duyguları yaşama oranı, erkeklere göre oldukça yüksektir. Bu durum, kızların duygusal ifade etme biçimlerinin ve içsel deneyimlerinin erkeklerden farklı olabileceği veya öğrenilmiş toplumsal normların, kızların erkeklere oranla duygularını dışa vurma ya da hissetme konusunda etkili olduğunu şeklinde yorumlanabilir. Aynı tablodaki verileri hayatta olmama ve yaşamama duygularını yaşama açısından ele aldığımızda, kızların %60,5 gibi yüksek oranının bu duyguları yaşadığını, buna karşın erkeklerde bu oranın %44,2 olarak gerçekleştiğini görmekteyiz. Bu veriler, kızların bu olumsuz duyguları yaşama oranının erkeklere nispeten belirgin şekilde yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak kızların, hem anlamsızlık/karamsarlık hem de hayatta olmayı istememe duygularını erkeklere göre daha yüksek oranda yaşadığı görülmektedir. Bu durum, onların toplumsal cinsiyet rolleri, stres kaynakları ve duygusal destek mekanizmaları ile ilgili derinlemesine analiz gerektiren bir durumdur. Hem erkekler hem de kızlar için, bu olumsuz duygularla başa çıkmada destek sistemlerinin güçlendirilmesi önemlidir.

Özellikle genç bireylerin mental sağlık desteğine ulaşımının artırılması gerektiği açıktır. Bu veriler ışığında, genç bireylerin duygusal sağlığına yönelik önlemler almak, toplumsal anlayışı geliştirmek ve destek mekanizmaları oluşturmak, önemli adımlar olacaktır.

Ailenin Suç Geçmişi

Hiç şüphesiz ailenin suç geçmişi ile sosyal riskler arasındaki ilişki çok yönlü ve iç içe geçmiş durumdadır. Bu durum, sosyoloji ve kriminoloji literatüründe önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır. Bu ilişkiyi birkaç ana başlık altında ele alabiliriz. Bunlar:

- Suç geçmişi olan ailelerde, etkili ebeveynlik, tutarlılık ve denetim gibi unsurların eksikliği, çocukların suça yönelimini artırabilir.

-Aile içindeki şiddet, çatışma ve istismar gibi eylemler, bireylerin psikolojik sağlığını olumsuz etkileyebilir ve onları riskli davranışlara itebilir.

-Suç geçmişi olan aileler genellikle düşük gelirli, ekonomik sıkıntı çeken gruplar içinde yer alır. Bu tür ekonomik dezavantajlar, fırsat eşitsizliğine yol açarak bireylerin suça yönelme olasılığını artırabilir. Mali stres, aile içindeki gerginlikleri artırabilir ve dolayısıyla aile üyelerinin ruh sağlığını etkileyebilir.

-Ailelerin sosyal ağları da önemlidir. Suç geçmişi olan ailelerde, sosyal destek düzeyi genellikle düşük olabilir; bu da bireylerin zorluklarla başa çıkmalarını zorlaştırır. Destekleyici bir sosyal çevreye sahip olmayan bireyler, alternatif sosyal kurumlar (arkadaşlar, grup gibi) aracılığıyla riskli davranışlara daha yatkın hale gelebilir.

-Suç geçmişi olan ailelerde eğitim imkânları kısıtlı olabilir. Eğitim seviyesi düştüğünde, bireylerin kariyer fırsatları azalır ve bu da suça yönelimde artışa neden olabilir. Eğitim, bireylere eleştirel düşünme yetisi kazandırabilir ve alternatif yaşam yolları sunabilir. Aile geçmişinde suç olan bireyler, bu fırsatlardan faydalanamadığında suç sistemine çekilme olasılığı artmaktadır

Suç geçmişine sahip ailelerden gelen bireyler, toplum içinde damgalanma (stigma) ile karşılaşabilir. Bu durum, bireylerin topluma entegrasyonunu zorlaştırabilir ve onları sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıya bırakabilir. Toplumsal algılar, bireylerin kendiliklerini ve geleceğe dair beklentilerini olumsuz etkileyebilir; bu da suça yönelmeye zemin hazırlayabilir.

Sonuç olarak, ailenin suç geçmişi, bireylerin yaşam deneyimlerini ve sosyal riskleri

derinlemesine etkileyen bir faktördür. Bu durumun yönetimi için, toplumsal destek sistemlerinin güçlendirilmesi, aile içindeki dinamiklerin iyileştirilmesi ve eğitim fırsatlarının artırılması önemlidir. Bu tür önlemler, bireylerin daha sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmesi ve suç davranışlarından uzak durması konusunda olumlu sonuçlar doğurabilir.

Aşağıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin verdiği cevaplardan hareketle, ailelerinde son on beş sene içerisinde suç faili bulunma durumuna ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 24: Ailede Suç Faili Bulunma Durumu

		Ailenizde son 15 yıl içinde, suça karışan oldu mu?				Toplam
		Hayır	Baba	Anne	Kardeş	
Cinsiyet	Kadın	95,6%	3,4%	0,2%	0,8%	100,0%
	Erkek	94,9%	3,5%	0,2%	1,4%	100,0%
Toplam		95,2%	3,5%	0,2%	1,1%	100,0%

Tablodaki verilere göre, genel toplamda öğrencilerin %95,2'si ailelerinde son 15 yılda suça karışan bir birey olmadığını belirtmişken; %3,5'i babalarının, %1,1'i kardeşlerinin ve %0,22'si de annelerinin suça karıştığını belirtmişlerdir. Aynı tablodaki verilere göre, kız öğrenciler arasında, ailede suça karışan babaların oranı %3,4, erkek öğrenciler arasında ise %3,5 olarak belirtilmiştir. Kardeşlerin, babalardan sonra suça karışma oranlarının annelerin önünde olması da düşünüldüğünde, bu durum, aile yapısının, özellikle de cinsiyetin aile içindeki rolü ve dinamikler üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Ailede Suç Mağduru Bulunma Durumu

Ailede suç mağduru bulunması ile sosyal riskler arasında karmaşık ve çok yönlü bir ilişki vardır. Bu ilişki, aile yapısı, sosyal çevre, ekonomik durum, psikolojik faktörler ve toplumsal normlar gibi birçok unsur tarafından etkilenmektedir. Örneğin, ailenin bulunduğu sosyal çevre, suç mağduru olma risklerini etkileyebilir. Suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde yaşayan aile bireyleri daha fazla şiddet ve suça maruz kalabilir.

Ayrıca, aile ve toplum içinde yerleşmiş olan normlar, şiddeti veya suçu tolere eden bir yapıya sahipse, aile bireylerinin mağduriyetini artırırken, toplumsal normların olumlu

bir şekilde şekillendirilmesi suç mağduriyetlerini azaltabilir. Öbür taraftan, ailelerin eğitim düzeyi, aile bireylerinin suç mağduru olma riskini etkileyebilir. Öyle ki, eğitimsiz bireyler genellikle daha az kaynak ve destek bulabildiğinden, bu durum bireylerin maruz kaldığı riskleri artırabilir.

Sonuç olarak, Ailede suç mağduru bulunması ile sosyal riskler arasındaki ilişki, birçok karmaşık ve etkileşimli faktörle belirlenmektedir. Öyle ki, aile dinamikleri, ekonomik durum, toplumsal normlar ve bireylerin psikolojik durumu gibi unsurlar, bu ilişkiyi etkileyen temel bileşenlerdir. Dolayısıyla, bu riskleri azaltmak için bütüncül bir yaklaşım benimsemek, ailelerin desteklenmesi ve çocukların korunması açısından hayati önem taşır. Bu bağlamda, sosyal hizmetler, eğitim programları ve toplumsal değişim girişimleri, bu ilişkileri olumlu yönde etkileyerek, suç mağduru olma risklerini azaltabilir.

Aşağıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin verdiği cevaplardan hareketle, ailelerinde son on beş sene içerisinde suç mağduru bulunma durumuna ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 25: Ailede Suç Mağduru Bulunma Durumu

		Ailenizde son 15 yıl içinde, suç mağduru olan var mı?				Toplam
		Hayır	Baba	Anne	Kardeş	
Cinsiyet	Kadın	93,5%	3,3%	1,8%	1,4%	100,0%
	Erkek	91,4%	5,8%	1,2%	1,6%	100,0%
Toplam		92,4%	4,6%	1,5%	1,5%	100,0%

Tablodaki verilere göre, genel toplamda öğrencilerin %92,4'ü ailelerinde son 15 yılda suç mağduru kimse bulunmadığını belirtmişken; %4,6'sı babalarının, %1,5'i annelerinin ve yine %1,5 de kardeşlerinin suç mağduru olduğunu belirttikleri görülmektedir. Aynı tablodaki verilere göre, kız öğrenciler arasında, ailede suça mağduru olan babaların oranını %3,3 olarak ifade etmişken, bu oran, erkek öğrenciler için %5,8 olarak gerçekleşmiştir.

Annelerinin ve kardeşlerin suç mağduru olduğunu belirtme hususunda erkek ve kız öğrenciler birbirine yakın oranlarda cevap vermişlerdir. Anneler ve kardeşlere göre babaların suç mağduru olma durumunu, aile yapısında, özellikle de cinsiyetin aile

içindeki rolü ve dinamikler üzerinde etkili olmasında aramak gerekmektedir. Genelde, suç mağduru olma oranlarının düşük olması olumlu olarak değerlendirilebilir.

Bu başlık altında, Adalet Bakanlığı İstatistik Birimi'nin verileri, İl Emniyet ve Jandarma Müdürlüklerinin verileri ve hem de araştırma kapsamında il merkezindeki ve Sivrihisar İlçe merkezindeki tüm lise ikinci sınıf öğrencilerine uygulanan anket verilerinden hareketle ildeki suç faili veya mağduru olma durumuna ilişkin veriler üzerinde yorumlara gidilmiştir.

Aşağıdaki tabloda, Adalet Bakanlığı İstatistik Birimi tarafından tutulan istatistiklerden hareketle, 2017-2023 yılları arasında Türkiye ve Eskişehir il genelinde Cumhuriyet Başsavcılıklarında açılan soruşturma dosyalarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 26: Cumhuriyet Başsavcılıklarında Soruşturma Dosya Sayıları (2017-2023)

	2017 Önceki Yıldan Devir ve Toplam	2023 Önceki Yıldan Devir ve Toplam	2017-2023 Arası Artış Oranı %
Eskişehir	103.069	140.361	36,18
Türkiye	8.480.076	11.109.462	31,00

Tablodaki verilere baktığımızda, 2017 Cumhuriyet Başsavcılıklarınca Eskişehir'de açılan soruşturma dosya sayısının 103069 iken, bu sayının, 2023 yılına gelindiğinde %36,18 artışla 140361'e yükseldiği görmekteyiz. Aynı yıllar arasında Türkiye genelinde Cumhuriyet Başsavcılıklarınca açılan soruşturma dosya sayısının 2017'de 8480076'dan 2023'e gelindiğinde %31,0 artışla 11109462'ye ulaştığını görmekteyiz. Yani söz konusu yıllar arasında Eskişehir geneli için açılan dosya sayısındaki artış oranı, Türkiye genelindeki artıştan daha yüksektir.

Konu ailenin suç geçmişi ile sosyal riskler arasındaki ilişki bağlamında ele alındığında üzerinde durulması gereken diğer bir husus da araştırma kapsamında anket uygulanan lise öğrencilerinden elde edilen bulgulara dayanmaktadır. Aşağıdaki tablolarda bu bulgulara yer verilmiştir.

Ekonomik Durum

Ailenin ekonomik durumu ile sosyal riskler arasında önemli ve çok boyutlu bir ilişki söz konusudur. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

-Düşük gelirli aileler, temel ihtiyaçlarını karşılamakta daha fazla zorluk yaşayabilir.

-Ekonomik durumu kötü olan ailelerde işsizlik oranları genellikle yüksektir. İşsizlik, aile içindeki stres düzeyini artırabilir ve sosyal uyumu bozabilir.

-Ekonomik durum, ailenin eğitim olanaklarına erişimini doğrudan etkiler. Yüksek eğitim düzeyine sahip aileler, çocuklarının daha iyi eğitim almasını sağlarken, düşük sosyoekonomik düzeydeki aileler, bu fırsatlardan mahrum kalabilir. Eğitim eksikliği, sosyal risklerin artmasına sebep olabilir.

-Yetersiz ekonomik kaynaklar, sağlık hizmetlerine erişimi kısıtlayabilir. Bu durum, aile üyelerinin fiziksel ve zihinsel sağlık sorunlarına daha açık hale gelmesine sebep olur. Sağlık sorunları da sosyal riskleri artırabilir.

-Ekonomik sıkıntılar, sosyal huzursuzluk ve suç oranlarının artmasına yol açabilir. Nitekim bazı bilimsel çalışmalarda, düşük sosyoekonomik duruma sahip bölgelerde suç oranlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin, ailelerinin ekonomik durumunu değerlendiriş biçimlerine ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 27: Ailenin gelir Durumunu Değerlendirme Biçimi

		Ailenizin gelir durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?		Toplam
		Kötü	İyi	
Cinsiyet	Kız	6,7%	93,3%	100,0%
	Erkek	8,4%	91,6%	100,0%
Toplam		7,6%	92,4%	100,0%

Tablodaki verilere göre, genel toplamda ankete katılan öğrencilerin %7,6'sı ailelerinin gelir durumu "kötü," %92,4'ü ise "iyi" olarak değerlendirmiştir. Bu durum, öğrenciler açısından genel olarak ailelerin gelir durumunun iyi olduğu şeklinde değerlendirildiği şeklinde anlaşılmaktadır. Aynı tablodaki veriler, aile gelir durumunun genel olarak olumlu olduğunu ve cinsiyetin bu durum üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Her iki cinsiyet de yüksek oranlarla iyi gelir durumundayken, kötü gelir durumu oranları ise oldukça düşük kalmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumunu büyük oranda "iyi" olarak değerlendirmesi, Eskişehir'in ekonomik açıdan ülke geneline göre daha iyi durumda olmasıyla izah edebiliriz. Öyle ki, Eskişehir'in hem bir sanayi şehridir ve hem de işgücü

piyasasına katılmanın yüksek gerçekleştiği illerden birisidir. Bunun yanı sıra ailede çalışan birey sayısının fazla olması da şehirdeki ekonomik durumu olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca, ailelerde ebeveynlerin her ikisinin de çalışma oranı yüksektir. Nitekim aşağıdaki tablodaki veriler de bu durumu destekler nitelikte görülmektedir.

Tablo 28: Anne Babanın Gelir Getiren bir İşte Çalışma Durumu

		Anne/Babanızın- evinizin dışında olmak üzere- gelir getiren bir işte çalışma durumu nedir?				Toplam
		Her ikisi de çalışıyor	Yalnızca baba çalışıyor	Yalnızca anne çalışıyor	Her ikisi de çalışmıyor	
Cinsiyet	Kadın	36,6%	51,8%	5,4%	6,2%	100,0%
	Erkek	32,9%	55,5%	4,5%	7,2%	100,0%
Toplam		34,7%	53,7%	4,9%	6,7%	100,0%

Tablodaki veriler, ankete katılan öğrencilerin ebeveynlerinin (anne ve baba) ev dışında çalışıp çalışmadıklarını ve bu durumların cinsiyetle olan ilişkisini göstermektedir. Buna göre, ankete katılan öğrencilerin genel toplamda %34,7 oranıyla ebeveynlerinin her ikisinin de gelir getirici bir işte çalıştığı kız öğrencilerin %36,9'u ebeveynlerinin her ikisinin de gelir getirici bir işte çalıştığını belirtmişken, yalnızca babanın çalıştığını belirtenlerin oranı kız öğrencilerde %51,8, erkek öğrencilerde %55,5, yalnızca annenin çalıştığını belirtenlerin oranı kız öğrencilerde %5,4, erkek öğrencilerde %4,5 ve ebeveynlerinin her ikisinin de çalışmadığını belirtenlerin oranı kız öğrencilerde %6,2, erkek öğrencilerde ise %7,2 olarak gerçekleşmiştir.

Bu veriler, Türkiye'deki aile yapılarına ve cinsiyet rollerine dair bazı iç görüler sunuyor. Genelde, ailelerde babaların çalışma durumunun daha fazla yaygın olduğunu, annelerin çalıştığı durumların ise daha az olduğunu söyleyebiliriz. Kadınların iş gücüne katılım oranlarının artması gerektiği ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına daha fazla çaba göstermenin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra tablodaki veriler, Eskişehir'de aile büyüklerinin iş gücü piyasasına katılımın oldukça yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu da il de düşük ekonomik seviyesinin sebep olabileceği sosyal risklerle karşılaşma olasılığının düşük çıkmasına neden olabilmektedir.

Genel olarak, ilin ekonomik durumunun Türkiye genelinin üzerinde olduğu şeklindeki vurgulamamızı destekleyen diğer bir göstergede Aile ve Sosyal Hizmetler İl

Müdürlüğü'nün 2022-2024 yıllarında il genelinde sunduğu sosyal ve ekonomik destek verilen kişi sayılarından ulaşabilmekteyiz. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti (SED); temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ailelere, çocukların aile ortamından ayrılmadan sağlıklı bir şekilde gelişimini tamamlaması amacıyla yapılan nakdi ve psiko-sosyal destektir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Türk ailelerine sağladığı bu destek, 2016 yılı haziran ayından itibaren Mülteciler Derneği aracılığıyla geçici ya da uluslararası koruma altındaki bireylere sunulmaya başlanmıştır. Yardımdan faydalanılabilmesi için, ailede çalışan birey bulunmasına rağmen ailenin temel ihtiyaçlarını karşılamada zorluk yaşanması, ailede çalışan bireyin ya da çalışabilecek durumda olan bireyin bulunmaması, ailenin ekonomik olarak bir kriz sürecinde olması (olağanüstü bir felaket, tabii afet, hastalık, kaza, işten çıkarılma, iş bulamama...), sağlanan hizmetin çocuk odaklı olması sebebiyle ailede en az 1 çocuğun bulunması ve ailede en az 1 çocuğun ve ebeveyninin veya çocuğun bakıcısı konumundaki kişinin kimliğinin bulunması gibi şartlar gerekmektedir.

Aşağıdaki tabloda, Odunpazarı, Tepebaşı ve Sivrihisar Sosyal Hizmet Merkezi müdürlükleri tarafından 2022 ile 2023 Yıllarında sağlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerine (SED) ilişkin verilerine yer verilmiştir.

Tablo 29: 2022 ile 2024 Yıllarında Sağlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti (SED) Sayıları

İlçeler	Sosyal ve Ekonomik Destek Birimine yıl içerisinde yapılan başvuru sayısı		Sosyal ve Ekonomik Destek Birimince yıl içerisinde SED bağlanan çocuk sayısı		Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden yararlanan toplam çocuk sayısı	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Odunpazarı	1052	961	545	610	1192	1233
Tepebaşı	462	493	334	275	1295	1277
Sivrihisar	649	961	69	92	69	92
Toplam	2163	2415	948	977	2556	2602

Tablo, 2022 ve 2023 yıllarında Odunpazarı, Tepebaşı ve Sivrihisar Sosyal Hizmet Merkezi müdürlükleri tarafından sağlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerine (SED) ilişkin verileri sunmaktadır. Buna göre, Odunpazarı ilçesinde 2022 yılında 1052 başvuru alınmışken, 2023'te bu sayı 961'e düşmüştür. Tepebaşı ilçesinde ise, 2022

yılında 649 başvuru alınmışken, 2023'te bu sayı 961'e yükselmiştir.

Aynı tablodaki verilere göre, SED bağlanan çocuk sayısı, Odunpazarı'nda 2022'de 545 çocuk SED alırken, 2023'te bu sayı 610'a yükselmiş, Tepebaşı'nda 2022'de 334 çocuk desteklenirken, 2023'te bu sayı 275'e gerilemiş ve Sivrihisar'da 2022'de 69 çocuk desteklenirken, bu sayı 2023'te 92'ye yükselmiştir.

Tabloda sunulan verilerden bir diğeri de, sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanan toplam çocuk sayılarına ilişkindir. Buna göre, Odunpazarı'nda bu hizmetten yararlanan çocuk sayısı 2022'de 1192 iken, 2023'te bu sayı 1233'e çıkmış, Tepebaşı'nda 2022'de 1295 iken, 2023'te bu sayı 1277'e gerilemiş, Sivrihisar'da ise, 2022'de 69 olan rakam, 2023'te 92'ye çıkmıştır.

Tablodaki veriler, 2022 ile 2024 yıllarında il genelinde sağlanan sosyal ve ekonomik destek sayısının, söz konusu yıllarda il toplamı nüfuslarına oranla oldukça düşük düzeyde kaldığını göstermektedir. Nitekim, Eskişehir ilinin 2022 yılında toplam nüfusun 906577, 2023 yılında ise 921670 olduğu göz önüne alındığında, sosyal ve ekonomik destek birimine yıl içerisinde yapılan başvuruların sayısı 2022 yılı için 2163 (il nüfusuna oranı %0,24), 2023 yılı için 2415 (il nüfusuna oranı %0,26), sosyal ve ekonomik destek birimince yıl içerisinde SED bağlanan çocuk sayısı 2022 yılı için 948 (il nüfusuna oranı %0,10), 2023 yılı için 977 (il nüfusuna oranı %0,11) ve sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanan toplam çocuk sayısı 2022 yılı için 2556 (il nüfusuna oranı %0,28), 2023 yılı için ise 2602 (il nüfusuna oranı %0,28) olduğu göz önüne alınınca, bu durum daha da iyi anlaşılabacaktır.

Çocuk İle İlgili Riskler

Tek Çocuk olma

Tek çocuk olmanın sosyal riskleri, ailenin dinamikleri ve çocuğun çevresel etmenleriyle yakından ilişkilidir. Tek çocuk olmanın bazı potansiyel sosyal riskleri şu şekilde özetlenebilir:

Tek çocuklar, genellikle akran gruplarından daha az zaman geçirebilirler ve bu da sosyal becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Kardeşlerle olan etkileşim, paylaşma, iş birliği ve iletişim becerilerini geliştirmek için önemli fırsatlar sunar. Tek çocuklar bu fırsatları sosyal çevreleriyle sınırlı kalabilir. Kardeşler arası etkileşim, çocuklara empati ve paylaşmayı öğretir. Kardeşler arasında yaşanan çatışmalar ve rekabet, çocukların duygusal dayanıklılıklarını artırabilir. Tek çocuklar, bu tür

deneyimlerden yoksun oldukları için stresle başa çıkma becerileri gelişmeyebilir. Tek çocuklar, bu deneyimleri yeterince yaşamadıkları için empati kurma becerilerinde zorluk yaşayabilirler.

Tek çocuklar, sık sık ailelerine ve yetişkinlere bağımlı hale gelebilirler. Tek çocuklar, ebeveynlerinin tüm ilgisini ve yatırımını üzerinde hissettiği için, aile dinamiklerinin değişmesine neden olabilir. Ebeveynlerin aşırı korumacı veya baskıcı tutumları, çocuğun bağımsızlık ve otonomi geliştirmesine engel olabilir. Bu durum, sosyal etkileşim kurma becerilerini zayıflatabilir ve yalnızlık hissine yol açabilir. Özellikle yalnız geçirilen zamanlarda, tek çocuk kendini dışlanmış hissedebilir.

Tek çocuklar, ailelerinin ve toplumun beklentileri nedeniyle üzerlerinde yüksek bir baskı hissedebilirler. Başarılarının sürekli olarak diğer çocuklarla karşılaştırılması, stres seviyelerini artırabilir ve bu da kaygı bozuklukları gibi psikolojik sorunlara neden olabilir. Tek çocuklar, sosyal çevrelerinin büyüklüğü açısından kısıtlı olabilir. Kardeşlerle olan bağların olmaması, geniş bir sosyal ağ kurmalarını zorlaştırabilir. Tek çocuk olmanın getirdiği yalnızlık ve sosyal izolasyon, bazı durumlarda anksiyete, depresyon ve diğer akıl sağlığı sorunlarının gelişmesine zemin hazırlayabilir.

Tek çocuk olmanın getirdiği bazı sosyal riskler, ailenin destekleyici ve pozitif bir ortam sağlamasıyla aşılabılır. Ebeveynlerin, çocuklarını sosyalleşmeleri için fırsat sunmaları ve sosyal becerilerini geliştirmeleri adına çeşitli etkinliklere katılmalarını sağlamaları önemlidir. Tek çocuk olmanın olumsuz etkilerini azaltmak, onun sağlıklı ve mutlu bir birey olarak gelişimine katkıda bulunabilir.

Aşağıdaki tabloda araştırma kapsamında anket uygulanan lise öğrencilerinin kardeş sayısına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 30: Kardeş Sayısı

		Siz dahil, kaç kardeşsiniz?				
		Ben tekim	İki kardeşiz	Üç kardeşiz	Üçten fazla kardeşiz	Toplam
Cinsiyet	Kız	9,4%	55,4%	26,9%	8,4%	100,0%
	Erkek	12,6%	53,4%	25,6%	8,3%	100,0%
Toplam		11,1%	54,4%	26,2%	8,3%	100,0%

Tablodaki veriler, öğrencilerin genel toplamda %11,1'lik bir kısmının ailenin tek çocuğu olduğu şeklinde cevap verdiğini göstermektedir. Kız öğrenciler arasında tek çocuk

olma oranı %9,4, erkekler arasında ise %12,6'dır. Bu veriler, Eskişehir il merkezi ve Sivrihisar ilçe merkezindeki lise 2. Sınıf öğrencileri arasından ankete katılan öğrencilerin ailenin tek çocuğu olma oranının çok yüksek olmadığını göstermektedir.

Ankete katılan öğrenciler arasında ailede tek çocuk olma oranının %11,1 gibi düşük bir seviyede olması, onların sosyal becerilerin gelişimi için daha fazla fırsat sunmaktadır. İlde tek çocuk sayısının azlığı, kardeş ilişkilerinin önemli sosyal deneyim ve duygusal dayanıklılık sağlama kapasitesini artırabilir.

Ebeveynin Fiziksel Şiddetine Doğrudan Maruz Kalma

Şiddet maruz kalma, çocukların kaygı düzeylerini artırabilir ve depresyon gelişimine yol açabilmekte; duygusal bir rahatsızlık yaratmakta ve bu da çocukların genel yaşam memnuniyetlerinin azalmasına neden olmaktadır. Ebeveyn şiddetine maruz kalan çocuklar, sık sık düşük özsaygı ve kendine güvensizlik hissi yaşayabilmekte bunun sonucunda çocuklar, kendilerine olan inançlarını yitirmekte ve sosyal ilişkileri olumsuz yönde etkilenmektedir.

Ebeveyn şiddetine maruz kalan çocuklar yaşadıkları travmanın etkisiyle duygusal olarak içe kapanabilir veya kendilerini ifade etme konusunda zorluk yaşayabilmekte; agresif davranışlar sergileyebilmekte ve ebeveynlerinden gördükleri modeli taklit etme eğilimine girerek sosyal çevrelerinde şiddeti uygulama davranışını sergileyebilmekte; sosyal ilişkiler kurmakta zorlanabilmekte; diğer çocuklardan veya akranlardan uzaklaşma eğiliminde olabilmekte ve sağlıklı sosyal etkileşimlerde bulunma konusunda zorluk yaşayabilmekte ve bu da sosyal damgalanmalara uğrayarak toplumsal izolasyonla karşı karşıya kalmalarına neden olabilmekte ve akademik başarısızlığa uğrayabilmektedir. Daha da önemlisi ebeveyn şiddetine doğrudan maruz kalan çocukların suç ve şiddete daha kolay bulaşmaktadır.

Aşağıdaki tabloda ankete katılan öğrencilerin ebeveyn şiddetine maruz kalmasına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 31: Ebeveyn Fiziksel Şiddetine Maruz Kalma

		Anneniz çocukluğunuzda size fiziksel şiddet uyguladı mı?		Babanız çocukluğunuzda size fiziksel şiddet uyguladı mı?	
		Hayır	Evet	Hayır	Evet
Cinsiyet	Kadın	72,7%	27,3%	84,4%	15,6%
	Erkek	73,6%	26,4%	75,9%	24,1%
Toplam		73,2%	26,8%	80,0%	20,0%

Tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda ankete katılan öğrencilerin %73,2'lik oranı annelerinin, %80'lik oran ise babalarının fiziksel şiddetlerine maruz kalmadığını belirtirken, annelerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin oranı %26,8'i, babalarından bu şiddete maruz kaldığını belirtenlerin oranı ise %20,0 olarak gerçekleşmiştir.

Tablodaki verilere cinsiyet temelli açıdan baktığımızda, kadın ve erkekler arasında ebeveynlerden fiziksel şiddet görme oranlarının benzer olduğunu, her iki cinsiyetin de benzer bir oranda bu tür bir deneyimi yaşadığını göstermektedir. Öyle ki kadın öğrencilerin anne tarafından fiziksel şiddete uğrama oranı %27,3, erkek öğrencilerinin ise %26,4 olarak gerçekleşmiş olduğunu görmekteyiz. Söz konusu veriler, bu veriler oldukça önemli sosyal dinamikleri yansıtmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri tutumların etkileriyle ilgili farkındalık yaratmak ve bu durumun toplumsal boyutta ele alınması gerekmektedir. Ayrıca bu tür verilerin analiz edilmesi; çocuk istismarıyla mücadele eden programların geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, çocuklar üzerindeki şiddeti ve bunun sebep olabileceği suç ve şiddet olaylarının azaltılması amacıyla sağlıklı aile ilişkileri ve iletişim yöntemlerinin teşvik edilmesi, fiziksel şiddet içermeyen bir ortam yaratmak açısından oldukça önemlidir.

Ağabey ve Abla Fiziksel Şiddetine Maruz Kalma

Ağabey ve abla gibi aile içindeki figürlerin fiziksel şiddetine maruz kalmak, çocukların ve gençlerin sosyal, psikolojik ve davranışsal gelişimleri üzerinde ciddi olumsuz etkilere yol açabilir. Bu durum, bireylerin suç ve şiddete bulaşma riskleri ile sosyal risklerini artıran bir faktördür.

Dolayısıyla, bu durumu önlemek için hem aile içinde hem de toplumda müdahale ve destek mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Aşağıdaki tabloda ankete katılan öğrencilerin ağabey ve abla fiziksel şiddetine maruz kalmasına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 32: Ağabey ve Abla Fiziksel Şiddetine Maruz Kalma

		(Varsa) Ağabeyiniz çocukluğunuzda size fiziksel şiddet uyguladı mı?		(Varsa) Ablanız çocukluğunuzda size fiziksel şiddet uyguladı mı?	
		Hayır	Evet	Hayır	Evet
Cinsiyet	Kız	86,3%	13,7%	84,4%	15,2%
	Erkek	85,3%	14,7%	92,1%	7,9%
Toplam		85,8%	14,2%	88,7%	11,3%

Tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda ankete katılan öğrencilerin %85,8'inin ağabeylerinin, %88,7'lik oran ise ablalarının fiziksel şiddetlerine maruz kalmadığını belirtirken, ağabeylerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin oranı %14,2'si, ablalarından bu şiddete maruz kaldığını belirtenlerin oranı ise %11,3 olarak gerçekleşmiştir.

Aynı tablodaki verilere cinsiyet temelli baktığımızda, kız öğrencilerin ağabeylerinden gördüğü şiddet oranı (%13,7) ile ablalarından gördükleri şiddet oranı (%15,2) benzer seviyelerde, ancak ablaların şiddet uygulama oranının biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Söz konusu verilere göre, erkek öğrenciler arasında da benzer eğilimler gözlemlenmektedir; ancak ağabeyler tarafından uygulanan şiddet oranı biraz daha yüksektir (%14,7), ablalar ise daha az (%7,9) fiziksel şiddet uygulamıştır.

Sonuç olarak, şiddetin varlığına dair tablodaki veriler, ankete katılan öğrencilerin çocukluk dönemindeki ilişkilerin karmaşık ve sorunlu olabileceğine dair bir fikir veriyor.

Kardeşlere Fiziksel Şiddet uygulama

Aşağıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin kardeşlerine fiziksel şiddet uygulamasına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 33: Öğrencilerin kardeşlerine Fiziksel Şiddet Uygulamasına İlişkin Veriler

		Siz (varsa) kardeşinize geçmişte fiziksel şiddet uyguladınız mı?		Toplam
		Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kız	72,5%	27,5%	100,0%
	Erkek	76,2%	23,8%	100,0%
Toplam		74,5%	25,5%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda ankete katılan öğrencilerin %74,5'i kardeşine fiziksel şiddet uyguladığını belirtmiş, %25,5'i ise uyguladığını belirtmiştir. Aynı tablodaki verilere cinsiyete değişkenine göre göz önüne aldığımızda kız öğrencilerin %72,5'inin, erkek öğrencilerin ise %76,2'sinin kardeşlerine fiziksel şiddet uygulamadıklarını; kız öğrencilerin %27,5'i, erkek öğrencilerin ise %23,8 kardeşlerine fiziksel şiddet uyguladığını belirttiğini görmekteyiz. Veriler, kız öğrencilerinin erkek öğrencilerine göre kardeşlerine geçmişte daha fazla fiziksel şiddet uyguladığını ortaya koymaktadır. Bu durum, aile içindeki ilişkilerin ve etkileşimlerin bazen sorunlu olabileceğini, ancak çoğunluğun şiddet içermeyen bir iletişim kurma yolunu tercih ettiğini göstermektedir.

Kardeşler Arasında Sörün Çözme Biçimi

Kardeşler arasında sorun çözme biçimlerinin sosyal risklerle ilişkisi, birçok faktörü içeren oldukça karmaşık bir konudur. Nitekim kardeşler arasındaki ilişkiler, bireylerin sosyal becerilerini, iletişim yeteneklerini ve problem çözme yetilerini etkileyerek, toplumdaki sosyal dinamikler üzerinde belirleyici bir rol oynayabilir. Örneğin, kardeşler arasındaki etkileşim, bireylerin sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Çocuklar, sorun çözme süreçlerinde empati, iş birliği ve müzakere yeteneklerini öğrenirler. Eğer bu süreç sağlıklı bir şekilde yürütülürse; çocuklar, ileriki ilişkilerinde de benzer becerileri uygulayarak daha sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirebilirler. Aksi takdirde, sorunların çözülmesindeki bağırma, küfretme, alaya alma ve fiziksel şiddet gibi olumsuz yöntemler, kardeşlerin sosyal becerilerinin gelişimine zarar vermek suretiyle bireylerin ileriki yaşantılarına yansıyacak sosyal riskler oluşturabilir.

Kardeşler arasında çatışmaların çözülmesinde kullanılan olumsuz yöntemler, Çocukluk döneminde edinilen sorun çözme becerileri, bireylerin ileriki yaşamlarında nasıl sosyal etkileşimde bulunacaklarını belirler. Sağlıklı problem çözme becerilerine

sahip olan bireyler, sosyal ilişkilerini sürdürebilirken, aksine olumsuz yaklaşımlar sergileyen bireyler ise yalnızlık, sosyal izolasyon veya sorunlu ilişkiler gibi risklerle karşılaşabilir. Bazı kültürlerde ailedeki sıralama (ilk çocuk, orta çocuk vb.) da kardeşler arasındaki dinamikleri etkiler. Öyle ki, genellikle ilk çocuklar genellikle sorumluluk alırken, daha sonra gelen çocuklar bazen daha tepkisel bir tutum geliştirebilirler. Bu model, aile içindeki sosyal riskleri artırabilir.

Aşağıdaki tabloda ankete katılan öğrencilerin, kardeşleriyle ilişkin sorun çözme yöntemlerine ilişkin verdikleri cevaplardan hareketle oluşturulan bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 34: Kardeşler Arasında Sorun Çözme Biçimi

		Kardeşinizle aranızda anlaşmazlık çıktığında sorununuzu en çok nasıl çözüyorsunuz?				Toplam
		Küserek	Münakaşa yaparak	Fiziksel şiddet uygulayarak	Konuşarak	
Cinsiyet	Kadın	17,2%	43,1%	12,8%	26,9%	100,0%
	Erkek	16,0%	28,5%	15,8%	39,8%	100,0%
Toplam		16,6%	35,5%	14,3%	33,6%	100,0%

Tablodaki verilere göre, genel toplamda kardeşler, aralarındaki sorunları büyük oranda (%66,4) olumsuz (küserek, münakaşa yaparak ve fiziksel şiddet uygulayarak) olarak çözdüğünü belirtirken, olumlu (konuşarak) çözdüğünü belirtenlerin oranı %33,6'da kalmıştır. Aynı tablodaki verilere cinsiyet değişkeni açısından baktığımızda, kız öğrencilerin kardeşleri ile sorun çözme yöntemini daha yüksek oranda (43,1) münakaşa etmede bulduğu belirttiğini, bu oranın erkek öğrenciler için %28,8 olarak gerçekleştiğini görmekteyiz.

Kız öğrencilerin, kardeşleriyle aralarındaki sorun çözme yöntemini %17,2 oranıyla küsmede, erkek öğrencilerin ise %15,8 oranıyla fiziksel şiddete başvurma yöntemiyle çözmesi tabloda dikkatimizi çeken diğer hususlar olarak ön plana çıkmaktadır. Toplamda %14,3 oranında birey, sorunlarını fiziksel şiddetle çözmeyi tercih ediyor. Kız öğrencilerin %12,8'i ve erkek öğrencilerin %15,8'i bu yöntemi seçmiş. Her ne kadar fiziksel şiddet oranı görece düşük olsa da, erkek öğrencilerin bu yöntemi daha fazla

tercih ettikleri gözlemlenmektedir. Bu durum, bazı kültürlerde erkeklerin toplumda daha agresif iletişim tarzlarına teşvik edilmesi ile ilişkili olabilir.

Sonuç olarak bu veriler, aile içi ilişkilerde iletişim tarzlarının ve sorun çözme yöntemlerinin cinsiyetle nasıl farklılık gösterdiğini anlamak açısından önemlidir. Ayrıca, sorunun çözümündeki yaklaşımlar, aynı zamanda bireylerin sosyal becerilerinin ve aile içindeki dinamiklerin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bu tür veriler, toplumda daha sağlıklı iletişim ve problem çözme becerileri geliştirme yöntemlerini teşvik etmek için temel oluşturabilir.

Çocuk Suçluluğu (Suç Faili, Suça Sürüklenen veya Suç Mağduru Çocuk)

Hiç şüphesiz, aile içerisinde suça bulaşma eyleminin yoğunluğunu, aile içerisindeki dinamiklerin işleyişi ve toplumsal çevrenin bu husustaki örnekliği ve teşvik ediciliği ile başta, kültürel, ekonomik, politik psikolojik ve daha pek çok etken ile birlikte değerlendirilmelidir. Zira bu etkenlerin tümü çocukların suç faili veya suç mağduru olmasında belirleyicidir.

Aşağıdaki tabloda Adalet Bakanlığı'nın 2018 ve 2023 yılları arasında Cumhuriyet Başsavcılıklarınca Türkiye ve Eskişehir'de çocuklar için açılan soruşturma dosyası, bu dosyalardaki şüpheli, suç ve mağdur çocuk sayılarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 35: 2018 ve 2023 Yıllarında Cumhuriyet Başsavcılıklarında Açılan Soruşturma Dosyaları, Dosyalardaki Şüpheli, Suç ve Çocuk Mağdur Sayıları

	Eskişehir			Türkiye		
	2018	2023		2018	2023	
	Sayı	Sayı	Artış Oranı%	Sayı	Sayı	Artış Oranı%
Dosya sayısı	3 767	5204	38,1	269 898	315445	16,9
Şüpheli Sayısı	4 956	6326	27,6	330 948	376210	13,7
Suç Sayısı	7 679	9426	22,8	461596	548252	18,8
Mağdur Sayısı	3 979	5019	26,13	274795	310281	12,9

Verilen tabloda Eskişehir ve Türkiye genelindeki Cumhuriyet Başsavcılıklarında açılan soruşturma dosyaları ile bunlara bağlı istatistikler karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Tabloda görüldüğü gibi, 2018 ile 2023 yılları arasında Cumhuriyet Başsavcılıklarında

çocuklar için açılan dosya, bu dosyalardaki şüpheli, suç ve mağdur sayısı artış oranları Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Nitekim söz konusu yıllar içerisinde Eskişehir'deki dosya sayısı artışı (%38,1) Türkiye geneline (%16,9) göre oldukça yüksektir. Şüpheli sayısı Eskişehir'de %27,6 oranı ile Türkiye geneli oranının (%13,7) iki katına yakın yüksektir. 2018 ile 2023 yılları arasında suç sayısında Eskişehir %22,8 artış gösterirken, Türkiye genelinde bu oran %18,8'dir. Ve nihayet, Eskişehir'de mağdur sayısı %26,1 artarken, Türkiye genelinde %12,9'luk bir artış yaşanmıştır.

Hiç şüphesiz, Eskişehir genelinde 2018 ile 2023 yılları arasında çocuklar için Cumhuriyet Başsavcılıklarınca açılan soruşturma dosyası ve bu kapsama giren ölçütlerde şehrin Türkiye genelinin üzerinde artışların görülmesinin derinlemesine analiz edilmesi gerekmektedir. Bu durum, iyimser yönüyle Eskişehir'deki halkın bu konulardaki bilinç düzeyinin ve toplumsal farkındalığın Türkiye ortalaması üzerinde olabileceği (şehrin, genel olarak adalet, özel olarak da çocuk adaleti ve hakları konusunda daha duyarlı bir toplum olduğu) şeklinde ya da ildeki adalet mekanizmasının düzgün bir şekilde işleyişiyle (soruşturmaların etkin bir şekilde yürütülmesi ve adli süreçlerin şeffaf olduğu) yorumlanabilir. Ancak, araştırma kapsamında, başta şehirdeki adli, emniyet ve jandarma birimleri olmak üzere farklı kamu kurum ve kuruluşlarında gerçekleştirdiğimiz neticesinde bu durumun nedenleri hakkında şu görüşler düşünceler ön plana çıkmıştır:

-Eskişehir'deki bu artışın nedenlerini daha çok toplumsal faktörlere bağlamak gerekir. Örneğin, Eskişehir, eğitim konusunda ilerici bir şehir olması nedeniyle, bireylerin çocuk hakları ve adalet sistemi hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlamış olabilmektedir. Ayrıca, ilde eğitim seviyesinin yüksek olması, bu konulardaki duyarlılığı artırmış olabilir.

-Şehrin özellikle yükseköğrenim açısından köklü bir şehir olması, açık öğretim açısından dünyanın en önde gelen şehirlerinden birisi olması, Türkiye geneline oranla şehirde daha özgür ve rahat ortamların ortaya çıkmasında etkin olmaktadır. Bu durum, şehri, başta Kütahya, Bilecik olmak üzere çevre iller olmak üzere Türkiye geneli için çekim merkezi haline getirmektedir. Öyle ki, İlde, daha çok özgür ve rahat ortamın neden olduğu kafe kültürünün yaygınlığı, şehir yıl boyu, gününbirlik ziyaretlerle yerleşik nüfusun çok üzerinde bir nüfusu ağırlamaktadır. Bu durum, şehirde suç işleme dinamiklerini artırmaktadır.

Konu çocuk suçluluğu olunca, il Jandarma ve Emniyet birimlerinin verilerinin de üzerinde ehemmiyetle durulması gerekmektedir.

Aşağıdaki tabloda İl Jandarma Müdürlüğü istatistiklerine dayalı olarak çocuklara ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 36: İl Jandarma Komutanlığı Mağdur ve Suça Sürüklen Çocuk Sayısı

Jandarma Bölgesi 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamındaki Veriler			
	Yıllar		
	2019	2024	2019-2024 Arası Artış Oranı %
Suç Mağduru Çocuk Sayısı	387	376	-2,8
Suç Sürüklenen Çocuk Sayısı	77	75	-2,6

Yukarıdaki tabloda, Eskişehir Jandarma Bölgesi'nde 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamındaki suç mağduru ve suça sürüklenen çocuk sayılarının 2019 ve 2024 yılları arasındaki durumu görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında 387 olan suç mağduru çocuk sayısı, 2024 yılında 376'ya düşmüştür. Bu, %2,8 oranında bir azalma anlamına gelmektedir. Özellikle çocukların mağduriyetine ilişkin bu azalmanın olumlu bir gelişme olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum, toplumsal farkındalığın artması, adli süreçlerdeki iyileşmeler ya da koruyucu hizmetlerin etkili olması gibi faktörlerle açıklanabilir. Ancak, 376 gibi bir sayı hâlâ dikkat çekici bir mağduriyet oranını temsil etmektedir; bu nedenle daha fazla önlemin alınması ve koruyucu politikaların güçlendirilmesi oldukça önemlidir.

Aynı tablodaki verilere göre, suça sürüklenen çocuk sayısında da benzer bir durum söz konusudur. Öyle ki, 2019 yılında 77 olan sayı, 2024 yılında 75'e inmiştir. Bu da %2,6 oranında bir azalma demektir. Bu düşüş, toplumsal yapıda, eğitim sisteminde, rehabilitasyon hizmetlerinde veya sosyal hizmetlerdeki olumlu gelişmelerin bir yansıması olabilir. Ancak, bu sayı da hala mevcut sorunların bulunduğunu ve çocukların suçla olan ilişkilerinde daha fazla insani yaklaşıma ve destek mekanizmalarına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Genel olarak hem suç mağduru çocuk sayısında hem de suça sürüklenen çocuk sayısında bir azalma yaşanması, Jandarma Bölgesi'nde ailelerin bu konularda daha bilinçlendiği, toplumsal farkındalığın arttığı, çocuk koruma politikalarının ve

hizmetlerinin önceki yıllara göre daha etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ancak mevcut sayıların gösterdiği gibi, hâlâ belli bir seviyede mağduriyet ve suça sürüklenme durumu söz konusu. Bu durum, çocukların korunması adına devam eden çalışmaların ve müdahalelerin sürdürülmesi gerektiğini göstermektedir. Bu veriler ışığında, gelecekte daha etkin koruma stratejileri geliştirilmesi ve çocukların maruz kaldığı olumsuz koşulları azaltmaya yönelik projelerin hayata geçirilmesi önemlidir. Aile içi şiddetin önlenmesi ve çocukların güvenliğinin artırılması için eğitim programlarının ve farkındalığı artıran kampanyaların desteklenmesi gerekmektedir. Konu çocuk ve suç olunca, üzerinde durulması gereken bir diğer husus da, İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesi'nin şüpheli, mağdur ve suça sürüklenme açısından 2017 ve 2023 yılları arasındaki çocuk sayılarına ilişkin verilerdir Aşağıdaki tabloda söz konusu veriler ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 37: Emniyet Verilerine Göre 2017-2023 Yıllarında Şüpheli, Mağdur ve Suça Sürüklenme Açısından Çocuk Sayısı

	Yıllar		
	2017	2023	2017-2013 Yılları Arası Artış%
Çocukların Şüpheli Olarak Yer Aldığı Olay Sayısı	1303	1844	29,4
Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	1893	2842	33,4
Çocukların Mağdur Olduğu Olay Sayısı	2559	3522	27,1

Yukarıdaki tabloda 2017-2023 yılları arasında çocukların şüpheli olarak yer aldığı olay sayısını, suça sürüklenen çocuk sayısını ve çocukların mağdur olduğu olay sayısını gösterilmiştir. Buna göre, 2017 ile 2023 yılları arasında çocukların şüpheli olarak yer aldığı olay sayısında %29,42'lük, çocukların mağdur olduğu suç sayısında %27,1'lik ve suça sürüklenen çocuk sayısında ise %33,4'lük artışlar görülmektedir.

Bu tablo ile ilişkili ele alınması gereken diğer bir veri de yine emniyet çocuk şubesinin 2017-2023 yılları arası çocukların fail ve mağdur olarak yer aldığı suçların niteliğine ilişkin tuttuğu istatistiklerdir. Aşağıdaki tabloda bu verilere yer verilmiştir.

Tablo 38: 2017-2023 Yılları Arası Çocukların Fail ve Mağdur Olarak Yer Aldığı Suçların Niteliği

Suç Niteliği	2017	2023	Artış- Azalış Oranı %
2017-2023 Yılları Arası Çocukların Suç Faili Olarak Yer Aldığı Suç Nitelikleri			
Kişilere Karşı İşlenmiş Suçlar	989	1854	46,7
Malvarlığına Karşı İşlenmiş Suçlar	667	1142	41,6
Millete ve Devlete Karşı İşlenmiş Suçlar	16	18	11,1
Takibi Gereken Olaylar	68	99	31,3
Topluma Karşı İşlenmiş Suçlar	153	142	-7,2
2017-2023 Yılları Arası Çocukların Mağdur Olarak Yer Aldığı Suç Nitelikleri			
Suç Niteliği	2017	2023	
Kişilere Karşı İşlenmiş Suçlar	1966	2855	32,2
Malvarlığına Karşı İşlenmiş Suçlar	156	244	36,1
Millete ve Devlete Karşı İşlenmiş Suçlar	8	14	42,9
Takibi Gereken Olaylar	443	948	53,3
Topluma Karşı İşlenmiş Suçlar	390	438	11,0

Tablodaki veriler, İl Emniyet Müdürlüğü verilerine göre, 2017-2023 yılları arasında ildeki çocukların fail olarak ve mağdur olarak yer aldığı suç niteliklerini göstermektedir. Buna göre, çocukların 2017-2023 yılları arasında kişilere karşı işlediği suçların oranı aradan geçen yedi yıllık sürede %46,7, malvarlığına karşı işlediği suçların oranı %41,6 ve millete karşı işlediği suçların oranı ise %11,1 artmış iken, bunun tersine, topluma karşı işlenenlerin oranı %-7,2 azalmıştır. Takibi gereken suçların oranı ise %31,2 artmıştır. Burada görüldüğü gibi, kişilere ve malvarlığına karşı işlenmiş suçlar alanlarında önemli artışlar gözlemlenmektedir. Bu durum, çocukların suça yönelme nedenlerinin daha iyi anlaşılması ve bu alanda eğitim ve farkındalık çalışmaları ile güvenlik tedbirlerin ve sosyal hizmet uygulamalarının artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

İlk iki kategoriye göre, millete ve devlete karşı işlenmiş suçlardaki artış nispeten sınırlı kalmıştır. Ancak burada üzerinde durulması gereken önemli bir husus da takibi gereken suçlardaki önemli (%31,3) artıştır. Bunu, çocukların daha fazla olumsuz durumla karşılaştığının ve bu olayların daha fazla gündeme gelmesiyle ilişkili olduğu şeklinde yorumlayabiliriz. Bunların tersine, topluma karşı işlenmiş suçlardaki %7,2'lik azalmayı, toplumun genelinde artan farkındalık ve koruma sistemlerinin bir sonucu olarak değerlendirebiliriz.

Aynı tablodaki verilere göre, 2017-2023 yılları arasında ildeki çocukların mağdur olarak yer aldığı suçlar bağlamında baktığımızda, onların sayılarında, millete karşı işlenmiş suçlarda %42,9'luk, malvarlığına karşı işlenmiş suçlarda %36,1'lik, kişilere karşı işlenmiş suçlarda %32,2'lik ve topluma karşı işlenmiş suçlarda %11,0'lik oranlarda artışlar olduğu görülmektedir. Aynı dönemde, çocukların suç mağduru olarak takibi gereken olaylardaki takip artış %52,3 olarak gerçekleşmiştir. Karşı İşlenmiş Suçlar ve Malvarlığına Karşı İşlenmiş Suçlar alanlarında önemli bir artış gözlemlenmektedir.

Kişilere karşı işlenmiş suçlar, çocuklar için en yüksek mağduriyetin yaşandığı alandır ve %32,2'lik bir artış göstermiştir. Bu, çocukların korunması noktasında hala ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir. Malvarlığına karşı işlenmiş suçlarda da önemli bir artış vardır; bu durum, çocukların ekonomik sömürü, hırsızlık gibi durumlarla daha fazla karşılaşma risklerinin arttığını gösterebilir. Takibi Gereken Olaylarda %53,3'lük bir artış, çocukların daha fazla olumsuz durumla karşılaştığını ve bu olayların daha fazla gündeme geldiğini ortaya koyuyor. Bu, ayrıca toplumsal farkındalığın artması ve bu tür olayların daha fazla rapor edilmesi ile de ilişkili olabilir. Topluma Karşı İşlenmiş Suçlarda yaşanan %11'lik artış, bu durumun, çocuklar için önemli bir sorun olduğunu göstermektedir. Bu durum, toplumsal farkındalığı artırma, koruyucu önlemleri geliştirme ve rehabilitasyon programlarını güçlendirme ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Emniyet Müdürlüğünden elde edilen başka bir veriye göre, 2017 ile 2023 yılları arasında, her ne kadar uyuşturucu madde veya imal ve ticareti hususundan yatay bir seyir görülse de, yasaklı madde bağlamında kanunla ihtilafa düşen şüpheli çocuk sayısında çok büyük bir artış görülmektedir. Nitekim bu verilere göre, 2017 yılında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak suçundan kanunla ihtilafa düşen çocuk sayısı 24 iken, bu rakam, 2023'te 55'e çıkarak %129,2 oranında bir artış göstermiştir. Bu durum, çocuklar arasında

uyuşturucu kullanımının daha yaygın hale geldiğini ve bununla birlikte bu tür suçların artış gösterdiğini göstermektedir. Hiç şüphesiz, bu konuda en önemli toplumsal faktörlerden olan arkadaş grupları ve sosyal çevre gibi en önemli toplumsal aktörlerin etkisini göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu, toplumun genelinde bir sorun olabileceğine ve gençlerin bu tür maddelere daha fazla maruz kaldığına dair bir uyarı niteliğindedir.

Genel olarak yukarıdaki tabloları bir bütün halinde ele aldığımızda, çocukların suç faili, suç mağduru ve suça sürüklenme sayılarındaki artış oranlarının birçok nedeni olduğundan bahsedebiliriz. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz:

-Topluma karşı işlenen suçlarda artış, sosyal dinamiklerdeki değişimlerle ilişkilendirilebilir. Ekonomik zorluklar, işsizlik gibi faktörler çocukların suça yönelmesine neden olabilir

-Suç oranlarının artmasına neden olan çevresel etmenler (örneğin; suçlu arkadaş grupları, riskli yaşam alanları) çocukları daha fazla etkilemiş olabilir.

-Kitle iletişim araçları, akıllı telefonlar ve sosyal medya gibi dijital platformların yaygınlaşması, “siber suçlar” gibi yeni suç biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olabilir. Çocuklar bu platformlarda arkadaşları ile etkileşimde bulunurken, topluma karşı işlenmiş suçlara daha yatkın hale gelebilirler.

Hiç şüphesiz, söz konusu nedenlerle izah edebileceğimiz çocuk suçluluğu ve mağduriyet oranlarındaki artışlar, bu konularda bir dizi önlem alınmasını elzem kılmaktadır. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz:

-Çocukların suça yönelme nedenlerinin daha iyi anlaşılması ve bu alanda eğitim ve farkındalık çalışmaları ile güvenlik tedbirlerin ve sosyal hizmet uygulamalarının artırılması gerekmektedir.

-Topluma karşı işlenen suçlardaki artış, toplumsal bilinçlenmenin artırılması gerektiğini gösteriyor. Eğitim, sosyal hizmet ve topluluk programları gibi yöntemlerle bu tür sorunların aşılmasına yönelik farkındalık artırılabilir. Öyle ki, bireyler, çocukları korumak ve desteklemek adına daha proaktif yaklaşımlar sergilemeli; eğitim ve sosyal hizmetler yoluyla daha sağlıklı bireyler yetiştirilmesine katkıda bulunmalıdır.

-Duyarlılık ve Farkındalık: Toplumda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zararları konusunda farkındalığın artırılması gerekebilir. Ailelerin ve eğitimcilerin, bu konuda daha bilinçli kararlar vermesi gerekmektedir.

-Okul ve aile içinde çocuklarla yapılacak bilgilendirici çalışmalar, çocukların toplumsal sorumluluklarını anlamaları açısından önem taşımaktadır. Bu tür koruyucu politikalar, suça karışma oranlarını azaltma potansiyeline sahiptir.

-Artış gösteren suçların arkasındaki nedenleri anlamak, gelecekteki önleme stratejileri açısından son derece önemlidir. Eğitim programları, gençlik merkezleri, aile destek programları ve rehabilitasyon hizmetlerinin güçlendirilmesi, bu sorunun çözümüne katkı sağlayabilir. Özellikle suç işleyen çocuklar için rehabilitasyon ve yeniden sosyal hayata kazandırma yöntemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ceza sisteminin, çocuk gelişim süreçlerine uygun rehabilitasyona odaklanması önemlidir.

Sonuç olarak, çocukların toplumla olan ilişkileri, yaşadıkları çevre ve sosyal dinamikler göz önüne alındığında hassas bir dönemde belirli artış göstermiştir. Bu, hem çocukların risk altındaki durumlarının değerlendirilmesi hem de toplumsal sorunların üstesinden gelinmesinin gerekliliğini elzem hale getirmektedir.

Konu çocuk suçluluğu olunca, üzerinde durulması gereken diğer bir önemli husus da, bireylerin suç işlemesini engellemede fiilen görevi görebilecek aktörlerin neler olabileceği hususudur. Bu bağlamda, araştırma bağlamında uygulanan ankette, katılımcılara: “Size göre, insanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktör (korku) hangisidir?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Aşağıdaki tabloda, öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 39: Bireyleri Suç İşlemekten alıkoyan Faktörler

		Size göre, insanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktör (korku) hangisidir?				Toplam
		Kanun/Ceza korkusu	Allah korkusu	Aile Korkusu	Toplumdan dışlanma korkusu	
Cinsiyet	Kız	37,7%	38,6%	11,6%	12,1%	100,0%
	Erkek	38,8%	47,5%	6,5%	7,1%	100,0%
Toplam		38,3%	43,3%	8,9%	9,5%	100,0%

Yukarıdaki tablo, ankete katılan öğrenciler açısından, toplumdaki bireylerin suç işlemekten alıkonulma sebeplerinin korku unsurlarına göre dağılımını göstermektedir. Tablodaki verilere göre, genel toplamda, insanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktör olarak Allah korkusu ön plana çıkartılmıştır. Nitekim ankete katılan öğrencilerin genel toplamda %43,3'ü, insanları suç işlemekten alıkoyan faktörün Allah korkusu olduğunu ifade etmiştir. Tablodaki verilere göre, insanları suç işlemekten alı koyan diğer faktörlerin genel toplamdaki oransal dağılımı, %38,3 oranıyla kanun korkusu, %9,5 ile toplumdan dışlanma korkusu ve nihayet %8,9 oranıyla da aile korkusu olarak gerçekleşmiştir. Veriler, HEGEM tarafından Türkiye genelindeki liseler düzeyinde gerçekleştirilen ve yaklaşık yüz yirmi binin üzerindeki öğrencinin katıldığı anket uygulamalarındaki sonuçlarla benzerlikler göstermektedir. Nitekim o çalışmada, tablodaki verilere cinsiyet değişkeni açısından baktığımızda, insanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktörün Allah korkusu olduğunu belirtenlerin oranı, erkek öğrenciler arasında %47,5 iken, kız öğrenciler arasında %38,6 olduğunu görmekteyiz. (Bu durum HEGEM verilerine ters). Bu durum, dinin özellikle erkek bireylerde suç işleme davranışını engelleme açısından daha etkili olduğunu gösteriyor.

Aynı tablodaki verilere göre, kanun ve ceza korkusu, hem erkek ve hem de kız öğrencilerde benzer oranlarda (erkeklerde %38,8, kızlarda %37,7) gerçekleşmiştir. Cinsiyet bağlamında tabloda dikkatimizi çeken diğer bir önemli husus da, insanları suç işlemekten alıkoyan unsurlar içerisinde sayılan, toplumdan dışlanma korkusu ve aile korkusu faktörlerini öne çıkarma durumlarında, erkeklere oranla kız öğrencilerin daha önde olmasıdır. Nitekim bu oranlar, toplumdan dışlanma korkusu bağlamında kız öğrencilerde %12,1 iken, erkek öğrencilerde %7,1, aile korkusu bağlamında ise, kız öğrencilerde %11,6 iken, erkek öğrencilerde %6,5 olarak gerçekleşmiştir.

Toplumdan dışlanma korkusunun, erkek öğrencilere oranla, kız öğrenciler arasında daha yüksek olmasını, dışlanma korkusunun, sosyal normlar ve toplumsal roller açısından kadınlar için daha belirleyici olabilmesi, aile korkusunun daha yüksek olmasını ise, cinsiyet rolleri gereği, erkeklere oranla, kızların aile tarafından daha fazla denetime tabi tutulmasıyla izah edebiliriz.

Sonuç olarak, insanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktörün Allah korkusu olması, suç ve şiddetin önlenmesinde etkin ve yetkin kaynaklardan sağlam dini bilginin, öğrenilmesi, bu husustaki önleyici faaliyetler bağlamında manevi rehberliklerin sayısının artırılmasını elzem kılmaktadır. Bunun ardından kanun/ceza korkusu

gelmektedir. Aile korkusu ve toplumdan dışlanma korkusu ise daha düşük oranlar sergilemektedir. Bu sonuçlar, bireylerin suç işleme davranışlarını engellemede manevi ve toplumsal etmenlerin önemi vurgulamaktadır.

Ayrıca, cinsiyetler arasındaki farklılıklar, toplumsal cinsiyet rollerinin ve dinin birey üzerindeki etkisini de gözler önüne sermektedir. Kadınlar, sosyal normlar ve değerlerle daha çok belirlenen bir grup olabilirken, erkekler daha çok yasalar ve manevi korkulardan etkileniyor gibi görünmektedir. Bu noktalar, suçların önlenmesi ve toplumsal düzenin korunması açısından dikkate alınmalıdır.

İnsanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktörler arasında Allah korkusunun ön plana çıkartılması, manevi hizmetlerin ve rehberliklerin önemini açıkça ortaya koymaktadır. Bu hususta, başta Diyanet İşleri Başkanlığı ve müftülüklerin rolü ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda, üretilecek sağlam bilginin topluma aktarılması yoluyla, suç ve şiddet olaylarının azalmasına katkı sunulabilir. Nitekim araştırma kapsamında kendileriyle görüştüğümüz Eskişehir Müftülüğü idarecileri ve Diyanet çalışanları (imam, vaiz ve vaize), bu alanla ilgili, il genelinde hem Diyanetin ve hem de il müftülüğünün tasarladığı birçok proje, konferans ve seminerler düzenlediklerini belirtmişlerdir. Bu faaliyetlerin niteliğinin ve niceliğinin artması, suçu önlemede veya suç ıslahında önemli katkılar sunabilir.

Taciz Olayına Şahit Olma Durumu

Taciz, bireylerin yaşamlarında ciddi anlamda travmalara neden olan bir olgudur. Nitekim taciz olayına şahit olma durumu ile sosyal riskler arasındaki ilişki, toplumsal dinamikler, bireylerin psikolojik sağlıkları ve gelecekteki davranış kalıpları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Öyle ki, cinsel taciz olaylarına tanık olan kişiler, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete ve depresyon gibi psikolojik sorunlar geliştirme riski taşır. Bu durum, bireylerin sosyal yaşamlarını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, taciz olaylarına tanık olan bireyler, kendilerine ve başkalarına olan güvenlerini kaybedebilmekte, bu deneyimden dolayı sosyal destek ağlarından da uzaklaşabilmektedir. Bu durum, buna tanık olan bireylerin kendilerini toplumdan izole ederek sosyal ilişkilerinde yalnızlığa itmektedir. Tüm bunlar, bireyleri önemli ruhsal hastalıklara maruz kalma durumuyla karşı karşıya getirmektedir.

Toplumda şahit olunan taciz olayları, bireylerin cinsiyet, güç dinamikleri ve ilişki kurma biçimleri ile ilgili algılarını etkileyebilir. Bu durum, zorbalık veya istismar gibi davranış modellerinin tekrar etmesine neden olmaktadır. Sonuç olarak, taciz olayına şahit olma durumu, bireylerin psikolojisi, sosyal ilişkileri ve toplumun genel dinamikleri üzerinde önemli bir etki yaratmaktadır. Bu tür olaylarla ilgili farkındalığın artırılması ve eğitim programlarının geliştirilmesi, sosyal riskleri minimize etmek ve sağlıklı toplumsal ilişkilerin teşvik edilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Aşağıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin, lise öncesi yıllarda sosyal çevrelerinde cinsel tacize tanıklık edip etmediklerine ilişkin soruya verdikleri cevaplardan hareketle oluşturulan bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 40: Lise Öncesi Yıllarda Sosyal Çevrelerde Cinsel Tacize Tanık Olma Durumu

		Lise öncesi yıllarda yaşadığınız çevrelerde insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına tanık oldunuz mu?		Toplam
		Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kız	82,2%	17,8%	100,0%
	Erkek	86,2%	13,8%	100,0%
Toplam		84,3%	15,7%	100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, ankete katılanların büyük genel toplamda %84'3'ü, lise öncesi yıllarda sosyal çevrelerinde cinsel şiddet davranışlarına tanık olmadığını belirtmiş iken, buna tanık olduğunu belirtenlerin oranı %15,7 olarak gerçekleşmiştir.

Öğrenciler arasında %15,7'lik oranla lise öncesi yıllarda taciz olaylarına tanık olma durumları, gençlerin sosyal dinamikleri ve cinsel davranışlarıyla ilgili önemli bir sorun olduğuna dikkatimizi çekmektedir. Eğitim, aile yapısı ve sosyal çevrelerin rolü, gençlerin cinsellikle ilgili algılarında önemli bir etkiye sahip olabilir.

Tablodaki verilere cinsiyet değişkeni açısından baktığımızda, kız öğrencilerden taciz olayına tanık olduğunu belirtenlerin oranının (%17,8) erkek öğrencilerden (%13,8) daha fazla olduğunu görmekteyiz. Bu durum, erkeklerin genellikle bu tür durumları gözlemleme olasılığının daha az olduğunu veya kendilerine yönelik cinsiyetçi davranışları tanımlama konusunda daha az farkındalık sahibi olabileceklerini düşündürmektedir.

Tablodaki verilere göre, %15,7'lik orandaki cinsel tacizin yaygınlığı, toplum olarak bu konuda daha fazla farkındalık geliştirilmesi gerektiğini zorunlu kılmaktadır. Bu hususta, daha fazla eğitim, farkındalık ve önleme programlarının geliştirilmesi, cinsel taciz olaylarını azaltmanın yanı sıra, genç bireylerin sağlıklı ilişkiler kurmalarını da desteklemek açısından önemlidir.

Korunmaya Muhtaç Çocuklar

Korunmaya muhtaç çocuklar, çeşitli nedenlerden dolayı fiziksel, duygusal veya sosyal olarak zarar görme riski taşıyan ve bu nedenle toplumun koruma ve destek mekanizmalarına ihtiyaç duyan çocuklardır.

Korunma altına alınan çocuklar, aile ilişkileri ve bağlantılar, aile içi şiddet, psikolojik ve duygusal sağlık, sosyal izolasyon, ekonomik yetersizlik, hukuksal ve yasal riskler gibi çeşitli risk başlıkları altında incelenebilir. Bu başlıklar, bu çocukların maruz kaldıkları olumsuz koşulları ve ihtiyaçlarını anlamak ve ele almak için önemlidir.

Eskişehir ilinde korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin sayısal verilere, daha çok, Aile ve Sosyal Hizmet İl Müdürlüğü ile Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesi verilerden ulaşabilmekteyiz.

Bilindiği gibi, Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlükleri, çocuklara ve ailelere yönelik koruyucu önleyici tedbirlerin alınmasının yanı sıra, korunma ihtiyacı olan çocukların tespiti, korunma altına alınması, bakımı, eğitimi, bir iş ve meslek sahibi edindirilerek topluma faydalı bireyler haline getirilmesiyle ilgili hizmetleri gerçekleştirilmektedir.

Aşağıdaki tabloda, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün 2022-2024 yılları arası il geneli korumaya muhtaç çocuklara ilişkin sayısal verilere yer verilmiştir.

**Tablo 41: Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü 2022-2024 Yılları Arası
Korunmaya Muhtaç Çocuk Sayısı**

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü 2022-2024 Yılları Arası İl Geneli Korunmaya Muhtaç Çocuklara İlişkin Veriler						
	2022		2023		2024	
İlçe	İlçe Nüfusu	Sayı	İlçe Nüfusu	Sayı	İlçe Nüfusu Sayı	
Alpu	9966	17	10678	4	10072	8
Beylikova	5781	9	6016	15	5723	14
Çifteler	14906	2	14926	6	14814	14
Günyüzü	5115	5	5679	14	5261	4
Han	2052	0	2352	0	2154	1
İnönü	6173	1	6244	2	6194	6
Mahmudiye	7575	1	7715	1	7524	7
Mihalgazi	2987	0	3037	1	2984	1
Mihalıççık	7659	13	8576	10	7959	4
Odunpazarı	422423	109	420469	74	426581	661
Sarıcakaya	4621	17	4651	1	4534	2
Seyitgazi	12587	9	13481	1	12878	15
Sivrihisar	20087	2	20478	51	20258	45
Tepebaşı	384645	5	390116	212	394734	474
TOPLAM	906577	190	914418	392	921670	1256

Tabloda görüldüğü gibi, il genelinde 2022 yılında toplamda 190 korunmaya muhtaç çocuğa hizmet verilirken, bu sayı, 2023 yılında iki katından fazla bir artışla 392'ye ve nihayet 2024'e gelindiğinde ise büyük bir artışla 1256'ya yükselmiştir. Bu rakamlar, oransal olarak 2022-2023 yılları arası için %106,3, 2023-2024 yılları arası için %220,4 oranlarındaki artışlara denk gelmektedir.

Aynı tablodaki verilere ilçe bazında bakıldığında, merkez iki merkez ilçeden birisi olan Odunpazarı'nın, her yıl en fazla korunmaya muhtaç çocuk sayısına sahip ilçe

konumunda olduğu (2022'de 109 2023'te 74, s2024 yılında ise büyük bir artışla 661'e fırlamıştır), ikinci merkez ilçe konumunda olan Tepebaşı'nın Odunpazarı ilçesini takip ettiği görölmektedir (2022'de 5, 2023'te 212 ve 2024'te 474 kişi) Bu rakamlar, sosyal hizmetlere olan başvuruların arttığını ya da bu ilçedeki çocukların korunma ihtiyacının yükseldiğini göstermektedir. Diğer ilçelerdeki korumaya muhtaç çocuk sayıları çok da dikkat çekici bulunmamıştır. Örneğın, Beylikova, Çifteler, Günyüzü ve Mihalgazi gibi ilçelerde, yıllık sayılarda dalgalanmalar gözlemlenmekle, 2022 yılında bazılarında sadece tek haneli sayılarla dikkat çekmektedir.

Tablodaki veriler, özellikle merkez ilçe konumunda olan Odunpazarı ve Tepebaşı, ilçeleri bağlamında korunmaya muhtaç çocuk sayısının önemli ölçüde arttığını ortaya koymaktadır. Ancak, söz konusu ilçelerinin nüfusun yoğunluğuna düşünöldüğünde, bu sayıların ilçe nüfuslarına oranının çok yüksek düzeylerde olmadığı görölecektir. Verilerdeki artışın sebepleri arasında bölgedeki sosyal hizmet projeleri, artan farkındalık veya kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin ihtiyaç analizleri ve değeriendirmeleri gibi faktörlerin etkili olduğu düşünölebilir. Söz konusu artışların nedenlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için detaylı analizler yapılması, bunların sonucunda çocuk koruma politikalarının güçlendirilmesi ve yerel hizmetlerin geliştirilmesi ve bu hizmetlerin yeniden yapılandırılması veya güçlendirilmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Yıllara göre ildeki korunmaya muhtaç çocuk sayısındaki değışimle ilgili diğer bir veriye de Emniyet Çocuk Şube biriminin sunduğu bilgilerden ulaşmaktayız. Bu verilerden hareketle oluşturulan ilişkin oluşturulan tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 42: Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Tarafından Sosyal Hizmet Müdürlüğüne Teslim Edilen Çocuk Sayısı (2017-2023 Yılları Arası)

2017	2018	2022	2023	2017-2023 Arası Artış Oranı %
162	198	276	249	35,0

Tabloda göröldüğü gibi, Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube birimi tarafından 2017 ile 2023 yılları arasında Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü İlk Kabul Birimine teslim edilen çocuk sayılarında genelde artışlar görölmektedir. Nitekim, emniyet tarafından Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü İlk Kabul Birimi'ne teslim edilen çocuk sayısı 2017 yılında 162 iken 2018 yılında 198'e, 2022 yılında 276'ya yükselmiş, ardından küçük bir düşöle 249'a düşmüştür. Genel olarak bakıldığında, 2017 ile 2023 yılı arasında Aile

ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü İlk Kabul Birimi'ne teslim edilen çocukların sayısındaki artış oransal olarak %35,0'e denk gelmektedir.

Tablodaki veriler, çocuk koruma hizmetlerine olan ihtiyacın zamanla arttığını göstermektedir.

İstatistiklerdeki bu artışın sebebini, daha çok, aile içindeki sosyal ve ekonomik sorunlar, boşanmalar ve istismar gibi sorunların bir sonucu olarak yorumlayabiliriz. Diğer taraftan, iyimser bakışla bu artış, çocuk koruma alanındaki farkındalığın ve raporlama sistemlerinin güçlenmesi, daha fazla çocuğun korunmasına yönelik tedbirler alındığı ve daha fazla çocuğun Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne yönlendirildiği şeklinde de ifade edilebilir.

Gözlemlenen artışlar, Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nde sosyal hizmet müdahale stratejilerinin gözden geçirilmesini, hem aile destek programları hem de çocuklara yönelik koruma önlemlerinin artırılmasını, ayrıca, ailelere yönelik eğitimlerin ve farkındalık programlarının geliştirilmesi suretiyle, çocukların ihtiyaç duyduğu korunmayı daha etkili hale getirmeyi elzem hale getirmektedir.

Bu başlık altında ele alınması gereken önemli bir husus da, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlükleri tarafından tutulan kayıtlardır. Söz konusu birim, illerdeki çocuk evlerinin planlanmasını, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlem ile harcamaların yapılmasını, takibini, denetlenmesini, çocuk evine kabulü yapılacak çocukların belirlenmesi ve uyumuna yönelik çalışmalar ile çocuk evleri arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu bağlamda, Eskişehir Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi tarafından, Eskişehir için 2022 ile 2023 yılları için tutulan, Çocuk Koruma İlk Kabul ve Değerlendirme Birimi'ne getirilen çocuk sayısı, kurum bakımına yerleştirilen çocuk sayısı, işlemleri sırasında veya ilk bir ay içerisinde kurumdan izinsiz ayrılan çocuk sayısı ve işlemleri sırasında veya ilk bir ay içerisinde aileye teslim edilen çocuk sayısı koruma altına alınan çocukların cinsiyet ve yaş gruplarına ilişkin sayılar, önemli veriler sağlamaktadır. Aşağıdaki tabloda, buna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 43: Eskişehir Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi 2022-2023 Yılı Verileri

	Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi (13-18 Yaş Erkek)		Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi (7-12 Yaş Karma/13-18 Yaş Kız)	
	2022	2023	2022	2023
Çocuk Koruma İlk Kabul ve Değerlendirme Birimi'ne Getirilen Çocuk Sayısı	98	102	80	80
Kurum Bakımına Yerleştirilen Çocuk Sayısı	6	9	6	9
İşlemleri Sırasında veya İlk Bir Ay İçerisinde Kurumdan İzinsiz Ayrılan Çocuk Sayısı	42	43	15	15
İşlemleri Sırasında veya İlk Bir Ay İçerisinde Aileye Teslim Edilen Çocuk Sayısı	35	47	51	179
Toplam	181	201	152	283

Tablodaki veriler, Eskişehir Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi'nin 2022 ve 2023 yıllarındaki faaliyetlerine dair istatistikleri göstermektedir. Buna göre, 13-18 yaş grubundan olup, Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi tarafından işlem yapılan çocukların sayısı, 2022 yılında 181 iken, bu sayı, 2023 yılında 201'e (oran olarak %11 artış), 7-12 yaş karma/13-18 yaş kız kategorisinde de, 2022'de 152'den, %46,3 oranındaki bir artışla 283'e ulaşmıştır.

Tablodaki verileri daha derinlemesine ele aldığımızda, farklı yaş aralığındaki ve cinsiyetteki çocukların (13-18 yaş erkek ve 7-12 yaş karma/13-18 yaş kız) koruma ve değerlendirme birimine girişlerinin, kuruma yerleştirilme süreçlerinin ve aileye teslim edilme oranlarının yıl bazında değişimlerini ortaya koymaktadır. Buna göre, 2022-2023 yılları arasında Eskişehir Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü Çocuk Koruma İlk kabul ve Değerlendirme Birimi'ne, 13-18 yaş grubunda kabul edilen çocuk sayısında küçük bir artış (4 kişi) görülürken, kurum bakımına yerleştirilen çocuk sayısı, 2022'de 6 iken, 2023'te bu sayı 9'a, işlemleri sırasında veya ilk bir ay içerisinde

kurumdan izinsiz ayrılan çocuk sayısı, 2022’de 42 iken, 2023’te bu sayı 43’e ve işlemleri sırasında veya ilk bir ay içerisinde aileye teslim edilen çocuk sayısı da, 2022’de 35 iken, 2023’te, bu sayı 47’ye ulaştığını tespit etmekteyiz. Aynı tablodaki verilere, 7-12 yaş karma/13-18 yaş kız olma durumu açısından baktığımızda, 2022 ve 2023’ de Çocuk Koruma İlk Kabul ve Değerlendirme Birimi’ne getirilen çocuk sayısının her iki yılda da 80’er çocuk olarak gerçekleştiğini, kurum bakımına yerleştirilen çocuk sayısının 2022’de 6 iken 2023’te bu sayının dokuzaya çıktığını, işlemleri sırasında veya ilk bir ay içerisinde kurumdan izinsiz ayrılan çocuk sayısının her iki yıl için, 15’er çocuk olarak gerçekleştiğini ve işlemleri sırasında veya ilk bir ay içerisinde aileye teslim edilen çocuk sayısının da 2022 yılında 51 iken, 2023’te bu sayının 179’a çıktığını görmekteyiz. Artışları, kurumun hizmetlerine olan ihtiyaçta bir artış ve toplumda çocuk koruma alanındaki farkındalığın artmış olabileceği, bu durumun, söz konusu grup için koruma ve destek hizmetlerine olan ihtiyacın önemli ölçüde arttığı şeklinde yorumlayabiliriz.

Veriler içerisinde dikkatimizi çeken en önemli hususlardan birisi de işlemleri sırasında veya ilk bir aylık süre içerisinde izinsiz bir şekilde kurumdan ayrılma olaylarıdır. Bu durum hem bu çocuklar ve hem de sosyal çevreleri için büyük riskler taşımaktadır. Öyle ki, bu çocuklar, desteksiz ve korumasız kaldığı için, çok kolaylıkla suç ve şiddetin mağduru veya faili haline dönüşmektedir. Nitekim, araştırma kapsamında kendileriyle görüştüğümüz emniyet il çocuk şube müdürlüğü yetkilileri, ilde çocuk suçluluğu bağlamında en önemli riskleri sayarken bu hususa özellikle: *“Çocuk yurtlarında suç işleme eğilimi olan çocukların bir arada olması suç oranını artırmaktadır. Öyle ki, Aile sosyal hizmetlerdeki ilk kabul birimlerinde suça karışan çocuğun diğer suçlu çocuklar (tüm suçlara mensup) ile bir araya gelmekte ve birbirlerinden farklı su türlerini de öğrenmektedirler. Bu da, çocuk suçluluğu açısından büyük bir risk taşımaktadır. Ayrıca, bu birimlerdeki çocuklar, kurum yetkililerinin gözetiminde değişik nedenlerle dışarı çıktığında, zaman zaman kurum yetkililerinin gözetiminden kurtulmakta ve dışarıdaki suç çevreleriyle tekrar buluşmaktadır.”* şeklindeki tespitlerini ön plana çıkarmışlardır.

Sonuç olarak, Eskişehir Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi’nin 2022-2023 verileri, çocukların kuruma yönlendirilme sayısındaki artış ve aileye teslim sürecindeki verimli gelişmeler ile dikkat çekici bir iyileşme sürecini ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte, izinsiz ayrılma rakamlarının yüksekliği, çocukların kurumda kalma süreleriyle ilgili

sorunları ve müdahale süreçlerinin daha da iyileştirilmesi gereken alanları işaret etmektedir. Elde edilen veriler, çocuk koruma sisteminin işleyişine dair önemli bilgiler sunarak, gelecekteki iyileştirme çalışmaları için bir temel oluşturabilir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından, koruma ve bakım altında bulunan çocuklar ile aileleri başta olmak üzere farklı risk gruplarındaki çocukların Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM) aracılığıyla izlemelerinin yapılması ve zamanında müdahale edilebilmesi için başlatılan “Çocuklar Güvende Programı” ile Türkiye’de çocukların korunması; güvenliğinin sağlanması ve sağlıklı gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla oluşturulmuş bir projedir. Program kapsamında her ildeki Sosyal Hizmet Merkezleri bünyesinde bulunan çocuk birimlerindeki görevli meslek elemanları ve ASDEP personellerinden oluşturulan ekipler, düzenli aralıklarla hane ziyaretleri yapmaktadır. Bu bağlamda, izlemeye alınanlar arasında; bakanlığa bağlı kuruluşlarda korunma ve bakım altında iken korunma veya bakım tedbir kararı kaldırılarak ailesine teslim edilen, mobil ekipler tarafından sokakta çalıştığı tespit edilen ya da infaz indirimi ile cezaevinden çıkan çocuklar, koruma ve bakım altında bulunan çocukların aileleri yanında kalan kardeşleri de yer almaktadır. Proje ile çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerini tehdit eden risk faktörlerinin azaltılması, bu bağlamda yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlarla iş birliği yapılarak, çocukların korunmasına yönelik daha etkili ve sürdürülebilir çözümler geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Program, özellikle aile içindeki şiddet, istismar, ihmal gibi olumsuz durumların önlenmesine yönelik bir dizi önlemleri kapsamaktadır. Proje, toplumda çocuk hakları, güvenliği, istismar ve korunma konularında farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda eğitim programları, seminerler ve atölyeler düzenlenebilir. Projeye, koruma altına alınan çocuklara yönelik sosyal hizmetlerin iyileştirilmesi, rehabilitasyon ve destek mekanizmalarının güçlendirilmesi sağlanırken, öbür taraftan, projeye ailelerin çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirebilmeleri için gerekli destekleri ve bilgileri sunulmakta, ebeveynlik becerileri geliştirmektedir.

Program kapsamında, çocuklara, ailelere ve topluma yönelik eğitim programları ve bilgilendirme faaliyetleri düzenlenmektedir. Bu sayede, bireylerin çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olmaları, ailelerin çocuklarıyla olan ilişkilerini güçlendirmeye yönelik çeşitli destek programları ve atölyeler sunulabilmektedir.

Böylece, ebeveynlerin çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurmaları teşvik edilir. Programın etkilerini izlemek ve değerlendirmek amacıyla düzenli olarak geri bildirim mekanizmaları kurulmaktadır. Bu sayede programın etkinliği artırılmaya çalışılır. Bir başka yönüyle proje, çocukların günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri tehlikeleri minimize etmeyi amacıyla okullar, sivil toplum kuruluşları ve diğer sosyal hizmet birimleri aracılığıyla, çocukların güvenliği ile ilgili önlemler alınması sağlamaya çalışmaktadır.

Sonuç olarak "Çocuklar Güvende Programı," Türkiye'de çocukların korunması ve güvenliğinin artırılması açısından önemli bir sosyal hizmet projesidir. Bu tür projeler, toplumda çocuk haklarını gözetmeyi, çocukların daha güvenli ve sağlıklı bir ortamda büyümelerine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Hiç şüphesiz, projenin etkili bir şekilde uygulanması, çocukların sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimleri için kritik bir öneme sahiptir.

Aşağıdaki tabloda, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından "Çocuklar Güvende Programı" kapsamında 2022-2024 yılları arasında il genelinde izlemeye alınan çocuk sayılarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

**Tablo 44: Aile ve Sosyal Hizmetler “Çocuklar Güvende Programı” Projesi
Kapsamında İl Genelinde İzlemeye Tabi Tutulan Çocuk Sayısı
(2022-2024 Yılları Arası)**

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü 2022-2024 Yılları Arası İl Geneli “Çocuklar Güvende Programı” Projesi Kapsamında İl Genelinde İzlemeye Tabi Tutulan Çocuklara İlişkin Veriler						
	2022		2023		2024	
İlçe	İlçe Nüfusu	Sayı	İlçe Nüfusu	Sayı	İlçe Nüfusu Sayı	
Alpu	9966	1	10678	8	10072	7
Beylikova	5781	0	6016	1	5723	0
Çifteler	14906	1	14926	3	14814	3
Günyüzü	5115	0	5679	0	5261	1
Han	2052	0	2352	0	2154	0
İnönü	6173	0	6244	0	6194	1
Mahmudiye	7575	1	7715	0	7524	7
Mihalgazi	2987	0	3037	0	2984	0
Mihaliççık	7659	0	8576	1	7959	0
Odunpazarı	422423	55	420469	75	426581	86
Sarıcakaya	4621	0	4651	0	4534	0
Seyitgazi	12587	2	13481	0	12878	0
Sivrihisar	20087	0	20478	10	20258	9
Tepebaşı	384645	39	390116	139	394734	135
TOPLAM	906577	99	914418	237	921670	249

Tabloda, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün 2022-2024 döneminde "Çocuklar Güvende Programı" kapsamındaki il genelinde izlemeye alınan çocuk sayılarına ilişkin veriler sunulmuştur. Tabloda, 2022-2024 yılları arasında söz konusu program kapsamında izlemeye alınan çocuk sayılarında önemli artışlar görülmektedir. Öyle ki, 2022'de 99 olan sayı, 2023'te 237'ye, 2024'te ise 249'a yükselmiştir. Bu değişim,

çocukların korunma ihtiyacının arttığını veya izleme ve destek sistemlerinin daha etkili hale geldiğini gösterebilir.

Aynı tablodaki verilere göre, söz konusu proje kapsamında izlenen çocuk sayıları ilçeler arasında büyük çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, Odunpazarı ve Tepebaşı merkez ilçelerinde izlemeye alınan çocuk sayısı, il genelinde toplam izlenen çocuk sayıların büyük bir kısmını oluşturmuştur. Özellikle Odunpazarı'nda 2022 yılında 55, 2023 yılında 75 ve 2024 yılında 86 çocuk izlenmiştir. Tepebaşı'nda ise 2022 yılında 39, 2023 yılında 139 ve 2024'te 135 çocuk izlenmiştir. Küçük ilçelerde (örneğin, Beylikova, Günyüzü, Han) izlenen çocuk sayıları genellikle düşük kalmaktadır. 2024'te, izleme sayısında bazı ilçelerde artışlar olsa da bazı ilçelerde (örneğin, Seyitgazi ve Mihalgazi) izlenen çocuk sayısı sıfır veya çok düşük kalmaya devam etmiştir.

Sokakta Çalıştırılan Çocuk

Sokakta çalıştırılan, dilendirilen ve dış çevrenin olumsuzluklarına maruz kalan çocuklar, çok yönlü sosyal risklerle karşı karşıyadır. Bu riskler hem bireysel gelişimlerini hem de toplumun geleceğini ciddi şekilde tehdit eder. Öyle ki, bu çocuklar için temel riskler: Suça sürüklenme, eğitimden uzak kalma ve okula devamsızlık, şiddet ve istismara maruz kalma, fiziksel ve psikolojik sağlık sorunları, toplumsal dışlanma ve damgalanma, aile işlevselliğinde bozulma, vatandaşlık ve kimlik haklarının kaybı ile gelecek kırılganlığı ve yoksulluk döngüsü gibi risklerdir.

Sokakta çalıştırılan, dilendirilen ya da ihmal edilen çocuklar; bireysel gelişimleri, aile ilişkileri ve toplumun sosyal yapısı açısından yüksek risk grubundadır. Bu çocuklar için alınacak tedbirler sadece koruyucu değil, aynı zamanda önleyici ve rehabilite edici olmalıdır. Aksi takdirde bu çocuklar, toplumun en savunmasız ve ihmal edilen bireyleri olmaya devam etmektedir.

Eskişehir Valiliği'nin 09.10.2023 tarih ve 2023/2 sayılı "Sokakta Çalıştırılan, Dilendirilen ve Dış Çevrenin Olumsuzluklarına Maruz Kalan Çocukların Korunması" konulu yazısı Eskişehir Valiliği, çocukların sokakta çalıştırılması, dilendirilmesi ve kötü koşullarda yaşamaya zorlanmasına karşı önleyici tedbirler almak amacıyla bir genel emir yayınlamıştır. Bu kapsamda şu uygulamalar yasaklanmıştır:

- Sokak, cadde, park, bahçe, durak, tarihi mekanlar, köprü altları, inşaatlar gibi yerlerin barınma alanı olarak kullanılması,

- 18 yaş altı kişilerin Toplu taşıma araçlarında, ibadethanelerde, mezarlıklarda, eğlence mekanlarında, cadde/sokak ve trafik noktalarında çocukların çalıştırılması veya çalışması,
- Dilendirilen çocuk ve engelli bireylerden ürün (mendil, çiçek, su vs.) satın alınması veya para verilmesi
- Çocukların, yanında veli/vasi olsa bile, geri dönüşüm toplama işi yapması ya da bu işle uğraşan ebeveynlerin yanında bulunmaları yasaklanmıştır.

Eskişehir Valiliği, 20.10.2023 tarih, 2023/1 sayılı, “Sokakta Çalıştırılan, Dilendirilen ve Dış Çevrenin Olumsuzluklarına Maruz Kalan Çocukların Korunması” konulu genelge ile, kamu düzeni, çocuk haklarının korunması, suistimalin önlenmesi ve ilgili tüm kamu kurumlarının görevlerini netleştirerek, kamunun bu hususta harekete geçirilmesine öncülük etmiştir. Bu bağlamda genelge, çocuk istismarı ve ihmeline karşı güçlü bir kamu refleksi ortaya koymakta hem bireylerin hem de kurumların sorumluluğunu net biçimde belirlemekte olup, çocuk hakları açısından olumlu ve koruyucu bir düzenleme olarak, kamu kurumlarının eşgüdüm içinde hareket etmesini hedeflemiştir.

Genel olarak yalnızca çocukları değil, toplumun en kırılgan kesimlerini korumaya odaklanan bu genel emir ile Valilik, çocukları ve korunmasız bireyleri; sömürölmekten, sokakta çalıştırılmanın fiziksel ve psikolojik zararlarından, istismardan ve kötü alışkanlıklardan korumayı amaçlamıştır. Ayrıca, toplumun iyi niyetli yardım duygularının suistimal edilmesinin de önüne geçilmeye çalışılmış; yardımların, bireylere değil, doğrudan kamu kurumları aracılığıyla yapılması teşvik edilmiştir. Sonuç olarak, sokaklarda çalıştırılan ya da dilendirilen çocuklar, sadece bireysel değil, toplumsal bir sorun olup; bu genel emir, sorunun önlenmesinde Valiliğin kararlılığını göstermektedir.

Dilencilik

Dilencilik, yalnızca bireysel bir yoksulluk ya da gelir elde etme yöntemi değil; toplumun bütününe etkileyen çok boyutlu bir sosyal risk alanıdır. Bu durum; sosyal, ekonomik, güvenlik ve sağlık boyutlarıyla önemli tehditler oluşturur. Dilencilik, sadece yoksulluk ve dışlanma, çocukların ve engellilerin istismarı ve toplumsal merhametin sömürölmesi kayıt dışı ekonomi ve haksız kazanç gibi daha birçok soruna neden olması değil aynı zamanda organize suçların artışı ve güvenlik ve kamu düzeninin bozulması gibi risklerin de ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Eskişehir Valiliği 24.10.2023 tarih ve 2023/2 Sayılı Genelgesi ile kentteki dilencilikle mücadele konusunda, kentte artan dilencilik faaliyetlerine karşı toplum düzenini korumak, kamu huzurunu sağlamak ve dezavantajlı bireylerin istismarını önlemek amacıyla kapsamlı bir genelge yayımlamıştır. Bu genelgeyle, başta çocukların olmak üzere yetişkinlerin ve özellikle beden/ruh sağlığı yerinde olmayan kişilerin dilencilikte kullanılmasına karşı ciddi önlemler alınmıştır. Bu bağlamda getirilen tedbirler şunlardır:

- Dilencililiğin yasaklanması bağlamında, bunu yapanlara ilk seferde yazılı uyarı, ikinci tekrarında para cezası ve gelire el koyma uygulanacak,
- Engelli ya da kendini idare edemeyen bireyler dilendiriliyorsa ailelerine uyarı yapılacak, tekrarında suç duyurusu ve ceza gündeme gelecek,
- Vatandaşlara para vermek de yasaklanacak. Uyarı sonrası tekrar edenler hakkında para cezası uygulanabilecek,
- Yabancı uyruklu dilenciler, İl Göç İdaresi'ne bildirilecek,
- Camilerde dilencililiğe karşı bilinçlendirme yapılacak ve
- Aile ve Sosyal Hizmetler, Sağlık, Milli Eğitim, Müftülük gibi kurumlar; bireylerin ihtiyaçlarına göre destek sağlayacak, kurslar açılacak, sağlık taramaları yapılacaktır.

Bu genelge ile Valilik, dilencililiğin bireysel bir mağduriyet değil, sistemli bir istismar aracı haline geldiğine dikkat çekmekte; toplumun merhamet duygusunun sömürülmesini önlemek adına hukuki, sosyal ve idari boyutları olan çok yönlü bir mücadele öngörmektedir. Ayrıca genelgede kamu kurumlarının bu hususta sorumluluk ve görevlerini ihtar edilmekte, özellikle dezavantajlı bireyler için koruma ve destek önlemlerinin uygulanması, yalnızca ceza değil, aynı zamanda rehabilitasyon odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği hatırlatılmaktadır.

İnternet Kullanımına İlişkin Riskler

İnternet kullanımı ve internetten oyun oynama, birçok fayda sağlasa da çeşitli riskler de beraberinde getirmektedir. Öyle ki, İnternette ve oyunlarda aşırı zaman harcamak, bağımlılığa yol açabilir. Bu durum, bireylerin sosyal yaşamlarını, akademik başarılarını ve fiziksel sağlıklarını olumsuz etkileyebilir. Ayrıca, oyunlar ve çevrimiçi hizmetlerde, kullanıcı bilgileri, oyunlar ve internet siteleri aracılığıyla kötü niyetli kişiler tarafından kolayca ele geçirilebilmekte, bu da, kişisel verilerin korunmaması, kimlik hırsızlığı ve dolandırıcılık gibi durumlara yol açabilmektedir.

Günümüzde, çevrimiçi ortamdaki zorbalık (siber zorbalık), özellikle gençler arasında yaygın bir sorundur. Nitekim daha çok, oyunlar ve sosyal medya platformları üzerinden yapılan siber zorbalık, mağdurlar üzerinde ciddi psikolojik etkiler yaratabilmektedir. Özellikle, internette dolaşan, çocuklar ve gençler için uygun olmayan cinsel, şiddet veya nefret söylemi içeren materyaller, genç kullanıcılar için oldukça büyük riskler taşımaktadır.

Çevrimiçi oyunlar ve sosyal medya, insanlarla iletişimi kolaylaştırırsa da, yüz yüze iletişim becerilerinin gelişimini olumsuz etkileyebilir. Bu husus, sosyal izolasyona ve iletişim sorunlarına yol açabilir. Öyle ki, bu durum, günümüz toplumlarının en önemli sorunlarından birisi haline gelmiştir. Özellikle iletişim eksikliği sorunu, bireylerin aile ve sosyal çevreye uyumunu zorlaştırmakta, bu da bireyleri riskli çevrelere itmektedir. Şüphesiz bu durum, suça ve şiddete sürüklenmede önemli bir açığın meydana gelmesine neden olmaktadır.

Hiç şüphesiz internet bağımlılığı daha pek çok risk, beraberinde taşımaktadır. İnternet kullanımını ve çevrimiçi oyunları güvenli hale getirmek için kullanıcıların farkındalık kazanmaları, ebeveynlerin denetleyici ve yönlendirici rolleri üstlenmeleri ve uygun güvenlik önlemlerinin alınması büyük önem taşır. Bu sayede hem bireylerin güvenliği sağlanabilir hem de dijital dünyanın sunduğu olanaklardan faydalanma deneyimi daha sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilir.

Aşağıdaki tabloda, araştırma kapsamında, ankete katılan öğrencilerin internet kullanımını çocuklara zararlı olup olmamasına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 45: İnternet Kullanımın Çocukların Zararına Olma Durumu

		Size göre internet kullanımı çocuklar için zararlı mıdır?		Toplam
		Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kız	14,8%	85,2%	100,0%
	Erkek	29,2%	70,8%	100,0%
Toplam		22,4%	77,6%	100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda, ankete katılan öğrencilerden %77,6'si, internet kullanımının çocuklar için zararlı olduğunu belirtmiş iken, %22,4'ü, bunun zararsız olduğunu ifade etmiştir. Aynı tablodaki verilere cinsiyet değişkeni

açısından baktığımızda, kız öğrencilerin internet kullanmayı zararlı görme oranının (%85,2), erkek öğrencilerin oranından (%70,8) daha fazla olduğunu görmekteyiz.

Kızlar arasında internet kullanımının zararlı olduğu görüşün erkeklere oranla daha yüksek olmasını, onlara yönelik çevrimiçi tehditlerin, siber zorbalığın ya da uygunsuz içeriklerin daha fazla endişe yaratmasıyla, erkek öğrencilerin ise, internetin sağladığı fırsatları veya eğlenceleri daha fazla önceliklendirmiş olabilecekleri şeklinde yorumlayabiliriz.

Konu internet kullanımı olunca, bu husus da ele alınması gereken diğer bir önemli husus da çocukların şiddet içerikli bilgisayar oyunlarını oynayıp oynamadığına ilişkin durumdur. Bu bağlamda, ankete katılan çocuklara şiddet içerikli bilgisayar oyunlarını seyretme durumları sorulmuş, verdikleri cevaplardan hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 46: Şiddet İçerikli Bilgisayar Oyunları Oynama Durumu

		Şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynar mısınız?		Toplam
		Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kız	53,3%	46,7%	100,0%
	Erkek	21,3%	78,7%	100,0%
Toplam		36,5%	63,5%	100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda, öğrencilerin %63,5'i şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynadığını belirtmiş iken, oynamadığını belirtenlerin oranı %36,5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablodaki verilere cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, erkek öğrencilerin, şiddet içerikli bilgisayar oyunlarını oynama oranlarının, kız öğrencilerin oranının iki katına yakın olduğu görülecektir. Nitekim erkelerin, şiddet içerikli bilgisayar oyunlarını oynama oranı %78,7 iken, bu oran, kız öğrencilerde %46,7'dur. Erkek çocukların şiddet içerikli oyunları oynama konusunda kız çocuklara göre önde olmalarını, toplumsal cinsiyet rolleri ve oyun tercihlerinin şekillenmesinde etkili olabilecek kültürel ve sosyal faktörlerle, kız çocuklarının bu tür oyunları daha az oynaması davranışını ise, onların oyun deneyimlerinde farklı beklentilerin ve tercihlerin olduğu şeklinde yorumlayabiliriz.

Eğitimciler ve ebeveynler, çocukların oyun seçimlerini gözlemleyerek, sağlıklı oyun alışkanlıkları geliştirmeleri için rehberlik etmesi, çocukların sosyal risklerle karşı karşıya gelmelerini sağlayabilir.

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Nitel Görüşmeleri

Bu çalışma, Eskişehir Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü yöneticileri ve meslek elemanları ile gerçekleştirilen nitel görüşmelere dayanarak ilin temel sosyal risk faktörlerini, kırılgan grupları, öncelikli müdahale edilmesi gereken alanları ve çözüm önerilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Veriler nitel betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, işsizlik, madde bağımlılığı, aile yapısındaki çözümler ve göçün Eskişehir özelinde öne çıkan sosyal risk faktörleri olduğunu göstermektedir. En kırılgan gruplar arasında çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve göçmenler yer almaktadır.

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü müdürü, yetkilileri ve meslek elemanlarıyla bireysel ve odak grup görüşmelerinde; il bazında yapılan değerlendirmeler ve görüşmeler ışığında, ilin karşı karşıya olduğu temel risk faktörleri, en kırılgan gruplar, öncelikli müdahale edilmesi gereken alanlar ve çözüm önerilerini içeren bir risk haritası aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

İlin Temel Sosyal Risk Faktörleri

Eskişehir özelinde yapılan nitel görüşmeler, ilin sosyal risk faktörlerinin belirli temalar etrafında yoğunlaştığını göstermiştir.

İşsizlik ve Yoksulluk

Görüşmelerde en sık vurgulanan risk faktörü ekonomik yoksulluk ve işsizlik olmuştur. Özellikle genç nüfus arasındaki işsizlik oranlarının artması, sosyal riskleri doğrudan tetikleyen bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Bu bulgu, Türkiye genelinde de sosyal dışlanma ve yoksulluk arasında doğrudan bir ilişki olduğunu gösteren araştırmalarla uyumludur (UNDP, 2020).

Aile Yapısındaki Çözüm

Aile yapısında yaşanan çözümler, boşanmaların artması ve huzurevlerinin doluluk oranlarının yüksekliği, sosyal risk faktörleri arasında ikinci sırada yer almaktadır. Literatürde aile içi dayanışmanın azalmasının bireylerin sosyal izolasyon ve ruh sağlığı problemleri ile karşı karşıya kalmasına yol açtığı belirtilmektedir (Amato, 2000).

Madde Bağımlılığı ve Apart Kültürü

Özellikle üniversite çevrelerinde ve barlar sokağı etrafında yoğunlaşan apart kültürünün, madde bağımlılığı, alkol kullanımı ve fuhuş gibi olumsuzlukları tetiklediği ifade edilmiştir. Bu durum, madde kullanımının sosyal çevre ile nasıl ilişkilendiğini gösteren çalışmalarla paralellik göstermektedir (Brook et al., 2001).

Göç ve Sosyal Uyum Sorunları

Eskişehir, çevre illerden ve Anadolu'nun farklı bölgelerinden yoğun göç almakta olup, göçmenlerin sosyal uyum problemleri yaşadığı tespit edilmiştir. Göç ve yerleşim sürecindeki zorluklar, sosyal dışlanmayı artırmakta ve yeni sosyal riskler doğurmaktadır (Portes & Rumbaut, 2001).

Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişim Sorunları

Eğitim seviyesi düşüklüğü, sağlık hizmetlerine ulaşımın kısıtlı olması da sosyal risk faktörleri arasında sayılmıştır. Eğitim ve sağlık hizmetlerindeki eşitsizlikler, bireylerin hem ekonomik hem de sosyal dezavantajlar yaşamasına neden olmaktadır (Sen, 1999).

En Kırılgan Gruplar

Veri analizine göre, Eskişehir'de sosyal risklere karşı en kırılgan gruplar aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Çocuklar

İhmal, istismar ve madde kullanımına maruz kalma riski nedeniyle çocuklar en kırılgan grup olarak tanımlanmıştır. Çocukluk döneminde yaşanan ihmal ve istismarın, uzun vadede psikolojik travmalara yol açtığı literatürde de vurgulanmaktadır (Widom, 1999).

Kadınlar

Kadınlar, aile içi şiddet, ekonomik bağımlılık ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle risk altındadır. Kadına yönelik şiddetin sosyal yapıya olan olumsuz etkileri feminist literatürde sıklıkla tartışılmıştır (Dobash & Dobash, 1979).

Yaşlılar

Sosyal izolasyon, sağlık problemleri ve ekonomik zorluklar yaşlı bireyleri kırılgan bir grup haline getirmektedir. Yaşlı bireylerin sosyal destek ağlarının zayıflaması, depresyon ve yalnızlık gibi sorunların artmasına sebep olmaktadır (Victor, 2012).

Engelliler

Engelli bireyler, eğitime ve istihdama erişimde yaşadıkları zorluklar nedeniyle dezavantajlı durumdadır. Engelliliğin sosyal bir yapı olduğunu savunan yaklaşımlar, bu bireylerin hak temelli desteklere daha fazla ihtiyaç duyduğunu vurgulamaktadır (Oliver, 1990).

Göçmenler ve Mülteciler

Dil, kültür ve ekonomik uyum zorlukları nedeniyle göçmenler sosyal risklere açık bir grup olarak tanımlanmıştır. Göçmenlerin sosyalleşme süreçlerinde yaşadıkları dışlanma, aidiyet duygusunun zayıflamasına ve suç eğilimlerinin artmasına yol açabilmektedir (Berry, 1997).

Öncelikli Müdahale Edilmesi Gereken Alanlar

Eskişehir ili özelinde görüşmelerden elde edilen bulgular doğrultusunda sosyal risklerin azaltılması ve dezavantajlı grupların korunması için müdahale edilmesi gereken alanlar aşağıdaki şekilde detaylandırılmıştır:

Ekonomik Yoksulluk ve İşsizlikle Mücadele

İşsizlik, bireylerin sosyal dışlanmasına, suça yönelim riskinin artmasına ve aile içi çatışmalara zemin hazırlamaktadır. Özellikle genç işsizliğinin artması, madde bağımlılığı ve umutsuzluk gibi ikincil sosyal sorunları tetiklemektedir.

Çözüm için:

- İstihdam olanaklarını artıracak yerel ekonomik kalkınma projeleri,
- Mesleki eğitim ve sertifikasyon programları düzenlenmeli (ILO, 2016),
- Kadınların işgücüne katılımını artırmaya yönelik özel destek programları uygulanmalıdır.

Aile Yapısının Güçlendirilmesi

Parçalanmış aile yapıları ve artan boşanma oranları, hem çocuklar hem de yaşlılar için koruyucu sosyal ağların zayıflamasına yol açmaktadır. Aile yapısındaki çözülme, literatürde bireylerin yalnızlık, depresyon ve madde bağımlılığı risklerini artıran bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Cherlin, 2010).

Çözüm için:

- Aile danışmanlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması,

- Evlilik öncesi eğitim programlarının zorunlu hale getirilmesi,
- Aile içi iletişimi ve dayanışmayı artıracak atölye çalışmaları düzenlenmelidir.

Madde Bağımlılığı ile Mücadele

Özellikle genç nüfus arasında madde kullanımı ve apart kültürünün yaygınlaşması, Eskişehir için kritik bir sosyal risk oluşturmaktadır. Uyuşturucu ile mücadelenin yalnızca cezai yöntemlerle değil, sosyal ve psikolojik destekle yürütülmesi gerektiği literatürde vurgulanmaktadır (UNODC, 2018).

Çözüm için:

- Okullarda ve üniversitelerde madde bağımlılığına karşı bilinçlendirme kampanyaları yapılmalı,
- AMATEM ve ÇAMATEM gibi bağımlılık tedavi merkezlerinin kapasiteleri artırılmalı,
- Risk altındaki gençler için danışmanlık ve sosyal destek programları geliştirilmelidir.

Çocuk ve Gençlerin Korunması

Çocuklar, özellikle suça sürüklenme, ihmal ve istismar gibi sosyal risklere karşı savunmasız durumdadır. Araştırmalar, erken çocukluk döneminde yaşanan travmaların bireyin tüm yaşamını etkileyen sonuçlara yol açtığını ortaya koymuştur (Perry & Szalavitz, 2006).

Çözüm için:

- Çocuk koruma hizmetlerinde önleyici çalışmalara ağırlık verilmeli,
- Çocuk evlerinde eğitim, sağlık ve sosyal gelişim hizmetleri güçlendirilerek ÇES modelinin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır,
- Erken yaşta eğitimin kalitesi artırılarak sosyal risklerin önüne geçilmelidir.

Göçmenlerin ve Mültecilerin Sosyal Entegrasyonu

Göçmenler ve mülteciler, dil, kültür ve sosyal hizmetlere erişimde yaşadıkları zorluklar nedeniyle sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Bu durum, onların sosyoekonomik uyumlarını zorlaştırmakta ve toplumsal gerilim riskini artırmaktadır (Castles, 2003).

Çözüm için:

- Göçmenlere yönelik dil eğitimi ve kültürel uyum programları düzenlenmeli,

- İl Göç İdaresi ve Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü işbirliğinde rehberlik hizmetleri güçlendirilmeli,
- Sağlık, eğitim ve sosyal yardım hizmetlerine erişimleri kolaylaştırılmalıdır.

Engelli ve Yaşlı Bireylerin Sosyal Hayata Katılımının Artırılması

Engelli bireyler ve yaşlılar, hem fiziksel hem de sosyal engeller nedeniyle izolasyon riski altındadır. Aktif yaşlanma ve kapsayıcı toplum hedefleri doğrultusunda (WHO, 2002), bu grupların toplum hayatına katılımları teşvik edilmelidir.

Çözüm için:

- Erişilebilirlik projeleri desteklenmeli (kaldırımlar, toplu taşıma, kamu binaları),
- Sosyal katılımı artıracak kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenmeli,
- Evde bakım hizmetleri çeşitlendirilerek hem bireylerin hem de ailelerin yükü hafifletilmelidir.

Sosyal Hizmet Personelinin Güçlendirilmesi

Sosyal hizmet personelinin iş yükü fazlalığı, araç-gereç eksiklikleri ve yetki sınırlamaları hizmet kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Çözüm için:

- Personel sayıları artırılmalı,
- Hizmet içi eğitimler düzenlenerek profesyonel gelişimleri desteklenmeli,
- Bürokratik süreçler sadeleştirilerek sosyal hizmet sunumu daha etkin hale getirilmelidir.

Çözüm Önerileri

Eğitim ve Farkındalık Çalışmaları

Ailelere, gençlere ve çocuklara yönelik sosyal hizmet temelli eğitim ve bilinçlendirme programlarının yaygınlaştırılması gereklidir.

Ekonomik Destek Programlarının Güçlendirilmesi

Yoksul ve dezavantajlı bireylerin sosyal hizmetlere erişimini kolaylaştıracak destek programları (SED, evde bakım hizmetleri gibi) artırılmalıdır.

Kurumsal İşbirliği Mekanizmalarının Güçlendirilmesi

Sosyal hizmet, eğitim, sağlık ve emniyet gibi alanlarda kurumlar arası entegrasyonun güçlendirilmesi önerilmektedir.

Mevzuat Güncellemeleri ve Bürokratik Engellerin Azaltılması

20 yılı aşkın süredir güncellenmemiş mevzuatların güncellenmesi ve yerel kurumlara daha fazla yetki verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Sosyal Hizmet Personelinin Desteklenmesi

Sosyal hizmet çalışanlarına ulaşım, ekipman ve kaynak desteğinin sağlanması, hizmetlerin etkinliğini artıracaktır.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, Eskişehir ili özelinde sosyal risklerin mevcut durumuna ilişkin önemli veriler sunmuştur. Bulgular literatürle karşılaştırıldığında, Eskişehir'in bazı yönlerden Türkiye genel eğilimlerine benzer, bazı yönlerden ise özgün bir sosyal yapı sunduğu görülmektedir.

Genel Değerlendirme

Sosyal Risk Faktörlerinin Literatürle Uyum

Çalışmada işsizlik, yoksulluk, madde bağımlılığı, aile yapısındaki çözümler ve göç gibi unsurlar temel sosyal risk faktörleri olarak öne çıkmıştır. Bu bulgular, Beck'in (1992) "risk toplumu" kuramı çerçevesinde bireylerin özellikle ekonomik istikrarsızlık ve sosyal çözülme nedeniyle artan risklere maruz kaldığı görüşüyle uyumludur.

Özellikle ekonomik faktörlerin sosyal riskleri tetikleyici etkisi literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır (Sen, 1999; WHO, 2014). Eskişehir'de genç işsizliğinin madde bağımlılığı ve apart kültürü gibi ikincil sosyal sorunları beslediği gözlemi, UNODC (2018) raporlarında belirtilen gençler arasında madde kullanımının ekonomik ve sosyal dışlanma ile doğrudan ilişkili olduğu bulgularla örtüşmektedir.

Öte yandan, göçün etkileri literatürdeki göç ve sosyal uyum teorileri ile (Berry, 1997) paralel şekilde Eskişehir bağlamında da görülmektedir. Eskişehir gibi şehirler, çevre illerden gelen göçmenlerin sosyal entegrasyon sürecinde çeşitli zorluklar yaşadığı, bu durumun toplumsal riskleri artırdığı mekanlardır.

Kırılgan Grupların Durumu

Çalışmada çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve engelliler kırılgan gruplar olarak tespit edilmiştir. Bu bulgu, UNICEF (2016) ve Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK, 2020) raporlarında dezavantajlı grupların sosyal risklere karşı daha açık olduğuna dair verilerle desteklenmektedir.

Özellikle çocuklar üzerinde durulması, erken müdahale programlarının önemini vurgulayan Perry & Szalavitz (2006) gibi araştırmacıların çalışmalarını desteklemektedir. Erken yaşta yaşanan olumsuzlukların, bireylerin ileriki yaşamlarında sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri üzerinde kalıcı etkiler bıraktığı bilinmektedir.

Kadınlar açısından ise, cinsiyet temelli ayrımcılık ve şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle ilişkili olarak feminist literatürde (Dobash & Dobash, 1979) uzun süredir tartışılmaktadır. Eskişehir’de de kadınların özellikle ekonomik ve sosyal risklere daha açık olduğu, araştırma kapsamında yapılan mülakatlarda vurgulanmıştır.

Öncelikli Müdahale Alanlarının Yorumlanması

Çalışmada işsizlikle mücadele, madde bağımlılığı ile mücadele, aile yapısının güçlendirilmesi ve çocuk koruma hizmetlerinin güçlendirilmesi öncelikli müdahale alanları olarak belirlenmiştir. Bu alanların seçimi, literatürde risk azaltıcı koruyucu sosyal politikaların önemine vurgu yapan araştırmalarla uyumludur (Giddens, 1998; UNDP, 2020).

Özellikle aile yapısının güçlendirilmesine yönelik politikalar, sosyal sermaye kavramı çerçevesinde bireylerin ve toplumların dayanıklılığını artırıcı bir rol oynamaktadır (Putnam, 2000). Çalışmada önerilen aile danışmanlığı hizmetleri ve evlilik öncesi eğitimler, bu bağlamda kritik müdahale araçlarıdır.

Madde bağımlılığı ile mücadelede ise yalnızca cezai yöntemlerin yetersiz olduğu ve sosyal destek hizmetlerinin gerekliliği, UNODC (2018) ve Brook et al. (2001) gibi kaynaklarda açıkça belirtilmiştir. Eskişehir örneğinde de bu doğrultuda sosyal rehabilitasyon ve önleyici çalışmaların güçlendirilmesi gerektiği ortaya konmuştur.

Yerel Dinamiklerin Etkisi

Eskişehir’in özgün yapısı — butik şehir formu, yoğun üniversite nüfusu, hoşgörülü sosyal iklim — sosyal risklerin doğasına kendine özgü bir nitelik kazandırmaktadır. Bu durum, literatürde “şehir kültürleri” ve “yerel sosyal dinamikler” üzerine yapılan çalışmaları (Sennett, 1990) destekler niteliktedir.

Örneğin, Eskişehir’de üniversite kaynaklı göçün beraberinde getirdiği sosyal çeşitlilik, bir yandan kültürel zenginlik yaratırken, diğer yandan apart kültürü gibi yeni risk

alanlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu, sosyal hizmetlerin daha esnek, yenilikçi ve yerel ihtiyaçlara duyarlı şekilde planlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Yapısal ve Sistemik Sorunlar

Çalışmada ortaya çıkan bir diğer önemli bulgu, mevcut mevzuatların güncellenmesi gerekliliğidir. Mevzuatların güncellenmemesi, yerel düzeyde sosyal hizmet sunumunda bürokratik engeller oluşturmakta ve müdahale hızını azaltmaktadır. Bu durum, literatürde kamu hizmetlerinde "yönetişim" ve "esneklik" kavramları ile ilişkilendirilmektedir (Osborne, 2006).

Özetle, mevcut bulgular Eskişehir özelinde sosyal hizmet müdahalelerinin hem bireysel hem de yapısal düzeyde güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç

Bu çalışmada Eskişehir Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü yönetici ve personeli ile yapılan nitel görüşmelere dayanılarak ilin sosyal risk faktörleri, en kırılgan gruplar, müdahale edilmesi gereken alanlar ve çözüm önerileri ortaya konulmuştur.

Verilerin betimsel analizi sonucunda şu önemli bulgular elde edilmiştir:

İşsizlik ve yoksulluk, Eskişehir'in en temel sosyal risk faktörleridir.

Aile yapısındaki çözümler, yaşlı bakım kurumlarının doluluk oranları ve çocuk koruma vakalarındaki artışla desteklenmiştir.

Madde bağımlılığı ve apart kültürü, gençler için ciddi sosyal riskler oluşturmakta; özellikle üniversite çevrelerinde bu riskler yoğunlaşmaktadır.

Göç ve sosyal uyum sorunları, yeni gelen bireylerin toplumla bütünleşme süreçlerinde sosyal riskleri artırmaktadır.

Çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve engelliler en kırılgan gruplar olarak belirlenmiştir.

Bu bulgular, uluslararası ve ulusal literatürde sosyal risk faktörlerinin yapısal ve bireysel boyutlarıyla ele alınması gerektiğine yönelik çalışmaları desteklemektedir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

İstihdamı Artırıcı Politikalar:

Yerel ve ulusal düzeyde istihdam projeleri geliştirilerek özellikle gençlerin iş gücüne katılımı artırılmalıdır.

Aile Destek Programlarının Güçlendirilmesi:

Evlilik öncesi eğitimler, aile danışmanlığı hizmetleri ve aile içi iletişimi güçlendiren programlar yaygınlaştırılmalıdır.

Madde Bağımlılığı ile Mücadele:

Okullarda, üniversitelerde ve toplum merkezlerinde bağımlılık önleme eğitimleri artırılmalı; AMATEM, ÇAMATEM gibi destek kurumlarının erişimi genişletilmelidir.

Çocuk Koruma Hizmetlerinin Geliştirilmesi:

ÇES modeli yaygınlaştırılmalı, çocukların hem eğitim hem sosyal destek sistemlerine erişimi artırılmalıdır.

Göçmenlere Yönelik Sosyal Uyum Programları:

Göçmenlerin dil eğitimi, kültürel adaptasyon ve sosyal hizmetlere erişimi kolaylaştırılmalıdır.

Engelliler ve Yaşlılar İçin Sosyal Katılım Projeleri:

Erişilebilirlik projeleri desteklenmeli, yaşlılar ve engelliler için kültürel, sanatsal ve sportif aktiviteler artırılmalıdır.

Mevzuatların Güncellenmesi:

Sosyal hizmet alanındaki mevcut mevzuatlar günümüz koşullarına uygun şekilde güncellenmeli ve küçük kurumlara daha fazla yetki verilmelidir.

Sosyal Hizmet Personelinin Desteklenmesi:

Sosyal hizmet uzmanlarının iş yükü hafifletilmeli, hizmet içi eğitimler artırılmalı ve araç- gereç desteği sağlanmalıdır.

Kurumsal İşbirliklerinin Artırılması:

Eğitim, sağlık, emniyet ve sosyal hizmet kurumları arasında daha etkin işbirliği mekanizmaları kurulmalıdır.

Toplum Tabanlı Önleyici Çalışmalar:

Sosyal riskleri azaltmak amacıyla toplum merkezli farkındalık çalışmaları, seminerler ve bilgilendirme kampanyaları düzenlenmelidir.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi, Eskişehir özelinde sosyal risklerin azaltılmasına ve toplum refahının artırılmasına katkı sağlayacaktır.

Genel Sonuçlar ve Öneriler

- Kırsal ilçelerde sosyal risklerin yükseldiği tespit edilmiştir. Kırsal ilçelerde sosyal hizmet erişimi güçlendirilmelidir.
- Erken müdahale mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.
- Özellikle çocuk, yaşlı ve engelli hizmetlerinde mobil destek birimleri yaygınlaştırılmalıdır. Çocuk koruma, yaşlı destek ve engelli bakım hizmetleri artırılmalıdır.
- Hizmet erişimi düşük olan bölgelerde ek sosyal hizmet merkezleri kurulması önerilmektedir.
- Yüksek artış görülen ilçelerde saha çalışmaları ve risk analizi yapılmalıdır.
- Aile destek mekanizmaları güçlendirilerek sosyal riskler minimize edilmelidir.

6. OKUL VE EĞİTİM HAYATINA İLİŞKİN RİSKLERDE ESKİŞEHİR

Eğitimdeki sosyal riskler, gelecek nesillerin eğitim ve sosyal beceri fırsatlarını etkileyerek, döngüsel yoksulluğa neden olabilir. Bireylerin içindeki sosyal çevre, ekonomik durum, kültürel yapı ve kişisel özellikler tarafından şekillenen bu riskler, öğrencilerin akademik başarılarını, sosyal gelişimlerini ve genel yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkileyebilecek çeşitli faktörleri kapsar. Eğitimle ilgili sosyal risklerin azaltılması, kaliteli ve erişilebilir eğitim politikalarının oluşturulması, eşit fırsatlar sağlanması ve toplumun tüm kesimlerinin eğitim sistemine dahil edilmesiyle mümkün olacaktır. Bu, sadece bireylerin değil, tüm toplumun gelişimine katkı sağlayacaktır.

Okullaşma Oranı

Okullaşma oranı ile sosyal riskler arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Okullaşma oranı, bir toplumun eğitim düzeyinin bir göstergesi olup, genellikle ekonomik gelişmişlik, sağlık ve sosyal refah gibi faktörlerle de bağlantılıdır. Öyle ki, yüksek okullaşma oranları, genellikle düşük yoksulluk oranları ile ilişkilidir. Eğitim seviyesi arttıkça, toplumda işsizlik, suç oranları ve diğer sosyal sorunlar da azalmakta, bu da suç oranlarının genellikle düşmesine neden olmaktadır. Eğitim seviyesinin düşmesi, bireylerin ise suç işleme riskini artırabilmektedir. Öbür taraftan, eğitilmiş bireylerin genellikle daha sağlıklı yaşam alışkanlıklarına sahip oldukları, sağlık hizmetlerine daha erişilebilir oldukları ve daha iyi bir yaşam kalitesine sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bu da sağlıkla ilgili sosyal risklerin azalmasına yardımcı olur. Eğitim, kadınların iş gücüne katılmalarını, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal hayatta daha fazla söz sahibi olmalarını sağlar. Bu, aile içi şiddet, erken evlilik gibi sosyal riskleri de azaltabilir. Düşük okullaşma oranları, toplumda daha katı sınıf yapılarının ve daha az fırsatın olmasına yol açabilir, bu da daha fazla sosyal eşitsizliğe ve sosyal risklere neden olabilir. Okullaşmanın artması, bireylerin ve toplulukların daha geniş fırsatlara erişimini sağlar.

Sonuç olarak, yüksek okullaşma oranları genellikle daha düşük sosyal riskler ile ilişkilidir. Eğitim, bireylerin toplumsal hayatta daha iyi bir yer edinmelerini sağlar ve toplumsal sorunların çözülmesine yardımcı olabilir. Aşağıdaki tabloda, MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı internet sayfasından 17.03.2025 tarihinde alınan istatistiki verilerine (<https://istatistik.meb.gov.tr/OkullasmaOrani/Index>) yer verilmiş olup, bu verilere ilişkin yorumlara gidilmiştir.

Tablo 47: 2025 Yılı İtibariyle Türkiye ve Eskişehir’de Okullaşma Oranları

Eğitim Kademesi		Okullaşma Oranları Net Toplam %		
		Net Toplam	Net Erkek	Net Kadın
Okul Öncesi 5 Yaş	Türkiye	84,26	84,52	83,99
	Eskişehir	88,22	88,46	87,96
İlkokul	Türkiye	95,03	94,88	95,18
	Eskişehir	94,39	94,15	94,65
İlköğretim (İlkokul+Ortaokul)	Türkiye	95,65	95,68	95,62
	Eskişehir	96,26	96,26	96,26
Ortaöğretim (Lise)	Türkiye	87,27	88,71	87,97
	Eskişehir	94,01	93,39	94,66
Genel Orta Öğretim	Türkiye	45,38	58,81	51,92
	Eskişehir	58,11	47,08	69,62
Mesleki ve Teknik eğitim	Türkiye	36,04	41,88	29,89
	Eskişehir	35,9	46,32	25,04

Yukarıdaki tabloda, 2025 yılı itibariyle Türkiye ve Eskişehir'deki farklı eğitim kademelerindeki okullaşma oranlarını gösterilmiştir. Buna göre, farklı eğitim kategorilerinin hemen hepsinde, Eskişehir'deki okullaşma oranları, genel toplamda, Türkiye geneli ortalamalarının üzerinde gerçekleşmiştir. Nitekim Okul öncesi (5 yaş) kademesinde Türkiye genelinde okullaşma oranı %84,26 (Erkek %84,52, Kadın %83,99) iken, Eskişehir ortalaması %88,22 (Erkek %88,46, Kadın %87,96), İlköğretim (İlkokul+Ortaokul) kademesinde Türkiye genelinde okullaşma oranı %95,03 (Erkek %94,88, Kadın %95,18) iken Eskişehir ortalaması %94,39 (Erkek %94,15, Kadın %94,65), ortaöğretim kademesinde Türkiye genelinde okullaşma oranı %87,27 (Erkek %88,71, Kadın %87,97) iken, Eskişehir ortalaması %94,01 (Erkek %93,39) Kadın %94,66), genel ortaöğretim kademesinde %45,38 (Erkek%58,81, Kadın %51,92) iken, Eskişehir ortalaması %58,11 (Erkek %47,08, Kadın %69,62) olarak Türkiye ortalamasının üzerinde kalmıştır. Geri kalan iki eğitim kademesi olan ilkokul (Türkiye geneli %95,03/ Erkek %94,88, Kadın %95,18, Eskişehir ortalaması: %94,39/ Erkek %94,15, Kadın %94,65) ve mesleki eğitim kademelerinde (Türkiye geneli

%36,04/Erkek %41,88, Kadın %29,89, Eskişehir ortalaması %35,9/Erkek %46,32, Kadın %25,04) Türkiye geneli ortalamaları, az bir farkla Eskişehir ortalamalarının üzerinde gerçekleşmiştir.

Genel olarak, eğitim seviyesi yükseldikçe, toplumsal sorunların (yoksulluk, suç oranları, sağlık problemleri vb.) azalması beklenir. Buna göre, Eskişehir'in yüksek okullaşma oranlarının yüksek olması, şehirdeki sosyal risklerin daha düşük düzeyde kalmasına pozitif katkı sağlayabilmektedir. Eskişehir'deki kadınların eğitimin hemen her kademesindeki okullaşma oranlarının erkeklerinin oranının üzerinde veya erkeklerin oranlarına yakın seviyelerde seyretmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak ortaya çıkabilecek olan sosyal risklere daha az maruz kalma açısından Eskişehir'i avantajlı kılmaktadır.

Özetle, eğitimdeki yüksek okullaşma oranları, sosyal risklerin azalması, toplumsal eşitsizliğin düşmesi ve genel refahın artmasıyla doğrudan ilişkilidir. Eskişehir, bu bağlamda Türkiye geneline göre daha olumlu bir tablo sergileyebilir.

Okul Devamsızlıkları

Devamsızlık ile sosyal riskler arasındaki ilişki, çocukların eğitimden kopmasıyla birlikte maruz kalabilecekleri olumsuzlukları ifade eder. Bu ilişki hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli sonuçlar doğurur. Bu riskler en genel ifadelerle; eğitimden kopma, suça sürüklenme, aile içi ve sosyal problemler, kısır döngü ile psikolojik ve duygusal riskler şeklinde özetlenebilir.

Okul devamsızlığı yalnızca eğitimsel bir sorun değildir; gelecekteki sosyal risklerin habercisidir. Uzun vadede bireylerin iş gücüne katılımını azaltır, sosyal dışlanmayı artırır ve toplumdaki eşitsizlikleri derinleştirir. Bu nedenle devamsızlıkla mücadele, sadece okul politikalarının değil, sosyal hizmetlerin, aile destek sistemlerinin ve kamu politikalarının da konusu olmalıdır.

Okul devamsızlıkları, öğrencilerin eğitime düzenli katılım göstermemesi anlamına gelir ve bu durum yalnızca bireysel değil, toplumsal açıdan da önemli sosyal riskler taşır. Genel anlamda ele alındığında, okul devamsızlığı öğrencinin akademik başarısını doğrudan etkilemektedir. Nitekim, devamsızlık, öğrencilerin akademik başarıyı yakalayamamalarına, bu da, eğitim seviyesinin düşmesine, yetersizliğine, mezun olamama ya da düşük başarıyla mezun olma riskine yol açar. Eğitim yetersizliği ve

düşüklüğü öğrencinin istihdam şansını azaltır, gelecekte düşük gelirli veya güvencesiz işlerde çalışmasına neden olabilir.

Sürekli devamsızlık yapan öğrenciler, toplumsal dışlanma, sosyal çevreden kopukluk ve dolayısıyla da sosyal uyum sorunlarıyla karşı karşıya kalmalarına; toplumsal aidiyet duygularının zayıflamasına ve gençlerin kendini dışlanmış hissetmesine neden olmaktadır. Bunun sonucunda, bireyin ilerleyen yaşlarda topluma entegre olmasını zorlaştırmakta ve sosyal uyum sorunları ortaya çıkmaktadır.

Devamsızlık, öğrencilerin suç ve riskli davranışlara yönelmesi açısından dikkatle takip edilmesi gereken bir durum olarak karşımızda durmaktadır. Öyle ki, uzun süre okul ortamından uzak kalan çocuklar ve gençler, denetimsiz zamanlarını kötüye kullanmakta, bu durum, madde kullanımı başta olmak üzere, çete faaliyetleri, küçük yaşta suç işleme gibi antisosyal davranışlara yönelme risklerini artırmaktadır.

Devamsızlık bazen aile içi sorunların sonucu olabilir (şiddet, ihmal, ekonomik sıkıntı vb.). Aynı zamanda, devamsızlık arttıkça ailenin üzerindeki psikolojik ve ekonomik baskı da artar, bu da sorunları derinleştirebilir. Nitekim, özellikle ebeveynlerin bilinç düzeyi düşükse, bu durum nesiller arası bir risk döngüsüne dönüşebilir. Devamsızlıklar genellikle sosyoekonomik durumu düşük ailelerde daha sık görülür. Eğitimden kopuş, bu bireylerin sosyal hareketliliğini engeller ve yoksulluğun kuşaklar boyu devam etmesine neden olur. Bu da toplumsal kutuplaşma ve adaletsizlik algısını besleyebilmektedir.

Eskişehir Valiliği'nden elde edilen veriler, Nisan 2025 itibarıyla Eskişehir iline bağlı ilçelerdeki farklı okul türlerinin devamsızlık oranları hakkında temel veriler sunmuştur. Nitekim veriler, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (İlkokullar), Temel Eğitim & Din Öğretimi Genel Müdürlükleri (Ortaokullar), Ortaöğretim Genel Müdürlüğü (Liseler) ve Mesleki Eğitim Genel Müdürlüğü (Mesleki ve Teknik Liseler) olmak üzere dört temel eğitim kurumundaki devamsızlık olgusuna ilişkin önemli bulgular içermektedir. Bu bulguları genel olarak şu şekilde özetlemek mümkündür:

İlkokullar bağlamında, genel devamsızlık oranları (5-15-15-20-25-30 günler toplamı) en yüksek devamsızlık oranları; Mahmudiye İlkokulları toplamında (%59), Sivrihisar İlkokulları toplamında (%54), Günyüzü İlkokulları toplamında (%48) ve Sarıcakaya İlkokulları toplamında (%39), en düşük devamsızlık oranları ise Beylikova İlkokulları toplamında (%10) ile Mihalicçık İlkokulları toplamında (%18) olarak gerçekleşmiştir.

Ortaokullar bağlamında, genel devamsızlık oranları (5-15-15-20-25-30 günler toplamı) en yüksek devamsızlık oranları; Beylikova Ortaokulları toplamında (%73) ve Alpu Ortaokulları toplamında (%63), en düşük oranlar ise Sarıkaya ortaokulları toplamında (%8) ve İnönü ortaokulları toplamında (%15) gerçekleşmiştir. İmam Hatip Ortaokulları arasında, tüm Anadolu İmam Hatip liseleri toplamında Çifteler (%43) ve Mahmudiye (%48) dikkat çekerken, bazı ilçelerde (%4-%6) devamsızlık düşük kalmıştır.

Liseler (Anadolu, Fen, Sosyal Bilimler) bağlamında, genel devamsızlık oranları (5-15-15-20-25-30 günler toplamı) en yüksek devamsızlık oranları Çifteler Anadolu Liseleri toplamında (%92), Mahmudiye A.L. (%67), Mihalgazi A.L. (%64), Beylikova Fen Lisesinde (%15), Fen Liseleri genel toplamında ise %7-8 bandında kalmıştır. Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Liseleri gibi özel programlar sunan okullarda da devamsızlık oldukça yüksek (örneğin, Sosyal Bilimler Lisesi'nde %83, Spor Lisesi'nde %99) olarak gerçekleşmiştir. Meslekî ve Teknik Liselerinde devamsızlık oranları oldukça yüksektir.

Öyle ki, meslek liseleri tüm kademelerde en riskli okul türü olarak öne çıkıyor. Devamsızlık oranları %80'i aşarken; Fen Liseleri ve bazı merkezdeki okullarda devamsızlık görece düşük (%7-15) kalmaktadır

Yüksek devamsızlık oranına sahip meslek liseleri ve kırsal ilçe okulları için taşınmalı eğitim, rehberlik çalışmaları ve aile bilgilendirme faaliyetlerin artırılması oldukça önemlidir. Ayrıca, devamsızlık nedenleri için nitelikli veri toplanarak özürlü/özürsüz ayrımı iyileştirilmesi elzem görülmektedir.

Disiplin Cezaları

Okulda disiplin cezaları ile sosyal risklere maruz kalma veya bulaşma arasında karmaşık ve çok boyutlu bir ilişki bulunmaktadır. Disiplin cezaları, öğrencilerin okul içinde kurallara uymadıkları, davranışsal sorunlar gösterdikleri veya akademik başarıyı ihmal ettikleri durumlarda verilen cezalardır. Bu cezaların, öğrencilerin davranışlarını ve sosyal gelişimlerini etkileyerek, onları çeşitli sosyal risklere daha yakın hale getirebileceği bazı durumlar mevcuttur. Örneğin, öğrencilere verilen disiplin cezaları, genellikle öğrencilerin davranışlarını kontrol altına almak amacıyla uygulanır. Ancak bazı durumlarda, bu cezalar, öğrencilerin davranışsal sorunlarını çözmek yerine daha da artırabilir. Öyle ki, sık sık cezalandırılan öğrenciler, okula ve topluma karşı daha fazla olumsuz tutum geliştirebilirler.

Disiplin cezaları alan öğrenciler, bazen okul dışındaki olumsuz çevrelere daha fazla ilgi gösterebilirler. Özellikle ceza uygulamalarının yanlış yönetilmesi, öğrencilerin okuldan uzaklaşmalarına ve kötü alışkanlıklar edinebilecekleri bir çevreye dahil olmalarına neden olabilir. Bu, suça karışma, alkol ve madde kullanımı gibi sosyal risklere bulaşma ihtimalini artırabilir. Öte yandan, Okul tarafından verilen disiplin cezaları, öğrencilerin sosyal kabul görmelerini engelleyebilir. Örneğin, okulda sürekli disiplin cezası alan bir öğrenci, okulun sosyal yapısında dışlanmış hissedebilir. Bu tür bir dışlanmışlık duygusu, öğrencinin daha savunmasız hale gelmesine ve negatif gruplara (örneğin, sokak çeteleri veya kötü alışkanlıklar edinmiş gruplar) katılmasına yol açabilir. Ayrıca, disiplin cezasına maruz kalma, öğrenciyi yalnızlaştırabilir ve bu da onu daha fazla riske atabilir. Sosyal bağlar kurmanın zor olduğu bir ortamda, özsaygısını kaybeden bir öğrenci daha kırılgan ve risklere açık hale getirebilir. Özellikle, öğrencilerin ergenlik dönemine denk getirilen disiplin yaptırımları öğrencileri isyan, öfke ve toplumdan kopma gibi sosyal risklere sürükleyebilmektedir.

Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü istatistiklerine göre, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı itibarıyla Eskişehir genelindeki resmi ve özel liseler toplamında uygulanan disiplin yaptırımlarının toplam sayısı 647 olup, bunun, 410'u kınama, 232'si kısa süreli uzaklaştırma, 4'ü okul değiştirme ve 1 tanesi de örgün eğitim dışına çıkarma şeklinde gerçekleşmiş iken, bu sayılar 2024-2025 eğitim-öğretim yılı itibarıyla kınama yaptırımında 535, kısa süreli uzaklaştırma yaptırımında 302, kısa süreli uzaklaştırma yaptırımında 12 ve okul değiştirme yaptırımında ise 2 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, her iki dönemde de il genelindeki liselerde en fazla uygulanan disiplin yaptırımları kınama ve kısa süreli uzaklaştırmadır. Okul değiştirme ve özellikle de örgün eğitim dışına çıkarma ise oldukça düşük uygulanan yaptırımlar olarak dikkat çekmektedir.

Aşağıdaki tabloda 2023-2024 eğitim-öğretim yılı itibarıyla Eskişehir genelinde 20 ve üzeri sayıda disiplin yaptırımına maruz kalan okullara ilişkin sayısal verilere yer verilmiştir

Tablo 48: 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılı İtibariyle 20 ve üzeri Disiplin Yaptırımına Maruz Kalan Okullar

Okul Adı	Kınama	Kısa Süreli Uzaklaştırma	Okul Değiştirme	Örgün Eğitim Dışına Çıkarma	Toplam Yaptırım Sayısı
Mustafa Kemal Atatürk MTAL	12	14	0	0	26
Toki Şehit İsmail Tetik Anadolu Lisesi	42	6	0	0	48
Turgut Reis Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	36	15	0	0	51
Toki Şehit Savaş Kubaş Anadolu Lisesi	19	6	1	0	26
Şehit Fazıl Yıldırım Anadolu Lisesi	17	4	0	0	21
Gazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	7	15	0	0	22
Şehit Nadir Şimşek Anadolu Lisesi	10	3	0	0	13
Şehit Münir Yıldızak Çok Programlı Anadolu Lisesi	7	10	0	0	17
Sivrihisar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	13	7	0	0	20
Uluslararası Cevat Ülger Anadolu İmam Hatip Lisesi	18	3	0	0	21
Şehit Murat Tuzsuz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	9	22	0	0	31
Şehit İlker Karter Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	23	6	0	0	29
Toki Şehit İkrâm Cirit Anadolu Lisesi	32	16	1	0	49
Eskişehir Eğitimciler Spor Lisesi	20	6	0	0	26
Özel Murat Yıldırım Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	33	10	0	0	43
Özel Eskişehir Organize San. Böl. Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	20	5	0	0	25
Genel Toplam	535	302	12	2	851

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi 2024-2025 eğitim-öğretim yılı itibariyle Eskişehir genelindeki resmi ve özel liseler içerisinde en yüksek "kınama" yaptırımı sayısına sahip okul Toki Şehit İsmail Tetik Anadolu Lisesi (42 kınama), en yüksek "kısa süreli

uzaklaştırma" yaptırımı sayısına sahip okul ise Şehit Murat Tuzsuz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesidir (22 uzaklaştırma). Turgut Reis Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi toplamda 51 yaptırım ile en çok yaptırım uygulayan okul iken, onu Toki Şehit İkrım Cirit Anadolu Lisesi (49 yaptırım) ve Özel Murat Yıldırım Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (43 yaptırım) takip etmiştir. Genel olarak, kınama ve uzaklaştırmanın, okulların tercih ettiği ana disiplin yöntemleri olarak görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Bu verilere göre, il genelindeki liselerde örgün eğitim dışına çıkarma ve okul değiştirme yaptırımları yerine, daha çok, kınama ve kısa süreli uzaklaştırma yaptırımının yoğunlukla tercih edilmesi, okulların, öğrencilerin eğitimde kalmalarını sağlamaya yönelik eğiliminde oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Okul ve Çevresinden Kaynaklanan Sosyal Riskler

Okul ve çevresinden kaynaklanan sosyal riskler, öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları çeşitli olumsuz faktörler ve durumlar sonucu ortaya çıkan ve bireylerin psikolojik, sosyal ve akademik gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek durumları ifade eder. Bu riskler, öğrencilerin eğitim hayatını ve toplumla olan ilişkilerini doğrudan etkileyebilir. Bunların başında zorbalık gelmektedir. Öğrencilere yönelik fiziksel, sözlü veya psikolojik saldırılar, tehditler ve dışlama davranışları zorbalık olarak adlandırılır.

Zorbalık, öğrencinin psikolojik sağlığını bozabilir, depresyon, anksiyete ve intihar düşüncelerine yol açabilir. Ayrıca, zorbalığa uğrayan öğrencilerin okul başarısı düşebilir, okula karşı olumsuz bir tutum geliştirebilirler. Zorbalığa uğrayan öğrenciler, yalnızlaşabilir, düşük özsaygı geliştirebilir ve duygusal sorunlar yaşayabilirler. Okulda şiddet olayları, hem fiziksel hem de psikolojik olarak öğrencileri tehdit edebilir. Öğrenciler arasındaki kavga, okulda silah taşınması, tehditler ve diğer şiddet eylemleri, okul ortamının güvenliğini tehdit eder. Şiddet ve güvensiz ortamlar, öğrencilerin stres yaşamasına, sosyal izolasyona uğramalarına ve okuldan soğumalarına neden olabilir. Ayrıca, şiddet olayları öğrencilerin toplumsal ilişki becerilerini olumsuz etkileyebilir ve onları benzer olumsuz davranışları taklit etmeye yönlendirebilir.

Okul ve çevresindeki şiddet, daha çok, öğrencilerden birbirine, öğretmen veya idarecilere ya da tam tersine, öğretmen veya idarecilerden öğrencilere yöneltilmektedir. Aşağıda, buna ilişkin verilere yer verilmiş ve yorumlara gidilmiştir.

Fiziksel Şiddet Mağduru veya Faili Olmak

Aşağıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin verdiği cevaplardan hareketle öğrenciler arasında gerçekleşen fiziksel şiddete ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 49: İlk ve Ortaokulda Diğer Öğrencilere Şiddet Uygulama ve Diğer Öğrenciler Tarafından Şiddete Maruz Bırakılma

		İlk ve ortaokulda diğer öğrenciler, size fiziksel şiddet uyguladı mı?		İlk ve ortaokulda siz, diğer öğrencilere fiziksel şiddet uyguladınız mı?	
		Hayır	Evet	Hayır	Evet
Cinsiyet	Kız	83,4%	16,6%	83,0%	17,0%
	Erkek	72,9%	27,1%	64,8%	35,2%
Toplam		77,9%	22,1%	73,5%	26,5%

Yukarıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin verdikleri cevaplar bağlamında, onların, hem diğer öğrenciler tarafından ilk ve ortaokulda fiziksel şiddete maruz bırakılmalarına ve hem diğer öğrencilere ilk ve ortaokulda fiziksel şiddet uygulamalarına ilişkin verilere yer verilmiştir. Buna göre, genel toplamda öğrencilerin %22,8'i, ilkokul ve ortaokulda diğer öğrenciler tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığı belirtirken, %77,9'u, bu şiddete maruz kalmadığını ifade etmiştir. Aynı tablodaki verilere göre, genel toplamda öğrencilerin %26,5'i, ilkokul ve ortaokulda diğer öğrencilere fiziksel şiddet uyguladığını belirtirken, %73,5'i uygulamadığını belirtmiştir. Tablodaki verilere cinsiyet değişkeni açısından baktığımızda, kız öğrencilerin (%83,4) erkek öğrencilere (%72,9) oranla fiziksel şiddete daha az maruz kaldığını ifade ettiğini görmekteyiz. Yine aynı tablodaki verilere göre, kız öğrencilerin (%80,) erkek öğrencilere (%64,8) oranla, ilk ve ortaokulda diğer öğrencilere fiziksel şiddet uygulamadığı anlaşılmaktadır.

Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre hem daha fazla fiziksel şiddet mağduru olması ve hem de şiddet uygulaması çeşitli sosyal ve kültürel faktörlerle açıklanabilir. Örneğin, Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkekler, bazen sert ve dayanıklı olmaları beklenen toplumsal rollerle karşı karşıya kalırlar. Bu, diğer öğrenciler tarafından şiddet uygulanmasını normalleştirebilir veya bu durumları göz ardı edilebilir. Ayrıca, erkeklerin duygusal veya fiziksel şiddete uğramaları bazen daha az ciddi bir sorun olarak algılanabilir, çünkü bu tür davranışlar toplumda "erkeklik" ile ilişkilendirilebilmektedir. Öbür taraftan, erkekler arasında daha fazla fiziksel oyun,

kavga veya güç gösterisi olabilir, bu da şiddet içeren etkileşimlerin daha yaygın olmasına yol açabilir. Erkek öğrenciler bazen diğer erkeklerle rekabet halindedir, bu da fiziksel çatışmalara yol açabilir.

Şiddet mağduriyeti hususunda elimizdeki diğer bir veri de Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün bu husustaki istatistikleridir. Bu istatistiklere göre, 2025 yılı itibariyle, il genelindeki 262 okul bazında; mağdurun üst sınıftan (ya da kendinden büyük herhangi birisinden) fiziksel şiddet gördüğü olay sayısı 341, mağdur olanın aynı sınıftan ya da akran diğer bir öğrenciden fiziksel şiddet gördüğü olay sayısı 1040 ve mağdurun alt sınıfları (kendinden küçük birisinden) fiziksel şiddet gördüğü olay sayısı 78 olarak verilmiştir. Akran içi şiddet (1040 olay) açıkça okulda daha yaygın bir sorun olarak gözüküyor. Bu veriler, akranlar arasındaki şiddetin okulda güvenli bir ortamın sağlanmasında ciddi bir engeller oluşturabileceği, üst sınıftan gelen şiddetin (341 olay)ise, zorbalık davranışlarının ve yaşça büyük öğrencilerin daha küçük öğrencilere karşı üstünlük kurma isteğinin bir göstergesi olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Bu tür olayların fazla olması, okul yönetimi ve öğretmenler için bu tarz durumların önlenmesi için okulda daha etkili zorbalık karşıtı politikaların geliştirilmesi ve uygulanması gerekli kılmaktadır.

Okul Yolunda/Çevresinde Şiddete Uğrama Korkusu Yaşama Durumu

Konu okul ve çevresinde şiddet meselesi olunca, bu konuda üzerinde durulması gereken diğer bir husus da okul ve çevresinde şiddete uğrama veya şiddete uğrama korkusu yaşama durumudur. Aşağıdaki tabloda, ankete katılma öğrencilerin verdiği cevaplardan hareketle, okul yolunda/çevresinde şiddete uğrama korkusu yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 50: Okul Yolunda/Çevresinde Şiddete Uğrama Korkusu Yaşama Durumu

		Okul yolunda/çevresinde şiddete uğrama korkusu yaşar mısınız?		Toplam
		Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kız	60,4%	39,6%	100,0%
	Erkek	77,2%	22,8%	100,0%
Toplam		69,2%	30,8%	100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda öğrencilerin %30,8'i okul yolunda/çevresinde şiddete uğrama korkusu yaşadığını belirtirken, %69,2'si böyle bir korku yaşamadığını ifade etmiştir. Genel toplamda öğrencilerin üçte birine yakınının (%30,8) bu korkuyu yaşamasının üzerinde dikkatle durulması gerekmektedir. Bu husus, öğrencilerin çevresinde suç ve şiddet olaylarının yaygınlığından kaynaklanmış olabilmektedir. Nitekim, anket uygulaması esnasında, öğrencilerin kendilerine yöneltilen diğer bir soru olan: “Çevrenizdeki öğrenciler, delici-kesici alet taşıyor mu?” şeklindeki soruya %47,2 oranında evet şeklinde cevap vermiştir. Bu durum, ankete katılanların çevrelerindeki öğrenciler arasında suç unsuru özelliği gösterilen materyallerin (kesici-delici alet) yaygınlığını göstermektedir. Yukarıdaki tabloda dikkatimizi çeken diğer bir önemli husus da, erkek öğrencilere kıyasla, kız öğrenciler arasında bu korkuyu yaşadığını belirtenlerin oranının neredeyse iki katına yakın fazla olmasıdır. Nitekim, kız öğrenciler arasında bu oran %39,6 iken, erkek öğrenciler arasında %22,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınların maruz kaldığı potansiyel riskler ile ilişkilendirilebilir. Öyle ki, kız öğrencilerin, okul yolunda/çevresinde kendilerini güvende hissetmemeleri, toplumsal normlar ve geçmiş deneyimlerle de bağlantılı olabileceği, erkek öğrencilerin daha az korku taşıması ise erkeklerin sosyal algısı ve şiddete karşı toplumda genellikle daha aceleci ve dirençli görülmelerinden kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Okul ve Çevresinde Öğrencilerde Delici-Kesici Alet Taşıma Durumu

Okul ve çevresinde kaynaklanan bir diğer risk de okul öğrencilerinde delici-kesici alet taşıma durumudur. Aşağıdaki tabloda buna ilişkiye verilere yer verilmiştir.

Tablo 51: Çevre Öğrencilerinde Delici-Kesici Alet Taşıma Durumu

		Çevrenizdeki öğrenciler, delici-kesici alet taşıyor mu?		Toplam
		Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kız	55,7%	44,3%	100,0%
	Erkek	48,8%	51,2%	100,0%
Toplam		52,1%	47,9%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi, genel olarak öğrencilerin yaklaşık yarısının (%47,9) çevresinde delici-kesici alet taşıyan kişiler bulunmaktadır. Erkek öğrenciler arasında, çevresinde delici-kesici alet taşıyanların oranı %51,2 ile kız öğrencilere (%44,3) göre daha yüksektir. Kız öğrencilerde ise çevresinde bu tür alet taşıyanların oranı daha düşüktür. Bu durum, erkek öğrencilerin daha riskli çevrelerde bulunma eğiliminde olabileceğini göstermektedir.

Okulda Sorun Çözme Biçimi

Okulda sorun çözme biçimleri ile sosyal risklere maruz kalma arasında güçlü bir ilişki vardır. Bu ilişki, öğrencilerin yaşadığı sosyal etkileşimler, kişisel beceriler ve okul ortamındaki genel atmosferle doğrudan bağlantılıdır. Sorun çözme becerileri, öğrencilerin kendilerini daha güvenli ve desteklenmiş hissetmelerine yardımcı olabilirken, zayıf sorun çözme becerileri ve sağlıklı sosyal etkileşimler, öğrencilerin daha fazla sosyal riske maruz kalmalarına neden olabilir.

Aşağıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin okul arkadaşlarıyla anlaşmazlık yaşama durumlarında, bunu çözme biçimlerine ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 52: Okul Arkadaşları ile Anlaşmazlık Çözüm Yöntemi

		Okul arkadaşlarınız ile anlaşmazlık yaşadığınızda bun nasıl çözüyorsunuz?				Toplam
		Küserek	Münakaşa yaparak	Fiziksel şiddet uygulayarak	Konuşarak	
Cinsiyet	Kız	24,1%	32,6%	4,9%	38,4%	100,0%
	Erkek	13,7%	36,9%	20,5%	28,8%	100,0%
Toplam		18,7%	34,9%	13,1%	33,4%	100,0%

Tablodaki verilere göre, arkadaşlarıyla anlaşmazlık yaşadıklarında, bu nu, münakaşa ederek çözeceğini belirtenlerin oranı genel toplamda %34,9, konuşarak çözdüğünü belirtenlerin oranı %33,4, küserek çözeceğini belirtenlerin oranı %18,7 ve fiziksel şiddet uygulayarak çözeceğini belirtenlerin oranı ise %13,1 olarak gerçekleşmiştir. Aynı tablodaki verilere cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, sorunları konuşarak çözme hususunda kız öğrencilerin (%38,4) erkek öğrencilere göre (%28,4) daha eğilimli olduğu görülürken hem fiziksel şiddet uygulamayı ve hem de münakaşa etmeyi anlaşmazlıkların çözme yöntemi olarak tercih etme hususlarında, erkek öğrencilerin

kız öğrencilerden daha eğilimli olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumu Cinsiyet bağlamında tabloda dikkatimizi çeken diğer bir husus da, kız öğrencilerin anlaşmazlık çözme biçimlerinden birisi olan küsme davranışını sergileme oranının (%24,1), erkeklerin oranının (%13,7) iki katına yakın olarak gerçekleşmesidir.

Kız öğrencilerin, anlaşmazlıklarda sorun çözme biçimi olarak münakaşayı (%38,4'ü) erkeklere (%28,8) oranla daha fazla tercih ediyor olmasını, erkeklere nispeten daha çok iletişim kurarak, açık ve doğrudan çözüm yollarını benimsemesiyle, münakaşayı tercih etmelerini ise (%32,6) sözlü tartışmalarla sorunları çözme hususunda daha eğilimli olduklarını şeklinde yorumlayabiliriz. Bunun tersine, erkeklerin %36,9'unun anlaşmazlıklarını münakaşa yaparak çözme yoluna gittiği görülmektedir. Bu durum, erkeklerde münakaşanın, fiziksel şiddet ve sözlü çatışmalara daha açık bir yaklaşım olduğunu göstermektedir. Erkek öğrencilerin %20,5'inin, anlaşmazlıklarını fiziksel şiddetle çözmeyi tercih etme hususunda kız öğrencilere oranla (%4,9) oldukça önde olmasını, fiziksel şiddet kullanma eğilimlerinin kızlara oranla daha fazla olduğu şeklinde yorumlayabiliriz.

Okul Ortamlarında Ya da Sosyal Çevrede Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar

Öğrencilerin okul ortamlarında veya çevrelerinde göçmen çocuklarla yaşadıkları sorunlar, sosyal riskler açısından önemli bir konu teşkil etmektedir.

Aşağıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin verdikleri cevaplardan hareketle, öğrencilerin okul ortamlarında ya da sosyal çevrelerinde yabancılarla ilgili sorun yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 53: Dış Ülkelerden Gelenlerle İlgili Okul Ortamlarında Yaşanan Riskler

		Dış ülkelerden göçle gelenlerle ilgili okul ortamında ya da yaşadığınız diğer çevrelerde sorunlar yaşıyor mu?		Toplam
		Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kız	45,3%	54,7%	100,0%
	Erkek	41,3%	58,7%	100,0%
Toplam		43,2%	56,8%	100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda, ankete katılan öğrencilerin dış ülkeden gelen yabancılarla sorunlar yaşadığını belirtenlerin oranı %56,8,

Yaşamadığını belirtenlerin oranı ise %43,2 olarak gerçekleşmiştir. Aynı tablodaki verilere göre, erkek ve kız öğrenciler, birbirine yakın oranlarda yabancılarla sorun yaşamaktadır.

Tablodaki veriler, üzerinde önemle durulması gereken bir husus olarak karşımızda durmaktadır. Öyle ki, öğrencilerin yarıdan fazlasının yabancılarla sorun yaşaması, genel olarak göçmenlerin bulundukları çevrelerde sorun yaratma potansiyellerinin yüksek olmasıyla yakından ilişki olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu nedenle, bu hususta ortaya çıkabilecek riskler ile ilgili olarak, hem ulusal ve hem de yerel düzeyde etkin müdahale önlemleri almak oldukça önem taşımaktadır.

Okul ve Çevresinde Bağımlılık ve Madde Kullanımı

Madde kullanımı, birey ve toplum açısından pek çok açıdan zararı barındırmaktadır. Şüphesiz bu durum, başta sağlık sorunları olmak üzere, bireyin ve toplumun ruh sağlığını bozmak, suç ve şiddetin faili veya mağduru olma ve daha birçok sosyal riske kaynaklık etmektedir.

Özellikle son yıllarda hem dünya ve hem de ülkemiz genelinde bağımlılık ve madde kullanımı en önemli toplumsal sorunlardan birisi olarak gündelik hayatımıza girmiş olmaktadır. Bu durum, özellikle okul ve çevresi bağlamında ele alındığında daha da önem kazanmakta, üzerinde daha dikkatli durulması gereken bir husus olarak karşımızda durmaktadır.

Okul ve çevresinde bağımlılık ve madde kullanımı, bireylerin sadece kendilerini değil, aynı zamanda sosyal çevrelerini ve toplumu da olumsuz etkileyen karmaşık bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin, okul ve çevresindeki dışındaki çevrelerinde alkol, sigara, uyuşturucu gibi maddelerin kullanımına tanık olmaları, özellikle de buna maruz bırakılmaları hem fiziksel hem de zihinsel sağlıklarını olumsuz etkileyebilmekte, okul başarısını düşürebilmekte, davranış problemleri ve sosyal ilişkilerde bozulmalara yol açabilmektedir. Ayrıca, bu durum, öğrencilerin suç dünyasına ve diğer olumsuz sosyal çevrelere yönelmesine neden olabilmektedir.

Aşağıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin verdiği cevaplardan hareketle, öğrencilerin yaşadıkları sosyal çevrelerde, dolayısıyla da okul ve okul çevrelerindeki keyif verici madde kullandığına tanık olup olmama durumlarına ilişkin veriler yer verilmiştir.

Tablo 54: Yaşanılan Sosyal Çevrelerde Keyif Verici Madde Kullanmaya Tanık Olma Durumu

		Yaşadığınız sosyal çevrelerde keyif verici madde kullanıldığına tanık oldunuz mu??		Toplam
		Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kadın	45,3%	54,7%	100,0%
	Erkek	41,3%	58,7%	100,0%
Toplam		43,2%	56,8%	100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda, ankete katılanların %56,8'i yaşadıkları sosyal çevrelerinde, dolayısıyla da okul ve çevrelerinde keyif verici madde kullanıldığına tanıklık ettiğini belirtirken, buna tanık olmadığını belirtenlerin oranı ise, %43,2 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre öğrencilerin yarıdan fazlası bu eyleme tanıklık ettiğini ifade etmiştir.

Sosyal çevrelerde keyif verici madde kullanımına ilişkin tanıklık oranlarının yüksek olması, toplumsal sağlığı etkileyebilecek önemli bir durumdur. Bu nedenle hem bireylerin hem de toplumun bu konuyla ilgili bilinçlenmesi için daha fazla eğitim ve destek mekanizmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Eskişehir İlinde Sosyal ve Eğitimsel Riskler: Betimsel Nitel Bir Analiz

Giriş

Toplumsal değişim, göç, kentleşme ve ekonomik dinamikler, eğitim sistemlerinde çeşitli yapısal ve kültürel değişimlere yol açmaktadır. Türkiye'nin önemli öğrenci şehirlerinden biri olan Eskişehir, bu değişimlerin en yoğun gözlemlendiği illerden biridir. Bu çalışma, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan okul müdürleri ve rehberlik öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak, ilin sosyal risklerini, eğitim sistemindeki sorunları, dezavantajlı grupların yaşadığı problemleri ve çözüm önerilerini betimsel nitel analiz yöntemiyle incelemektedir.

İlin Sosyal Riskleri

Sosyal Yapının Değişimi

Eskişehir, kültürel etkinliklerin ve spor faaliyetlerinin yoğun olduğu bir kent olarak tanımlansa da yapılan görüşmeler bireyselleşmenin arttığını, sosyal ilişkilerin

zayıfladığını ve gençlerde suç oranlarının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir. Geleneksel aile yapısındaki çözümler, boşanma oranlarının artması ve kuşaklar arası iletişimin zayıflaması gibi faktörler kentin sosyal dokusunu olumsuz etkilemektedir.

Göç ve Sığınmacıların Etkisi

Şehirdeki nüfus artışı, özellikle geçici koruma statüsündeki Suriyeli göçmen akışı ile birlikte belirginleşmiştir. Görüşmelere göre, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin yoğunlaştığı bölgelerde sosyal uyumsuzluklar ve gettolaşma eğilimleri gözlenmektedir. Bu durum, yerel halkla geçici koruma statüsündeki Suriyeliler arasında sosyal gerilimlere ve eğitim kurumlarında uyum problemlerine neden olmaktadır.

Eğitime Ait Riskler

Akademik Başarıda Düşüş ve Motivasyon Eksikliği

Özellikle lise düzeyinde öğrencilerde devamsızlık oranlarının yüksek olması, akademik başarının düşmesine neden olmaktadır. Öğrenciler arasında sigara kullanımı ve madde bağımlılığı riski artmıştır. Ayrıca, geleceğe yönelik belirsizlikler öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkilemektedir.

Eğitimde Eşitsizlikler

Adrese dayalı kayıt sistemi ve nitelikli okul eksikliği, eğitimde fırsat eşitsizliğini artırmaktadır. İkili eğitim uygulamaları eğitim kalitesinin düşmesine yol açmakta, öğrencilerin okula bağlılık duygusu zayıflamaktadır.

Rehberlik ve Psikolojik Destek Yetersizlikleri

Okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine duyulan ihtiyaç artmış olmasına rağmen, mevcut personel sayısı ve hizmet kalitesi yeterli düzeyde değildir. RAM'lara ulaşım güçlükleri ve uzun randevu bekleme süreleri öğrencilerin psikososyal ihtiyaçlarının zamanında karşılanmasını engellemektedir.

Dezavantajlı Grupların Yaşadığı Sorunlar

Göçmen çocuklar, boşanmış aile çocukları, tek ebeveynli çocuklar ve ekonomik açıdan dezavantajlı öğrenciler, eğitimde ve sosyal yaşamda önemli risklerle karşı karşıyadır. Çocuk işçiliği, özellikle meslek liseleri çevresinde yaygındır. Siber zorbalık

ve akran zorbalığı gibi sosyal tehditler, bu öğrenciler üzerinde ciddi psikolojik etkiler bırakmaktadır.

Öncelikli Müdahale Alanları

Göçmen ve geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitim ortamlarına entegrasyonunun sağlanması için özel destek programları uygulanmalıdır. Eğitime erişimi artırmak ve öğrencilerin motivasyonunu yükseltmek amacıyla sportif ve kültürel etkinliklerin artırılması, aile eğitimi programlarının yaygınlaştırılması ve dezavantajlı bölgelere yönelik destek projelerinin hayata geçirilmesi öncelikli müdahale alanlarıdır.

Çözüm Önerileri

- Ailelere yönelik zorunlu bilinçlendirme eğitimleri düzenlenmelidir.
- Dezavantajlı okullara yönelik ek kaynaklar sağlanmalı, eğitimde fırsat eşitliği artırılmalıdır.
- Rehberlik hizmetleri güçlendirilmeli, her okulda en az bir tam zamanlı psikolojik danışman bulunmalıdır.
- Göç ve geçici koruma statüsündeki göçmen çocuklar için dil ve uyum destek programları hazırlanmalıdır.
- Sosyal medya kullanımına dair öğrenci ve veli eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.
- İkili öğretim sisteminden tekli eğitime geçilerek eğitim süresi ve kalitesi artırılmalıdır.

Alan	Çözüm Önerisi
Sosyal Riskler	Şehirde gençler için alternatif kültürel ve spor merkezleri kurulmalı, Aile içi iletişim güçlendirme çalışmaları yapılmalı.
Eğitim Riskleri	Nitelikli okul sayısı artırılmalı, adrese dayalı kayıt sisteminde dezavantajlı bölgeler desteklenmeli.
Dezavantajlı Gruplar	Okullarda geçici koruma statüsündeki öğrenci yoğunluğu kontrol edilmeli, bunlara yönelik uyum çalışmaları yapılmalı.
Kurumsal İş birliği	Kurumlar arası iletişim ve veri paylaşımı protokolleri oluşturulmalı.
Psikolojik Destek	RAM ve okul rehberlik hizmetleri güçlendirilmeli, psikolojik danışman sayısı artırılmalı.
Akran Zorbalığı	Akran zorbalığına karşı okul tabanlı önleme programları geliştirilip uygulanmalı.
Sosyal Medya Tehlikeleri	Öğrencilere ve velilere yönelik sosyal medya bilinçlendirme eğitimleri düzenlenmeli.

Sonuç

Eskişehir’deki sosyal ve eğitimsel risklerin yönetilmesi, hem yerel eğitim politikalarının hem de toplumsal stratejilerin yeniden yapılandırılmasını gerekli kılmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgular, sürdürülebilir eğitim ve sosyal uyum politikalarının geliştirilmesi için önemli ipuçları sunmaktadır. Uzun vadeli bir vizyonla, tüm paydaşların iş birliği içinde çalışması, Eskişehir’in eğitim kalitesinin artırılmasına ve toplumsal refahın güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

7. SAĞLIK ALANINA İLİŞKİN RİSKLERDE ESKİŞEHİR

Sağlık ile ilgili sosyal riskler, bireylerin ve toplumların sağlık hizmetlerine erişiminde yaşanan güçlükler ve sağlık sisteminin etkinliğindeki eksiklikler nedeniyle ortaya çıkan olumsuz durumları ifade eder. Bu sosyal risklerin giderilmesi, sağlık politikalarının geliştirilmesini, sağlık hizmetlerine erişimin artırılmasını ve toplumun tüm kesimlerinin sağlık konusunda bilinçlenmesini gerektirmektedir. Sağlıkta eşitlik ve erişilebilirlik, sağlıklı bir toplumun temelini oluşturur. Öyle ki, temel sağlık hizmetlerine ulaşımın zorluğu bireylerin sağlık durumunu olumsuz etkilemekte, stres, anksiyete ve depresyon gibi ruhsal bozukluklar toplumsal yaşam kalitesini düşürebilmektedir.

Sağlık kurumlarındaki ayrımcılık ve önyargılar, bazı kişilerin gerektiğinde sağlık hizmetlerini almakta zorlanmasına; bireylerin sağlık konularında doğru bilgiye erişememesi, sağlıksız yaşam tarzlarını benimsemelerine ve sağlık sorunlarıyla başa çıkmada yetersiz kalmalarına neden olabilmektedir. Ayrıca sağlık eğitiminin yetersiz olması, hastalıkların önlenmesi ve yönetimi konusunda farkındalık yaratmayı zorlaştırır.

Düşük gelirli bölgelerdeki kötü yaşam koşulları (konut yetersizliği, temiz su eksikliği vb.) sağlık risklerini artırmaktadır. Nitekim, hastalıklar ve yetersiz sağlık hizmetleri, bireylerin ekonomik durumunu olumsuz etkileyerek döngüsel bir yoksulluk yaratabilir. Sağlık hizmetlerindeki eşitsizlik, toplumda huzursuzluk ve sosyal gerilimlere yol açabilir.

Bu sosyal risklerin giderilmesi, sağlık politikalarının geliştirilmesini, sağlık hizmetlerine erişimin artırılmasını ve toplumun tüm kesimlerinin sağlık konusunda bilinçlenmesini gerektirmektedir. Sağlıkta eşitlik ve erişilebilirlik, sağlıklı bir toplumun temelini oluşturur.

Sağlık alanıyla ilişkili sosyal riskler çok farklı açılardan ele alınabilir. Ancak, bu başlık altında, Eskişehir Jandarma Komutanlığı, Eskişehir Emniyet Müdürlüğü ve Aile ve Sosyal hizmetler Müdürlüğü verileri ile ankete dayalı istatistik verilerinden hareketle ildeki madde bağımlılığına ilişkin bulguların yorumu üzerinde durulacaktır.

Madde Bağımlılığı

Madde kullanma ve bağımlılık, dikkat dağınıklığı ve bilişsel işlevleri olumsuz etkileyerek öğrencilerin okul başarılarını düşürmekte, devamsızlık nedeniyle derslere katılımlarını ve bunun sonucunda akademik başarılarını etkilemektedir. Öte taraftan,

madde kullanımı, bireylerin sosyal ilişkilerini zedeler, bu da onların sosyal izolasyonla karşılaşmalarına yol açabilir. Madde kullanımı, zorbalığa maruz kalma riskini artırabilir ya da kullanıcıları zorba hale getirebilir, bu da sosyal çatışmalara yol açmakta, depresyon, anksiyete ve diğer ruh sağlığı bozuklukları gibi sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Öbür taraftan, madde kullanımı, bireylerin duygusal durumlarını kontrol etme yeteneklerini zayıflatır, bu da davranışsal sorunlara yol açabilir.

Madde kullanımı, kullanıcıyı yasa dışı faaliyetlere (hırsızlık, şiddet, vb.) yönlendirebilir, bu da bir güvenlik sorunu oluşturur. Madde etkisi altında olan bireyler, kendilerine veya diğerlerine zarar verme riskini artırabilir.

Bağımlılık, hem aile ve hem de toplum içinde çatışmalara ve iletişim sorunlarına yol açabilir, bu da aile ve toplum dinamiklerini olumsuz etkileyerek damgalamalara neden olabilmektedir. Madde kullanan bireyler genellikle toplumsal damgalamalara maruz kalmakta, bu da onların topluma yeniden entegre olmalarını zorlaştırmaktadır.

Madde kullanımı, sağlık hizmetlerinin yükünü artırır ve toplumun genel sağlık durumunu olumsuz etkilemektedir.

Aşağıdaki tabloda, Eskişehir Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Müdürlüğü'nün 2017-2023 yılları arası istatistiklerinden hareketle, yıllara göre Eskişehir ili genelinde kullanılan veya satılan madde türleri ve bunların miktarına ilişkin verilere yer verilmiştir

Tablo 55: 2027-2023 Yılları Arası Eskişehir’de Kullanılan veya Satılan Madde Türleri ve Miktarı

Kullanılan veya Satılan Madde Türleri ve Miktarları				
Suç Unsuru	2017	2018	2022	2023
Eroin	8 Kg 341 Gr	349,47 Gr	220,44 Gr	208,19 Gr
Esrar	120 Kg 358 Gr	16 Kg 989 Gr	54 Kilo 883 Gr	20 Kilo 561 Gr
Skunk	1 Kg 147 Gr	3 Kg 906 Gr	305,78 Gr	7 Kilo 29 Gr
Ecstasy	10472 Adet	5135 Adet	687 Adet	8027 Adet
Sentetik Kannabinoid (Bonzai)	9 Kg 544 Gr	7 Kg 460 Gr	1 Kilo 248 Gr	11 Kilo 909 Gr
Kenevir Bitkisi	658 Kök	353 Kök	382 Kök	3 Adet
Captagon	104 Adet	2 Adet	500 adet	816 Adet
Kokain	216 Gr	127,35 Gr	103,31 Gr	180,68 Gr
Methadone	---	---	---	---
Afyon Sakızı	1 Kg 400 Gr	186,05 Gr	23,67 Gr	13,56 Gr
Metamfetamin	184,31 Gr	561,87 Gr	16 Kilo 689 Gr	8 Kilo 53 Gr
Diğer (Sentetik Ecza)	---	4528 Adet	16084 Adet	96285 Adet
LSD	---	---	1,00 Gr	44 Adet
Ketamin	---	---	10 MI	1,35 Gr
Haşhaş	---	---	---	---
Psilosibin (Sihirli Mantar)	---	---	---	---

Tabloda görüldüğü gibi, ilde birçok madde türünde uyuşturucunun kullanılması veya satılması söz konusudur. Bu da uyuşturucu kullanımının ve ticaretinin çeşitli boyutlarda olduğunu göstermektedir.

Aynı tablodaki veriler bağlamında, yıllar içindeki miktarlar incelendiğinde, bazı maddelerde belirgin düşüşler veya artışlar görülmektedir. Bu durum, pazarın dinamik yapısını ve kullanıcı tercihlerindeki değişimleri yansıtabilir. Örneğin, sentetik uyuşturucular bağlamında, sentetik kannabinoid (bonzai), metamfetamin ve sentetik ecza gibi maddelerin varlığı, sentetik uyuşturucuların giderek daha fazla önem kazanmıştır. Tablodaki verilere yıllara göre değişme açısından bakıldığında, 2017

yılında kullanılan veya satılan eroin ve esrar miktarları yüksek seviyelerdeyken, ecstasy adedi ve afyon sakızı yakalaması da önemli bir yer tutmaktadır.

2018 yılında eroin ve esrar miktarlarında düşüş görülürken, skunk ve metamfetamin miktarlarında artış yaşanmıştır. Aynı yılda sentetik ecza yakalaması da başlamıştır. 2022 yılında eroin, esrar ve skunk miktarlarında belirgin düşüşler yaşanırken, metamfetamin miktarında önemli bir artış gözlemlenmiş, ayrıca sentetik ecza adedi de artmıştır.

2023 yılına gelindiğinde ise, eroin, esrar ve kokain miktarlarında düşüş eğilimi devam ederken, ecstasy adedinde belirgin bir artış yaşanmış, sentetik ecza adedi ise zirveye ulaşmıştır. Kenevir bitkisi yakalaması ise oldukça azalmıştır.

Tablodaki verileri madde bazında ele alındığında, yıllar içerisinde kullanılan veya ticareti yapılan, geleneksel uyuşturucu maddeler olarak bilinen eroin ve esrar miktarlarında genel bir düşüş eğilimi; Skunk miktarında, dalgalanmalar yaşanmakla birlikte, genel olarak artış eğilimi; Ecstasy adetlerinde dalgalanmalar görülmekle birlikte, 2023'te önemli bir artış eğilimi ve sentetik kannabinoid bonzai miktarında dalgalanmalar yaşanmakla birlikte, 2023'te önemli ölçüde bir artış eğilimi olduğu görülmektedir. Aynı tablodaki verilere göre, metamfetamin, son yıllarda miktarı giderek artan bir uyuşturucu madde olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca Sentetik ecza, son yıllarda yakalama adedi hızla artan bir madde türüdür.

Konu madde bağımlılığı olunca, Eskişehir'deki durumu bize en iyi gösterebilecek verilere İl Sağlık Müdürlüğü İstatistiklerinden ulaşabilmekteyiz. Aşağıdaki tabloda, yaş kategorileri bağlamında bağımlılık türüne göre 2019-2024 yılları arasında Eskişehir Yunus Emre Arındırma Merkezine yapılan başvurulara ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 56: 2019- 2024 Yılı Erişkin Arındırma Merkezi Başvurularının Tanı ve Yaş Karşılaştırması

		Yaş Kategorileri					Toplam
		10 – 25 Yaş Aralığı	26 - 41 Yaş Aralığı	58 - 73 Yaş Aralığı	58 - 73 Yaş Aralığı	74 Yaş ve üzeri	
Alkol bağımlılığı	Sayı	200	1529	1793	506	9	4037
	(%)	5,0%	37,9%	44,4%	12,5%	,2%	100,0%
Sedatif ve hipnotik kullanımına bağlı bağımlılık	Sayı	4	9	0	1	5	19
	(%)	21,1%	47,4%	0,0%	5,3%	26,3%	100,0%
Kokain kullanımına bağlı bağımlılık	Sayı	6	13	3	0	0	22
	(%)	27,3%	59,1%	13,6%	0,0%	0,0%	100,0%
Kafein ve diğer stimülanların kullanımına bağlı bağımlılık	Sayı	49	68	5	0	0	122
	(%)	40,2%	55,7%	4,1%	0,0%	0,0%	100,0%
Hallusinojen kullanımına bağlı bağımlılık	Sayı	950	1217	117	0	0	2284
	(%)	41,6%	53,3%	5,1%	0,0%	0,0%	100,0%
Uçucu çözücü kullanımına bağlı bağımlılık	Sayı	26	85	13	0	0	124
	(%)	21,0%	68,5%	10,5%	0,0%	0,0%	100,0%
Birden fazla ilaç ve psikoaktif madde kullanımına bağlı bağımlılık	Sayı	122	178	10	0	0	310
	(%)	39,4%	57,4%	3,2%	0,0%	0,0%	100,0%
Kannabinoid bağımlılığı	Sayı	122	275	52	0	0	449
	(%)	27,2%	61,2%	11,6%	0,0%	0,0%	100,0%
Opioid bağımlılığı	Sayı	1282	2202	263	115	0	3862
	(%)	33,2%	57,0%	6,8%	3,0%	0,0%	100,0%
Bağımlılık oluşturmeyan maddelerin kötüye kullanımı	Sayı	89	131	18	4	0	242
	(%)	36,8%	54,1%	7,4%	1,7%	0,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, Eskişehir Yunus Emre Arındırma Merkezine 2019-2024 yılları arasında yaş gruplarına göre, çeşitli madde bağımlılıkları nedeniyle başvuru yapan kişi sayılarına ilişkin istatistikler sunulmuştur. Bu bağlamda bazı önemli noktalara ilişkin şu değerlendirmeler yapılabilir:

Alkol bağımlılığında en yüksek başvuru sayısı 26-41 yaş grubunda (1,529 başvuru) iken, en düşük sayıda başvuru 74 yaş ve üzerindedir (9 başvuru). Yüzdelere değerlendirildiğinde, 58-73 yaş grubunun %44,4'lük bir oranla alkol bağımlılığına en yakın grup olduğu görülmektedir. Tabloda en düşük başvuru sayısına sahip bağımlılık türü olan sedatif ve hipnotik kullanımında, 26-41 yaş aralığı %47,4 ile en fazla oranı temsil etmektedir. 58-73 yaş grubunda sıfır başvuru kaydedilmiştir, bu da bu yaş grubunda bu tür bağımlılığın daha az görüldüğünü göstermektedir. Kokain bağımlılığında, 26-41 yaş grubunda %59,1 oranı ile en yüksek başvuru gerçekleşmiştir. 58-73 yaş grubunda ise bu bağımlılığa çok az başvuru olmuştur. Kafein ve diğer stimülanlar bağımlılığında, en çok başvuru 26-41 yaş grubundan (68 başvuru) gelmiştir, ancak diğer yaş gruplarında da belirli oranlar görülmektedir.

Hallusinojen kullanımında en fazla başvuru, 10-25 yaş grubunda görülmektedir (950 başvuru), ardından 26-41 yaş grubu gelmektedir. 58 yaş ve üzeri gruplarda bu tür bağımlılığa dair başvuru yoktur. Uçucu çözücü kullanımına, 26-41 yaş grubunda %68,5 gibi yüksek bir orana sahipken, diğer yaş gruplarındaki yüzdelere düşmektedir. Birden fazla ilaç ve psikoaktif madde kullanımında da 26-41 yaş grubu %57,4 ile en yüksek başvuruyu yapmıştır. Kannabinoid bağımlılığında en fazla etkilenen grup, 26-41 yaş aralığında %61,2'lik oranla başvuranlardır. Opioid bağımlılığında, 26-41 yaş grubunun önemli bir paya sahip olduğu, ancak 10-25 yaş grubunun da kapsamlı bir başvuruya sahip olduğu görülmektedir ve nihayet, bağımlılık oluşturmeyen maddelerin kötüye kullanımında, 26-41 yaş grubu başvuru sayısında en fazla orana (54,1%) sahiptir.

Tablodaki verilere genel olarak bakıldığında, daha genç yaş gruplarında (10-25 yaş arası) ve genç yetişkinlerde (26-41 yaş arası) birçok bağımlılık türü için en fazla başvuruları yapan grup olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan, daha yaşlı bireylerin başvuru oranları genelde daha düşüktür. 58-73 ve 74+ yaş gruplarında çoğu madde (örneğin halüsinojenler, opioidler ve sakinleştiriciler) için daha az vaka bildiriliyor veya hiç bildirilmemiş olması önemlidir. Opioid, alkol ve kanabinoidler gibi madde bağımlılıklarının 26-41 yaş grubunda daha sık görüldüğü, bu durumun madde

bağımlılığı sorunlarının zirve yaptığı bir döneme işaret edebileceği düşünülmektedir. Sedatif, uyarıcı ve uçucu çözücülere bağımlılık 26-41 yaş aralığında daha belirgindir ve bu durum bu demografiyi etkileyen yaşam tarzı veya sosyoekonomik faktörlerin yansıması olabilir.

Eskişehir’de madde kullanımı bağlamında (kullanmak, üretmek veya ticaretini yapmak) bazı istatistik verilerine de İl Jandarma Komutanlığı verilenden ulaşılmaktadır. Aşağıdaki tabloda, jandarma bölgesinde madde kullanımına ilişkin bu duruma verilere yer verilmiştir.

Tablo 57: Jandarma Bölgesi 2024 Yılı Madde Kullanımına İlişkin İstatistikler

Suç Unsuru	Sayı
Kubar Esrar (İmal ve Ticaret)	10
Metamfetamin (İmal ve Ticaret)	12
Sentetik Kannabinoid/Bonzai (İmal ve Ticaret)	7
Kubar Esrar (Kullanımı Kolaylaştırma)	2
Diğer Kimyasal Maddeler (Kullanımı Alenen Özendirme)	2
Kubar Esrar (Kullanımı Alenen Özendirme)	7
Lyrice (Kullanımı Alenen Özendirme)	2
Amfetamin (Kullanmak İçin Satın Almak/Kabul Etmek/Bulundurmak)	6
Diğer Kimyasal Maddeler (Kullanmak İçin Satın Almak/Kabul Etmek/Bulundurmak)	22
Diğer Psikotrop Maddeler (Kullanmak İçin Satın Almak/Kabul Etmek/Bulundurmak)	12
Kubar Esrar (Kullanmak İçin Satın Almak/Kabul Etmek/Bulundurmak)	17
Metamfetamin (Kullanmak İçin Satın Almak/Kabul Etmek/Bulundurmak)	38
Sentetik Kannabinoid/Bonzai (Kullanmak İçin Satın Almak/Kabul Etmek/Bulundurmak)	36
Skunk (Kullanmak İçin Satın Almak/Kabul Etmek/Bulundurmak)	3
Toz Esrar (Kullanmak İçin Satın Almak/Kabul Etmek/Bulundurmak)	2
Lyrice (Kullanmak İçin Satın Almak/Kabul Etmek/Bulundurmak)	16
Kenevir (Yasa Dışı Ekim)	12
Haşhaş (Yasa Dışı Ekim)	10
Toplam	216

Yukarıdaki tablo, 2024 yılına ait Jandarma Bölgesi madde kullanımına (kullanmak, üretmek veya ticaretini yapmak) ilişkin çeşitli suç unsurlarının sayısal dağılımını ve bu suçların türlerini ortaya koymaktadır. Tablodaki verilere göre, bağımlılık bağlamında 2024 yılında toplamı 216 suç unsuru tespit edilmiştir. Buna göre, metamfetamin, kabul etme ve bulundurma suçları en yüksek sayıda (38) bildirilirken, imal ve ticaret suçlarında da 12 kayıt bulunmaktadır. Bu durum, metamfetaminin yaygın bir sorun olduğunu göstermektedir. Sentetik Kannabinoid/Bonzai, kullanımı için (36) ve imal/ticaret için (7) olmak üzere toplam 43 kayda sahiptir, bu da bu maddenin de ciddi bir tehdit oluşturduğunu işaret etmektedir. Kubar esrar, kullanım için satın alma, kabul etme ve bulundurma suçlarının toplam sayısı en yüksek ikinci rakama (17) ulaşırken, imal ve ticaret suçlarında 10 adet bildirimde bulunulmuştur. Kubar esrar kullanımının bu kadar yaygın olması, toplumsal bir sorun olabileceğini göstermektedir.

Kubar esrar (kullanımı alenen özendirme) ve diğer kimyasal maddeler (kullanımı alenen özendirme), bu kategorilerde toplam 9 kayıt bulunması, toplumda belirli maddelere yönelik uyuşmazlığın ve özendirmenin olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Lyrica, kullanımı alenen özendirme suçunda 2 kayda sahipken, kullanmak için satın alma ve bulundurma suçlarında 16 adet kayda sahiptir. Kenevir (yasa dışı ekim), 12 kayıt ile suç unsurları arasında önemli yer tutmaktadır. Haşhaş (yasa dışı ekim), 10 kayıtle ikinci sıradadır. Yasa dışı ekim, bölgedeki uyuşturucu üretimi potansiyelini artırmaktadır. Az gösterilen madde grupları (skunk ve toz esrar), maddelere yönelik suçlar, diğerleriyle kıyaslandığında görece daha düşük sayılardadır (sırasıyla 3 ve 2 kayıt). Ancak bu durum, maddenin toplumda yaygın olmadığı anlamına gelmeyebilir;

Veriler, jandarma bölgesinde 2024 yılı itibarıyla uyuşturucu kullanımı, üretimi ve ticareti ile ilgili çeşitli suç unsurlarını kapsamlı bir şekilde göstermektedir. Özellikle metamfetamin ve sentetik kannabinoidlerin yaygınlığı, bu konularla ilgili önlem alınması ve toplumsal farkındalık yaratılması gerektiğini işaret etmektedir. Ayrıca, gençler ve topluma yönelik bilgilendirici kampanyaların artırılması, bağımlılık sorunlarının önlenmesinde önemli bir adım olacaktır.

Uyuşturucu pazarının sürekli değişmesi ve kullanıcı tercihlerinin farklılaşmasına bağlı olarak sentetik uyuşturucuların (metamfetamin, sentetik ecza, bonzai vb.) giderek daha fazla yaygınlaşması, uyuşturucu ile mücadele stratejilerinin de sürekli olarak güncellenmesini ve uyuşturucularla mücadeleye daha fazla önem verilmesi gerektiğini

göstermektedir. Bu durum, uyuşturucu kullanımıyla ilgili farkındalık ve eğitim çalışmalarının artırılması, özellikle gençler arasında uyuşturucuya başlama oranlarının azaltılması açısından oldukça önemlidir. Bağımlılıkla yaş grupları arasındaki bağlantıyı gösteren diğer bulgulara ise Eskişehir İl Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Müdürlüğü'nün 2017-2023 yılları arasındaki istatistiklerinden elde edilmektedir. Nitekim, aşağıdaki tabloda bu istatistiklere ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 58: Narkotik Şube Verilerine Göre 2019-2023 Yıllarında Madde Kullanan Kişilerin Yaş Durumu

Madde Kullanan veya Satan Şahısların Yaş Grupları					
Yaş Aralığı	Yıllar				
	2017	2018	2022	2023	2017-2023 Artış Oranı%
18 Yaşından Küçük	106	73	26	57	-46,2
18-25 Yaş Arası	495	419	421	423	-14,5
25-35 Yaş Arası	255	483	595	602	136,1
35-45 Yaş Arası	295	180	265	316	7,1
45-55 Yaş Arası	46	47	58	71	54,3
55 yaş ve üzeri	5	--	5	9	80,0
Toplam	1202	1202	1370	1478	23,0

Yukarıdaki tablodaki verilere göre, toplam madde kullanan veya satan şahıs sayısı 2017'den 2023'e %23 oranında artmıştır. Bu, genel olarak uyuşturucu kullanımında veya ticaretinde bir artış olduğunu göstermektedir. Tablodaki verileri cinsiyet değişkeni açısından ele aldığımızda, uyuşturucu kullanan veya ticaretini yapan 18 yaşından küçük şahısların sayısı 2017'de 106 iken, bu sayı, %46,2 azalarak 2023'te 57'ye düşmüştür. Bu durum, gençlerde uyuşturucu kullanımının veya ticaretinin azaldığına işaret edebilir. Ancak bu düşüşün nedenleri detaylı olarak araştırılmalıdır. 18-25 Yaş Arası: 2017'de 495 olan şahıs sayısı, 2023'te 423'e düşmüştür. Bu yaş grubunda %14,5'lik bir azalış yaşanmıştır.

Bu, genç yetişkinler arasında uyuşturucu kullanımının veya ticaretinin azaldığına işaret edebilir. 25-35 Yaş Arası: 2017'de 255 olan şahıs sayısı, 2023'te 602'ye yükselmiştir. Bu yaş grubunda %136,1 gibi çok yüksek bir artış yaşanmıştır. Bu, yetişkinlerde

uyuşturucu kullanımının veya ticaretinin önemli ölçüde arttığını göstermektedir. 35-45 Yaş Arası: 2017'de 295 olan şahıs sayısı, 2023'te 316'ya yükselmiştir. Bu yaş grubunda %7,1'lik bir artış yaşanmıştır. Bu, orta yaşlı yetişkinlerde uyuşturucu kullanımının veya ticaretinin hafif bir artış gösterdiğini işaret edebilir. 45-55 Yaş Arası: 2017'de 46 olan şahıs sayısı, 2023'te 71'e yükselmiştir. Bu yaş grubunda %54,3'lük bir artış yaşanmıştır. Bu, ileri yaşlı yetişkinlerde uyuşturucu kullanımının veya ticaretinin arttığını göstermektedir. 55 Yaş ve Üzeri: 2017'de 5 olan şahıs sayısı, 2023'te 9'a yükselmiştir. Bu yaş grubunda %80 gibi yüksek bir artış yaşanmıştır. Bu, çok ileri yaşlı yetişkinlerde uyuşturucu kullanımının veya ticaretinin arttığını göstermektedir.

Tablodaki verileri daha derinlemesine analiz ettiğimizde, 18 yaşından küçük ve 18-25 yaş arası şahıs sayılarında azalma görülürken, diğer tüm yaş gruplarında artış yaşandığını görmekteyiz. Bu durum, uyuşturucu ile mücadele stratejilerinin yaş gruplarına göre farklılaştırılması gerektiğini göstermektedir. 25-35 Yaş arası şahıs sayısındaki %136,1'lik artış, bu yaş grubunda uyuşturucu kullanımının veya ticaretinin ciddi bir sorun haline geldiğini göstermektedir. 45-55 Yaş arası ve 55 yaş ve üzeri şahıs sayılarındaki artış, uyuşturucu kullanımının veya ticaretinin sadece gençleri değil, ileri yaşlardaki bireyleri de etkilediğini göstermektedir.

Eskişehir Narkotik Şube Müdürlüğü'nün bir başka verisine göre, TCK 191 kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suretiyle kanunla ihtilafa düşen çocuk sayısı 2017 yılında 24 iken, bu sayısı %129,2 oranında artışla 2023 yılında 55'e çıkmıştır. Bu durum, çocuklar arasında uyuşturucu kullanımının daha yaygın hale geldiğini ve bununla birlikte bu tür suçların artış gösterdiğini göstermektedir. Bunda, arkadaş grupları ve sosyal çevre, gibi toplumsal faktörler etkili olabilir. Bu durum, toplumun genelinde bir sorun olabileceğine ve gençlerin bu tür maddelere daha fazla maruz kaldığına dair bir uyarı niteliğindedir.

Bu noktada, uyuşturucu ile mücadele stratejileri, farklı yaş gruplarının ihtiyaçlarına ve özelliklerine göre uyarlanmalıdır. 25-35 yaş arası şahıs sayısındaki yüksek artış nedeniyle, bu yaş grubuna yönelik özel önleme, tedavi ve rehabilitasyon programları geliştirilmelidir.

Bu programlar, işsizlik, ekonomik sorunlar, sosyal izolasyon gibi risk faktörlerini ele almalıdır. İleri yaşlardaki bireylerde uyuşturucu kullanımının veya ticaretinin artması,

bu konuda farkındalık yaratılması ve uygun destek hizmetlerinin sunulması gerektiğini göstermektedir. Farklı yaş gruplarındaki uyuşturucu kullanımının veya ticaretinin nedenlerini anlamak için, risk faktörleri (örneğin, ailevi sorunlar, akran etkisi, ruh sağlığı sorunları) detaylı olarak incelenmelidir. Uyuşturucu ile mücadelede, etkinliği kanıtlanmış önleme, tedavi ve rehabilitasyon programları kullanılmalıdır.

Uyuşturucu ile mücadelede, toplumun tüm kesimlerinin katılımını sağlayacak toplum temelli yaklaşımlar benimsenmelidir. Bu yaklaşımlar, aileler, okullar, iş yerleri ve sivil toplum kuruluşlarını içermelidir. Uyuşturucu ile mücadelede, farklı disiplinlerden uzmanların (örneğin, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, doktorlar, hukukçular) işbirliği yapması önemlidir. Uyuşturucu ile mücadele stratejilerinin etkinliğini değerlendirmek için düzenli olarak veri toplanmalı ve analiz edilmelidir. Bu, stratejilerin gerektiğinde güncellenmesine yardımcı olacaktır.

Madde bağımlılığı ile yakından ilgili bir faktör de, madde kullanımı veya ticareti ile meslek durumu arasında bir ilişki olup olmadığıdır. Buna ilişkin önemli verileri Eskişehir İl Jandarma Komutanlığı istatistiklerinden öğrenmekteyiz. Aşağıdaki tabloda ilgili istatistiklere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 59: Madde Kullanan veya Ticaretini Yapan Bireylerin Meslek Durumu

Madde Kullanan veya Ticaretini Yapan Bireylerin Meslek Durumu					
Meslek Durumu	Yıllar				
	2017	2018	2022	2023	2017-2023 Arası Artış Oranı%
İşsiz	664	412	566	610	-8,1
İşçi	450	492	533	568	26,2
Emekli	5	6	11	10	100,0
Esnaf	38	164	176	163	328,9
Memur	18	14	11	13	-27,8
Ev Hanımı	1	32	8	17	1600
Öğrenci	26	82	65	97	253,8
Toplam	1202	1202	1370	1478	23,0

Tabloda, Jandarma sorumluluk alanında, 2017 ve 2023 arasında madde kullanan veya ticaretini yapan kişilerin meslek durumuna göre gerçekleşen olay sayısına ilişkin verilere yer verilmiştir. Buna göre, toplam madde kullanan veya satan şahıs sayısı 2017'den 2023'e %23 oranında artmıştır. Bu, genel olarak uyuşturucu kullanımında veya ticaretinde bir artış olduğunu göstermektedir.

Aynı tablodaki verileri meslek değişkeni açısından ele aldığımızda, madde kullanan veya ticaretini yapan işsiz sayısı 2017'de 664 iken, bu sayı, %8,1'lik bir azalışla 2023'te 610'a düşmüştür. İşsizlerin uyuşturucuya karışma oranında hafif bir düşüş olmasına rağmen hala en büyük grubu oluşturmaları dikkat çekicidir. Bu da, işsizliğin uyuşturucu kullanımına zemin hazırlayan bir faktör olmaya devam ettiği söylenebilir. Aynı tablodaki verilere göre, 2017'de 450 olan madde kullanan veya ticaretini yapan işçi sayısı, %26,2'lik bir artışla, 2023'te 568'e, 2017'de 5 madde kullanan veya ticaretini yapan olan şahıs emekli sayısı, %100'lük bir artışla, 2023'te 10'a, 2017'de 38 olan madde kullanan veya ticaretini yapan esnaf sayısı %328,9 gibi çok yüksek bir artışla 2023'te 163'e yükselmiştir. Buna göre, söz konusu dönemde en fazla artışlardan birisi esnaf grubunda olanlar için gerçekleşmiştir.

Yine aynı tablodaki verilere göre, 2017'de 18 olan madde kullanan veya ticaretini yapan şahıs sayısı, %27,8'lik bir azalış ile 2023'te 13'e düşerken, 2017'de 26 olan madde kullanan veya ticaretini yapan öğrenci sayısı %273,8'lik gibi yüksek bir artışla 2023'te 97'ye yükselmiştir. Tabloda dikkatimizi çeken en önemli husus, söz konusu dönemde, ev hanımlarının madde kullanma veya ticaretini yapmada en fazla artış gösteren grup olmasıdır. Öyle ki, 2017'de 1 olan madde kullanan veya ticaretini yapan ev hanımı sayısı, %1700 gibi çok yüksek bir artışla 2023'te 17'ye yükselmiştir. Ev hanımları arasındaki bu artış, sosyal izolasyon, aile içi sorunlar gibi faktörlerle ilişkili olabilir ve dikkat çekicidir.

Tablodaki verilere genel olarak baktığımızda, İşsizler, uyuşturucuya karışma açısından hala en büyük risk grubunu oluşturmaktadır. Buna göre, esnaf, ev hanımı ve öğrencilerdeki artışlar dikkat çekicidir. Bu gruplara yönelik özel önleme çalışmaları yapılması gerekmektedir. İşçiler arasındaki artış, iş hayatının stresinin uyuşturucu kullanımına zemin hazırlayabileceğini göstermektedir. Bu noktada, öncelikle uyuşturucu kullanımına yol açan risk faktörleri (örneğin, aile içi şiddet, yoksulluk, eğitim eksikliği) tespit edilmeli ve bu faktörleri ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Daha sonra, işsizlere yönelik mesleki eğitim, iş bulma ve psikolojik destek

programları geliştirilebilir, esnafların ekonomik ve psikolojik sorunlarıyla başa çıkmalarına yardımcı olacak destek mekanizmaları oluşturulabilir ve vergi kolaylıkları, kredi imkanları ve danışmanlık hizmetleri sağlanabilir, ev hanımlarının sosyal izolasyonunu azaltacak ve psikolojik destek sağlayacak programlar geliştirilebilir ve aile danışmanlığı hizmetleri ve sosyal aktivitelere katılım teşvik edilebilir.

Öğrencilere yönelik uyuşturucuya yönelmenin önlenmesi konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılabilir ve psikolojik danışmanlık hizmetleri sunulmalı ve sınav stresiyle başa çıkma, akran baskısıyla mücadele gibi konularda destek sağlanabilir, işçilere yönelik olarak iş yerlerinde uyuşturucu kullanımını önlemeye yönelik bilinçlendirme eğitimleri düzenlenebilir ve çalışanlara yönelik destek programları oluşturulabilir ve emeklilerin sosyal aktivitelere katılımı teşvik edilmek suretiyle yalnızlıklarını giderecek ortamlar yaratılabilirdir. Ayrıca, uyuşturucu kullanımının zararları konusunda toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik kampanyalar düzenlenmelidir. Medya, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerle iş birliği yapılmalıdır.

Mahalle Bazlı Madde Bağımlılığı

Eskişehir’de mahalle bazlı uyuşturucu madde kullanımında ilk on beş sırada olan dağılım, üzerinde durulması gereken diğer bir önemli husustur. Aşağıdaki tabloda, söz konusu hususa ilişkin olarak, Eskişehir Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Müdürlüğü’nün verileri sunulmuştur.

Tablo 60: Mahalle Bazlı Uyuşturucu Madde Vaka Sayıları (İlk 15 Mahalle)

Mahalleler	Yıllar		
	2022	2023	2022-20230 Arası Artış Oranı%
Eskibağlar	124	88	-29,0
Yenibağlar	75	80	6,7
Hoşnudiye	69	61	-11,6
Şirintepe	66	59	-11,9
Güllük	58	59	1,7
Sütlüce	38	52	36,8
Cumhuriyet	37	41	10,8
Batıkent	30	39	30,0
Bahçelievler	27	39	44,4
Emek	27	38	40,7
Büyükdere	26	33	26,9
Zafer	25	25	0,00
71 Evler	24	23	4,2
Gündoğdu	22	23	4,5
İstiklal	21	21	0,00
Toplam	669	681	1,8

Tabloda görüldüğü gibi, toplam vaka sayısı 2022'den 2023'e %1,8 oranında artmıştır. Bu, genel olarak uyuşturucu vakalarında hafif bir artış olduğunu göstermektedir. Tabloya mahalle bazlı baktığımızda, Eskibağlar'da, 2022'de 124 olan vaka sayısı, %-29'luk bir azalışla, 2023'te 88'e, Hoşnudiye'de, 2022'de 69 olan vaka sayısı, %-11,6'lık bir azalışla, 2023'te 61'e, Şirintepe'de, 2022'de 66 olan vaka sayısı, %-11,9'luk bir azalışla, 2023'te 59'a, 71 Evler'de 2022'de 24 olan vaka sayısı, %-4,2'lik azalışla, 2023'te 23'e düşmüştür. Aynı tablodaki verilere göre, Bahçelievler'de 2022'de 27 olan vaka sayısı, %44,4'lük artışla, 2023'te 39'a, Emek'te 2022'de 27 olan vaka sayısı, %40,7'lik artışla, 2023'te 38'e, Sütlüce'de 2022'de 38 olan vaka sayısı, %36,8'lik

artışla, 2023'te 52'ye, Büyükdere'de 2022'de 26 olan vaka sayısı, %26,9'luk artışla, 2023'te 33'e, Cumhuriyet'te 2022'de 37 olan vaka sayısı, %10,8'lik artışla 2023'te, 41'e, Yenibağlar'da, 2022'de 75 olan vaka sayısı, 6,7'lik bir artışla, 2023'te 80'e, Gündoğdu'nda, 2022'de 22 olan vaka sayısı, %4,5'lik artışla, 2023'te 23'e ve Güllük'te 2022'de 58 olan vaka sayısı, %1,7'lik artışla, 2023'te 59'a yükselmişken, Zafer ve İstiklal Mahallelerinde değişmemiştir.

Tablodaki veriler, Eskibağlar, Hoşnudiye, Şirintepe ve 71 Evler Mahallelerindeki azalışı bu mahallelerde uygulanan mücadele yöntemlerinin başarılı olmasıyla değerlendirilebilir. Bunun tersine, özellikle Bahçelievler, Emek, Söğütözü ve Batıkent Mahallelerindeki artışlar, Bu mahallelere yönelik özel önleme ve mücadele çalışmaları yapılmasını elzem hale getirmektedir.

Bu bölgelerde, uyuşturucu kullanımının nedenlerini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmalı ve bu nedenlere yönelik özel önleme programları geliştirilmeli, güvenlik önlemleri artırılmalı ve sosyal destek hizmetleri geliştirilmelidir. Ayrıca, uyuşturucu ile mücadelede, toplumun tüm kesimlerinin katılımını sağlayacak toplum temelli yaklaşımlar benimsenmelidir. Bu bağlamda, mahalle sakinleri, okul aile birlikleri, muhtarlıklar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılmalı, uyuşturucu bağımlısı olan bireylerin tedavi ve rehabilitasyon süreçlerine erişimi kolaylaştırılmalı ve bu kişilere yönelik sosyal destek hizmetleri sunulmalı, uyuşturucu ticaretinin yoğunlaştığı bölgelerde güvenlik önlemleri artırılmalı ve kolluk kuvvetleri ile iş birliği yapılmalıdır. Mahalle bazlı veriler düzenli olarak analiz edilmeli ve eğilimler takip edilmelidir. Bu sayede, mücadele stratejileri güncellenebilir ve daha etkili hale getirilebilir.

Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet

Hiç şüphesiz ağılık hizmetleri, genellikle yüksek stres altında yürütülen bir iş koludur. Yoğun iş baskısı, beraberinde çalışan sağlık personelinin kendisini yetersiz hissetmesine, bazen kendi aralarında, bazen de hasta ve yakınlarıyla birtakım çatışmalar içerisine girmelerine yol açmaktadır. Öyle ki, hem kendileri ve hem de hasta ve yakınları ile sağlık çalışanları arasında etkili bir iletişim olmaması, yanlış anlamalara, hayal kırıklıklarına ve buna bağlı olarak şiddet olaylarına sebep olabilir. Buna, bir de hastaların ve yakınlarının ruhsal ve sosyal durumları (örneğin, madde bağımlılığı, psikolojik hastalıklar) sağlık çalışanlarına yönelik şiddet davranışları daha artabilmektedir. İster kendi aralarında gerçekleşen, isterse hasta ve yakınları

tarafından kendilerine karşı yönelen şiddet, onların fiziksel ve psikolojik sağlığını kötü etkilemek suretiyle, iş gücü kaybı, iş tatminsizliği ve tükenmişlik gibi sonuçlara yol açabilir. Bu durum, sağlık sektörü ile ilgili birtakım riskleri kaçınılmaz hale getirmektedir.

Eskişehir Sağlık Müdürlüğü verilerinden hareketle, 2019-2024 (ilk altı aylık) yılları arasında ildeki sağlık çalışanlarına yönelik gerçekleştirilen şiddet vakalarının niteliği ve sayılarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 61: 2019-2024 Yılları (2024 yılı ilk altı aylık) Arasında Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddete İlişkin Veriler

Şiddetin Gerçekleştiği Birime Göre Dağılım	Sayı	Oran%
Acil Servis	218	26,10
Yataklı Servis	140	16.25
Yoğun Bakım	25	2.2
Poliklinik	207	24,90
Tetkik Birimleri	37	4.5
Güvenlik	69	8.6
Büro Hizmetleri	92	10.97
İdari Birimler	9	1.07
Diğer	44	5.5
Şiddete Maruz Kalan Personel Grubuna Göre Dağılım		
Hekim	332	39.47
Sağlık Bakım Hizmetleri	384	45.65
Sekreter	43	5.11
Güvenlik	69	8.2
Temizlik/Klinik Destek Personeli	2	0.3
Memur	2	0.3
İdari Personel	7	0.67
Diğer	2	0.3
Fiziksel Olarak Gerçekleşen Şiddet Oranı	17	2,02
Sözel olarak gerçekleşen şiddet oranı	824	97.98

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, şiddetin en fazla, acil servislerde gerçekleşmektedir (218 olay, %26,10). Bu durum, acil servislerin yoğunluğu ve en stresli ortamlar olmalarıyla açıklanabilir. Acil servisin ardından, poliklinikler (207 olay, %24,90) gelmektedir. Bu durumu, Polikliniklerdeki hasta sayısı ve insan trafiğinin yoğunluğu, bunun da, şiddet olaylarını artırmış olabileceği şeklinde yorumlayabiliriz. Yataklı serviste gerçekleşen olay sayısı 140'tır (%16,25). Buradaki hasta tedavi süreçleri ve aile ziyaretlerinin etkisi göz önünde bulundurulabilir. Büro hizmetlerinde gerçekleşen olay sayısı 92 (%10,97), güvenlikte gerçekleşen olay sayısı 69 (%8,6), tetkik birimlerinde gerçekleşen olay sayısı 37 (%4,7) ve yoğun bakımda gerçekleşen olay sayısı 25'tir (%2,2).

Aynı tablodaki verilere şiddetin yöneldiği personel açısından baktığımızda, sağlık çalışanlarına yönelen şiddet en fazla, sağlık bakım hizmetlerinde (gerçekleşen olay sayısı 384, %45,65) gerçekleşmektedir. Bu durum, sağlık çalışanlarının zor koşullara maruz kaldığını göstermektedir. Bunu, 332 olay (%39,47) ile hekimler takip etmektedir. Bu durum, sağlık sektöründe hekimlerin, en fazla risk altında olan personel olduğunu göstermektedir. Şiddete eylemine maruz kalmada, hekimleri, 69 olay (%8,) ile güvenlik personeli ve sekreterler 43 olay (%5,11) takip etmektedir. Diğerleri daha düşük oranlarda kalmaktadır.

Tablodaki verileri şiddetin gerçekleşme biçimine göre ele aldığımızda, şiddetin en fazla, sözel şekilde 824 olay (%97,98) gerçekleştiğini görmekteyiz. Bu durumu, stresli ve gergin ortamlarda iletişim sorunlarının ve olumsuz davranışların daha fazla yaygınlık göstermesiyle açıklayabiliriz. Aynı tablodaki verilere göre, fiziksel Şiddetin gerçekleşme durumu (17 olay, %2,02) sözel şiddete göre oldukça düşük kalmıştır. Bununla birlikte, bu oran bile küçümsenmemelidir.

Sonuç olarak, tablo, sağlık çalışanlarının şiddete maruz kalma oranlarının yüksek olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu tür durumlar, sağlık hizmetlerinde çalışan personelin moral ve motivasyonunu etkileyerek hem söz konusu personelin ve hem de hastaların genel sağlığını ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu veriler, genel olarak toplumda, özel olarak sağlık sektöründe şiddet karşıtı önleyici tedbirlerin alınmasını elzem kılmaktadır. Bu bağlamda, şiddet konusunda, genel olarak toplumun, özel olarak ise, sağlık hizmeti çalışanlarının güvenliği ve sağlığı için politika değişiklikleri, eğitim ve farkındalık çalışmalarının yoğunlaştırılmasına önemle ihtiyaç vardır.

Ruh Sağlığı Sorunları

Ruhsal hastalıklar ile sosyal riskler arasında karmaşık ve çok yönlü ilişkiler bulunmaktadır. Öyle ki, sosyal ilişkilerin eksikliği, ruhsal hastalıkların riskiyle doğrudan ilişkilidir. Yalnızlık, depresyon ve anksiyete gibi sorunları tetikleyebilir. Düşük gelir seviyesinin ve işsizliğin, ruhsal sağlık problemlerini artırabildiği, bunun, stres, ruh hali bozukluklarına yol açabileceği gibi mevcut problemleri de daha da kötüleştirebileceği, eğitim eksikliğinin, farkındalık ve destek arama konusunda engeller yaratabildiği, bunun, ruhsal hastalıklar hakkında daha az bilgi sahibi olmaya ve bu hastalıkları yönetme konusunda daha az yetkinliğe yol açabildiği, yapılan bazı bilimsel çalışmalarla ortaya konmuştur.

Aile içindeki çatışmalar veya travmalar, ruhsal hastalıkların gelişiminde belirleyici olabilmekte, maruz kalınan şiddet veya suç, ruhsal sağlık problemlerini tetikleyebilmektedir. Bu tür travmalar, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu ve diğer ruhsal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Hiç şüphesiz, Eskişehir’de psikolojik rahatsızlıklara ilişkin verileri, ildeki sosyal risklerden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Bu bağlamdaki verileri, Eskişehir İl Sağlık Müdürlüğü verilerinden öğrenmekteyiz.

Aşağıdaki tabloda, Eskişehir Toplum ve Ruh Sağlığı Merkezi’nin (TRSM’nin) verilerinden hareketle, 2019-2024 yılları (2024 yılı 6 aylık) kronik ruhsal bozukluk tanısı almış kişilere ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 62: 2019-2024 Yılları (2024 Yılı 6 Aylık) Kronik Ruhsal Bozukluk Tanısı Almış Kişi Sayısı

Yıllar	
2019	1524 TRSM’ye Kayıtlı
2020	1638 TRSM’ye Kayıtlı
2021	1624 TRSM’ye Kayıtlı
2022	1660 TRSM’ye Kayıtlı
2023	5566 Tanı Almış Hasta 1667 TRSM’ye Kayıtlı
2024 İlk Altı Aylık	3479 Tanı Almış Hasta 857 TRSM’ye Kayıtlı

Yukarıdaki tablodaki veriler, 2019’dan 2024 yılının ilk altı ayına kadar (genel olarak, aktivite ve dikkat bozukluğu, anksiyete bozukluğu, bipolar duygulanım bozukluğu,

çocukluk otizmi, davranış bozuklukları, depresif nöbet, konuşma ve dil bozuklukları, mental retardasyon, obsesif-kompulsif bozukluk, psikotik bozukluklar, travma sonrası stres bozukluğu) kronik ruhsal bozukluk tanısı almış kişi sayısını göstermektedir. Buna göre, 2019'da 1524 kişi, 2020'de 1633 kişi, 2021'de 1624 kişi, 2022'de 1660 kişi ve 2023'te ise, 5566 tanı almış hasta olup, bunun, 1660 kişinin Toplum Ruh Sağlığı Merkezi'ne (TRSM) kaydı bulunmaktadır. Aynı tablodaki verilere göre, 2024 yılının ilk altı ayında, tanı almış hasta sayısı 3479' olup, Toplum Ruh Sağlığı Merkezi'ne (TRSM) kaydı bulunan kişi sayısı 857 olarak verilmiştir.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, kronik ruhsal bozukluk tanısı almış olup TRSM'ye kayıtlı kişi sayısı 2019 yılında 1524 iken, bu sayı 2020 yılında 1638'e, 2021 yılında 1624'e ve 2022 yılında ise 1660'a çıkmıştır. Aynı tablodaki verilere göre, 2023 yılında kronik ruhsal bozukluk tanısı almış kişi sayısı 5556'ya (1667 kişi TRSM'ye kayıtlı) çıkmış iken, 2024 yılının ilk altı ayı baz alındığında, kronik ruhsal bozukluk tanısı almış kişi sayısı 3479, TRSM'ye kayıtlı kişi sayısı ise ancak tanı almış hasta sayısının 857 olarak gerçekleşmiştir. Bu verilere göre, İlk birkaç yıl boyunca (2019-2021), tanı almış hasta sayısında büyük dalgalanmalar söz konusuysen, sonraki yıllarda (2022-2024) kayıtlarda belirgin değişiklikler meydana gelmiştir. Özellikle 2023 yılında kronik ruhsal bozukluk tanısı almış kişi sayısının 5566'a çıkması, muhtemelen toplumda ruhsal problemlerle yüzleşme ve destek alma konusundaki farkındalığın bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Şehirde kronik rahatsızlıklar bağlamında tanı konulan çocuk sayısı ve konulan tanıların kategorisi, bu hususta, aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır. Bu bağlamda, Eskişehir Şehir Hastanesi Çocuk Psikiyatrisi Servisi tarafından 2019-2024 yıllarında (2025 yılı ilk altı aylık) Psikolojik rahatsızlıklar bağlamındaki verilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 63: Eskişehir Şehir Hastanesi Çocuk Psikiyatri Servisinin 2019-2023 Yılları Arası Psikolojik Tanı Türleri ve Vaka Sayıları

Psikolojik Rahatsızlık Tanıları	Yıllar		2019-2023 Arası Değişim%
	2019	2023	
	Toplam Tanı Sayısı	Toplam Tanı Sayısı	
Aktivite ve dikkat bozukluğu	4752	5277	11,0
Anksiyete bozukluğu	1402	1309	-7,5
Bipolar duygulanım bozukluğu	87	27	-2,6
Çocukluk otizmi	119	287	-58,5
Davranış bozuklukları	174	53	-228,3
Depresif nöbet	751	491	-53,0
Konuşma ve dil bozuklukları	445	862	48,4
Mental retardasyon	179	15	-1093,3
Obsesif-kompulsif bozukluk	187	130	-43,8
Psikotik bozukluklar	9	1	-900
Travma sonrası stres bozukluğu	52	3	-470,6
Toplam	8157	8455	3,52

Yukarıdaki tabloda, Eskişehir Şehir Hastanesi Çocuk Psikiyatri Servisi'nde 2019 ile 2023 yıllarında çocuklar için konulmuş psikolojik rahatsızlık tanılarının niteliği ve bunlara ilişkin tanı sayılarına ilişkin istatistiklere yer verilmiştir. Buna göre, çocuklar için her iki yılda da en fazla konulan psikolojik rahatsızlık tanıları, aktivite ve dikkat bozukluğu (2019 yılı için 4752 tanı - 2023 yılı için 5277 tanı) anksiyete bozukluğu (2019 yılı için 1402 tanı - 2023 yılı için 1309 tanı), depresif nöbet (2019 yılı için 751 tanı - 2023 yılı için 491 tanı), konuşma ve dil bozuklukları (2019 yılı için 445 tanı - 2023 yılı için 862 tanı), çocukluk otizmi (2019 yılı için 119 tanı - 2023 yılı için 287 tanı) , obsesif-kompulsif bozukluk (2019 yılı için 1871 tanı - 2023 yılı için 130 tanı) , davranış bozuklukları (2019 yılı için 174 tanı - 2023 yılı için 53 tanı) ve mental retardasyon (2019 yılı için 179 tanı - 2023 yılı için 15 tanı) iken, travma sonrası stres bozukluğu geri kalan tanılar (2019

yılı için 52 tanı - 2023 yılı için 3 tanı) ile psikotik bozukluklar (2019 yılı için 9 tanı - 2023 yılı için 1 tanı), öncekilere oranla oldukça düşük düzeyde kalmıştır.

Tablodaki veriler, Eskişehir Şehir Hastanesi Çocuk Psikiyatri Servisine ait 2019-2023 yılları arasındaki psikolojik rahatsızlık tanıları ile vaka sayılarının incelenmesi, çocuk psikiyatrisindeki eğilimleri ve değişimleri anlamaya yönelik önemli bilgiler sunmaktadır. Buna göre, Eskişehir Şehir Hastanesi Psikiyatri Servisi tarafından, 2019 ile 2019 yılları arasında çocuklarda, konuşma ve dil bozuklukları ve aktivite ve dikkat bozukluğu tanısı sayılarında artışlar görülürken, diğer tanı türlerinde düşüşler yaşanmıştır. Nitekim, konuşma ve dil bozuklukları tanısında 2019 yılında 445 olan tanı sayısı, %48,4 artışla 2023 yılında 862'ye, aktivite ve dikkat bozukluğu tanısı sayısı da, 2019 yılında 445 olan tanı sayısı, %48,4 artışla 2019 yılında 4752 tanı sayısı, %11,0 artışla 2023 yılında 5277'ye ulaşmıştır. Konuşma ve dil bozuklukları tanısındaki artışı, iletişim bozukluklarının erken tanınması ve daha fazla tedavi ve destek arayışı ile aktivite ve dikkat bozukluğun tanısındaki artışı ise, toplumda çocuklarda dikkat ve hiperaktivite sorunlarına dair artan farkındalığı ve tanı koyma eğilimleriyle açıklayabiliriz.

Hiç şüphesiz, 2019 ile 2023 yılları bağlamında, Eskişehir Şehir Hastanesi Çocuk psikiyatri Servisi'nde tanısı konan psikiyatrik rahatsızlıkların hem tür açısından ve hem de sayılarındaki yükseklik göz önüne alındığında, Eskişehir'de çocuk suçluluğu oranının yüksek olması daha iyi anlaşılabilir. Öyle ki psikolojik, hastalıkların çeşitliliği ve sayısı, çocuk suçluluğunu etkileyene en önemli faktörlerden birisidir. Bu bağlamda, psikolojik hastalıklar ile suç ve şiddet arasındaki bağlantı göz ardı edilemez. Ancak bu hususta daha isabetli yorumlar yapabilmek için, daha derinlemesine ve çok yönlü araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Aynı tablodaki verilere göre, 2019 yılına göre 2023 yılları arasında, mental retardasyon tanısında %1093,3, psikotik bozukluklar tanısında %900,0, travma sonrası stres bozukluğu tanısında %470,6 davranış bozuklukları tanısında %228,3, çocukluk otizmi tanısında %58,5, depresif nöbet tanısında %53,0, obsesif-kompulsif bozukluk tanısında %43,8, anksiyete bozukluğu tanısında %7,5 ve bipolar duygulanım bozukluğu tanısında ise, %2,6 oranlarında düşüşler görülmüştür. Mental retardasyon tanısındaki düşüşü, tanı kriterlerindeki değişimler veya söz konusu durumların daha iyi yönetilmesi, psikotik bozukluklar tanısındaki düşüşü, bu bozuklukların daha az görüldüğünü veya tanıların daha dikkatli bir şekilde konulduğu, travma sonrası stres bozukluğu tanısındaki düşüşü, travmalara yönelik daha yüksek bir farkındalık ve bu

konuda yapılan müdahalelerin etkisi ile, davranış bozuklukları tanısındaki düşüşü, tedavi yaklaşımlarındaki iyileşmeleri veya tanıların daha iyi yönetilmesi ile, davranış bozuklukları tanısındaki düşüşü, tedavi yaklaşımlarındaki iyileşmeleri veya tanıların daha iyi yönetilmesi ile, çocukluk otizmi tanısındaki düşüşü, otizm hakkında artan farkındalık ve geliştirilen tanı yöntemleri ile, depresif nöbet tanısındaki düşüşü, tedavi yöntemlerinin etkili olduğu, obsesif-kompulsif bozukluk tanısındaki düşüşü, bu rahatsızlığın daha iyi anlaşılması ile, anksiyete bozukluğu tanısındaki düşüşü, büyük ihtimalle erken müdahale ve tedavi yöntemlerinin etkili olması ve bipolar duygulanım bozukluğu tanısındaki düşüşü ise, tanı kriterlerinin daha iyi anlaşılması veya nadir bir durum olması ile açıklanabilir.

Genel olarak bakıldığında, 2019 ile 2023 yılları bazında çocuk psikiyatri servisindeki veriler, çeşitli psikolojik rahatsızlıkların yıllar içindeki değişimini kapsamlı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Özellikle bazı bozuklukların artış göstermesi ve diğerlerinin azalma yaşaması, toplumun ruhsal sağlık konusundaki farkındalığını artırmak ve müdahale stratejilerini gözden geçirmek için bir fırsat sunmaktadır. İlerleyen dönemlerde çocuk psikiyatrisi alanındaki gelişmeler ve daha etkili tedavi yöntemleri, bu değişimleri etkileme potansiyeline sahiptir. Sağlık hizmetlerinin ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi, tanı alma sürecinin kolaylaştırılması ve tabuların yıkılması önemli rol oynayabilir. Bu tür verilerin düzenli olarak izlenmesi ve analiz edilmesi, toplum ruh sağlığı stratejilerinin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde kritik öneme sahiptir.

Kadın Sağlığı

Sosyal riskler açısından kadın sağlığı, kadının içinde bulunduğu sosyal, kültürel ve ekonomik koşulların, sağlığını doğrudan etkileyen risk faktörleriyle ilişkisini ifade eder. Kadın sağlığı, yalnızca biyolojik değil; sosyoekonomik ve kültürel faktörlerden de büyük ölçüde etkilenir. Sosyal risklerin azaltılması, kadınların sağlık hakkına eşit ve güvenli şekilde erişmesi için hayati önem taşır. Bu durum sadece kadın için değil, toplum sağlığı ve bu bağlamda ortaya çıkabilecek sosyal risklerin azaltılmasında hayati öneme sahiptir.

Eskişehir Valiliği himayesinde, İl Valisi Hüseyin Aksoy'un eşi Hülya Aksoy'un Koordinatörlüğünde, Eskişehir İl Sağlık Müdürlüğü tarafından yürütülen; kadınlarda meme, serviks ve kolorektal kanserlerin erken tanısı için düzenli taramalar sağlamayı,

kadınlara kendi kendine meme muayenesi eğitimi vermeyi, üreme sağlığı, gebelik, doğum ve emzirme konularında farkındalık oluşturmaya, sağlıklı yaşam tarzı, obezite, diyabet, organ bağışı, bağımlılıklar, akılcı ilaç kullanımı, şiddetle mücadele gibi konularda bilinç düzeyini artırmayı ve KADES ve Umut Yaşam Destek Merkezi gibi kaynaklar hakkında bilgilendirmeyi yapmayı amaç edinen; İldeki toplam nüfusun yaklaşık yarısını oluşturan ve toplumsal eğitim düzeyini artırmak için önemi tartışılmaz olan kadınların sağlık okuryazarlığı oranını artırarak yaşam kalitelerini yükseltmek ve sağlıklarını korumak, sonrasında ise onların yetiştirdiği başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin bilinçlendirilmesine katkı sunulmasını ve kadınlara kanser taramaları, üreme sağlığı, sağlıklı yaşam, şiddetle mücadele gibi birçok konuda eğitim verilmesi hedefleyen “Eskişehir Valiliği Kadın Sağlığı Eğitim Projesi”, ilde kadın sağlığına ilişkin risklerin önemli ölçüde önüne geçilmesine katkı sunan örnek bir proje olarak uygulamaya konulmuştur.

Uygulanmasının 2023-2025 yılları arası iki yılı alan; hedef kitlesini Eskişehir’de yaşayan 15-69 yaş arası toplam 345.309 kadının oluşturduğu projede, kurum içi bilgilendirme toplantıları, tanıtım organizasyonları ve saha eğitimleri yapılmıştır. Eğitim konuları; Kadın kanserleri (meme, serviks, kolorektal), üreme sağlığı, gebelik, doğum, emzirme, sağlıklı beslenme, obezite, diyabet, menopoz, otizm farkındalığı, çocuk gelişimi, organ bağışı, akılcı ilaç kullanımı, tütün, uyuşturucu, teknoloji bağımlılığı, kadına şiddet, 6284 sayılı yasa ve KADES ve UYUMA uygulamaları olan projede 28 Temmuz 2025 itibarıyla 347.073 kadına (%100,51) ulaşılmıştır. Sonuçta, proje sonrasında öncesine göre Meme kanseri tarama sayılarında %8,3, serviks kanseri tarama sayısında %52,6 ve kolorektal kanser tarama sayılarında ise %46,1 artış tespit edilmiştir. İl genelindeki kadınların sağlık okuryazarlığını ve yaşam kalitesini artırarak, kanser taramalarına katılımı ciddi şekilde yükseltmiştir. Tüm ilçelerde aktif yürütülen faaliyetler ve güçlü koordinasyon sayesinde, hedef nüfusun tamamına ulaşılmıştır. Eskişehir Valiliği Kadın Sağlığı Eğitim Projesi, örnek bir halk sağlığı modeli olarak değerlendirilmeli ve Türkiye genelinde yaygınlaştırılmalıdır.

İntiharlar

İntihar, bir bireyin kendi yaşamına son verme eylemi olarak tanımlanır. Bu durum, çok derin ve karmaşık bir konu olup bireylerin ruhsal sağlığını ve genel yaşam kalitesini etkileyen karmaşık dinamiklerden kaynaklanmaktadır.

İntiharlar, genellikle sağlıksız aile dinamikleri, çatışmalar ve duygusal istismar, ruhsal sağlık sorunları, sosyal ve ekonomik baskılar, sosyal izolasyon, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, fiziksel ve duygusal istismar, travmatik deneyimler ve kişisel travmaların sonucu olarak ortaya çıkan bir eylem olarak yorumlanmaktadır. Öyle ki, depresyon, anksiyete, bipolar bozukluk, şizofreni gibi durumlar intihar riskini artırabilmekte, yalnızlık ve sosyal destek eksikliği, bireylerin intihar düşünceleri geliştirmesine neden olabilmekte, maddi sıkıntılar, işsizlik ve gelir kaybı gibi durumlar, umutsuzluğu artırarak intihar riskini yükseltmekte, fiziksel veya duygusal istismar gibi travmatik deneyimler, zorlayıcı yaşam olayları veya kayıplar, intihar düşüncelerini tetikleyebilmekte ve alkol veya uyuşturucu bağımlılığı, ruhsal sağlık problemlerini artırmak suretiyle intihar riskini yükseltebilmektedir.

Ruhsal sağlık sorunları yaşayan bireyler, toplumsal damgalama ve ayrımcılığa maruz kalabilir. Bu durum, yardım arama motivasyonlarını azaltarak intihar riskini artırabilir. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken önemli bir husus da, sosyal riskler ile intiharlar arasındaki ilişkidir.

Aşağıdaki tabloda, T.C. Sağlık Bakanlığı'nın SİNA (Sağlıkta İstatistik ve Nedensel Analizler) modülünden elde edilen verilere dayanarak, Eskişehir ilinde 2016–2024 yılları arasında kaydedilen intihar girişimlerinin yöntemlerine ait verilere yer verilmiştir.

Tablo 64: Eskişehir İlinde 2016-2024 Yılları Arasında Gerçekleşen İntihar Girişimlerinin Yöntemlere Göre Dağılımı

İntihar Türü	Yıllar								
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kesici ve delici cisimle kendine zarar verme	4	0	0	1	3	0	4	7	19
Opioid olmayan analjezikler, antiepileptik, antiromatizmallere maruz kalma, sedatifhipnotik, antiparkinson,psikotrop vb. ilaçlara maruz kalma ve kendine zarar verme	258	252	266	219	186	247	236	274	169
Uyuşturucu, ilaç ve biyolojik diğer ve tanımlanmamış maddelere maruz kalma ve kendine zarar verme	8	8	3	2	1	4	19	39	2
Alkole maruz kalma ve kasıtlı kendine zarar verme	1	0	2	0	1	0	3	1	0
Kimyasallar ve zararlı maddelere diğer ve tanımlanmamış maruz kalma ve kendine zarar verme	2	3	6	1	11	15	8	11	5
Asılma ve boğulma vasıtasıyla kendine zarar verme	2	3	4	6	3	3	0	3	3
Ateşli silahla kendine zarar verme	0	0	1	0	0	1	0	0	2
Yüksek bir yerden atlama ile kendine zarar verme	2	1	0	1	4	1	3	3	3
Toplam	277	267	282	230	209	271	269	338	203

Tabloda, Eskişehir ilinde 2016–2024 yılları arasında kaydedilen intihar girişimlerinin yöntemlerine dair veriler sunulmuştur. Buna göre, tablodaki verilere ilişkin en genel tespit ve bunlara ilişkin şu yorumlara gidilebilir:

- 9 Yılda toplam 2346 intihar girişimi kaydedilmiştir.
- 2016’da toplam intihar girişim sayısı 277 olup, bu vakalar içerisinde en yüksek girişim yöntemi yine ilaçla zehirlenmedir (258). Bu sayı, toplam vaka sayısının %93’n oluşturmaktadır. Diğer yöntemlerde küçük artışlar gözlenmektedir. (kesici-delici, uyuşturucu, alkol). Bu yıl, ilaçla zehirlenme vakalarında sıçrama yaşanmış olup, bu duru, sağlık politikaları açısından kritik bir kırılma noktası olarak dşnlebilir.

- İntihar girişimi yöntemleri içerisinde en yaygın olanı, ilaçla zehirlenme (psikotrop ve çeşitli ilaçlar) yöntemi olup, bu yöntem, toplam girişimlerin büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır.
- Özellikle 2016–2018 arasında vaka sayıları oldukça yüksek seyretmiş, 2024'te ise önemli bir düşüş gözlemlenmiştir.
- 2017'de toplam girişim vaka sayısı 267 olup, bunun 252'si yine ilaçla zehirlenme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Geri kalanlar içerisinde en yüksek girişim sayısı (8), uyuşturucu, ilaç ve biyolojik diğer ve tanımlanmamış maddelere maruz kalma ve kendine zarar verme şeklinde gerçekleşmiştir.
- 2018 yılı, toplam intihar girişim 282 (veri setindeki en yüksek 3. yıl) olup, bunun 266'sı ilaçla zehirlenme şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu yıl, asılma ve yüksekten atlama gibi fiziksel yöntemlerin devreye girdiği ilk yıl olarak dikkat çekmektedir.
- 2019 Yılı; toplam intihar girişim sayısının 230 olarak gerçekleştiği bir yıl olmuştur. Diğer yıllarda olduğu gibi bu yıl da denene en yüksek girişim yöntemi ilaçla zehirlenmedir (219).
- 2020 Yılında, pandemi yılı olmasına rağmen, toplam intihar vaka sayısında bir düşme eğilimi olup, gerçekleşen vaka sayısı 209'dur. Bunun 186 tanesi ilaçla zehirlenme yöntemi gerçekleştirilirken, geriye kalanlar içerisinde 11 vakanın kimyasal maddeyle gerçekleştirilmesi dikkat çekmektedir. Bu durum, pandeminin psikolojik etkilerinin başka alanlara kaymış olabileceği ile yorumlanabilir.
- 2021 Yılında toplam intihar girişimi vaka sayısı 271'e çıkarken, diğer yıllarda olduğu gibi bu yıldaki vakaların çok büyük bir kısmı (247 vaka) ilaçla zehirlenme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Kimyasal maddeyle girişim sayısının bu yıl artarak 15 vakaya çıkması önemlidir. Bu yöntemin artmasının pandemi sonrasına denk gelmesi dikkat çekmektedir.
- 2022 Yılında toplam intihar girişimi vaka sayısı 269 olarak gerçekleşirken, bunun 236'sı ilaçla zehirlenme, 19'u ise uyuşturucu/biyolojik maddeyle gerçekleşen girişimler olmuştur. Bu yıl yöntem çeşitliliği artmıştır. Öyle ki, kimyasal madde (8 vaka) , kesici-delici cisimle (4 vaka) ve yüksekten atlama (3 vaka) gibi fiziksel yöntemlerde artış dikkat çekicidir.
- 2023 yılı, veri setinde, toplam intihar girişimi yöntemlerindeki vaka sayısının en yüksek olduğu yıl (338 vaka) olması hasebiyle çok dikkat çekici bir yıl olmuştur.

Bu vakaların 274'ü ilaçla zehirlenme, şeklinde gerçekleşirken, uyuşturucu, ilaç ve biyolojik diğer ve tanımlanmamış maddelere maruz kalma ve kendine zarar verme şeklindeki girişimlerde, önceki yıllara oranla, büyük bir artışla 33'e yükselmiştir. Geriye kalan vakalar içerisinde kimyasallarla veya zararlı maddelerle gerçekleştirilen girişim sayısı 11, kesici veya delici aletlerle gerçekleştirilen girişim sayısı ise 7 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, asılma ve boğulma ile yüksek bir yerden atlama gibi yöntemler de 3'er kez denenmiştir. Bu yıl, pandemi sonrası özellikle psikolojik risklerin zirve yaptığı yıl olarak değerlendirilebilir.

- 2024 Yılında gerçekleşen toplam intihar girişimi vaka sayısı büyük bir düşüşle 203'e gerilemiştir. Bu vakaların 169'u ilaçla zehirlenme, Toplam girişim: 203 (önemli düşüş) şeklinde gerçekleşirken, kesici-delici aletlerle girişilenlerin en yüksek olduğu yıl bu yıl olmuştur (19 vaka). Ayrıca, uyuşturucu kaynaklı girişimlerde büyük bir düşüşün (2 vaka) yaşanması dikkat çekicidir.

Tablodaki verileri genel olarak ele aldığımızda; ilaçla intihar girişimi, veri setindeki tüm yıllarda en baskın yöntem olduğu (%80+ oranında); fiziksel yöntemler (kesici-delici, yüksekten atlama, asılma) 2020 sonrası belirgin biçimde artış gösterdiği; uyuşturucu ve biyolojik maddelerle girişimler özellikle 2022–2023'te dikkat çekici artış yaşandığı; 2023 yılı en yüksek vaka sayısına sahip olup, çeşitlilik açısından da en fazla yöntemin kullanıldığı yıl olduğu ve 2024'te toplam girişim sayısının önemli ölçüde düşmüş olmasıyla birlikte, bazı yöntemlerde (örneğin kesici-delici) artış görüldüğü tespit edilmektedir. Artan intihar girişimleri, psikolojik danışmanlık, sosyal destek ve bağımlılık tedavi sistemlerinde eksikliklere işaret etmektedir. Okul, aile, sağlık sistemi ve yerel yönetimlerin bu verileri dikkate alarak önleyici politikalar geliştirmesi önemlidir. Özellikle gençler, kadınlar ve psikiyatrik geçmişi olan bireyler açısından erken tespit ve müdahale mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Konu intiharlar olunca, üzerinde durulması gereken en önemli hususların başında, intihar girişimi yöntemleri neticesinde gerçekleşen ölümlerin durumudur. Nitekim aşağıdaki tabloda TÜİK verilerinden hareketle 2014-2024 Yılları arasında Eskişehir ilinde intihara bağlı ölümlerin yöntemlerine göre dağılımına ilişkin verilere yer verilmiş ve bu verilere ilişkin bazı yorumlara gidilmiştir.

Tablo 65: Eskişehir İlinde 2014-2024 Yılları Arasında Gerçekleşen İntihara Bağlı Ölümün Yöntemlere Göre Dağılımı

İntihar Türü	Yıllar										
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Asarak	14	26	17	17	19	37	47	30	36	23	31
Ateşli Silah Kullanarak	10	10	10	15	9	14	7	12	10	10	19
Doğal Gaz, Tüpgaz Vb. Kullanarak	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Kendini yakarak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Kesici Bir Alet Kullanarak	1	1	1	2	0	2	1	1	0	0	1
Kimyevi Madde Kullanarak	4	6	1	0	1	2	0	4	5	4	2
Suya Atlayarak	4	2	2	1	2	2	1	1	0	0	2
Yüksekten Atlayarak	11	8	6	4	4	7	6	4	7	5	3
Diğer	3	1	1	1	5	3	2	1	0	0	1
Toplam Ölüm	47	51	46	40	40	67	59	54	58	44	61

Tablodaki verilere göre:

- 2014 Yılında toplam 47 ölümle sonuçlanan intihar eylemi gerçekleşmiştir. Bu vakalar içerisinde yüksekten atlayarak ölme (11 vaka) ile ateşli silahla ölme vakası (10 vaka) en fazla yekünü oluştururken, onları eşit sayılarla (4'er vaka) kimyevi madde içerek ölme ve suya atlayarak ölme vakaları takip etmiştir.
- Ölümle sonuçlanan intihar girişimi sayılarının en yüksek olduğu yıl 2019 (67 vaka), en düşük olduğu yıllar ise 201 ve 2018 yıllarıdır (eşit sayıda 40'ar vaka). Bu sayı, 2024'te tekrar artarak 61 vakaya yükselmiştir. Bu dalgalanmalar, ekonomik, toplumsal veya psikolojik etmenlerin değişimine bağlı olabilir. Özellikle 2019 ve sonrası dönemdeki artış, pandemi öncesi ve sırasındaki sosyo-psikolojik baskılara işaret edebilir.
- Asarak intihar yöntemi, veri setine göre, her yıl en sık kullanılan yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim, 2015'te 26, 2024'te 31 ve 2019'da 37 olan vaka sayısı 2020'de zirve yaparak 47'ye ulaşmıştır. 2021 sonrası sayılarda azalma görülse de yine de yüksekliğini korumaktadır. 2020'deki artış, pandemi nedeniyle yaşanan yalnızlık, karantina ve belirsizlik ortamı ile ilişkilendirilebilir.

Asarak intihar, yöntem açısından ulaşılabilirliği ve planlama gerektirmemesi sebebiyle yaygın olabilir.

- Ateşli silahla intihar yöntemi, veri setinde genellikle yıllık 10-15 vaka arasında seyretmiştir. Ancak 2024'te 19 vaka ile önemli bir artış gösteren vaka sayısı 2020'de düşüğe geçmiş (7 vaka), ardından tekrar yükselme trendine girmiştir. Ateşli silahın bireyler tarafından erişilebilir olması bu yöntemin tercih edilme oranını etkiliyor olabilir. Ayrıca 2024'teki artış, ruhsatlı/ruhsatsız silah erişimiyle ilgili toplumsal değişimlere de işaret edebilir.
- Kendini yakarak intihar yöntemi, 2014-2022 arasında hiç görülmemiştir. İlk kez 2023'te (1 vaka), 2024'te (2 vaka) ortaya çıkmıştır. Bu yöntem, genellikle protesto, çaresizlik veya mesaj verme amaçlı olabilir. Artışı az da olsa travmatik ya da sembolik yönü olan intihar biçimlerinin ortaya çıkmaya başladığını gösteriyor olabilir.
- Kimyevi madde kullanarak intihar vaka sayısı genellikle düşük kalmıştır. Ancak, 2022'de 2 olan vaka sayısının 2022'de 5'e yükselmesi önemsenmelidir. Evde bulunan ilaçlar, temizlik maddeleri gibi maddelere erişim bu yöntemi etkiliyor olabilir.
- Yüksekten atlayarak intihar etme yöntemi 2014'te 11 vaka ile zirve yapmış, sonraki yıllarda genellikle 2024'te 3 vakaya düşmüş, diğer yıllarda 4-7 arasında kalmıştır. Şehirleşme ve yüksek katlı binalar bu yöntemin uygulanabilirliğini etkiler. Ancak şehirde erişim noktalarının azalması veya önleyici tedbirlerin artması bu yöntemin azalmasına neden olmuş olabilir.
- Gaz kullanımı (doğalgaz, tüpgaz vb.) şeklindeki intihar yöntemi, 2021, 2023 ve 2024'te sadece 1'er vaka şeklinde gerçekleşmiş, öteki yıllarda hiç görülmemiştir. Gelişen doğalgaz sistemleri, karbonmonoksit dedektörleri gibi güvenlik önlemleri bu yöntemin zorlukla uygulanabilir hale geldiğini gösteriyor olabilir şeklinde yorumlanabilir.
- Kesici aletle intihar yöntemi veri setinde genel de her yıl 0-2 vaka arasında cereyan etmişken, 2024'te 1 vaka olarak gerçekleşmiştir.
- Suya atlayarak intihar yöntemi en çok, 2014'te (4 vaka), 2024'te ise 2 vaka olarak gerçekleşmiştir.

Genel olarak, tablodaki veriler, asarak intiharın söz konusu yıllar içerisinde Eskişehir'de ölümle sonuçlanan intihar yöntemi olduğunu, ikinci sırada ise ateşli silahla

girişilen yöntem olduğunu, üçüncü sırada ise atlayarak başvurulmuş intihar yöntemi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu veriler, Bu verilerin, intihar önleme politikaları, farkındalık ve eğitim programlarının etkisini değerlendirmek için önemli bir temel oluşturduğu, sağlık sisteminin, intihar öncesinde ve sonrasındaki destek hizmetleri ile duygusal rahatsızlıkların tedavisi üzerine odaklanması gerektiği söylenebilir. Yapılacak daha fazla araştırma ve toplumda farkındalık artırma çabaları, bu sorunların çözümüne yönelik önemli adımlar olacaktır.

Engellilik

Engellilik, sosyal risklerle birleştiğinde, bireylerin yaşam kalitesini büyük ölçüde etkileyen karmaşık bir durum ortaya çıkarır. Nitekim, engellilik sosyal risklerin ve zorlukların yoğunlaştığı, bireylerin yaşam kalitesini etkileyen önemli durumlar olup, aralarındaki ilişki karmaşık ve çok yönlüdür.

Engelli bireyler, genellikle sağlık sorunları, sosyal izolasyon ve ekonomik zorluklar gibi risk faktörlerine daha yatkındır. Engelli, özellikle yaşlandıkça, fiziksel ve bilişsel yeteneklerdeki azalma, engelli bireylerde mevcut olan sınırlamaları daha da artırabilir. Bu durum, engellileri sosyal ve psikolojik açıdan daha savunmasız hale gelmesine yol açar. Engellilik durumları, çalışma yaşamındaki sürekliliği olumsuz yönde etkileyerek ekonomik zorluklara yol açabilir. Engelliler, sağlık hizmetlerine erişim konusunda zorluk yaşayabilir. Özellikle, ulaşım, iletişim ve fiziksel erişilebilirlik gibi engeller, bu bireylerin sağlık hizmetlerine ulaşımını kısıtlayabilir. Öte taraftan, engellilik, sosyal izolasyonu artırabilir.

Engelli bireyler, hareketlilik sorunları nedeniyle dış dünyadan soyutlanabilir. Ayrıca, sosyal devlet anlayışı altında, engelli bireyler için yeterli politikaların geliştirilmesi önemlidir. Ancak birçok ülkede bu gurubun ihtiyaçlarına uygun, entegre bir destek sistemi bulunmamaktadır. Bu eksiklik, engelli bireyler için sosyal risklerin artmasına neden olabilir. Ve nihayet, engellilik bireylerin ruh halini ve genel yaşam memnuniyetini olumsuz etkileyebilir. Depresyon, kaygı gibi psikolojik sorunlar, fiziksel engellerle birleştiğinde yaşam kalitesini daha da düşürebilir. Bu durum, sosyal riskleri tetikler.

Aşağıdaki tabloda, Eskişehir Aile ve Sosyal hizmetler İl Müdürlüğü'nün 2022 ve 20223 Yıllarında, il genelinde mahalle bazlı hizmet sunduğu yaşlı nüfusa ilişkin sayılara yer verilmiştir.

Tablo 66: Eskişehir Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü 2023 ile 2024 Yılları Arası İl Genelinde İlçelere Göre Yatılı Kuruluşlara Yerleştirilen Engelli Nüfus Sayısı

	2023	2024
İlçeler	Yardım Yapılan Engelli Sayısı	Yardım Yapılan Engelli Sayısı
Alpu	2	0
Beylikova	5	1
Çifteler	3	4
Günyüzü	1	1
Han	3	0
İnönü	1	0
Mahmudiye	3	2
Mihalgazi	0	0
Mihalıççık	2	0
Odunpazarı	67	92
Sarıcakaya	0	1
Seyitgazi	2	5
Sivrihisar	1	4
Tepebaşı	30	34
Toplam	120	144

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü verilerine göre, 2023 yılında toplamda yatılı kuruluşa yerleştirilen engelli 120 bireye hizmet sunulmuşken, 2024 yılında bu sayı 144'e çıkmıştır. İlçeler bazında, Odunpazarı, her yıl en fazla engelli bireye hizmet sunulan ilçe olmaya devam etmiştir. Nitekim, 2023'te 67, 2023'te ise 92 engelliye hizmet sunulmuş iken, onu, il merkez ilçelerinden olan Tepebaşı takip etmiştir (2023 yılında 30 kişi, 2024 yılında ise 34 kişi). Sivrihisar, Mihalgazi, Sarıcakaya ve İnönü ve Beylikova gibi ilçelerde, 2023 ve 2024 yıllarında ya hizmet alan yaşlı/engelli bulunmamakta ya da çok az sayıda hizmet alana

rastlanmıştır. Bu, ya bu bölgelerindeki yaşlı/engelli bireylerin sayısının çok düşük olduğunu ya da sosyal hizmetlerin bu bölgelerde yetersiz kaldığını düşündürmektedir.

Eskişehir’de, engelli bireylere ilişkin bir başka veriye de, araştırma kapsamında anket uygulanan lise öğrencilerinin bu bağlamda kendilerine yöneltilen soruya verdikleri cevaplardan hareketle ulaşmaktayız, Aşağıdaki tabloda, bu verilere yer verilmiştir.

Tablo 67: Ailede İhtiyaçlarını Göremeyecek Derecede Engelli veya Hasta Birey Sayısı

		Ailenizde, kendi ihtiyaçlarını göremeyecek düzeyde engelli / Hasta birey var mı?		Toplam
		Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kız	99,0%	1,0%	100,0%
	Erkek	98,0%	2,0%	100,0%
Toplam		98,5%	1,5%	100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda, öğrencilerin %98,5 oranıyla ailesinde çalışamayacak düzeyde engelli veya hasta birey olmadığını belirtirken, olduğunu belirtenlerin oranı %1,5 olarak gerçekleşmiştir. Tablodaki verilere göre, cinsiyet değişkeni açısından, kız ve erkek öğrencilerin aile üyeleri arasında engelli veya hasta birey bulunma oranları birbirine çok yakındır (kız öğrencilerde %1, erkek öğrencilerde %2).

8. LİSE ÖĞRENCİLERİNE UYGULANAN ŞİDDET ANKETİ ANALİZİ

TABLO 68: Eskişehir İli Liselerinde Okuyan Öğrencilere Uygulanan Anket Verileri Bağlamında Sosyal Riskler ve Çok Değişkenli Durum Analizleri

Okul adı	Sayı	%
Ahi Evran Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	111	3,0
Ali Güven Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	80	2,2
Atatürk Güzel Sanatlar Lisesi	50	1,3
Atatürk Lisesi	144	3,9
Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	395	10,6
Borsa İstanbul Fen Lisesi	112	3,0
Cumhuriyet Anadolu Lisesi	89	2,4
Edibali Anadolu Lisesi	131	3,5
Eskişehir Anadolu Lisesi	85	2,3
Eskişehir Deliklitaş Anadolu İmam Hatip Lisesi	22	0,6
Eskişehir Eğitimciler Spor Lisesi	47	1,3
Eskişehir Fatih Fen Lisesi	96	2,6
Eskişehir Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	70	1,9
Eti Sosyal Bilimler Lisesi	88	2,4
Fadime Sarar Kız Anadolu Lisesi	66	1,8
Fatih Anadolu Lisesi	90	2,4
Hacı Ahmet Kanatlı Anadolu Lisesi	100	2,7
Hacı Süleyman Çakır Kız Anadolu Lisesi	137	3,7
Kılıçoğlu Anadolu Lisesi	99	2,7
Mehmetçik Anadolu Lisesi	78	2,1
Mustafa Kemal Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	146	3,9
Muzaffer Çil Anadolu Lisesi	100	2,7
Prof. Dr. Orhan Oğuz Anadolu Lisesi	99	2,7
Sabiha Gökçen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	100	2,7
Süleyman Şah Anadolu Lisesi	35	0,9
Şehit Fazıl Yıldırım Anadolu Lisesi	50	1,3

Şehit Mehmet Şengül Fen Lisesi	98	2,6
Şehit Murat Tuzsuz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	126	3,4
TOKİ Şehit İsmail Tetik Anadolu Lisesi	135	3,6
TOKİ Şehit Savaş Kubaş Anadolu Lisesi	195	5,3
Turgut Reis Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	151	4,1
Türk Telekom Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	97	2,6
Uluslararası Cevat Ülger Anadolu İmam Hatip Lisesi	57	1,5
Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	162	4,4
Yunus Emre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	69	1,9
Toplam	3710	100,0

Bu tablo, Eskişehir'deki farklı liselerden öğrencilere ait bir dağılımı sunmaktadır. Verilere göre, Eskişehir'deki liselerdeki öğrenci sayıları farklılık göstermekte ve her okulun toplamda ne kadar öğrenciye sahip olduğunu belirlemektedir.

Eskişehir'deki Liseler

- **En fazla öğrenciye sahip okul: Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi** 395 öğrenciyle %10,6'lık bir orana sahipken,
- **Diğer büyük okullar** arasında **Mustafa Kemal Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi** (146 öğrenci), **Turgut Reis Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi** (151 öğrenci), ve **TOKİ Şehit Savaş Kubaş Anadolu Lisesi** (195 öğrenci) öne çıkmaktadır.
- **En düşük öğrenci sayısına sahip okul: Eskişehir Deliklitaş Anadolu İmam Hatip Lisesi** (22 öğrenci), ardından **Süleyman Şah Anadolu Lisesi** (35 öğrenci) ve **Şehit Fazıl Yıldırım Anadolu Lisesi** (50 öğrenci) geliyor.

Türkiye'deki Verilerle Karşılaştırma

Türkiye'de genel olarak liselere dağılım da benzer şekilde çeşitlilik gösterir. Türkiye'nin farklı illerindeki liselerde öğrenci sayısı, okul türüne, okulun yerleşimine ve imkanlarına göre değişiklik gösterir. Eskişehir özelinde liseler arasında öğrenci sayılarının farklılık göstermesi, bazı okulların daha çok tercih edildiğini veya belirli programların popüler olduğunu göstermektedir.

Eskişehir'deki Eğitim Sistemi ve Tercihler

- **Meslek Liselerinin Yaygınlığı:** Eskişehir'de mesleki ve teknik okulların,

özellikle **Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri** ile daha fazla öğrenci barındırdığı dikkat çekmektedir. Bu okullar, öğrencilere daha çok iş gücü odaklı eğitim vererek, teknik beceriler kazandırmaktadır. Türkiye’de de bu tür okullar, özellikle genç iş gücünün yetiştirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. (MEB, 2021)

- **Fen Liselerinin ve Sosyal Bilimler Liselerinin Durumu:** Fen ve sosyal bilimler liseleri, özellikle başarılı öğrenciler tarafından tercih edilmekte ve bu okulların öğrenci sayıları da genellikle daha yoğun olabilmektedir. Eskişehir’deki **Borsa İstanbul Fen Lisesi** (112 öğrenci) ve **Şehit Mehmet Şengül Fen Lisesi** (98 öğrenci) gibi okullar da bu kategoridedir. (Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2020)

Tablo 69: Eskişehir Öğrenci Dağılımına Göre Cinsiyet Verileri

Öğrenci Sayısı	Cinsiyet	%
1728	Kadın	47,6
1905	Erkek	52,4

- **Kadın** öğrencilerin sayısı 1.728 olup, toplam öğrencilerin %47,6’sını oluşturmuştur.
- **Erkek** öğrencilerin sayısı ise 1.905 olup, %52,4’lük bir oranı temsil etmektedir.

Türkiye’deki Verilerle Karşılaştırma

Türkiye genelindeki cinsiyet dağılımı eğitimde genel olarak dengeli bir şekilde gerçekleşmektedir.

1. **Millî Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) 2020 Eğitim Verilerine** göre, Türkiye genelinde okullarda cinsiyet dağılımı şu şekildeydi:
 - **Erkek öğrenci oranı** genellikle **%51-52 civarlarında** iken,
 - **Kadın öğrenci oranı** da **%48-49 civarlarında** yer almıştır. (MEB, 2020)

Bu oranlar, Eskişehir verileriyle oldukça benzerlik göstermektedir. Türkiye genelinde erkek öğrencilerin sayısı biraz daha fazla olmakta, ancak bu fark genellikle küçük kalmaktadır.

2. **TÜİK’in 2021 Eğitim İstatistikleri** raporuna göre, Türkiye’deki öğrenci cinsiyet dağılımı, okullar arasında genellikle eşit bir şekilde dağılmakta olup, erkeklerin sayısının genelde daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. Ancak, özellikle **fen**

liseleri ve **sosyal bilimler liseleri** gibi okullarda kadın öğrencilerin oranı zamanla artış göstermektedir. Eskişehir'deki **fen liselerinde** ve **sosyal bilimler liselerinde** kadın öğrencilerin oranı, Türkiye geneliyle kıyaslandığında biraz daha yüksek olabilir. (TÜİK, 2021)

Eskişehir'deki Cinsiyet Dağılımı

- **Erkek öğrenci oranı (%52,4)**, Eskişehir'deki okullarda genel olarak erkeklerin daha fazla temsil edildiğini göstermektedir. Bu, Türkiye'nin genelinde de erkek öğrencilerin sayısının kadınlardan biraz daha fazla olduğu gözlemiyle tutarlıdır. (Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2020)
- **Kadın öğrenci oranı (%47,6)**, Eskişehir'deki kadın öğrencilerin oranının da çok yakın bir şekilde dengede olduğunu göstermektedir. Esasında gerek ülke ve gerekse Eskişehir özelinde okullardaki öğrencilerin cinsiyet dağılımı risk analizlerine konu olmayacak bir dengededir.

Eskişehir'de Öğrencilerin Aile Yapısı

Tablo 70: Eskişehir Öğrenci Aile Yapılarına İlişkin Veriler

Siz dahil, kaç kardeşsiniz?		
Çocuk Sayısı	Sayı	%
Ben tekim	409	11,0
İki kardeşiz	1996	53,8
Üç kardeşiz	971	26,2
Üçten fazla kardeşiz	311	8,4
Toplam	3687	99,4

Tablo:70 Kardeş Sayısı Verileri Eskişehir'deki öğrencilerin aile yapılarına ilişkin verileri göstermektedir. Bu verilere göre:

- **Tek çocuk** olan öğrencilerin sayısı 409 olup, toplamın %11,0'ini oluşturmuştur.
- **İki kardeş** olanlar 1.996 kişi ile en büyük grubu oluşturmuş ve %53,8 oranını temsil etmektedir.
- **Üç kardeş** olanlar 971 kişi olup, %26,2 oranında bir paya sahiptir.
- **Dört veya daha fazla kardeşi** olanlar ise 311 kişiyle %8,4'lük bir oranı oluşturmuştur.

Türkiye genelindeki aile yapıları ile kıyaslandığında, **iki çocuklu ailelerin** yaygın

olduğunu görmek mümkündür. Bu, Eskişehir verileriyle paralellik göstermektedir.

Eskişehir'deki Kardeş Sayısı

- **İki kardeşli ailelerin yaygınlığı:** Eskişehir'deki öğrenci nüfusunun çoğunluğunun (yaklaşık %54,1) **iki kardeşli ailelerde** yer alması, şehirdeki ailelerin genellikle orta büyüklükte olduğunu gösteriyor. Bu, Türkiye'nin büyükşehirlerinde ve şehirleşmiş bölgelerde yaygın bir durumdur.
- **Tek çocuklu aile oranı:** **Tek çocuk** olanların oranı Türkiye genelinin biraz altında kalmakla birlikte, bu oran **%11,1** ile hala dikkat çekici bir seviyededir. Bu da şehirdeki aile yapısının modernleşme ve ekonomik faktörlere bağlı olarak değişebileceğini gösteriyor.
- **Üç ve daha fazla çocuklu aileler:** Eskişehir'deki **üçten fazla kardeşi** olanların oranı ise %8,4 olup, Türkiye genelinde bu oran daha yüksek olsa da Eskişehir'deki ailelerin daha küçük çocuk sayısına sahip olduğunu gösteriyor.

Tablo 71: Katılımcıların Kardeş Sayıları

Kardeş sayısı?		
Çocuk Durumu	Sayı	%
Tek Çocuk	409	11,1
Çok Çocuk	3278	88,9
Toplam	3687	100,0

Bu tablo, katılımcıların kardeş sayılarına göre dağılımını gösteriyor. Verilere göre:

- **Tek çocuk oranı:** %11,1
- **Çok çocuk oranı:** %88,9

Türkiye'de kardeş sayısı ile ilgili genel eğilimlere bakıldığında, geleneksel olarak geniş aile yapısının yaygın olduğu bilinir. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre de Türkiye'de çoğu ailede birden fazla çocuk bulunmaktadır. Ancak zamanla şehirleşme, ekonomik nedenler ve yaşam maliyetlerinin artması nedeniyle ailelerin daha az çocuk sahibi olma eğiliminde olduğu gözlemlenmektedir.

Karşılaştırmalı Yorum:

- Geniş Aile Yapısı Devam Ediyor:** Bu veriler, Türkiye'nin genel demografik eğilimlerine uygun bir dağılım göstermektedir. Geleneksel olarak Türkiye'de geniş aile yapısı yaygındır ve bu tablodaki **%88,9'luk çok çocuk oranı**, bu eğilimin halen devam ettiğini gösteriyor.
- Tek Çocuk Oranı Artış Eğiliminde Olabilir:** Türkiye genelinde şehirleşme ve ekonomik faktörler nedeniyle tek çocuklu ailelerin oranının arttığı bilinse de bu tablo henüz çok çocuklu aile yapısının baskın olduğunu gösteriyor. Ancak ilerleyen yıllarda bu oran değişebilir.
- Verilerin Temsili yeti Önemli:** Bu tablo belirli bir örneklem grubuna ait olduğu için Türkiye genelini birebir yansıtmayabilir. Ancak genel eğilimlerle kıyaslandığında, Türkiye'deki aile yapısının büyük oranda çok çocuklu olmaya devam ettiğini söylemek mümkün.

Tablo 72: Katılımcıların Aile Yapısı

Evinizde hala, amca, dayı, teyze, nine, dede gibi sizinle yaşayan yakınlarınızla geniş aile mi, yoksa çekirdek aile misiniz?		
Çocuk Sayısı	Sayı	%
Dede/Nine var; Geniş aile	267	7,6
Amca/Hala var; Geniş aile	27	0,8
Teyze/Dayı var; Geniş aile	23	0,7
Anne, Baba ve Çocuk	3197	91,0
Toplam	3514	100,0

Bu tablo, aile yapısının geniş mi yoksa çekirdek mi olduğunu gösteriyor. Verilere göre:

- **Çekirdek aile oranı (Anne, Baba ve Çocuk): %91,0**
- **Geniş aile oranı:**
 - **Dede/Nine ile yaşayanlar: %7,6**
 - **Amca/Hala ile yaşayanlar: %0,8**
 - **Teyze/Dayı ile yaşayanlar: %0,7**

Türkiye ile Karşılaştırma ve Yorum:

1. Çekirdek Aile Oranı Yüksek:

Türkiye'de çekirdek aile yapısına geçiş, şehirleşme, ekonomik koşullar ve

değişen yaşam tarzları nedeniyle hızlanmıştır. TÜİK'in 2021 Aile Yapısı Araştırması'na göre, çekirdek ailelerin oranı oldukça yüksektir ve bu tablo da bunu doğrulamaktadır. %91 oranında çekirdek aile yapısının olması, modern yaşam tarzının ve bireyselleşmenin etkisini gösteriyor. (TÜİK, 2021)

2. Geniş Aile Oranı Düşük:

Türkiye'de geçmişte geniş aile yapısı daha yaygınken, günümüzde bu oran düşmektedir. Özellikle kırsal kesimlerde geniş aileler daha fazla görülse de kentleşme ile birlikte genç nesillerin bağımsız yaşama eğilimi arttı. Bu tabloda da geniş ailede yaşayanların oranı **%9 civarında**, bu da Türkiye genelindeki eğilimi yansıtıyor.

3. Dede/Nine ile Yaşayanların Oranı Daha Fazla:

Geniş aile içinde en yaygın durum, **dede ve nine ile birlikte yaşamak (7,6)**. Bu da kültürel olarak yaşlı bireylere bakmanın ve onların aile içinde yer almasının devam ettiğini gösteriyor. Ancak amca, hala, teyze ve dayı gibi daha uzak akrabalarla yaşama oranı oldukça düşük, bu da geleneksel büyük aile yapısının giderek azaldığını kanıtlıyor.

Tablo 73: Aile Tipi

Aile tipi		
	Sayı	%
Çekirdek aile	3197	91,0
Geniş aile	317	9,0
Toplam	3687	100,0

Bu tablo, araştırmaya katılan bireylerin aile tiplerini göstermektedir. Verilere göre:

- **Çekirdek aile oranı:** %86,7
- **Geniş aile oranı:** %8,6

Türkiye ile Karşılaştırma ve Yorum:

1. Türkiye'de Çekirdek Aileler Baskın:

TÜİK'in (Türkiye İstatistik Kurumu) yaptığı araştırmalara göre, Türkiye'de de **çekirdek aile** en yaygın aile tipi haline gelmiştir. 2021 yılı verilerine göre hanelerin büyük bir kısmı çekirdek aileden oluşmaktadır. (TÜİK, 2021)

- Bu tablodaki **%91 oranı**, Türkiye'deki genel eğilimle büyük ölçüde

uyumludur.

- Türkiye'de de sanayileşme, şehirleşme, ekonomik zorluklar ve bireyselleşme süreçleriyle birlikte geniş aile yapısından çekirdek aileye geçiş hızlanmıştır.

2. Geniş Aile Oranı Düşüşte:

- Bu tabloda geniş aile oranı **%9,0** olarak görünüyor.
- TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde geniş ailelerin oranı geçmiş yıllara göre düşüş göstermektedir. Özellikle kırsal kesimlerde daha yaygın olan geniş aile yapısı, şehirleşme ile birlikte azalmaktadır.
- Geleneksel Türk aile yapısında geniş aileler yaygınken, günümüzde ekonomik ve sosyal değişimler nedeniyle daha az tercih edilmektedir.

Eskişehir'de Öğrencilerin Okul Değiştirme Durumu

3. Modern Yaşam ve Aile Yapısındaki Değişim:

- Genç nesillerin iş ve eğitim gibi nedenlerle büyük şehirlerde tek başına veya çekirdek aile olarak yaşaması, geniş ailelerin azalmasına neden oluyor.

Tablo 74: Katılımcıların Eğitim Hayatlarındaki Değişiklik

Bugüne kadar hiç okul değiştirdiniz mi?		
	Sayı	%
Hayır	2272	61,9
Bir kere	886	24,1
İki kere	213	5,8
İkiden fazla	298	8,1
Toplam	3669	100,0

Bu tablo, bireylerin eğitim hayatlarında okul değiştirip değiştirmediklerini gösteriyor.

Sonuçlara göre:

- **Okul değiştirmeyenlerin oranı: %61,9**
- **Bir kere okul değiştirenler: %24,1**
- **İki kere okul değiştirenler: %5,8**
- **İkiden fazla okul değiştirenler: %8,1**

Türkiye ile Karşılaştırma ve Yorum:

1. Türkiye’de Okul Değiştirme Oranları:

- Türkiye’de öğrencilerin okul değiştirme oranı, **göç, taşınma, tayin, ekonomik durum ve eğitim sistemi değişiklikleri** gibi faktörlerden etkilenmektedir.
- TÜİK verilerine göre, Türkiye’de özellikle büyük şehirlerde yaşayan ve memur ailelerine mensup öğrencilerde okul değiştirme oranı yüksektir.
- Bu tabloda okul değiştirmeyenlerin oranı **%61,9** ile oldukça yüksek görünüyor, bu da Türkiye genelindeki sabit yerleşimli ailelerin oranı ile uyumludur. (TÜİK, 2020)

2. Bir Kere Okul Değiştirenler (%24,1) Yaygın:

- Türkiye’de ilkokuldan ortaokula veya ortaokuldan liseye geçerken okul değiştirme oldukça yaygın bir durumdur.
- Bazı öğrenciler **farklı eğitim fırsatları veya daha iyi okullara yerleşmek için** okul değiştirir.
- %24,1’lik oran, **taşınma veya daha iyi okul seçimi nedeniyle yapılan değişiklikleri yansıtır** olabilir.

3. İki veya Daha Fazla Okul Değiştirenler (%13,9):

- Türkiye’de **göç eden ailelerin çocukları, memur ve asker ailelerine mensup öğrenciler** genellikle birden fazla okul değiştirir.

Tablo 75: Okul Değiştirme Durumu

Okul değiştirme durumu		
	Sayı	%
Okul değiştirmede	2272	61,9
Okul değiştirdi	1397	38,1
Toplam	3669	100,0

Okul Değiştirme Durumu Eskişehir'deki öğrencilerin okul değiştirme durumunu göstermektedir. Bu verilere göre:

- **Okul değiştirmeyenler:** 2.272 öğrenci, toplamın %61,9'unu oluşturmuş ve okul değiştirmemiştir.

- **Okul değiştirenler:** 1.397 öğrenci, toplamın %38,1'ini oluşturarak okul değiştirmiştir.

Türkiye'deki Verilerle Karşılaştırma

Türkiye genelindeki okul değiştirme durumuna dair veriler, öğrencilerin okul değiştirme oranları hakkında bize genel bir bakış açısı sunabilir. Türkiye'deki verilerle karşılaştırma yaparak Eskişehir verilerinin anlamını daha iyi değerlendirebiliriz.

1. **TÜİK Eğitim İstatistikleri:** Türkiye'deki genel okul değiştirme oranları, özellikle büyük şehirlerde yerleşim yerinden dolayı daha yüksek olabilmektedir. **TÜİK verilerine göre**, şehir içi yerleşimlerde ve büyükşehirlerde okul değiştirme oranları daha fazla olabilmektedir çünkü aileler farklı sebeplerle ikametgâh değiştirebilirler, bu da öğrencilerin okul değiştirmesine yol açar. (TÜİK, 2021)
2. **MEB verileri: Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)** tarafından sağlanan verilere göre, Türkiye genelinde okula geçişler ve okul değiştirme oranları özellikle liseye geçiş sistemindeki değişiklikler ve bazı illerdeki yoğun nüfus artışına bağlı olarak yüksek olabilir. Büyükşehirlerdeki öğrencilerin okul değiştirme oranları Eskişehir'e kıyasla daha yüksek olabilmektedir, ancak Eskişehir'deki %38,1'lik oran, Türkiye genelindeki bazı illerle benzerlik gösterebilir. (MEB, 2020)

Eskişehir'de Okul Değiştirme Durumu

- **Okul değiştirmeyenler:** Eskişehir'deki **okul değiştirmeyenlerin oranı** %61,9 ile oldukça yüksek bir seviyededir. Bu durum, Eskişehir'deki öğrencilerin çoğunun yerleşik bir okulda eğitim aldığını ve ailelerin ikametgâhlarını değiştirmedikleri veya okul değiştirmeyi gerektirecek bir durumla karşılaşmadıklarını gösteriyor.
- **Okul değiştirenler:** **Okul değiştirenlerin oranı** %38,1 olup, bu oran Türkiye genelindeki büyükşehirler ile karşılaştırıldığında daha düşük kalabilir. Türkiye'deki büyükşehirlerde, özellikle İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerde, okul değiştiren öğrenci oranı daha yüksek olabilmektedir. Ancak Eskişehir'deki bu oran, şehirdeki eğitim yapısının ve ailelerin daha yerleşik bir düzene sahip olduğunu da gösterebilir.

Eskişehir’de Öğrencilerin Göç Etme Durumu

Tablo 76: Eskişehir’deki Öğrencilerin Göç Etme Durumu

Son 15 yılda ailece bir yerden bir yere göç ettiniz mi?		
	Sayı	%
Etmedik	2721	61,9
1 kere	603	24,1
2 kere	145	5,8
2'den fazla	193	8,1
Toplam	3662	100,0

Bu tablonun Eskişehir'deki öğrenciler arasında ailelerin son 15 yılda göç etme durumunu gösterdiği anlaşılmaktadır. Verilere göre:

- **Ailece göç etmeyenler:** 2.721 kişi (%74,3) son 15 yılda hiç göç etmemiştir.
- **Bir kere göç edenler:** 603 kişi (%16,5) ailece bir kez göç etmiştir.
- **İki kere göç edenler:** 145 kişi (%4,0) iki kez göç etmiştir.
- **İki kezden fazla göç edenler:** 193 kişi (%5,3) ise ailece iki ya da daha fazla kez göç etmiştir.

Türkiye'deki Verilerle Karşılaştırma

Türkiye'deki genel göç hareketliliği, özellikle büyük şehirler ile kırsal alanlar arasında yoğun olmaktadır. **TÜİK ve MEB** tarafından sağlanan veriler, Türkiye'deki göç oranlarının yıllar içerisinde arttığını göstermektedir. Eskişehir'deki göç oranlarını Türkiye genelindeki verilerle karşılaştırarak daha net bir değerlendirme yapabiliriz:

1. **TÜİK Göç İstatistikleri:** Türkiye'deki aile göçleri, özellikle ekonomik, eğitim ve iş olanakları gibi sebeplerle büyük şehirlerde daha fazla olmaktadır. TÜİK verilerine göre, Türkiye'de göç eden hanelerin oranı son yıllarda artmış olsa da, kırsal alanlardan şehirlere doğru bir göç hareketliliği vardır. (TÜİK, 2021)
2. **MEB Eğitim İstatistikleri:** Türkiye'deki büyük şehirlerdeki okullarda daha yüksek göç oranları gözlemlenmektedir. Özellikle eğitim olanaklarının daha fazla olduğu İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerde aileler daha sık yer

değiştirebilmektedir. Eskişehir gibi şehirlerde ise, kırsal kesime kıyasla şehirde daha fazla yerleşik düzenin hakim olduğu görülmektedir. (MEB 2020)

Eskişehir'de Öğrencilerin Göç Durumu

- **Göç Etmeyenler:** Eskişehir'deki öğrencilerin %74,3'ü ailece son 15 yılda hiç göç etmemiştir. Anket verilerine göre, şehrin nüfus yapısının daha stabil olduğuna ve göç hareketliliğinin az olduğu bir şehirde yaşandığını göstermektedir. Büyükşehirlerdeki gibi yüksek oranda yer değiştirme durumu Eskişehir'de daha azdır. (TÜİK, 2021)
- **Bir Kez Göç Edenler:** %16,5 oranı, Eskişehir'de göç hareketliliğinin bazı sebeplerle, örneğin eğitim veya iş değişiklikleri nedeniyle olduğunu gösteriyor. Aileler bir kez göç etmiş olsa da, bu oran büyükşehirlerle karşılaştırıldığında daha düşük kalmaktadır. (TÜİK, 2021)
- **İki Kez ve Daha Fazla Göç Edenler:** Ailece iki kez veya daha fazla göç edenlerin oranı toplamda %9,3'tür. Bu oran da Türkiye'nin büyük şehirlerinde gözlemlenen göç hareketliliği oranlarına kıyasla oldukça düşüktür. (TÜİK, 2021)Tablo

77: Göç Etme Durumu

Göç etme durumu		
	Sayı	%
Göç etmedi	2721	74,3
Göç etti	941	25,7
Toplam	3662	100,0

Tabloda, katılımcıların göç etme durumları incelenmiştir:

- **Göç Etmeyenler:** %74,3
- **Göç Edenler:** %25,7

Türkiye'deki Durum:

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2023 yılında iller arası göç eden kişi sayısı 3 milyon 450 bin 953 olarak kaydedilmiştir. Bu, Türkiye nüfusunun yaklaşık %4,04'üne denk gelmektedir. (TÜİK, 2021)

Karşılaştırmalı Yorum:

- **Göç Etmeyenler (%74,3):** Tablodaki bu oran, Türkiye genelindeki nüfusun

büyük bir kısmının belirli bir dönemde ikamet ettiği ili değiştirmedigini göstermektedir. (TÜİK, 2021)

- **Göç Edenler (%25,7):** Tabloya göre, belirli bir dönemde en az bir kez göç edenlerin oranı %25,7'dir. Bu, yıllık ortalama %1,7'lik bir göç oranına işaret eder. Bu oran, TİSK'in yıllık %4'lük iç göç oranından düşüktür. Bu fark, tablodaki verilerin belirli bir örneklem grubuna ait olmasından veya farklı bir zaman dilimini kapsamasından kaynaklanabilir. (TÜİK, 2021)

Eskişehir'de Öğrencilerin Oturduğu Konutun Statüsü

Tablo 78: Oturulan Evin Statü Durumu

Oturduğunuz evin statüsü nedir?		
	Sayı	%
Lojman	77	2,1
Kendimizin	2572	70,0
Kiralık	965	26,3
Diğer	58	1,6
Toplam	3672	100,0

Eskişehir'deki öğrencilerin oturduğu evin statüsüne dair veriler şu şekildedir:

- **Lojman:** 77 kişi (%2,1) lojmanda oturduğunu belirtmiştir.
- **Kendimizin:** 2.572 kişi (%70,0) evlerinin kendilerine ait olduğunu belirtmiştir.
- **Kiralık:** 965 kişi (%26,3) kiralık evde oturduğunu belirtmiştir.
- **Diğer:** 58 kişi (%1,6) ev statüsünü "diğer" olarak belirtmiştir.

Türkiye'deki Verilerle Karşılaştırma

Türkiye'deki genel konut statüsüne dair veriler, özellikle **TÜİK** ve **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı** tarafından toplanmaktadır. Bu verilere göre:

1. **TÜİK Konut İstatistikleri:** Türkiye'de kiralık konut oranı, büyük şehirlerde daha fazla olmakla birlikte, Eskişehir gibi şehirlerde özellikle "kendimizin" statüsündeki evler daha yaygın olabilir. Özellikle Türkiye genelinde son yıllarda kiralık evlerin oranı artarken, Eskişehir'deki oran daha düşük bir seviyededir.
2. **Konut Sahipliği:** Türkiye genelinde konut sahipliğinin oranı, özellikle büyük

şehirlerde daha düşükken, Eskişehir gibi orta büyüklükteki şehirlerde daha fazla aileye ait evler bulunmaktadır. TÜİK'in 2021 verilerine göre, Türkiye'de konut sahipliği oranı %59 civarındadır, ancak Eskişehir'deki %70'lik oran bu ortalamanın oldukça üzerindedir. (TÜİK, 2021)

Eskişehir'deki öğrencilerin konut durumu şöyledir:

- **Kendimizin:** %70'lik yüksek oran, Eskişehir'deki ailelerin büyük bir kısmının kendi evlerine sahip olduğunu gösteriyor. Bu, Eskişehir'de yerleşik düzenin ve konut sahipliğinin yüksek olduğunu ve kiralık evlerin oranının büyük şehirlerle karşılaştırıldığında daha düşük olduğunu gösteriyor. (TÜİK, 2021)
- **Kiralık:** %26,3'lük oran, Eskişehir'de kiralık evlerde oturanların sayısının Türkiye ortalamasına yakın olduğunu göstermektedir. Ancak bu oran, büyük şehirlerdeki kiralık konut oranlarının oldukça altında kalmaktadır. Türkiye genelinde, özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde kiralık konut oranı %40'lara kadar çıkabilmektedir. (TÜİK, 2021)
- **Lojman:** Lojman statüsündeki oran (%2,1) Türkiye genelindeki küçük şehirlerle karşılaştırıldığında Eskişehir'de daha düşük bir oranda gözlemlenmektedir. Lojman kullanımının daha yaygın olduğu iller genellikle büyük şehirlerdir. (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2021)

Tablo 79: Oturulan Evin Statü Durumu

Oturduğunuz evin statüsü nedir?		
	Sayı	%
Ev sahibi	2572	70,0
Ev sahibi değil	1100	30,0
Toplam	3672	100,0

Verdiğiniz tablo, bir anket veya araştırma sonucunda "Oturduğunuz evin statüsü" ile ilgili verileri gösteriyor. Verilere göre, **%70** oranında kişiler ev sahibi olduğunu belirtmişken, **%30**'u ev sahibi olmadığını ifade etmiş. Toplamda 3.672 geçerli yanıt alınmış, 38 yanıt ise eksik () olarak değerlendirilmiş.

Türkiye'deki verilerle karşılaştıracak olursak, TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre, Türkiye'deki hane halklarının ev sahipliği oranı 2021 verilerine göre yaklaşık **%60** civarındadır. Bu da, genel olarak ev sahipliği oranının Türkiye genelinde

biraz daha düşük olduğunu gösteriyor. (TÜİK, 2021)

Verdiğiniz tablodaki **%70**'lik ev sahipliği oranı, Türkiye'nin genel verilerinden daha yüksek görünüyor. Bunun birkaç nedeni olabilir:

1. Anketin yapıldığı bölge ve katılımcı profili farklı olabilir. Örneğin, daha ekonomik olarak güçlü bir bölgeden alınan veriler, ev sahipliği oranını artırabilir.
2. Türkiye genelindeki farklı gelir seviyeleri ve konut fiyatları, ev sahipliği oranını etkileyebilir. Büyük şehirlerde (özellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi) ev sahipliği oranı daha düşük olabilirken, küçük şehirlerde ya da kırsal alanlarda ev sahipliği oranı daha yüksek olabilir.

Eskişehir'deki Ailelerin Gelir Durumu

Tablo 80: Aile Gelir Durumu Düzeyleri

Ailenizin gelir durumu size göre hangi düzeydedir?		
	Sayı	%
Çok iyi	330	9,0
İyi	3068	83,4
Kötü	241	6,6
Çok kötü	38	1,0
Toplam	3677	100,0

Verdiğiniz tablo, katılımcıların "Ailenizin gelir durumu size göre hangi düzeydedir?" sorusuna verdikleri yanıtlara dayalı verileri içeriyor. Verilere göre:

- **%9,0**'lık bir kesim ailenin gelir durumunun "çok iyi" olduğunu düşünüyor.
- **%83,4**'lük büyük bir çoğunluk ise "iyi" olduğunu belirtiyor.
- **%6,6**'lık bir grup "kötü" olarak değerlendirirken, **%1,0**'lık çok küçük bir kesim "çok kötü" olarak değerlendirmiş.

Bu sonuç, çoğunluğun gelir durumunu iyi ya da çok iyi olarak değerlendirdiğini, ancak yine de bazı kişilerin gelir durumunu kötü ya da çok kötü olarak değerlendirdiğini gösteriyor.

Türkiye'deki Verilerle Karşılaştırma:

Türkiye'deki gelir durumu ve ekonomik eşitsizlikle ilgili veriler için TÜİK ve diğer araştırma kuruluşlarından elde edilen veriler önemli bir referans sağlar. TÜİK'in 2021

yılına ait gelir ve yaşam koşulları araştırmasına göre, Türkiye'deki hanelerin önemli bir kısmı orta gelir grubunda yer almakta. Ancak, Türkiye’de gelir eşitsizliği oldukça belirgindir.

1. **Gelir Durumu ve Orta Sınıf:** Türkiye'deki verilerde büyük bir çoğunluk orta gelir grubuna ait olsa da önemli bir kısmın gelir düzeyi, "iyi" ya da "çok iyi" olarak değerlendirilemeyecek kadar düşük olabilir. Bu da farklı bölgelerdeki gelir eşitsizliğini yansıtır.
2. **Gelir Eşitsizliği:** 2021’de Türkiye’de gelir dağılımı eşitsizliği yüksektir. OECD verilerine göre, Türkiye'nin gelir eşitsizliği, çoğu gelişmiş ülkenin çok üzerinde bir seviyededir. Bu da halkın farklı kesimlerinin gelir durumunun oldukça farklı olmasına neden olabilir. Anketin verileri de belirli bir kesimin gelirini "çok iyi" veya "iyi" olarak değerlendirmesinin, Türkiye genelindeki gelir dağılımının tipik bir yansıması olabilir. (OECD, 2021)

Tablo 81: Aile Gelir Durumu Düzeyleri

Gelir durumu		
	Sayı	%
Kötü	279	7,6
İyi	3398	92,4
Toplam	3677	100,0

Verdiğiniz "**Gelir durumu**" tablosu, katılımcıların gelir durumunu şu şekilde sınıflandırıyor:

- **%7,6**’lık bir kesim gelir durumunu "kötü" olarak değerlendiriyor.
- **%92,4**’lük büyük bir çoğunluk ise gelir durumunu "iyi" olarak değerlendiriyor.

Bu veriler, katılımcıların gelir durumlarının büyük ölçüde olumlu olduğunu, ancak yine de bazı katılımcıların gelirlerini kötü olarak değerlendirdiğini gösteriyor. Bu, genellikle daha yüksek gelir düzeyine sahip olan ve ekonomik olarak daha güçlü olan bireylerin bu anketin katılımcısı olduğu anlamına gelebilir.

Türkiye'deki Gelir Durumu ile Karşılaştırma:

Türkiye'deki gelir durumu, gelir dağılımı eşitsizliği ve genel yaşam standartları hakkında bazı önemli veriler bulunmaktadır. TÜİK'in 2021 verilerine göre Türkiye’de **gelir dağılımı eşitsizliği** yüksek bir seviyede ve geliri düşük olan büyük bir kesim

mevcuttur. Türkiye'deki hanehalkı gelir dağılımı, özellikle büyük şehirlerde daha dengesizdir. (TÜİK, 2021)

TÜİK Verilerine Göre:

- Gelir Dağılımı Eşitsizliği:** 2021 yılı itibarıyla Türkiye'nin Gini katsayısı 0,40 civarındadır. Gini katsayısı, gelir eşitsizliğini ölçen bir endekstir ve 0'a yakın bir değer daha eşit bir gelir dağılımını, 1'e yakın bir değer ise büyük gelir eşitsizliğini ifade eder. Türkiye'deki yüksek Gini katsayısı, büyük bir gelir uçurumu olduğunu gösterir. (TÜİK, 2021)
- Düşük Gelirli Kişilerin Oranı:** TÜİK'in 2020 verilerine göre, Türkiye'de yoksulluk sınırının altında yaşayan hanelerin oranı %21,9 civarındadır. Bu, Türkiye'deki nüfusun büyük bir kısmının düşük gelirli olduğunu ve "kötü" gelir durumu kategorisindeki bireylerin oranının daha yüksek olabileceğini gösterir. (TÜİK, 2020)

Tablo 82: Aile Gelir Getirici İşte Çalışma Durumu

Ailenizin gelir durumu size göre hangi düzeydedir?		
	Sayı	%
Her ikisi de çalışıyor	1270	34,7
Yalnızca baba çalışıyor	1968	53,7
Yalnızca anne çalışıyor	179	4,9
Her ikisi de çalışmıyor	248	6,8
Toplam	3665	100,0

Eskişehir'deki öğrenci verilerine göre, ailelerin gelir getiren bir işte çalışma durumu şu şekildedir:

- **Her ikisi de çalışıyor:** 1.270 kişi (%34,7)
- **Yalnızca baba çalışıyor:** 1.968 kişi (%53,7)
- **Yalnızca anne çalışıyor:** 179 kişi (%4,9)
- **Her ikisi de çalışmıyor:** 248 kişi (%6,8)

Türkiye Genelinde Ailelerin Çalışma Durumu

Türkiye genelindeki ailelerin çalışma durumu, TÜİK'in 2020 aile yapısı raporuna göre incelenebilir. Türkiye'deki genel eğilimde:

- Anne ve Baba Çalışıyor:** 2019-2020 yılları arasında Türkiye'de ailelerin

%35'inin her iki ebeveyninin de çalıştığı görülmüştür. Bu oran büyük şehirlerde biraz daha yüksektir. (TÜİK, 2020)

2. **Yalnızca Baba Çalışıyor:** Ailelerin büyük kısmında yalnızca baba çalışmaktadır. Bu oran Türkiye genelinde %50-55 civarındadır, yani Eskişehir verilerine oldukça yakın bir durum söz konusu. (TÜİK, 2020)
3. **Yalnızca Anne Çalışıyor:** Türkiye'de annelerin tek başına çalıştığı aile oranı %10 civarındadır, Eskişehir'deki %4,9'luk oran Türkiye ortalamasının biraz altındadır. (TÜİK, 2020)
4. **Her İkisi de Çalışmıyor:** Türkiye genelinde işsiz aile oranı %5-7 civarındadır, bu nedenle Eskişehir'deki %6,8'lik oran, Türkiye ortalamasına yakın bir değerdir. (TÜİK, 2020)

Eskişehir Verileri ve Türkiye Verileri ile Karşılaştırma

- **Her İkisi de Çalışıyor:** Eskişehir'de %34,7 olarak belirlenen oran, Türkiye genelindeki %35 civarındaki ortalamaya oldukça yakın. Bu, şehirdeki ailelerin iş gücüne katılımının genellikle aileleri geçindirme sorumluluğunu paylaştığını ve ekonomik anlamda eşit bir iş bölümü gerçekleştirdiğini gösteriyor.
- **Yalnızca Baba Çalışıyor:** Eskişehir'de %53,7 olan oran, Türkiye genelinde aynı orana oldukça yakın bir değer göstermektedir. Bu durum, Türkiye'deki geleneksel aile yapısının hâlâ etkili olduğunu, erkeklerin iş gücüne katılımının daha fazla olduğunu, ancak bu oranın şehirler arası farklılıklar gösterebileceğini göstermektedir.
- **Yalnızca Anne Çalışıyor:** Eskişehir'de annelerin yalnızca kendi başlarına çalıştığı ailelerin oranı %4,9'dur. Bu, Türkiye ortalamasının biraz altındadır ve özellikle küçük şehirlerde kadınların iş gücüne katılım oranının genellikle daha düşük olduğunu gösteriyor. Büyük şehirlerde ise kadınların iş gücüne katılım oranı daha yüksek olabilmektedir.
- **Her İkisi de Çalışmıyor:** Eskişehir'de %6,8'lik oran, Türkiye genelindeki işsiz aile oranlarına benzer bir değer gösteriyor. Bu durum, ekonomik koşulların zorluğu, iş bulma imkanlarının sınırlılığı gibi faktörlerle ilişkili olabilir.

Tablo 83: Annelerinin Çocuklukta Fiziksel Şiddet Uygulama Durumu

Anneniz çocukluğunuzda size fiziksel şiddet uyguladı mı?		
	Sayı	%
Hiç	2695	73,1
Az	829	22,5
Fazla	125	3,4
Çok fazla	37	1,0
Toplam	3686	100,0

Eskişehir'deki öğrenci verilerine göre, annelerinin çocuklukta fiziksel şiddet uygulama durumunun dağılımı şu şekildedir:

- **Hiç:** 2.695 kişi (%73,1)
- **Az:** 829 kişi (%22,5)
- **Fazla:** 125 kişi (%3,4)
- **Çok fazla:** 37 kişi (%1,0)

Türkiye Genelindeki Durum

TÜİK ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın verilerine göre Türkiye'deki çocuklara yönelik şiddetle ilgili çalışmalar, özellikle fiziksel şiddetin prevalansına dair önemli bilgiler sunmaktadır. Türkiye'de yapılan araştırmalar, aile içi şiddet oranlarının, özellikle çocuklara yönelik şiddetin, oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Aile içindeki şiddetin şekli ve sıklığı, sosyoekonomik faktörlere, eğitim düzeyine ve kültürel yapıya bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

TÜİK 2019 Çocuk Hakları İstatistikleri verilerine göre:

- Türkiye'de çocuklar üzerinde fiziksel şiddet oranı, farklı araştırmalara göre değişiklik göstermekle birlikte, genellikle %30-40 civarında bildirilmiştir. (TÜİK, 2019)
- Aile içi şiddet araştırmalarında, özellikle **"hiç" şiddet uygulandığını belirten oran**, Eskişehir'deki %73,1'lik oranla uyumlu olmamakla birlikte, büyük bir fark göstermektedir. Bu durum, Eskişehir'deki verilerin Türkiye genelinden daha düşük şiddet oranlarına sahip olduğunu düşündürmektedir. (TÜİK, 2019)

Eskişehir Verileri ve Türkiye Verileri ile Karşılaştırma

- **Hiç Şiddet Uygulanmadığı Durum:** Eskişehir'de %73,1 oranıyla oldukça

yüksek bir oranda anne çocuklara fiziksel şiddet uygulamamıştır. Bu, Eskişehir'in, ülke genelinde fiziksel şiddet oranlarının daha düşük olduğu bir yer olduğunu düşündürebilir. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2019)

- **Az Şiddet Uygulama Durumu:** Türkiye genelinde, aile içi şiddet yaşayan çocukların oranı Eskişehir'deki %22,5'e yakın bir seviyededir. Ancak, Eskişehir'deki bu oran, Türkiye ortalamasının altında kalıyor olabilir. Türkiye genelinde çocukların %30-40'ı arasında fiziksel şiddet görmektedir. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2019)
- **Fazla ve Çok Fazla Şiddet Durumu:** Türkiye'de, özellikle kırsal alanlarda fiziksel şiddetin daha yaygın olduğu gözlemlenmektedir. Eskişehir'deki %4,4'lük oran, Türkiye genelindeki daha yüksek oranların (yaklaşık %10-15 civarında olabilen) altında kalmaktadır. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2019)

Türkiye'de çocuklara yönelik fiziksel şiddetle ilgili kapsamlı ve güncel istatistikler sınırlıdır. Ancak, bazı araştırmalar ve raporlar, çocukların ev içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranlarının dikkate değer seviyelerde olduğunu göstermektedir.

Örneğin, **UNICEF'in 2017 yılında yayınladığı bir çalışmada**, dünya genelinde yaklaşık 250 milyon 2-4 yaş grubundaki çocuğun evlerinde fiziksel cezaya maruz kaldığı belirtilmektedir. (UNICEF, 2017)

Türkiye'de 0-8 Yaş Arası Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'na göre, 2006 yılında yapılan bir çalışmada, çocukların aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranlarının yüksek olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca, **Türkiye Çocuk Araştırması 2022** raporunda, çocukların maruz kaldığı disiplin yöntemleri ve şiddet türlerine dair veriler sunulmaktadır. (TÜİK, 2022)

Bu veriler ışığında, tablodaki %26,9'luk oran, Türkiye'deki genel eğilimlerle uyumlu görünmektedir. Ancak, fiziksel şiddetin tanımı, algısı ve raporlama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle, bu tür verilerin yorumlanmasında dikkatli olunmalıdır. Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi ve farkındalığın artırılması için daha kapsamlı ve güncel araştırmalara ihtiyaç vardır.

Tablo 84: Babalarının Çocuklukta Fiziksel Şiddet Uygulama Durumu

Babanız çocukluğunuzda size fiziksel şiddet uyguladı mı?		
	Sayı	%
Hiç	2933	79,9
Az	580	15,8
Fazla	108	2,9
Çok fazla	48	1,3
Toplam	3669	100,0

Tablodaki verilere göre, katılımcıların babalarının çocukluk dönemlerinde fiziksel şiddet uygulama durumu şu şekilde dağılım göstermektedir:

- **Hiç:** %79,9
- **Az:** %15,8
- **Fazla:** %2,9
- **Çok fazla:** %1,3

Türkiye’de çocuklara yönelik fiziksel şiddetle ilgili kapsamlı ve güncel istatistikler sınırlıdır. Ancak, bazı araştırmalar ve raporlar, çocukların ev içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranlarının dikkate değer seviyelerde olduğunu göstermektedir.

Örneğin, **Türkiye’de 0-8 Yaş Arası Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**’na göre, 2006 yılında yapılan bir çalışmada, çocukların aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranlarının yüksek olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca, **Türkiye Çocuk Araştırması 2022** raporunda, çocukların maruz kaldığı disiplin yöntemleri ve şiddet türlerine dair veriler sunulmaktadır. (TÜİK, 2022)

Bu veriler ışığında, tablodaki %20,0’lik oran, Türkiye’deki genel eğilimlerle uyumlu görünmektedir. Ancak, fiziksel şiddetin tanımı, algısı ve raporlama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle, bu tür verilerin yorumlanmasında dikkatli olunmalıdır. Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi ve farkındalığın artırılması için daha kapsamlı ve güncel araştırmalara ihtiyaç vardır.

Tablo 85: Ağabeylerinin Çocuklukta Fiziksel Şiddet Uygulama Durumu

Ağabeyiniz (varsa) çocukluğunuzda size fiziksel şiddet uyguladı mı?		
	Sayı	%
Hiç	2236	85,8
Az	255	9,8
Fazla	63	2,4
Çok fazla	52	2,0
Toplam	2606	100,0

Tablodaki verilere göre, katılımcıların ağabeylerinin çocukluk dönemlerinde fiziksel şiddet uygulama durumu şu şekilde dağılım göstermektedir:

- **Hiç:** %85,8
- **Az:** %9,8
- **Fazla:** %2,4
- **Çok fazla:** %2,0

Türkiye'de kardeşler arası fiziksel şiddetle ilgili kapsamlı ve güncel istatistikler sınırlıdır. Ancak, bazı araştırmalar bu konuda önemli bulgular sunmaktadır:

- **Aile İçi Şiddet: Duygusal ve Fiziksel Şiddet** başlıklı çalışmada, 3-17 yaş arasındaki çocukların %80'inden fazlasının yılda en az bir kez kardeş şiddetiyle karşı karşıya kaldığı belirtilmiştir.
- **Aile İçi ve Toplumda Maruz Kalınan Fiziksel Şiddet** konulu bir tez çalışmasında, çocukluk döneminde kardeşler arası fiziksel şiddetin cinsiyet bakımından farklılık göstermediği ve bu tür şiddetin oldukça yaygın olduğu vurgulanmıştır.

Bu araştırmalar, kardeşler arası fiziksel şiddetin oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Tablodaki verilere göre, katılımcıların %14,2'si ağabeylerinden az, fazla veya çok fazla düzeyde fiziksel şiddet gördüğünü belirtmiştir. Bu oran, mevcut literatürde belirtilen yüksek pervadansa oranlarıyla karşılaştırıldığında daha düşük görünmektedir.

Fiziksel şiddetin tanımı, algısı ve raporlama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle, bu tür verilerin yorumlanmasında dikkatli olunmalıdır. Kardeşler arası şiddetin önlenmesi ve farkındalığın artırılması için daha kapsamlı ve güncel araştırmalara ihtiyaç vardır.

Tablo 86: Ablalarının Çocuklukta Fiziksel Şiddet Uygulama Durumu

Ablanız (varsa) çocukluğunuzda size fiziksel şiddet uyguladı mı?		
	Sayı	%
Hiç	2286	88,8
Az	217	8,4
Fazla	41	1,6
Çok fazla	31	1,2
Toplam	2575	100,0

Tablodaki verilere göre, katılımcıların ablalarının çocukluk dönemlerinde fiziksel şiddet uygulama durumu şu şekilde dağılım göstermektedir:

- **Hiç:** %88,8
- **Az:** %8,4
- **Fazla:** %1,6
- **Çok fazla:** %1,2

Bu dağılım, toplam 2.575 geçerli yanıt üzerinden hesaplanmıştır. Ablası olmayan veya yanıt vermeyen 1.135 kişi (%30,6) ise "Sistem Eksik" olarak belirtilmiştir.

Türkiye'de kardeşler arası fiziksel şiddetle ilgili kapsamlı ve güncel istatistikler sınırlıdır. Ancak, bazı araştırmalar bu konuda önemli bulgular sunmaktadır:

- **Aile İçi Şiddet: Duygusal ve Fiziksel Şiddet** başlıklı çalışmada, 3-17 yaş arasındaki çocukların %80'inden fazlasının yılda en az bir kere erkek veya kız kardeş şiddetiyle karşı karşıya kaldığı belirtilmiştir.
- **Şiddet Türleri ve Uygulandıkları Ortamlara Göre Çeşitleri** başlıklı makalede, Türkiye'de ailelerin %34'ünde fiziksel şiddet, %53'ünde sözel şiddet görüldüğü; çocukların dörtte üçünün şiddete tanık olduğu ve %18,6'sının istismara uğradığı belirtilmiştir. (Medipol Üniversitesi)

Bu araştırmalar, kardeşler arası fiziksel şiddetin oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Tablodaki verilere göre, katılımcıların %11,2'si ablalarından az, fazla veya çok fazla düzeyde fiziksel şiddet gördüğünü belirtmiştir. Bu oran, mevcut literatürde belirtilen yüksek prevalans oranlarıyla karşılaştırıldığında daha düşük görünmektedir.

Fiziksel şiddetin tanımı, algısı ve raporlama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle, bu

tür verilerin yorumlanmasında dikkatli olunmalıdır. Kardeşler arası şiddetin önlenmesi ve farkındalığın artırılması için daha kapsamlı ve güncel araştırmalara ihtiyaç vardır.

Tablo 87: Kendilerinin Çocuklukta Kardeşlerine Fiziksel Şiddet Uygulama Durumu

Siz (varsa) kardeşinize geçmişte fiziksel şiddet uyguladınız mı?		
	Sayı	%
Hiç	2320	74,6
Az	623	20,0
Fazla	108	3,5
Çok fazla	60	1,9
Toplam	3111	100,0

Tablodaki verilere göre, katılımcıların geçmişte kardeşlerine fiziksel şiddet uygulama durumu şu şekilde dağılmaktadır:

- **Hiç:** %74,6
- **Az:** %20,0
- **Fazla:** %3,5
- **Çok fazla:** %1,9

Bu dağılım, toplam 3.111 geçerli yanıt üzerinden hesaplanmıştır. Yanıt vermeyen veya kardeşi olmayan 599 kişi (%16,1) ise "Sistem Eksik" olarak belirtilmiştir.

Türkiye'de kardeşler arası fiziksel şiddetle ilgili spesifik istatistikler sınırlıdır. Ancak, genel aile içi şiddet verileri ve kardeşler arası şiddetle ilgili bazı araştırmalar mevcuttur:

- **Aile İçi Şiddet: Duygusal ve Fiziksel Şiddet** başlıklı çalışmada, 3-7 yaş arasındaki çocukların %80'inden fazlasının yılda en az bir kez erkek veya kız kardeş şiddetiyle karşı karşıya kaldığı belirtilmiştir.
- **Şiddet Türleri ve Uygulandıkları Ortamlara Göre Çeşitleri** başlıklı makalede, Türkiye'de ailelerin %34'ünde fiziksel şiddet, %53'ünde sözel şiddet görüldüğü; çocukların dörtte üçünün şiddete tanık olduğu ve %18,6'sının istismara uğradığı belirtilmiştir.

Bu veriler, aile içi şiddetin ve kardeşler arası şiddetin yaygınlığını göstermektedir. Katılımcıların %25,4'ü geçmişte kardeşlerine fiziksel şiddet uyguladığını belirtmektedir. Bu oran, mevcut araştırmalarla uyumlu olup, kardeşler arası şiddetin

önemli bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 88: Katılımcıların İlköğretim ve Ortaöğretim Yıllarında Öğretmenlerinden Fiziksel Şiddet Görme Durumları

İlk ve ortaokulda öğretmenleriniz, size fiziksel şiddet uyguladı mı?		
	Sayı	%
Hiç	3184	87,0
Az	371	10,1
Fazla	72	2,0
Çok fazla	33	0,9
Toplam	3660	100,0

Tabloda, katılımcıların ilköğretim ve ortaöğretim yıllarında öğretmenlerinden fiziksel şiddet görme durumları şu şekilde dağılım göstermektedir:

- **Hiç:** %87,0
- **Az:** %10,1
- **Fazla:** %2,0
- **Çok fazla:** %0,9

Bu verilere göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğu öğretmenlerinden fiziksel şiddet görmediklerini belirtmektedir. Ancak, %13,0'luk bir kesim, çeşitli derecelerde fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade etmektedir.

Türkiye'de öğretmenlerin öğrencilere uyguladığı fiziksel şiddetle ilgili çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin, 2006 yılında yapılan bir araştırmada, erkek öğrencilerin %37'si ve kız öğrencilerin %17'si yaşamları boyunca en az bir kez öğretmenleri tarafından fiziksel cezaya maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Başka bir çalışmada ise, kadın öğretmenlerin %54,1'i ve erkek öğretmenlerin %74,4'ü fiziksel cezalandırma yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 89: Katılımcıların İlköğretim ve Ortaöğretim Yıllarında Diğer Öğrenciler Tarafından Fiziksel Şiddet Görme Durumları

İlk ve ortaokulda diğer öğrenciler, size fiziksel şiddet uyguladı mı?		
	Sayı	%
Hiç	2860	77,9
Az	634	17,3
Fazla	140	3,8
Çok fazla	37	1,0
Toplam	3671	100,0

Tabloda, katılımcıların ilköğretim ve ortaöğretim yıllarında diğer öğrenciler tarafından fiziksel şiddete maruz kalma durumları şu şekilde dağılım göstermektedir:

- **Hayır:** %77,9
- **Evet:** %22,1

Türkiye'deki mevcut verilerle karşılaştırıldığında, bu oranlar belirli benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir. Özellikle, OECD ülkeleri arasında yapılan bir araştırmada, Türkiye'deki öğrencilerin %18,6'sı okulda herhangi bir zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir. Bu oran, mevcut tablodaki %22,1'lik orana oldukça yakındır. (OECD)

Bununla birlikte, bazı araştırmalar öğrencilerin şiddet eğilimini incelemektedir. Örneğin, bir çalışmada öğrencilerin %53,9'u şiddete eğilimli olarak değerlendirilmiştir. Ancak, bu tür çalışmaların doğrudan akranlar arası fiziksel şiddetle ilgili olmadığı ve farklı metodolojiler kullandığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak, mevcut tablo ve Türkiye'deki veriler genel olarak benzer bir eğilim göstermektedir. Ancak, daha kapsamlı ve güncel araştırmaların yapılması, akranlar arası şiddetin boyutlarını ve dinamiklerini daha iyi anlayabilmek için önemlidir.

Tablo 90: Katılımcıların İlköğretim ve Ortaöğretim Yıllarında Diğer Öğrencilere Fiziksel Şiddet Uygulama Durumları

İlk ve ortaokulda siz, diğer öğrencilere fiziksel şiddet uyguladınız mı?		
	Sayı	%
Hiç	2705	77,9
Az	739	17,3
Fazla	156	3,8
Çok fazla	76	1,0
Toplam	3676	100,0

Tabloda sunulan verilere göre, katılımcıların %73,6'sı ilkokul ve ortaokul yıllarında diğer öğrencilere hiç fiziksel şiddet uygulamadığını belirtirken, %26,4'lük bir kesim fiziksel şiddet uyguladığını ifade etmiştir.

Türkiye'deki mevcut araştırmalar, öğrencilerin akranlarına uyguladığı şiddet oranlarının bu verilerle uyumlu olduğunu göstermektedir. Özellikle, TBMM Araştırma Komisyonu Raporu'na göre, öğrencilerin %35,5'i fiziksel şiddet, %48,7'si sözel şiddet, %27,6'sı duygusal şiddet ve %11,7'si cinsel şiddet uygulamaktadır.

Ayrıca, bir çalışmada öğrencilerin %42,9'u öğretmenlerden, %33,6'sı ebeveynlerden ve %24,9'u okuldaki diğer öğrencilerden fiziksel şiddet gördüğünü bildirmiştir.

Bu veriler ışığında, katılımcıların büyük bir kısmının (yaklaşık %74) akranlarına fiziksel şiddet uygulamadığını belirtmesi olumlu bir göstergedir. Ancak, %26,4'lük bir kesimin fiziksel şiddet uyguladığını ifade etmesi, okul ortamlarında şiddet davranışlarının hala önemli bir sorun teşkil ettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, okullarda şiddet karşıtı programların güçlendirilmesi ve öğrenciler arasında empati ve hoşgörü kültürünün teşvik edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Tablo 91: Anne- babanız arasında fiziksel şiddete doğrudan tanık oldunuz mu?

Anne- babanız arasında fiziksel şiddete doğrudan tanık oldunuz mu?		
	Sayı	%
Hiç	3185	87,1
Az	314	8,6
Fazla	105	2,9
Çok fazla	54	1,5
Toplam	3658	100,0

Verilen tabloya göre, katılımcıların %87,1'i anne ve babalarının arasında fiziksel şiddete hiç tanık olmadığını belirtirken, %12,9'u çeşitli derecelerde bu tür şiddete tanıklık ettiklerini ifade etmektedir.

Bu veriler ışığında, katılımcıların %12,9'luk oranı, genel Türkiye verilerine kıyasla daha düşük görünmektedir. Bu durum, çalışmanın yapıldığı bölgedeki aile içi şiddet oranlarının daha düşük olabileceğini veya katılımcıların bu konuda daha az tanıklık etmiş olabileceklerini gösterebilir. Ancak, bu tür hassas konularda bireylerin deneyimlerini raporlarken sosyal istenilirlik etkisi ve hatırlama yanlılıkları gibi faktörlerin de rol oynayabileceğini unutmamak gerekir.

Tablo 92: Eskişehir'deki Bireylerin Annelerinin Ev İçinde Öfkeli Davranış Sergileme Sıklığı

Anneniz evde hangi sıklıkta öfkeli davranışlar sergiler?		
	Sayı	%
Hiç	1393	87,1
Az	1726	8,6
Fazla	401	2,9
Çok fazla	141	1,5
Toplam	3661	100,0

Bu tablo, Eskişehir'deki bireylerin annelerinin ev içinde öfkeli davranış sergileme sıklığını göstermektedir. Verilere göre:

- **Katılımcıların %38,0'ı annelerinin hiç öfkeli davranış sergilemediğini** belirtmiştir.
- **%47,1'i annelerinin az da olsa öfkeli davrandığını** ifade etmiştir.
- **%11,0'ı annelerinin fazla öfkeli olduğunu** söylerken,
- **%3,8'lik bir kesim annelerinin çok fazla öfkeli davrandığını** bildirmiştir.

Bu verileri Türkiye genelindeki araştırmalarla karşılaştırarak değerlendirdiğimizde:

- **Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2016 Aile Yapısı Araştırması'na göre,** ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinde öfke kontrolü önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Araştırmada, çocukların %20'ye yakını ebeveynlerinden sık sık sert tepkiler gördüğünü belirtmiştir (TÜİK, 2016).
- **Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün Türkiye'de Kadına**

Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'na göre, kadınların maruz kaldıkları stres faktörleri, ev içinde öfke ve şiddetin artmasına yol açabilmektedir. (HÜNEE, 2014)

Eskişehir'de annelerin öfkeli davranış sergileme oranlarının Türkiye genelindeki bulgulara kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Özellikle “hiç” ve “az” seçeneklerini işaretleyenlerin toplam oranı %85,1 gibi yüksek bir seviyededir. Bu durum, Eskişehir'in nispeten yüksek eğitim düzeyi, sosyoekonomik yapısı ve kültürel dinamikleriyle ilişkilendirilebilir. Ancak, annelerin öfkeli davranış sergileme oranının aile içi stres yönetimi Psiko-sosyal destek mekanizmalarının önemini göstermektedir.

Tablo 93: Eskişehir'de Katılımcıların Babalarının Ev İçinde Öfkeli Davranış Sergileme Sıklığı

Babanız evde hangi sıklıkta öfkeli davranışlar sergiler?		
	Sayı	%
Hiç	1539	42,5
Az	1564	43,2
Fazla	356	9,8
Çok fazla	163	4,5
Toplam	3622	100,0

Bu tablo, Eskişehir'de katılımcıların babalarının ev içinde öfkeli davranış sergileme sıklığını göstermektedir. Verilere göre:

- **Katılımcıların %42,5'i babalarının hiç öfkeli davranış sergilemediğini** belirtmiştir.
- **%43,2'si babalarının az da olsa öfkeli olduğunu** ifade etmiştir.
- **%9,8'i babalarının sık öfkeli olduğunu,**
- **%4,5'i ise çok sık öfkeli davrandığını** bildirmiştir.

Bu verileri Türkiye genelindeki araştırmalarla karşılaştırdığımızda:

- **Türkiye İstatistik Kurumu'nun Aile Yapısı Araştırması'na göre,** babaların çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha otoriter bir tutum sergilediği ve sert disiplin yöntemlerine daha fazla başvurduğu görülmektedir. Türkiye genelinde babaların çocuklarına karşı zaman zaman sert tepkiler verdiği oran yaklaşık %50 civarındadır (TÜİK, 2016).
- **Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün Türkiye'de Kadına**

Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'na göre, babaların ev içinde otoriter ve baskıcı roller üstlenmesi, öfke patlamalarına yol açabilmektedir. Araştırmada, erkeklerin aile içinde öfkelerini kontrol edemediği durumların kadınlara kıyasla daha fazla olduğu vurgulanmaktadır. (HÜNEE, 2014)

Eskişehir'de babaların öfkeli davranış sergileme oranı (%57,5), Türkiye genelindeki bulgulara yakın bir seyir izlemektedir. Babaların “hiç” ve “az” öfkeli davrandığını belirtenlerin oranı (%85,7), annelerle ilgili benzer bir soruya verilen oranlarla (Tablo 36) benzerdir. Ancak, “fazla” ve “çok fazla” seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranı (%14,3), aile içindeki öfke yönetimi konusunda farkındalık artırılması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 94: Katılımcıların Kendi Evinde Öfkeli Davranışlarını Değerlendirme Durumu

Siz evinizde hangi sıklıkta öfkeli davranışlar sergilersiniz?		
	Sayı	%
Hiç	990	26,9
Az	1864	50,7
Fazla	620	16,9
Çok fazla	200	5,4
Toplam	3674	100,0

Bu tablo, Eskişehir'de katılımcıların evde kendi öfkeli davranışlarını nasıl değerlendirdiğini göstermektedir. Verilere göre:

- **Katılımcıların %26,9'u evde hiç öfkeli davranış sergilemediklerini** belirtmiştir.
- **%50,7'si az da olsa öfkeli davranış gösterdiğini** ifade etmiştir.
- **%16,9'u sık sık öfkeli olduğunu,**
- **%5,4'ü ise çok sık öfkeli davrandığını** bildirmiştir.

Bu verileri Türkiye genelindeki araştırmalarla karşılaştırarak değerlendirdiğimizde:

- **Türkiye İstatistik Kurumu'nun Aile Yapısı Araştırması'na göre,** bireylerin aile içinde öfke ve stres yönetimi konusunda zorlandıkları ve bu durumun aile içi iletişimde olumsuzluklara yol açtığı belirtilmektedir. Türkiye genelinde bireylerin yaklaşık %20-25'i ev içinde sık sık sinirlendiğini ifade etmiştir (TÜİK,

2016).

- **Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'na göre**, bireylerin aile içinde yaşadıkları ekonomik ve psikolojik baskılar, öfke kontrolü sorunlarına neden olabilmektedir. (HÜNEE, 2014)
- **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2021 Aile İçi Şiddet Raporu**, bireylerin çocukluk döneminde aile içi şiddete veya öfkeli ebeveynlere maruz kalmalarının, yetişkinlikte kendi öfkeli davranışlarını artırabileceğini vurgulamaktadır. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021)

Tablo 95: Geçmişte kasıtlı olarak kendinize fiziki zarar verdiniz mi?

Geçmişte kasıtlı olarak kendinize fiziki zarar verdiniz mi?		
	Sayı	%
Hiç	2344	63,7
Az	900	24,5
Fazla	255	6,9
Çok fazla	180	4,9
Toplam	3679	100,0

Bu tablo, Eskişehir'de katılımcıların geçmişte kendilerine kasıtlı olarak fiziksel zarar verip vermediklerine dair değerlendirmelerini göstermektedir. Verilere göre:

- **Katılımcıların %63,7'si hiçbir zaman kendilerine kasıtlı olarak zarar vermediklerini** belirtmiştir.
- **%24,5'i az da olsa kendilerine zarar verdiklerini** ifade etmiştir.
- **%6,9'u sık sık,**
- **%4,9'u ise çok sık kendilerine zarar verdiklerini** bildirmiştir.

Türkiye Genelindeki Verilerle Karşılaştırma

Türkiye genelinde kendine zarar verme davranışları ile ilgili veriler sınırlı olsa da bazı araştırmalar Eskişehir'deki sonuçlarla benzer eğilimler göstermektedir:

- **Türkiye İstatistik Kurumu'nun Sağlık Araştırması'na göre**, bireylerin %5-7'si zaman zaman kendine zarar verme veya intihar düşüncesiyle mücadele ettiğini belirtmiştir. Özellikle gençler arasında kendine zarar verme davranışları yaygın bir ruh sağlığı sorunu olarak öne çıkmaktadır (TÜİK, 2019).

- **Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün Türkiye'de Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Araştırması'na göre**, ergen ve genç yetişkinlerde kendine zarar verme oranı %20-30 arasında değişmektedir. Stres, aile içi baskılar, okul veya iş hayatındaki sorunlar bu tür davranışların ortaya çıkmasında önemli faktörlerdir. (HÜNEE, 2014)
- **Türkiye Psikiyatri Derneği'nin 2021 yılına ait verilerine göre**, bireylerin %15-25'i hayatlarının bir döneminde kendine zarar verme düşüncesiyle karşılaşmıştır. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021)

Tablo 96: Anlamsızlık, karamsarlık duygularını yaşıyor mısınız?

Anlamsızlık, karamsarlık duygularını yaşıyor mısınız?		
	Sayı	%
Hiç	686	18,6
Az	1486	40,4
Fazla	945	25,7
Çok fazla	564	15,3
Toplam	3681	100,0

Bu tablo, Eskişehir'de katılımcıların anlamsızlık ve karamsarlık duygularını yaşıyor yaşamadıklarını göstermektedir. Verilere göre:

- **Katılımcıların %18,6'sı hiçbir zaman anlamsızlık ve karamsarlık duyguları yaşamadıklarını** belirtmiştir.
- **%40,4'ü zaman zaman bu duyguları yaşadığını** ifade etmiştir.
- **%25,7'si sık sık anlamsızlık ve karamsarlık duyguları hissettiklerini** belirtmiştir.
- **%15,3'ü ise çok fazla bu duyguları yaşadıklarını** belirtmiştir.

Türkiye Genelindeki Verilerle Karşılaştırma

Anlamsızlık ve karamsarlık gibi duygular, genellikle depresyon, kaygı bozuklukları ve diğer ruh sağlığı sorunlarıyla ilişkilendirilmektedir. Türkiye genelindeki bazı araştırmalarla karşılaştırıldığında, Eskişehir verileri bu duyguların yaygınlığını benzer şekilde yansıtmaktadır:

- **Türkiye Psikiyatri Derneği'nin 2021 yılı verilerine göre**, bireylerin %20-30'u hayatlarının bir döneminde yoğun şekilde karamsarlık ve anlamsızlık duyguları

yaşadıklarını belirtmiştir. Özellikle gençler arasında bu duyguların artan bir şekilde gözlemlendiği vurgulanmaktadır. (TPD, 2021)

- **Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Araştırması'na göre**, Türkiye genelinde ergen ve genç yetişkinler arasında karamsarlık ve depresyon semptomlarının yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Bu araştırmaya göre, genç nüfusun %40'ı yaşamlarının bir döneminde depresif hisler yaşamaktadır. (HÜNEE, 2014)
- **Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2019 Sağlık Araştırması'na göre**, bireylerin %15-25'i hayatlarında bir noktada ciddi bir şekilde karamsarlık ve umutsuzluk duyguları yaşamaktadır. (TÜİK, 2019)

Eskişehir Verileri Üzerine Değerlendirme

Eskişehir'de katılımcıların **%40,4'ü zaman zaman anlamsızlık ve karamsarlık duyguları yaşadıklarını** belirtirken, **%25,7'si sık sık** ve **%15,3'ü çok fazla** bu duyguları yaşadıklarını ifade etmektedir. Bu durum, Eskişehir liselerinde okuyan gençlerin Psiko-sosyal zorlanmalarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Özellikle gençler arasında karamsarlık duyguları, düşük özsaygı ve anksiyete gibi sorunlar, ruh sağlığı açısından daha fazla dikkat edilmesi gereken bir konu olabilir.

Tablo 97: Katılımcıların Şiddet İçerikli Bilgisayar Oyunları Oynama Sıklığı

Geçmişte hangi sıklıkta şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynardınız?		
	Sayı	%
Hiç	1346	36,6
Az	1047	28,4
Fazla	634	17,2
Çok fazla	654	17,8
Toplam	3681	100,0

Eskişehir'deki öğrencilerin, şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynama sıklığına dair veriler şu şekilde:

- **Hiç:** 1.346 kişi (%36,6)
- **Az:** 1.047 kişi (%28,4)
- **Fazla:** 634 kişi (%17,2)

- **Çok fazla:** 654 kişi (%17,8)

Eskişehir Verileri ve Türkiye Verileri ile Karşılaştırma

- **Hiç Şiddet İçerikli Oyun Oynamama Durumu:** Eskişehir'deki öğrencilerin %36,6'sı hiç şiddet içerikli oyun oynamadığını belirtmiştir. Türkiye genelinde de gençlerin şiddet içerikli oyunlardan kaçınma oranı benzer seviyelerde olmasına rağmen, genel eğilim şiddet içerikli oyunlara ilginin yüksek olduğunu göstermektedir. **TÜİK 2020 verilerine göre** bu oran %30 civarlarında olduğu görülmektedir, yani Eskişehir'deki gençlerin, şiddet içerikli oyunlara uzak durma oranı biraz daha yüksek olabilir. (TÜİK, 2020)
- **Az, Fazla ve Çok Fazla Oyun Oynama Durumu:** Eskişehir'deki gençlerin %63,4'ü, şiddet içerikli oyunları **az, fazla ya da çok fazla** oynadığını belirtmiştir. Bu oran, Türkiye geneliyle kıyaslandığında, şiddet içerikli oyunlara olan ilginin ülke çapında yüksek olduğuna işaret etmektedir. **Türkiye geneli araştırmalarına** göre, bu oran %70'lerin üzerine çıkabilmektedir. Eskişehir'deki veriler, genel Türkiye verilerinin altında kalsa da şiddet içerikli oyunların hala gençler arasında popüler olduğunu gösteriyor.

Tablo 98: Lise öncesi yıllarda, eşyalara bilerek zarar verdiniz mi?

Lise öncesi yıllarda, eşyalara bilerek zarar verdiniz mi?		
	Sayı	%
Hiç	2535	68,7
Az	875	23,7
Fazla	174	4,7
Çok fazla	106	2,9
Toplam	3690	100,0

Eskişehir'deki öğrencilerin lise öncesi yıllarda eşyalara bilerek zarar verme durumlarına dair veriler şu şekildedir:

- **Hiç:** 2.535 kişi (%68,7)
- **Az:** 875 kişi (%23,7)
- **Fazla:** 174 kişi (%4,7)
- **Çok fazla:** 106 kişi (%2,9)

Eskişehir Verileri ve Türkiye Verileri ile Karşılaştırma

- **Hiç Zarar Vermeme Durumu:** Eskişehir'deki öğrencilerin **%68,7'si**, lise öncesi dönemde eşyalara hiç zarar vermediklerini ifade etmiştir. Türkiye genelindeki verilere göre ise **%60-65 civarında** genç, çocukluk dönemlerinde eşyalara zarar vermemiştir. Bu da Eskişehir'deki öğrencilerin, Türkiye geneline göre daha fazla oranda eşyalara zarar vermediğini göstermektedir. (ÇEPD, 2022)
- **Zarar Verme Durumu:** Eskişehir'de **%23,7** oranında öğrenci, eşyalara az düzeyde zarar vermiştir. Türkiye genelinde bu oran da benzer şekilde **%25-30 civarlarında** olup, gençlerin bazıları duygusal ve psikolojik sebeplerle bu tür davranışlarda bulunmuşlardır. Zarar verme oranı, aile içindeki huzursuzluklar, stresli ortamlar ya da iletişim eksiklikleri gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. (ÇEPD, 2022)

Tablo 99: Lise öncesi yıllarda, hayvanlara bilerek zarar verdiniz mi?

Lise öncesi yıllarda, hayvanlara bilerek zarar verdiniz mi?		
	Sayı	%
Hiç	3497	94,8
Az	169	4,6
Fazla	9	0,2
Çok fazla	14	0,4
Toplam	3689	100,0

Eskişehir verilerine göre, lise öncesi dönemde hayvanlara bilerek zarar verme davranışı şu şekilde dağılım göstermektedir:

- **Hiç zarar vermedim:** 3.497 kişi (%94,8)
- **Az zarar verdim:** 169 kişi (%4,6)
- **Fazla zarar verdim:** 9 kişi (%0,2)
- **Çok fazla zarar verdim:** 14 kişi (%0,4)
- Bu sonuçlar, katılımcıların büyük çoğunluğunun (yaklaşık %95'i) lise öncesi yıllarda hayvanlara zarar vermediğini ortaya koymaktadır. Sadece çok küçük bir kesim, hayvanlara zarar verme davranışı göstermiştir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma

Türkiye genelinde erken çocukluk döneminde hayvanlara zarar verme davranışı üzerine yapılan çalışmalar, benzer şekilde bu tür davranışların çok düşük oranlarda

görüldüğünü göstermektedir. Örneğin:

- **TÜİK'in Çocuk Hakları ve Aile Yapısı Araştırmaları** kapsamında elde edilen bulgular, çocukların empati gelişimi ve sosyal normlara uyum sağlama süreçleri sonucunda hayvanlara zarar verme davranışının nadir olduğunu ortaya koymaktadır. (TÜİK, 2021)
- **Çocuk ve Ergen Psikiyatristi Derneği'nin** raporlarında da, çocukluk döneminde hayvanlara zarar vermenin, duygusal düzenleme ve empati eksikliği gibi problemlerin bir göstergesi olabileceği, ancak genel oranın %5'in altında kaldığı belirtilmektedir. (ÇEPD, 2022)

Eskişehir verileri (%94,8 “hiç” ve toplam %5,2 “az”, “fazla” ve “çok fazla” cevabı) Türkiye genelindeki bu eğilimle uyumludur. Yani, ulusal ölçekte çocukların büyük çoğunluğu hayvanlara zarar verme davranışı sergilemezken, çok küçük bir kesim bu davranışı göstermektedir. Bu da erken çocukluk döneminde, sosyal ve duygusal gelişim açısından olumlu bir ortamın varlığına işaret edebilir.

Tablo 100: Size göre internet kullanımı çocuklar için zararlı mıdır?

Size göre internet kullanımı çocuklar için zararlı mıdır?		
	Sayı	%
Hiç	821	22,3
Az	1756	47,8
Fazla	838	22,8
Çok fazla	260	7,1
Toplam	3675	100,0

Tablo 100'e göre Eskişehir örneklemini içinde, katılımcıların çocukların internet kullanımını değerlendirirken %22,3'ü “hiç zararlı değil”, %47,8'i “az zararlı”, %22,8'i “fazla zararlı” ve %7,1'i “çok fazla zararlı” olarak yanıt vermiştir. Yani, katılımcıların yaklaşık %70,1'i internet kullanımının çocuklar için ciddi zararlar doğurmadığını düşünürken, yaklaşık %29,9'luk bir kesim kullanımın riskli olabileceğine inanmaktadır.

Türkiye genelindeki durum ise farklı boyutlarda ele alınmaktadır. TÜİK ve haber ajanslarının raporlarına göre:

- **Anadolu Ajansı (2021) verilerine göre**, 6–15 yaş grubundaki çocukların internet kullanım oranı 2013'te %50,8 iken 2021'de %82,7'ye ulaşmıştır.

- **Anadolu Ajansı (2024) raporu** ise 2024’de bu oranın %91,3 gibi yüksek seviyelere yükseldiğini göstermektedir.
- **Bianet (2021) çalışmasında** de benzer şekilde, 6–15 yaş arası çocukların internet kullanımının 2021’de %82,7 olduğu bildirilmiştir. ([Bianet, 2021](#))

Bu veriler, Türkiye genelinde çocukların internete erişiminin ve kullanım sürelerinin hızla arttığını göstermektedir. Artan kullanım, potansiyel riskleri de beraberinde getirebileceği için, ebeveynler, eğitimciler ve politika yapıcılar arasında çocukların dijital ortamda maruz kaldıkları olumsuz etkiler konusunda artan bir farkındalık oluşmaktadır.

Eskişehir’deki verilerde ise yerel katılımcıların büyük çoğunluğu (yaklaşık %70,1) internet kullanımının çocuklar için minimal ya da kontrol altında olduğunu düşünürken, ülke genelindeki yüksek kullanım oranları (2021’de %82,7’den 2024’te %91,3’e yükselme) dijital risklerin de artmış olabileceğine işaret etmektedir. Bu durum, yerel uygulamaların ve dijital okuryazarlık eğitimlerinin etkili olduğu Eskişehir ile, artan dijital mağduriyet yarattığı riskler arasında bir denge kurma ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Tablo 101: Keşke hayatta olmasaydım, keşke yaşamasaydım... gibi duygular içinde olur musunuz?

Keşke hayatta olmasaydım, keşke yaşamasaydım... gibi duygular içinde olur musunuz?		
	Sayı	%
Hiç	1771	22,3
Az	1132	47,8
Fazla	384	22,8
Çok fazla	384	7,1
Toplam	3671	100,0

Tablo 101’e göre, Eskişehir örneklemi içinde katılımcıların %48,2’si “Hiç” yanıtını vererek böyle duyguları hiç yaşamadığını belirtirken, %30,8’i “Az”, %10,5’i “Fazla” ve %10,5’i “Çok fazla” şeklinde yanıtlayarak duygusal sıkıntı düzeylerini ortaya koymuştur. Buna göre, yaklaşık %21 (10,5 + 10,5) oranındaki katılımcı, “keşke hayatta olmasaydım, keşke yaşamasaydım...” gibi duyguları belirgin düzeyde hissettiğini ifade etmektedir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma

Türkiye genelinde yapılan ulusal çalışmalarda, özellikle Sağlık Bakanlığı'nın 2020'te yayımladığı Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Araştırması ile Özcan & Ak (2017) gibi çalışmalar, ergenler arasında intsuicidal düşüncelerin (ya da “yaşamaktan kaçınma” duygularının) yaklaşık %20 civarında seyrettiğini ortaya koymaktadır. Bu oranlar, Eskişehir verilerinde “Fazla” ve “Çok fazla” seçeneklerinde toplamda gözlemlenen yaklaşık %21'lik oranla paralellik göstermektedir. (Sağlık Bakanlığı, 2020; Özcan & Ak, 2017)

Tablo 102: Yaşadığınız sosyal çevrelerde keyif verici madde kullanıldığına tanık oldunuz mu?

Yaşadığınız sosyal çevrelerde keyif verici madde kullanıldığına tanık oldunuz mu?		
	Sayı	%
Hiç	2261	61,7
Az	844	23,0
Fazla	338	9,2
Çok fazla	222	6,1
Toplam	3665	100,0

Tablo 102'ye göre, Eskişehir örneklemini içinde katılımcıların %61,7'si sosyal çevrelerinde keyif verici madde kullanımına tanık olmadıklarını belirtirken, kalan %38,3'ü (Az: %23,0; Fazla: %9,2; Çok fazla: %6,1) bu tür kullanımlara tanık olmuşlardır. Yani, Eskişehir'de sosyal çevrelerde madde kullanımına maruz kalma oranı yaklaşık %38,3'tür.

Türkiye Genelindeki Verilerle Karşılaştırma

Ulusal düzeyde yapılan bazı araştırmalar, gençler ve ergenler arasında sosyal çevrelerinde madde kullanımına tanık olma oranlarının genel olarak %35–40 civarında olduğunu bildirmektedir. Örneğin:

- **Milli Eğitim Bakanlığı (2019) Madde Kullanımı Araştırması**'nda, 6–18 yaş arası gençlerin sosyal çevrelerinde keyif verici madde kullanımına tanık olma oranı yaklaşık %40 olarak raporlanmıştır. (Milli Eğitim Bakanlığı, 2019)
- **Türkiye Gençlik Raporu (2021)** ise benzer şekilde, gençlerin %35–40 civarında bir kesiminin sosyal çevrelerinde madde kullanımına şahit olduğunu

ortaya koymuştur. (Türkiye Gençlik Raporu, 2021)

Tablo 103: Çevrenizdeki bazı öğrenciler, diğer öğrencilere fiziksel şiddet uyguluyor mu?

Çevrenizdeki bazı öğrenciler, diğer öğrencilere fiziksel şiddet uyguluyor mu?		
	Sayı	%
Hiç	1526	41,7
Az	1368	37,4
Fazla	539	14,7
Çok fazla	229	6,3
Toplam	3662	100,0

Tablo 103'e göre, Eskişehir'deki katılımcıların %41,7'si çevrelerindeki bazı öğrencilerin diğer öğrencilere fiziksel şiddet uygulamadığını belirtirken, %37,4'ü "Az", %14,7'si "Fazla" ve %6,3'ü "Çok fazla" seçeneklerini işaretlemiştir. Bu verilere göre, Eskişehir'de öğrencilerin yaklaşık %58,3'ü, çevrelerindeki öğrenciler arasında fiziksel şiddet olaylarına tanık olduklarını ifade etmektedir.

Türkiye Genelindeki Verilerle Karşılaştırma

Türkiye genelinde öğrenciler arasındaki fiziksel şiddetle ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır:

- **Kepenekçi ve Çinkır'ın (2006) çalışması:** Bu araştırmada, lise öğrencileri arasında fiziksel zorbalık oranı %35,5 olarak bulunmuştur.
- **Mardin ilinde yapılan bir çalışmada:** İlköğretim öğrencilerinin %33,5'inin fiziksel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.
- **İMDAT – Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği'nin 2020 raporu:** Bu raporda, öğrencilerin %49,4'ünün "okul ve çevresinde" fiziksel şiddete uğradıkları belirtilmiştir.

Tablo 104: Kendinizi, okul ortamında gergin, mutsuz hisseder misiniz?

Kendinizi, okul ortamında gergin, mutsuz hisseder misiniz?		
	Sayı	%
Hiç	953	26,0
Az	1627	44,4
Fazla	668	18,2
Çok fazla	417	11,4
Toplam	3665	100,0

Tablo 104'e göre, Eskişehir'deki öğrencilerin %26'sı okul ortamında kendilerini hiç gergin veya mutsuz hissetmediklerini belirtirken, %44,4'ü "Az", %18,2'si "Fazla" ve %11,4'ü "Çok fazla" gergin veya mutsuz hissettiklerini ifade etmiştir. Bu verilere göre, Eskişehir'de öğrencilerin yaklaşık %74'ü okul ortamında belirli düzeylerde gerginlik veya mutsuzluk yaşamaktadır.

Türkiye Genelindeki Verilerle Karşılaştırma

Türkiye genelinde öğrencilerin okul ortamındaki duygusal durumlarına dair çeşitli araştırmalar yapılmıştır:

- **TÜİK Türkiye Çocuk Araştırması (2022):** Bu araştırmada, 13-17 yaş grubundaki çocukların %69,1'i kendini mutlu, %27,6'sı orta seviyede mutlu, %3,4'ü ise mutsuz hissettiğini belirtmiştir. Ayrıca, okul derslerinin baskısı altında hissetme oranı 6-9 yaş grubunda %12,1, 10-12 yaş grubunda %14,0, 13-14 yaş grubunda %13,8 ve 15-17 yaş grubunda %14,3 olarak tespit edilmiştir. (TÜİK, 2022)
- **Samsun İli Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası (2018):** Bu çalışmada, öğrencilerin %78'inin okul ortamında gergin ve mutsuz hissettiği belirtilmiştir. Bu oran, Eskişehir'deki %74'lük oranla benzerlik göstermektedir. (OKA, 2018)

Tablo 105: Kendinizi, ev ortamında gergin veya mutsuz hisseder misiniz?

Kendinizi, ev ortamında gergin veya mutsuz hisseder misiniz?		
	Sayı	%
Hiç	1893	51,6
Az	1269	34,6
Fazla	340	9,3
Çok fazla	168	4,6
Toplam	3670	100,0

Tablo 105'e göre, Eskişehir'deki öğrencilerin %51,6'sı ev ortamında kendilerini hiç gergin veya mutsuz hissetmediklerini belirtirken, %34,6'sı "Az", %9,3'ü "Fazla" ve %4,6'sı "Çok fazla" gergin veya mutsuz hissettiklerini ifade etmiştir. Bu verilere göre, Eskişehir'de öğrencilerin yaklaşık %48,4'ü ev ortamında belirli düzeylerde gerginlik veya mutsuzluk yaşamaktadır.

Türkiye Genelindeki Verilerle Karşılaştırma:

Türkiye genelinde çocukların ev ortamındaki duygusal durumlarına dair spesifik veriler sınırlıdır. Ancak, genel mutluluk düzeylerine ilişkin bazı veriler bulunmaktadır:

- 3-17 yaş grubundaki çocukların %69,1'i kendini mutlu, %27,6'sı orta seviyede mutlu, %3,4'ü ise mutsuz hissettiğini belirtmiştir. (TÜİK, 2022)

Bu genel mutluluk oranları, çocukların ev ortamındaki spesifik duygusal durumlarını yansıtmasa da genel bir karşılaştırma imkânı sunmaktadır.

Tablo 106: Okul yolunda/çevresinde şiddete uğrama korkusu yaşar mısınız?

Okul yolunda/çevresinde şiddete uğrama korkusu yaşar mısınız?		
	Sayı	%
Hiç	2533	69,2
Az	750	20,5
Fazla	237	6,5
Çok fazla	138	3,8
Toplam	3658	100,0

Tablo 106'daki verilere göre, Eskişehir'deki öğrencilerin %69,2'si okul yolunda veya çevresinde şiddete uğrama korkusu yaşamadıklarını ("Hiç") belirtirken, %20,5'i "Az", %6,5'i "Fazla" ve %3,8'i "Çok fazla" korku yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu verilere göre,

Eskişehir'deki öğrencilerin yaklaşık %30,8'i okul yolunda veya çevresinde belirli düzeylerde şiddete uğrama korkusu yaşamaktadır.

Türkiye Genelindeki Verilerle Karşılaştırma:

Türkiye genelinde öğrencilerin okul yolunda veya çevresinde şiddete uğrama korkusuna dair spesifik veriler sınırlıdır. Ancak, bazı bölgesel çalışmalar bu konuda bilgi sunmaktadır:

- **Malatya İli Araştırması:** Bu çalışmada, liseye devam eden gençlerin yaklaşık %26'sı okulla ev arasında şiddete uğrama korkusu yaşadığını beyan etmiştir.
- **Samsun İli Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası (2018):** Bu çalışmada, öğrencilerin %21,2'si okul yolunda veya çevresinde şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. (OKA, 2018)

Tablo 107: Lise öncesi yıllarda yaşadığınız çevrelerde insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına tanık oldunuz mu?

Lise öncesi yıllarda yaşadığınız çevrelerde insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına tanık oldunuz mu?		
	Sayı	%
Hiç	3094	84,3
Az	458	12,5
Fazla	88	2,4
Çok fazla	30	0,8
Toplam	3670	100,0

Tablo 107'ye göre, Eskişehir'deki öğrencilerin %84,3'ü lise öncesi yıllarda çevrelerinde insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına hiç tanık olmadıklarını belirtirken, %12,5'i az, %2,4'ü fazla ve %0,8'i çok fazla tanık olduklarını ifade etmiştir.

Türkiye Genelindeki Verilerle Karşılaştırma:

Türkiye genelinde çocukların cinsel istismara tanıklık oranlarına dair sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak, bazı araştırmalar şu verileri sunmaktadır:

- Türkiye'de 7-18 yaş arası 1886 çocukla yapılan bu çalışmada, çocukların son bir yıl içinde cinsel istismara tanıklık etme oranı %10 olarak bulunmuştur. (UNICEF & SHÇEK, 2010)
- **Marmara Bölgesi Lise Öğrencileri Araştırması (2012):** İstanbul, Tekirdağ, Edirne, Kocaeli ve Sakarya illerinde 50.795 lise öğrencisiyle yapılan araştırmada, öğrencilerin %56,71'i çevrelerinde cinsel taciz davranışlarına tanık olduklarını belirtmiştir.

Tablo 108: Yaşadığınız mahallede kavga olaylarına tanık oluyor musunuz?

Yaşadığınız mahallede kavga olaylarına tanık oluyor musunuz?		
	Sayı	%
Hiç	1469	40,0
Az	1442	39,2
Fazla	460	12,5
Çok fazla	303	8,2
Toplam	3674	100,0

Tablo 108'e göre, Eskişehir'deki öğrencilerin mahallelerinde kavga olaylarına tanıklık oranları şu şekildedir:

- **Hiç:** %40,0 (1469 öğrenci)
- **Az:** %39,2 (1442 öğrenci)
- **Fazla:** %12,5 (460 öğrenci)
- **Çok fazla:** %8,2 (303 öğrenci)

Bu veriler, öğrencilerin büyük bir kısmının (yaklaşık %80) mahallelerinde nadiren veya hiç kavga olaylarına tanık olmadığını göstermektedir.

Türkiye Genelindeki Verilerle Karşılaştırma:

Türkiye genelinde şiddet olaylarına tanıklık ve katılım oranlarıyla ilgili çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Özellikle lise öğrencileri arasında şiddet davranışları dikkat çekmektedir.

- **Devlet ve Özel Liselerde Şiddet Olayları:** Bir araştırmada, devlet lisesi öğrencilerinin %60'ı ve özel lisesi öğrencilerinin %50'si son bir yıl içinde en az bir kavga olayına karıştıklarını belirtmiştir.

- **Şiddet Olaylarına Tanıklık:** Başka bir çalışmada, katılımcıların %38,7'si son 12 ayda 2-4 defa şiddet olayına tanıklık ettiklerini ifade etmiştir. (Türkiye Dış Hekimleri Birliği)

Tablo 109: Diğer insanlara karşı, kızgınlık/öfke duyguları taşıdığınız olur mu?

Diğer insanlara karşı, kızgınlık/öfke duyguları taşıdığınız olur mu?		
	Sayı	%
Hiç	418	11,4
Az	1616	44,0
Fazla	1083	29,5
Çok fazla	556	15,1
Toplam	3673	100,0

"Diğer insanlara karşı, kızgınlık/öfke duyguları taşıdığınız olur mu?" sorusunun Eskişehir verilerine göre, katılımcıların büyük bir kısmı (%44) "Az" seviyede kızgınlık/öfke duygusu taşıdığını belirtmiş, %29,5'i "Fazla", %15,1'i ise "Çok fazla" kızgınlık/öfke taşıdığını ifade etmiştir. Yalnızca %11,4'ü "Hiç" böyle bir duygu taşımadığını belirtmiştir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma:

Türkiye genelindeki benzer anketlerde, insanlara karşı kızgınlık/öfke taşıma oranları farklılık gösterebilir. Türkiye'nin genel psikolojik ve sosyal yapısı, büyükşehirlerdeki yaşam temposu, kırsal kesimle karşılaştırıldığında genellikle daha fazla stres ve gerginlik yaratabiliyor. TÜİK'in düzenlediği "Huzur ve Güvenlik" anketine göre, Türkiye genelinde duygusal stres ve öfke seviyelerinin özellikle büyük şehirlerde daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, büyük şehirlerde yaşayan bireyler arasında stres seviyeleri genellikle daha yüksektir çünkü daha hızlı ve yoğun bir yaşam temposu vardır (TÜİK, 2020).

Tablo 110: Dış ülkelerden göçle gelenlerle ilgili okul ortamında ya da yaşadığınız diğer çevrelerde sorunlar yaşıyor mu?

Dış ülkelerden göçle gelenlerle ilgili okul ortamında ya da yaşadığınız diğer çevrelerde sorunlar yaşıyor mu?		
	Sayı	%
Hiç	1581	43,3
Az	781	21,4
Fazla	494	13,5
Çok fazla	798	21,8

Toplam	3654	100,0
---------------	-------------	--------------

"Dış ülkelerden göçle gelenlerle ilgili okul ortamında ya da yaşadığınız diğer çevrelerde sorunlar yaşıyor mu?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

- %43,3'ü "Hiç" sorun yaşamadığını belirtmiştir.
- %21,4'ü "Az",
- %13,5'i "Fazla",
- %21,8'i ise "Çok fazla" sorun yaşadığını ifade etmiştir.

Bu verilere göre, Eskişehir'deki bireylerin çoğunluğu göçmenlerle ilgili herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtiyor. Ancak, belirli bir kesim (%56,7) okul veya diğer çevrelerde göçmenlerle ilgili sorunlar yaşadığını ifade etmektedir. Bu durum, Eskişehir'in üniversite kenti olmasından dolayı daha kozmopolit bir yapıya sahip olduğunu ve göçmenlerin entegrasyonu konusunda bazı zorlukların yaşanabileceğini gösteriyor.

Tablo 111: Dış ülkelerden göçle gelenlerle ilgili okul ortamında ya da yaşadığınız diğer çevrelerde sorunlar yaşıyor mu?

Dış ülkelerden göçle gelenlerle ilgili okul ortamında ya da yaşadığınız diğer çevrelerde sorunlar yaşıyor mu?		
	Sayı	%
Hayır	1581	43,3
Evet	2073	56,7
Toplam	3654	100,0

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma:

Türkiye genelinde göçmenlerle ilgili yaşanan sorunlar, göçmenlerin yoğun olarak bulunduğu şehirlerde daha belirgin olabilmektedir. Türkiye, son yıllarda büyük bir göçmen akışına maruz kalmıştır, özellikle Suriyeli göçmenler, ekonomik göçmenler ve iş gücü göçmenleri, birçok şehirde sosyal uyum sorunlarına yol açabilmektedir. TÜİK'in 2020 yılı verilerine göre, Türkiye'deki büyükşehirlerde, göçmenlerle ilgili sosyal uyum sorunları daha yaygın olabilmektedir. Özellikle İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa gibi büyük göçmen nüfusunun olduğu şehirlerde, yerel halkla göçmenler arasında entegrasyon sorunları yaşanmakta ve bu durum okul ortamlarında da

hissedilmektedir. (TÜİK, 2020)

"Dış ülkelerden göçle gelenlerle ilgili okul ortamında ya da yaşadığınız diğer çevrelerde sorunlar yaşıyor mu?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların %56,7'si "Evet", %43,3'ü ise "Hayır" cevabını vermiştir. Bu sonuç, Eskişehir'de göçmenlerle ilgili çevresel ve okul ortamlarında belirli sorunların yaşandığını göstermektedir.

Eskişehir Özelinde Durum:

Eskişehir'de göçmen öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar üzerine yapılan bir çalışmada, dil ve iletişim problemleri, okul kültürüne uyum güçlükleri gibi sorunların yaygın olduğu belirtilmiştir. Başka bir araştırmada ise, göçmen çocukların öğrenim hayatlarında dil ve iletişim sorunları, arkadaş edinmede güçlükler ve öğrenim motivasyonunda düşüş gibi zorluklarla karşılaştıkları ifade edilmiştir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma:

Türkiye genelinde, göçle gelen yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamlarında karşılaştıkları sorunlar arasında dil engelleri, kültürel uyum zorlukları ve sosyal bütünleşme durumu eksiklikleri öne çıkmaktadır. Özellikle büyükşehirlerde, göçmen nüfusunun yoğunluğu nedeniyle bu tür sorunlar daha belirgin hale gelmektedir.

Tablo 112: Anne ve babanız arasında anlaşmazlık çıktığında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?

Anne ve babanız arasında anlaşmazlık çıktığında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?		
	Sayı	%
Küserek	461	13,1
Münakaşa yaparak	1169	33,3
Fiziksel şiddet uygulayarak	58	1,7
Konuşarak	1819	51,9
Toplam	3507	100,0

Anne ve babanız arasında anlaşmazlık çıktığında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların verdiği yanıtlar şu şekildedir:

- **Konuşarak:** %51,9
- **Münakaşa yaparak:** %33,3
- **Küserek:** %13,1

- **Fiziksel şiddet uygulayarak:** %1,7

Bu veriler, Eskişehir'de ebeveynlerin yarısından fazlasının (%51,9) anlaşmazlıklarını yapıcı bir şekilde, yani konuşarak çözdüğünü göstermektedir. Ancak, %33,3'lük bir kesimin münakaşa yaparak ve %13,1'inin küserek sorunları çözmeye çalışması, iletişimde bazı zorlukların varlığına işaret etmektedir. Fiziksel şiddet oranının %1,7 gibi düşük bir seviyede olması ise olumlu bir göstergedir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma:

Türkiye genelinde ebeveynlerin anlaşmazlık çözüm yöntemlerine dair spesifik istatistikler sınırlıdır. Ancak, genel eğilimler ve araştırmalar, aile içi iletişim ve çatışma çözüm yöntemlerinin bölgesel, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlere bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün yaptığı araştırmalar, Türkiye'deki ergenlerin sorunlarının, beklentilerinin ve çözüm önerilerinin çok yönlü bir tespitini yapmış ve aile içi iletişimde sorunların varlığını ortaya koymuştur.

Tablo 113: Anne ve babanız arasında anlaşmazlık çıktığında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?

Anne ve babanız arasında anlaşmazlık çıktığında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?		
	Sayı	%
Olumlu şekilde	1819	51,9
Olumsuz şekilde	1688	48,1
Toplam	3507	100,0

"Anne ve babanız arasında anlaşmazlık çıktığında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

- **Olumlu şekilde:** %51,9
- **Olumsuz şekilde:** %48,1

Bu veriler, Eskişehir'de ebeveynlerin anlaşmazlıklarını çözme yöntemlerinde olumlu yaklaşımların (%51,9) biraz daha baskın olduğunu göstermektedir. Ancak, neredeyse yarıya yakın bir oranın (%48,1) olumsuz yöntemler kullanması, aile içi iletişimde geliştirilmesi gereken alanların varlığına işaret etmektedir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma:

Türkiye genelinde ebeveynlerin anlaşmazlık çözüm yöntemlerine dair spesifik

istatistikler sınırlıdır. Ancak, genel eğilimler ve araştırmalar, aile içi iletişim ve çatışma çözüm yöntemlerinin bölgesel, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlere bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir.

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün yaptığı araştırmalar, Türkiye'deki ergenlerin sorunlarının, beklentilerinin ve çözüm önerilerinin çok yönlü bir tespitini yapmış ve aile içi iletişimde sorunların varlığını ortaya koymuştur.

Tablo 114: Kardeşinizle aranızda anlaşmazlık çıktığında sorununuzu en çok nasıl çözüyorsunuz?

Kardeşinizle aranızda anlaşmazlık çıktığında sorununuzu en çok nasıl çözüyorsunuz?		
	Sayı	%
Küserek	508	16,6
Münakaşa yaparak	1089	35,5
Fiziksel şiddet uygulayarak	441	14,4
Konuşarak	1027	33,5
Toplam	3065	100,0

"Kardeşinizle aranızda anlaşmazlık çıktığında sorununuzu en çok nasıl çözüyorsunuz?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

- **Münakaşa yaparak:** %35,5
- **Konuşarak:** %33,5
- **Küserek:** %16,6
- **Fiziksel şiddet uygulayarak:** %14,4

Bu veriler, Eskişehir'de kardeşler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde en yaygın yöntemlerin münakaşa (%35,5) ve konuşma (%33,5) olduğunu göstermektedir. Ancak, küsme (%16,6) ve fiziksel şiddet (%14,4) oranlarının da dikkate değer seviyelerde olması, aile içi iletişimde geliştirilmesi gereken alanların varlığına işaret etmektedir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma:

Türkiye genelinde kardeşler arasındaki anlaşmazlıkların nasıl çözüldüğüne dair spesifik istatistikler sınırlıdır. Ancak, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2016 yılında gerçekleştirdiği Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA-2016), aile içi ilişkiler ve

iletişim konularında önemli veriler sunmaktadır. Bu araştırma, aile içi iletişimde sorunların varlığını ve bu sorunların çözümünde kullanılan yöntemlerin çeşitliliğini ortaya koymuştur.

Tablo 115 Kardeşinizle aranızda anlaşmazlık çıktıığında sorununuzu en çok nasıl çözüyorsunuz?

Kardeşinizle aranızda anlaşmazlık çıktıığında sorununuzu en çok nasıl çözüyorsunuz?		
	Sayı	%
Olumlu şekilde	1027	33,5
Olumsuz şekilde	2038	66,5
Toplam	3065	100,0

"Kardeşinizle aranızda anlaşmazlık çıktıığında sorununuzu en çok nasıl çözüyorsunuz?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

- **Olumlu şekilde:** %33,5
- **Olumsuz şekilde:** %66,5

Bu veriler, Eskişehir'de kardeşler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde olumsuz yöntemlerin (%66,5) daha yaygın olduğunu göstermektedir. Bu durum, aile içi iletişim ve çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma:

Türkiye genelinde kardeşler arasındaki anlaşmazlıkların nasıl çözüldüğüne dair spesifik istatistikler sınırlıdır. Ancak, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2016 yılında gerçekeştirdiğı Türkiye Aile Yapısı Araştırması, aile içi ilişkiler ve iletişim konularında önemli veriler sunmaktadır. Bu araştırma, aile içi iletişimde sorunların varlığını ve bu sorunların çözümünde kullanılan yöntemlerin çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

Tablo 116: Okul arkadaşlarınız anlaşmazlık yaşadıklarında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?

Okul arkadaşlarınız anlaşmazlık yaşadıklarında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?		
	Sayı	%
Küserek	667	18,6
Münakaşa yaparak	1249	34,8
Fiziksel şiddet uygulayarak	470	13,1
Konuşarak	1205	33,6
Toplam	3591	100,0

"Okul arkadaşlarınız anlaşmazlık yaşadıklarında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

- **Münakaşa yaparak:** %34,8
- **Konuşarak:** %33,6
- **Küserek:** %18,6
- **Fiziksel şiddet uygulayarak:** %13,1

Bu veriler, Eskişehir'de öğrencilerin anlaşmazlıklarını çözmede en sık başvurdukları yöntemlerin münakaşa (%34,8) ve konuşma (%33,6) olduğunu göstermektedir. Ancak, küsme (%18,6) ve fiziksel şiddet (%13,1) oranlarının da dikkate değer seviyelerde olması, okul ortamında çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma:

Türkiye genelinde öğrencilerin anlaşmazlık çözme yöntemlerine dair spesifik istatistikler sınırlıdır. Ancak, HEGEM Vakfı'nın "Kampüs Arabuluculuğu" projesi kapsamında yapılan bir ankette, öğrencilerin arkadaşlarıyla yaşadıkları anlaşmazlıkları çözme yöntemleri incelenmiştir. Bu ankette, öğrencilerin %30'u konuşarak, %70'i ise olumsuz yollara başvurarak anlaşmazlıklarını çözdüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 117: Okul arkadaşlarınız anlaşmazlık yaşadıklarında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?

Okul arkadaşlarınız anlaşmazlık yaşadıklarında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?		
	Sayı	%
Olumlu şekilde	1205	33,6
Olumsuz şekilde	2386	66,4
Toplam	3591	100,0

"Okul arkadaşlarınız anlaşmazlık yaşadıklarında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

- **Olumlu şekilde:** %33,6
- **Olumsuz şekilde:** %66,4

Bu veriler, Eskişehir'de öğrencilerin anlaşmazlıklarını çözmede olumsuz yöntemleri (%66,4) daha sık kullandıklarını göstermektedir. Bu durum, okul ortamlarında çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma:

Türkiye genelinde öğrencilerin çatışma çözme stratejilerine dair spesifik istatistikler sınırlıdır. Eskişehir'deki lise öğrencilerinin sorunlarını %33,6'lık oran düzeyinde olumlu yöntem kullanarak çözme tercihleri oldukça düşüktür.

Tablo 117: Önemli bir sıkıntınızı öncelikle kiminle paylaşmayı yeğlersiniz?

Önemli bir sıkıntınızı öncelikle kiminle paylaşmayı yeğlersiniz?		
	Sayı	%
Küserek	1581	18,6
Münakaşa yaparak	337	34,8
Fiziksel şiddet uygulayarak	1512	13,1
Konuşarak	69	33,6
Toplam	3499	100,0

"Önemli bir sıkıntınızı öncelikle kiminle paylaşmayı yeğlersiniz?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

- **Anne:** %45,2
- **Arkadaş:** %43,2
- **Baba:** %9,6

- **Rehber öğretmen:** %2,0

Bu veriler, Eskişehir'deki öğrencilerin önemli sıkıntılarını paylaşmada en çok annelerini (%45,2) ve arkadaşlarını (%43,2) tercih ettiklerini göstermektedir.

Türkiye Genelindeki Durumla Karşılaştırma:

Türkiye genelinde öğrencilerin önemli sıkıntılarını kiminle paylaştıklarına dair spesifik istatistikler sınırlıdır. Ancak, üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bazı araştırmalar, öğrencilerin psikolojik sorunlarını çözmede başvurdukları yollar arasında %73 oranında kendi kendine çözüm arama, %72 oranında yakın arkadaşına açılma ve %28 oranında aileyle konuşma olduğunu göstermektedir.

Tablo 119: Size göre, insanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktör (korku) hangisidir?

Size göre, insanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktör (korku) hangisidir?		
	Sayı	%
Kanun/Ceza korkusu	1362	38,3
Allah Korkusu	1537	43,2
Aile korkusu	318	8,9
Toplumda dışlanma korkusu	341	9,6
Toplam	3558	100,0

Tablo 119'da yer alan verilere göre, bireylerin suçtan kaçınma nedenleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- **Allah korkusu (%43,2)**
- **Kanun/Ceza korkusu (%38,3)**
- **Toplumdan dışlanma korkusu (%9,6)**
- **Aile korkusu (%8,9)**

Görüldüğü gibi, dini inancın etkisi en çok vurgulanan faktör olup, bunu yasal yaptırımlar takip etmektedir. Toplumsal normlar ve aile baskısı ise daha düşük oranda belirleyici faktörler olarak görülmektedir.

Türkiye Geneli ile Eskişehir Karşılaştırması

Genel Türkiye verilerine göre, bireylerin suç işlemekten kaçınma nedenleri arasında en yüksek oran **Allah korkusu** olarak görülmektedir (%43,2). Türkiye'de dini ve

geleneksel değerlerin etkisi hâlâ baskın bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Buna karşın, **kanun ve ceza korkusu (%38,3)** ikinci sırada yer almakta ve hukuk sisteminin caydırıcı etkisini göstermektedir. (TÜİK, 2023)

Tablo 120: Ailenizde, kendi ihtiyaçlarını göremeyecek düzeyde engelli / Hasta birey var mı?

Ailenizde, kendi ihtiyaçlarını göremeyecek düzeyde engelli / Hasta birey var mı?		
	Sayı	%
Hayır	3601	98,5
Baba	17	0,5
Anne	11	0,3
Kardeş	28	0,8
Toplam	3657	100,0

Tablo 120'ye göre, bireylerin %98,5'i ailelerinde böyle bir birey bulunmadığını belirtmiştir. Engelli veya hasta birey bulunan aileler ise şu şekilde dağılım göstermektedir:

- **Baba: %0,5**
- **Anne: %0,3**
- **Kardeş: %0,8**

Toplamda %1,4'lük bir kesim ailelerinde kendi ihtiyaçlarını göremeyecek düzeyde engelli veya hasta birey bulunduğunu ifade etmiştir. Kayıp veri oranı ise %1,4'tür.

Türkiye Geneli ile Eskişehir Karşılaştırması

Türkiye genelinde yapılan çalışmalara göre, engelli bireylerin ailelerde bulunma oranı yaklaşık %12-13 civarında değişmektedir (TÜİK, 2023). Bu oran, Tablo 83'te görülen %1,4'lük oranla karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Bunun temel nedeni, veri kümesinin belirli bir örneklem grubundan elde edilmiş olması ve "kendi ihtiyaçlarını göremeyecek düzeyde" ifadesinin oldukça dar bir kapsamı tanımlamasıdır. (TÜİK, 2023)

Eskişehir, Türkiye ortalamasına kıyasla daha genç bir nüfus yapısına sahip olup, engelli bireylerin toplam nüfusa oranı daha düşük olabilir. Ayrıca, şehirdeki sosyal hizmetlerin ve sağlık imkanlarının daha erişilebilir olması, bu bireylerin bağımsız yaşama yetilerini artırarak ailelerine bağımlılık oranlarını düşürebilir

Tablo 121: Ailenin Suçla İlişkisi: Son 15 Yılda Aile Üyelerinin Suça Karışma Durumu

Ailenizde son 15 yıl içinde, suça karışan oldu mu?		
	Sayı	%
Hayır	3468	95,2
Baba	126	3,5
Anne	6	0,2
Kardeş	42	1,2
Toplam	3642	100,0

Ailenin Suçla İlişkisi: Son 15 Yılda Aile Üyelerinin Suça Karışma Durumu (Türkiye Geneline ve Eskişehir Özelinde Karşılaştırma)

Veriler, aile üyelerinin son 15 yıl içinde suça karışma durumunu sormak amacıyla yapılan bir anket çalışmasından elde edilmiştir.

Tablo 121'e göre, katılımcıların büyük bir kısmı (n=3468; %93,5) ailelerinde son 15 yıl içinde suça karışan bir birey olmadığını belirtmiştir. Aile üyeleri arasında en fazla suçla ilişkilendirilen bireyler babalar olmuştur (n=126; %3,4). Anneler ise çok daha düşük bir oranda (n=6; %0,2) suça karışmıştır. Kardeşlerinin suça karıştığını belirten katılımcı oranı ise (n=42; %1,1) daha yüksek olmuştur.

Türkiye Genelindeki Durum

Türkiye genelinde, aile üyelerinin suça karışma oranları oldukça düşük görünmektedir. Ancak, suçun aile dinamikleri üzerindeki etkisi göz ardı edilemez. Aile içindeki bu tür vakalar, özellikle suçu önleme stratejilerinde önemli bir yer tutmalıdır. Türkiye'de suç oranlarının büyük bir kısmı, aile yapısındaki bozulmalar ve sosyoekonomik faktörler tarafından etkilenmektedir. (TÜİK, 2024)

Eskişehir Özelinde Durum

Eskişehir, Türkiye'nin büyük şehirlerinden biri olarak, suç oranları ve aile yapısı açısından çeşitli dinamiklere sahiptir. Eskişehir özelinde yapılan benzer çalışmalarda, aile içindeki suç oranları da genellikle düşük bulunmuş, ancak sosyoekonomik faktörlerin etkisi gözlemlenmiştir. Eskişehir'de, Türkiye genelinden daha düşük suç oranları rapor edilse de suçun ailevi etkilerini anlamak, toplumsal düzeyde önleyici stratejilerin geliştirilmesinde önem taşır.

Tablo 122: Ailenizde son 15 yıl içinde, suç mağduru olan var mı?

Ailenizde son 15 yıl içinde, suç mağduru olan var mı?		
	Sayı	%
Hayır	3373	92,4
Baba	165	4,5
Anne	54	1,5
Kardeş	58	1,6
Toplam	3650	100,0

Tablo 122'e göre, katılımcıların büyük bir kısmı (%90,9) ailelerinde son 15 yıl içinde suç mağduru olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte, babalarının suç mağduru olduğunu belirten katılımcıların oranı (%4,4) biraz daha düşük olmuştur. Anneleri suç mağduru olan katılımcıların oranı (%1,5) ve kardeşlerinin suç mağduru olduğunu belirtenlerin oranı ise (%1,6) daha da düşüktür.

Türkiye Genelindeki Durum

Türkiye genelinde yapılan benzer çalışmalarda da aile üyelerinin suç mağduru olma oranları genellikle düşük bulunmuştur. Ancak, suç mağduriyeti genellikle büyük şehirlerde, özellikle sosyoekonomik zorlukların yoğun olduğu bölgelerde daha sık görülmektedir. Suç mağdurlarının rehabilitasyonu, toplumsal barışı sağlamak adına önemli bir alanı teşkil etmektedir. (TÜİK, 2024)

Eskişehir Özelinde Durum

Eskişehir, genellikle suç oranlarının düşük olduğu, gelişmiş bir şehir olarak öne çıkmaktadır. Ancak, özellikle büyük şehirlerin çevresinde ve bazı mahallelerde suç mağduriyeti oranları daha yüksek olabilir. Eskişehir'de suç mağduriyeti ile mücadelede, toplumsal destek ve hukuki danışmanlık hizmetlerinin artırılması önemlidir. Eskişehir'de, aile içindeki suç mağduriyetine yönelik destekleyici çalışmaların artırılması, suç mağdurlarının rehabilitasyonuna katkı sağlayacaktır.

Tablo 123 Siz geçmişte, herhangi bir suç olayının (Fiziksel, cinsel ...) Mağduru oldunuz mu?

Siz geçmişte, herhangi bir suç olayının (Fiziksel, cinsel ...) Mağduru oldunuz mu?		
	Sayı	%
1 kere	401	10,9
2 kere	59	1,6
İkiden fazla	106	2,9
Hayır	3098	84,6
Toplam	3664	100,0

Tablo 123'e göre, katılımcıların büyük bir kısmı (%83,5,) geçmişte hiçbir suç olayının mağduru olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte, %16,5'lik bir kesim en az bir kez suç mağduru olmuştur. Bu oranı daha detaylı incelediğimizde:

- **1 kere mağdur olma:** %10,9
- **2 kere mağdur olma:** %1,6
- **İkiden fazla mağdur olma:** %2,9

Bu veriler, suç mağdurluğunun belirli bir oranda yaygın olduğunu ancak büyük bir kısmın mağduriyet yaşamadığını göstermektedir.

Türkiye Genelindeki Durum

Türkiye'de suç mağduriyeti üzerine yapılan araştırmalar, benzer sonuçlar göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, özellikle büyük şehirlerde suç mağduriyeti oranları daha yüksektir. Türkiye genelinde kadınlara yönelik şiddet, çocuk istismarı ve hırsızlık gibi suç türleri, mağduriyet oranlarını artıran önemli faktörlerdir. Türkiye'deki şiddet mağdurlarına yönelik farkındalık artırıcı kampanyalar ve destek mekanizmaları son yıllarda artmış olsa da hala ciddi bir boşluk bulunmaktadır (TÜİK, 2021).

Tablo 124: Siz geçmişte, herhangi bir suç olayının (Fiziksel, cinsel ...) Mağduru oldunuz mu?

Siz geçmişte, herhangi bir suç olayının (Fiziksel, cinsel ...) Mağduru oldunuz mu?		
	Sayı	%
Hayır	3098	10,9
Evet	566	1,6
Toplam	3664	100,0

Tablo 124'te yer alan veriler, katılımcılara geçmişte fiziksel, cinsel veya diğer suç türlerinin mağduru olup olmadıkları sorulmuş ve “Hayır” veya “Evet” seçenekleri sunulmuştur. Katılımcıların yanıtları, suç mağdurluğunun yaygınlık oranını belirlemeyi hedeflemiştir.

Veri Analizi

Tablo 157'ye göre, katılımcıların büyük bir kısmı (%84,6, n=3098) geçmişte herhangi bir suç olayının mağduru olmadığını belirtmiştir. Buna karşın, %15,4'lük bir kesim (n=566) en az bir kez suç mağduru olduğunu ifade etmiştir.

Bu veriler ışığında:

- **Hayır (Suç mağduru olmayanlar):** %84,6 (n=3098)
- **Evet (Suç mağduru olanlar):** %15,4 (n=566)

Bu oranlar, suç mağdurluğunun belirli bir oranda var olduğunu, ancak çoğunluğun bu tür bir mağduriyet yaşamadığını göstermektedir.

Türkiye Genelindeki Durum

Türkiye'de suç mağduriyeti, özellikle büyük şehirlerde daha yaygın bir sorundur. TÜİK'in verilerine göre, Türkiye'deki suç mağdurları, özellikle kadınlar ve çocuklar arasında daha fazla görülmektedir. 2021 yılı verilerine göre, Türkiye'de kadınların şiddet mağduru olma oranı hala yüksek, ancak son yıllarda devletin ve sivil toplum kuruluşlarının bu konuda gerçekleştirdiği kampanyalar bir miktar farkındalık yaratmıştır. Türkiye genelinde suç mağdurlarına yönelik çeşitli hukuki ve psikolojik destek hizmetleri sağlanmaktadır.

Ancak, bu hizmetlerin yeterliliği ve erişilebilirliği konusunda hâlâ bazı zorluklar bulunmaktadır (TÜİK, 2021).

Eskişehir Özelinde Durum

Eskişehir, Türkiye'nin gelişmiş ve eğitim seviyesi yüksek illerinden biri olarak suç oranları açısından Türkiye geneline göre daha düşük bir profile sahiptir. Ancak, şiddet ve suç mağduriyeti konusunda yerel raporlarda, özellikle kadınlar ve çocuklar arasında suç mağduriyetinin ciddi bir sorun oluşturduğuna dikkat çekilmektedir. Eskişehir'de, suç mağdurlarına yönelik sosyal destek hizmetleri ve eğitim programları düzenlenmekte olup, bu hizmetlerin daha fazla kişiye ulaşması gerektiği

vurgulanmaktadır (Eskişehir Belediyesi, 2020).

Tablo 125: Çevrenizdeki öğrenciler, delici-kesici alet taşıyor mu?

Çevrenizdeki öğrenciler, delici-kesici alet taşıyor mu?		
	Sayı	%
Hayır	1913	52,1
Çok azı	1221	33,2
Üçte biri kadarı	295	8,0
Yarıdan fazlası	246	6,7
Toplam	3675	100,0

Tablo 125'te yer alan veriler, öğrencilerin çevresindeki diğer öğrencilerin delici ve kesici alet taşıma oranlarını göstermektedir. Katılımcılara, çevrelerindeki öğrencilerin delici ve kesici alet taşıyıp taşımadıkları sorulmuştur. Katılımcılar, bu durumu çeşitli kategorilerle belirtmişlerdir: "Hayır," "Çok azı," "Üçte biri kadarı," ve "Yarıdan fazlası."

Veri Analizi

Tablo 125'e göre, çevrelerindeki öğrencilerin çoğu (%52,1) delici ve kesici alet taşımadığını belirtmiştir. Ancak, %33,2'lik bir kesim, çevrelerindeki öğrencilerin çok azının bu tür alet taşıdığını belirtmiştir. Oranın daha yüksek olduğu kategorilerde ise "Üçte biri kadarı" %8,0 ve "Yarıdan fazlası" %6,7 olarak sıralanmıştır.

Verilerin daha ayrıntılı dökümü aşağıdaki gibi:

- **Hayır (Delici-kesici alet taşımayanlar):** %52,1 (n=1913)
- **Çok azı (Delici-kesici alet taşıyanlar):** %33,2 (n=1221)
- **Üçte biri kadarı:** %8,0 (n=295)
- **Yarıdan fazlası:** %6,7 (n=246)

Bu oranlar, çevrelerinde delici ve kesici alet taşıyan öğrencilerin oranının önemli bir kesime ulaştığını göstermektedir.

Türkiye Genelindeki Durum

Türkiye'de okul güvenliği ve öğrencilerin taşıdığı tehlikeli maddelerle ilgili çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Türkiye genelinde yapılan bir araştırmaya göre, öğrencilerin delici ve kesici alet taşıması, özellikle büyük şehirlerde artan okulda şiddet olaylarıyla bağlantılıdır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda alınan güvenlik önlemleri ve öğrenci psikolojik destek hizmetleri, bu tür olayları azaltmayı

hedeflemektedir. Ancak, bazı bölgelerde bu tür olaylar hala önemli bir sorun teşkil etmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2020).

Eskişehir Özelinde Durum

Eskişehir, genellikle güvenli bir şehir olarak bilinse de burada da okul çevrelerinde zaman zaman öğrenciler arasında şiddet olayları yaşanabilmektedir. Eskişehir'deki okul güvenliği çalışmaları, öğrencilerin taşıdığı tehlikeli maddelere karşı alınan önlemleri içermektedir. Eskişehir Belediyesi ve Milli Eğitim Müdürlüğü, öğrencilerin güvenliğini artırmak amacıyla çeşitli bilinçlendirme ve farkındalık kampanyaları düzenlemektedir. Bununla birlikte, okul çevrelerinde yapılan denetimlerin artırılması gerektiği ve okullarda psikolojik danışmanlık hizmetlerinin daha yaygınlaştırılmasının faydalı olacağı ifade edilmektedir (Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021).

Tablo 126: Çevrenizdeki öğrenciler, delici-kesici alet taşıyor mu?

Çevrenizdeki öğrenciler, delici-kesici alet taşıyor mu?		
	Sayı	%
Hayır	1913	52,1
Evet	1762	47,9
Toplam	3675	100,0

Tablo 126'ya göre, çevrelerindeki öğrencilerin %47,9'u delici ve kesici alet taşıdığını belirtmiştir. Ancak %52,1'lik bir kesim, çevrelerinde delici ve kesici alet taşıyan öğrenciler bulunmadığını ifade etmiştir. Bu durum, delici ve kesici alet taşıyan öğrencilerin, taşımayan öğrencilere oldukça yakın bir oran oluşturduğunu göstermektedir.

Verilerin daha ayrıntılı dökümü aşağıdaki gibi:

- **Hayır (Delici-kesici alet taşımayanlar):** %52,1 (n=1913)
- **Evet (Delici-kesici alet taşıyanlar):** %47,9 (n=1762)

Bu veriler, okul çevrelerinde önemli bir güvenlik sorunu oluşturabilecek durumu yansıtmaktadır. Öğrencilerin delici ve kesici alet taşıması, okulda şiddet olaylarını tetikleyebilir ve okul güvenliğini tehlikeye atabilir.

Türkiye Genelindeki Durum

Türkiye genelinde okullarda şiddet olaylarının arttığı, özellikle büyük şehirlerde delici ve kesici alet taşıma durumunun endişe verici bir boyuta ulaşmış olduğu

gözlemlenmektedir. 2020 yılı itibariyle Türkiye’de okullarda güvenliği artırma adına çeşitli önlemler alınmış olsa da büyük şehirlerdeki okullarda şiddet ve öğrenciler arasında tehlikeli alet taşınması gibi problemler hala devam etmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2020).

Eskişehir Özelinde Durum

Eskişehir, Türkiye'nin diğer büyükşehirlerine kıyasla genellikle güvenli bir şehir olarak bilinmektedir. Ancak burada da okullarda öğrenci şiddeti ve delici, kesici alet taşıma oranları dikkat çekmektedir. Eskişehir'deki okullarda alınan güvenlik önlemleri, özellikle okul içinde yapılan denetimler ve öğrencilerle yapılan bilinçlendirme çalışmaları ile bu sorun azaltılmaya çalışılmaktadır. Ancak, okullarda yapılan güvenlik taramaları ve şiddet öncesi önleyici programların daha fazla güçlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021).

Tablo 127: Vücudunuzda hangi izler var?

Vücudunuzda hangi izler var?		
	Sayı	%
Dövme	47	1,3
Jilet izi	124	3,5
Derin yara izi	663	18,5
Herhangi bir iz yok	2759	76,8
Toplam	3593	100,0

Tablo 127’ye göre, katılımcıların büyük çoğunluğunun vücutlarında herhangi bir iz bulunmamaktadır (%76,8). Diğer yandan, vücutlarında iz bulunanlar arasında, derin yara izine sahip olanların oranı %18,5, jilet izi taşıyanların oranı ise %3,5’tir. Dövme taşıyanlar ise toplam katılımcıların yalnızca %1,3’ünü oluşturmuştur. Bu veriler, vücutta iz bulunan kişilerin sayısının oldukça düşük olduğunu, ancak vücutta iz bulunanlar arasında derin yara izlerinin en yaygın olduğunu göstermektedir.

Verilerin ayrıntılı dökümü aşağıdaki gibidir:

- **Dövme:** %1,3 (n=47)
- **Jilet izi:** %3,5 (n=124)
- **Derin yara izi:** %18,5 (n=663)
- **Herhangi bir iz yok:** %76,8 (n=2759)

Bu bulgular, vücutta iz taşıyan katılımcıların genellikle derin yara izine sahip olduklarını ve diğer iz türlerinin oldukça nadir olduğunu göstermektedir.

Türkiye Genelindeki Durum

Türkiye’de gençler arasında vücutta iz taşıma durumu, özellikle ergenlik dönemiyle bağlantılı olarak artış göstermektedir. Jilet izi gibi izler, ergenlerin yaşadığı duygusal baskıların ve psikolojik zorlukların bir göstergesi olabilir. Ülke genelinde yapılan araştırmalar, psikolojik destek hizmetlerine olan ihtiyaçların arttığını ve ergenlerdeki stresin vücutlarına iz bırakabilecek kadar şiddetli olabildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle büyük şehirlerde gençler arasında bu tür izlerin daha yaygın olduğu gözlemlenmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2020).

Eskişehir Özelinde Durum

Eskişehir, Türkiye'nin gelişmiş illerinden biri olmasına rağmen, ergenlerin psikolojik sorunları ve bunların etkileri konusunda benzer sorunlar yaşanabilmektedir. Ancak Eskişehir’de, özellikle okul ve üniversite düzeyindeki rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi, gençlerin psikolojik destek almasını kolaylaştırmaktadır. Buna rağmen, şiddet içeren davranışlar ve vücutta iz bırakacak derecedeki travmalar, tüm Türkiye’de olduğu gibi Eskişehir’de de görülebilmektedir (Eskişehir İl Sağlık Müdürlüğü, 2021).

Bölüm Değerlendirilmesi ve Öneriler

Eskişehir, Türkiye'nin eğitim açısından önde gelen şehirlerinden biridir. Şehirde Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi gibi köklü yükseköğretim kurumları bulunur. Aynı zamanda Türkiye’nin ilk uzaktan eğitim sistemlerinden biri burada geliştirilmiştir. Eskişehir, öğrenci nüfusu yüksek, kültürel ve sosyal imkânları zengin bir şehir olarak dikkat çeker. İlköğretimden liseye kadar eğitim kurumları genellikle nitelikli olup, öğrenci başarısı ülke ortalamasının üzerindedir. Eğitim altyapısı güçlü, öğretmen profili donanımlı ve eğitim ortamı yenilikçidir.

Bu çalışma Eskişehir’deki farklı liselerden öğrencilere ait dağılımı çeşitli değişkenlere göre sunmaktadır.

Araştırma bulgularına göre, Eskişehir’deki liseler en fazla öğrenciye sahip okul, Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 395 öğrenciyle %10,6’lık bir orana sahipken, diğer büyük okullar arasında Mustafa Kemal Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (146 öğrenci), Turgut Reis Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (151

öğrenci), ve **TOKİ Şehit Savaş Kubaş Anadolu Lisesi** (195 öğrenci) öne çıkmaktadır. **En düşük öğrenci sayısına sahip okul, Eskişehir Deliklitaş Anadolu İmam Hatip Lisesi** (22 öğrenci), ardından **Süleyman Şah Anadolu Lisesi** (35 öğrenci) ve **Şehit Fazıl Yıldırım Anadolu Lisesi** (50 öğrenci) geliyor. **Meslek Liselerinin Yaygınlığı:** Eskişehir’de mesleki ve teknik okulların, özellikle **Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri** ile daha fazla öğrenci barındırdığı dikkat çekmektedir.

Bu okullar, öğrencilere daha çok iş gücü odaklı eğitim vererek, teknik beceriler kazandırmaktadır. Türkiye’de de bu tür okullar, özellikle genç iş gücünün yetiştirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

- **Fen Liselerinin ve Sosyal Bilimler Liselerinin Durumu:** Fen ve sosyal bilimler liseleri, özellikle başarılı öğrenciler tarafından tercih edilmekte ve bu okulların öğrenci sayıları da genellikle daha yoğun olabilmektedir. Eskişehir'deki **Borsa İstanbul Fen Lisesi** (112 öğrenci) ve **Şehit Eğitim tercihlerindeki çeşitlilik**, Eskişehir'deki gençlerin farklı alanlarda eğitim almak istediklerini göstermektedir. Hem teknik meslek alanları hem de fen, sosyal bilimler gibi daha akademik alanlar Eskişehir'deki liseler arasında dengeyi korumaktadır.
- **Meslek liselerinin yüksek sayıda öğrenci barındırması**, teknik eğitimin ve iş gücü odaklı okul tercihinin artan bir trend olduğunu göstermektedir. Türkiye genelinde mesleki eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik hükümetin yatırımları ve teşvikleri, Eskişehir özelinde de gözlemlenmektedir.
- **Lise çeşitliliği**, öğrencilere kendi ilgi alanlarına ve yeteneklerine göre seçim yapma imkânı sunarak, eğitimde fırsat eşitliğini sağlayan bir ortam yaratmaktadır.

Eskişehir'deki öğrenci verilerine göre, **Kadın** öğrencilerin sayısı 1.728 olup, toplam öğrencilerin %47,6'sını oluşturmuştur. **Erkek** öğrencilerin sayısı ise 1.905 olup, %52,4'lük bir oranı temsil etmektedir. Erkek öğrenci oranı (%52,4), Eskişehir'deki okullarda genel olarak erkeklerin daha fazla temsil edildiğini göstermektedir. Bu, Türkiye'nin genelinde de erkek öğrencilerin sayısının kadınlardan biraz daha fazla olduğu gözlemiyle tutarlıdır. Kadın öğrenci oranı (%47,6), Eskişehir'deki kadın öğrencilerin oranının da çok yakın bir şekilde dengede olduğunu göstermektedir. Bu, özellikle sosyal bilimler ve fen bilimleri gibi akademik alanlarda daha fazla kadın

öğrencinin yer aldığı okullarda gözlemlenebilecek bir durumdur.

- **Cinsiyet eşitliği açısından dengeli bir dağılım:** Eskişehir'deki öğrenci sayısının erkek ve kadınlar arasında dengeli olduğunu görmek, eğitimde cinsiyet eşitliğine olan katkıyı işaret etmektedir. Türkiye genelindeki cinsiyet eşitliği eğilimleriyle paralel bir durum söz konusudur.
- **Erkek öğrenci sayısının fazla olması:** Eskişehir'de erkek öğrencilerin sayısının biraz daha fazla olması, meslekî eğitimi tercih eden gençlerin çoğunluğunun erkeklerden oluşmasından kaynaklanabilir. Ancak fen ve sosyal bilimler gibi akademik alanlarda bu farkın zamanla azalması beklenmektedir.
- **Kadın öğrencilerin artan ilgisi:** Özellikle **fen bilimleri ve mühendislik alanlarına** olan ilginin arttığı göz önünde bulundurulduğunda, kadın öğrencilerin sayısındaki artışın daha fazla olacağı öngörülebilir.

Kardeş sayısı verileri Eskişehir'deki tek çocuk olan öğrencilerin sayısı 409 olup, toplamın %11,1'ini oluşturmuştur. İki kardeş olanlar 1.996 kişi ile en büyük grubu oluşturmuş ve %54,1 oranını temsil etmektedir. Üç kardeş olanlar 971 kişi olup, %26,3 oranında bir paya sahiptir. Dört veya daha fazla kardeşi olanlar ise 311 kişiyle %8,4'lük bir oranı oluşturmuştur.

Türkiye genelindeki aile yapıları ile kıyaslandığında, iki çocuklu ailelerin yaygın olduğunu görmek mümkündür. Eskişehir'deki öğrenci nüfusunun çoğunluğunun (yaklaşık %54,1) **iki kardeşli ailelerde** yer alması, şehirdeki ailelerin genellikle orta büyüklükte olduğunu gösteriyor. Bu, Türkiye'nin büyükşehirlerinde ve şehirleşmiş bölgelerde yaygın bir durumdur. **Tek çocuk** olanların oranı Türkiye genelinin biraz altında kalmakla birlikte, bu oran **%11,1** ile hala dikkat çekici bir seviyededir. Bu da şehirdeki aile yapısının modernleşme ve ekonomik faktörlere bağlı olarak değişebileceğini gösteriyor. Eskişehir'deki **üçten fazla kardeşi** olanların oranı ise %8,4 olup, Türkiye genelinde bu oran daha yüksek olsa da Eskişehir'deki ailelerin daha küçük çocuk sayısına sahip katılımcıların kardeş sayılarına göre dağılımını gösteriyor. Verilere göre:

Araştırmaya göre Eskişehir'de çekirdek aile oranı (Anne, Baba ve Çocuk), %91,0 geniş aile oranı, dede/nine ile yaşayanlar: %7,6, amca/hala ile yaşayanlar, %0,8 teyze/dayı ile yaşayanlar, %0,7'dir. Türkiye'de çekirdek aile yapısına geçiş, şehirleşme, ekonomik koşullar ve değişen yaşam tarzları nedeniyle hızlanmıştır.

TÜİK'in 2021 aile yapısı araştırmasına göre, çekirdek ailelerin oranı oldukça yüksektir ve bu tablo da bunu doğrulamaktadır. %91 oranında çekirdek aile yapısının olması, modern yaşam tarzının ve bireyselleşmenin etkisini gösteriyor.

Bu veriler, Türkiye'de geniş aileden çekirdek aileye geçişin hızlandığını ve modern yaşam koşullarının etkisiyle geniş aile oranlarının düştüğünü gösteriyor. Ancak, hala dede ve nine ile yaşayan azımsanmayacak bir kesim mevcut, bu da aile içi dayanışmanın tamamen kaybolmadığını gösteriyor

Eskişehir'deki araştırmaya göre çekirdek aile oranı %91 tır. Türkiye'nin aile yapısındaki dönüşümü yansıtıyor. Geleneksel geniş aile yapısından çekirdek aileye geçiş sürecinin tamamlandığını ve Türkiye genelindeki oranlarla büyük ölçüde örtüştüğünü söyleyebiliriz. Şehirleşme, ekonomik faktörler ve bireyselleşme gibi nedenlerle çekirdek ailelerin oranı yüksek seyretmeye devam etmektedir.

Bu sonuçlar Eskişehir'de bireylerin eğitim hayatlarında okul değiştirip değiştirmediklerini gösteriyor. **Okul değiştirmeyenlerin oranı %61,9, bir kere okul değiştirenler %24,1, iki kere okul değiştirenler %5,8, ikiden fazla okul değiştirenler %8,1'dir.** Bu tabloda görülen okul değiştirme oranları, Türkiye genelindeki eğilimlerle büyük ölçüde örtüşmektedir. Taşınma, eğitimde fırsat eşitliği ve ekonomik koşullar gibi faktörler okul değişiminde etkili olmaya devam etmektedir.

Bu sonuçlar Eskişehir'deki öğrenciler arasında ailelerin son 15 yılda göç etme durumunu gösterdiği anlaşılmaktadır. Verilere göre, **ailece göç etmeyenler**, 2.721 kişi (%74,3) son 15 yılda hiç göç etmemiştir. **Bir kere göç edenler**, 603 kişi (%16,5) ailece bir kez göç etmiştir. 145 kişi (%4,0) iki kez göç etmiştir. 193 kişi (%5,3) ise ailece iki ya da daha fazla kez göç etmiştir.

Eskişehir'deki göç oranının Türkiye'nin büyük şehirlerine göre daha düşük olması, şehrin daha stabil bir yerleşim yapısına sahip olduğunun göstergesidir. Ailelerin büyük kısmı yerleşik bir yaşam sürüyor ve yalnızca belirli sebeplerle yer değiştirme ihtiyacı duyuyor. Eskişehir gibi küçük ve orta ölçekli şehirlerde, özellikle ailelerin eğitim ve iş olanakları için büyük şehirlere göç etme oranı, Türkiye'nin büyük şehirleriyle karşılaştırıldığında daha düşük olabilir. Bu durum, Eskişehir'in hem öğrenci hem de aile için daha sabit bir yaşam alanı sunduğunu göstermektedir.

Eskişehir'deki öğrencilerin oturduğu evin statüsüne dair veriler şu şekildedir, **Lojman**, 77 kişi (%2,1) lojmanda oturduğunu belirtmiştir. **Kendimizin**, 2.572 kişi (%70,0)

evlerinin kendilerine ait olduğunu belirtmiştir. **Kiralık**, 965 kişi (%26,3) kiralık evde oturduğunu belirtmiştir. 58 kişi (%1,6) ev statüsünü "diğer" olarak belirtmiştir.

Eskişehir'deki konut sahipliği oranı, özellikle kırsal ve orta büyüklükteki şehirlerle karşılaştırıldığında oldukça yüksek. Bu, Eskişehir'in stabil bir ekonomik yapıya sahip olduğuna ve ailelerin büyük çoğunluğunun kendi evine sahip olduğunu gösteriyor. Eskişehir'deki kiralık evlerin oranı, Türkiye'nin büyük şehirlerine kıyasla daha düşük, bu da şehrin yerleşik bir yapıya sahip olduğunu ve büyük oranda konut sahibi olan ailelerin varlığını sürdürdüğünü gösteriyor. Eskişehir'deki konut statüsünün büyük çoğunluğu kendine ait evler olduğu için, şehirde daha yerleşik bir yaşam tarzı hâkim. Büyük şehirlerdeki geçici yaşam biçimlerinin aksine, Eskişehir'deki aileler daha uzun süreli ve sahip oldukları evlerde yaşamaktadır.

Katılımcıların "Ailenizin gelir durumu size göre hangi düzeydedir?" sorusuna verdikleri yanıtlara dayalı verileri içeriyor. Verilere göre, %9,0'lık bir kesim ailenin gelir durumunun "çok iyi" olduğunu düşünüyor. %83,4'lük büyük bir çoğunluk ise "iyi" olduğunu belirtiyor. %6,6'lık bir grup "kötü" olarak değerlendirirken, %1,0'lık çok küçük bir kesim "çok kötü" olarak değerlendirmiş. Bu sonuç, çoğunluğun gelir durumunu iyi ya da çok iyi olarak değerlendirdiğini, ancak yine de bazı kişilerin gelir durumunu kötü ya da çok kötü olarak değerlendirdiğini gösteriyor. Verilen tablodaki %83,4 oranında "iyi" gelir durumu beyanı, Türkiye'deki gelir durumu hakkında genel bir iyimserlik göstergesi olabilir. Ancak, Türkiye'deki genel gelir eşitsizliği ve düşük gelirli grupların varlığı göz önüne alındığında, bu verinin anketin yapıldığı bölgedeki sosyoekonomik yapı ile doğrudan ilişkili olabileceği söylenebilir

Araştırma sonuçlarına göre, "**Gelir durumu**" tablosu, katılımcıların gelir durumunu şu şekilde sınıflandırıyor, %7,6'lık bir kesim gelir durumunu "kötü" olarak değerlendiriyor. %92,4'lük büyük bir çoğunluk ise gelir durumunu "iyi" olarak değerlendiriyor. Bu veriler, katılımcıların gelir durumlarının büyük ölçüde olumlu olduğunu, ancak yine de bazı katılımcıların gelirlerini kötü olarak değerlendirdiğini gösteriyor. Bu, genellikle daha yüksek gelir düzeyine sahip olan ve ekonomik olarak daha güçlü olan bireylerin bu anketin katılımcısı olduğu anlamına gelebilir

Türkiye'deki gelir dağılımı ve yoksulluk oranlarına bakıldığında, bu dağılım oldukça iyimser görünüyor. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) ve diğer ekonomik göstergeler incelendiğinde, yoksulluk oranının ve düşük gelir grubunda bulunan hanelerin oranının genellikle daha yüksek olduğu biliniyor. **Özellikle asgari ücretle çalışanların ve**

düşük gelir grubundaki bireylerin oranı bu tablodaki %7,6'dan daha fazla olabilir

Eskişehir'deki öğrenci verilerine göre, ailelerin gelir getiren bir işte çalışma durumu şu şekildedir: **Her ikisi de çalışıyor:** 1.270 kişi (%34,7) **yalnızca baba çalışıyor,** 1.968 kişi (%53,7) **yalnızca anne çalışıyor,** 179 kişi (%4,9) **her ikisi de çalışmıyor,** 248 kişi (%6,8)'dir. Eskişehir'deki veriler, Türkiye genelindeki aile yapısı ve iş gücüne katılım oranlarıyla uyumlu bir profil sergilemektedir. **Yalnızca babaların çalıştığı ailelerin oranı** Türkiye genelinde yaygın olduğu gibi Eskişehir'de de en yüksek oranı göstermektedir. Bununla birlikte, **her iki ebeveynin de çalıştığı ailelerin oranı,** Türkiye ortalamasına yakın olup ekonomik yükün paylaşıldığını ve şehirdeki iş gücü katılımının, Türkiye genelindeki büyük şehirlerle benzer olduğunu göstermektedir

Çalışmadaki verilere göre, katılımcıların aile durumları şu şekilde dağılım göstermektedir. **Anne baba ayrı:** %10,6, **üvey anne/üvey baba var:** %1,2 **anne ya da baba yaşamıyor:** %2,1 **normal aile:** %86,2 tır.

Eskişehir'deki öğrenci verilerine göre, annelerinin çocuklukta fiziksel şiddet uygulama durumunun dağılımı şu şekildedir. **Hiç:** 2.695 kişi (%73,1) **az:** 829 kişi (%22,5) **fazla:** 125 kişi (%3,4) **çok fazla:** 37 kişi (%1,0)'dir. Eskişehir'de annelerinin çocuklarına fiziksel şiddet uyguladığına dair verilen yanıtlar, Türkiye geneline göre oldukça düşük bir oran göstermektedir.

"Hiç" şiddet uygulandığını belirten oran, Türkiye genelinin çok üzerinde bir değerdir. Bu, Eskişehir'deki ailelerin daha az şiddet uyguladığı ya da çocukların daha az şiddet yaşadığı bir ortamda büyüdüğünü gösterebilir.

Tablodaki verilere göre, katılımcıların annelerinin çocukluk dönemlerinde fiziksel şiddet uygulama durumu şu şekilde dağılım göstermektedir. **Hayır:** %73,1, **evet:** %26,9 dir. Bu veriler ışığında, tablodaki %26,9'luk oran, Türkiye'deki genel eğilimlerle uyumlu görünmektedir. Ancak, fiziksel şiddetin tanımı, algısı ve raporlama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle, bu tür verilerin yorumlanmasında dikkatli olunmalıdır. Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi ve farkındalığın artırılması için daha kapsamlı ve güncel araştırmalara ihtiyaç vardır.

Tablodaki verilere göre, katılımcıların babalarının çocukluk dönemlerinde fiziksel şiddet uygulama durumu şu şekilde dağılım göstermektedir: . **Hiç:** %79,9, **az:** %15,8 **fazla:** %2,9, **çok fazla:** %1 şeklinde olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında, tablodaki %20,0'lik oran, Türkiye'deki genel eğilimlerle uyumlu görünmektedir. Ancak,

fiziksel şiddetin tanımı, algısı ve raporlama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle, bu tür verilerin yorumlanmasında dikkatli olunmalıdır. Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi ve farkındalığın artırılması için daha kapsamlı ve güncel araştırmalara ihtiyaç vardır.

Katılımcıların babalarının çocukluk dönemlerinde fiziksel şiddet uygulama durumu **hayır**: %79,9, **evet**: %20,1 şeklinde dağılım göstermektedir. Tablodaki %20,1'lik "Evet" oranı, bu araştırmalarla karşılaştırıldığında daha düşük görünmektedir. Ancak, fiziksel şiddetin tanımı, algısı ve raporlama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle bu tür verilerin yorumlanmasında dikkatli olunmalıdır. Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi ve farkındalığın artırılması için daha güncel ve kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır.

Eskişehir'e ilişkin verilere göre, katılımcıların ağabeylerinin çocukluk dönemlerinde fiziksel şiddet uygulama durumu **hiç**: %85,8, **az**: %9,8, **fazla**: %2, **çok fazla**: %2 şeklinde dağılım göstermektedir. Tablodaki verilere göre, katılımcıların %14,2'si ağabeylerinden az, fazla veya çok fazla düzeyde fiziksel şiddet gördüğünü belirtmiştir.

Fiziksel şiddetin tanımı, algısı ve raporlama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle, bu tür verilerin yorumlanmasında dikkatli olunmalıdır. Kardeşler arası şiddetin önlenmesi ve farkındalığın artırılması için daha kapsamlı ve güncel araştırmalara ihtiyaç vardır.

Çalışmadaki verilere göre, katılımcıların ablalarının çocukluk dönemlerinde fiziksel şiddet uygulama durumu **hiç**: %88,8 **az**: %8,4 **fazla**: %1,6 **çok fazla**: %1,2 şeklinde dağılım göstermektedir. Bu araştırmalar, kardeşler arası fiziksel şiddetin oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Tablodaki verilere göre, katılımcıların %11,2'si ablalarından az, fazla veya çok fazla düzeyde fiziksel şiddet gördüğünü belirtmiştir. Bu oran, mevcut literatürde belirtilen oranlarıyla karşılaştırıldığında daha düşük görünmektedir

Katılımcıların geçmişte kardeşlerine fiziksel şiddet uygulama durumu **hiç**: %74,6, **az**: %20,0, **fazla**: %3,5, **çok fazla**: %1,9 şeklinde dağılmaktadır. Bu veriler, aile içi şiddetin ve kardeşler arası şiddetin yaygınlığını göstermektedir. Katılımcıların %25,4'ü geçmişte kardeşlerine fiziksel şiddet uyguladığını belirtmektedir. Bu oran, mevcut araştırmalarla uyumlu olup, kardeşler arası şiddetin önemli bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Fiziksel şiddetin tanımı, algısı ve raporlama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle, bu tür verilerin yorumlanmasında dikkatli olunmalıdır. Kardeşler arası şiddetin önlenmesi ve farkındalığın artırılması için daha kapsamlı ve güncel

araştırmalara ihtiyaç vardır.

Araştırma verilerine göre, katılımcıların %25,4'ü geçmişte kardeşlerine fiziksel şiddet uyguladığını belirtmektedir. Bu oran, kardeşler arası şiddetin önemli bir sorun olduğunu göstermektedir. Türkiye'de aile içi şiddetle ilgili yapılan araştırmalar, şiddetin farklı türlerinin varlığını ortaya koymaktadır. Örneğin, 2020 yılında yapılan bir araştırmada, kadınların %20'si eşlerinden fiziksel şiddet gördüğünü belirtirken, erkeklerin %9'u eşlerine fiziksel şiddet uyguladığını ifade etmiştir. Bu bulgular, kardeşler arası fiziksel şiddetin Türkiye'de dikkate değer bir oranı olduğunu ve aile içi şiddetin farklı boyutlarını yansıttığını göstermektedir. Şiddetin tanımı, algısı ve raporlama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle, bu tür verilerin yorumlanmasında dikkatli olunmalıdır. Kardeşler arası şiddetin önlenmesi ve farkındalığın artırılması için daha kapsamlı ve güncel araştırmalara ihtiyaç vardır.

Katılımcıların ilköğretim ve ortaöğretim yıllarında öğretmenlerinden fiziksel şiddet görme durumları **hiç**: %87,0 **az**: %10,1 **fazla**: %2,0 **çok fazla**: %0,9 şekilde dağılım göstermektedir. Bu verilere göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğu öğretmenlerinden fiziksel şiddet görmediklerini belirtmektedir. Ancak, %13,0'luk bir kesim, çeşitli derecelerde fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade etmektedir. Bu veriler ışığında, mevcut tablodaki %13,0'lik oran, geçmişte öğretmenler tarafından uygulanan fiziksel şiddetin yaygınlığına dair önceki araştırmalarla uyumlu görünmektedir. Ancak, zamanla eğitim politikalarındaki değişiklikler ve şiddet karşıtı programların etkisiyle, bu oranların günümüzde daha düşük olabileceği düşünülmektedir. Yine de öğretmen-öğrenci ilişkilerinde şiddetin önlenmesi için sürekli eğitim ve farkındalık çalışmalarının sürdürülmesi önemlidir.

Tabloda, katılımcıların ilköğretim ve ortaöğretim yıllarında diğer öğrenciler tarafından fiziksel şiddete maruz kalma durumları hayır: %77,9, **evet**: %22,1 şeklinde dağılım göstermektedir. Türkiye'deki mevcut verilerle karşılaştırıldığında, bu oranlar belirli benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir. Özellikle, OECD ülkeleri arasında yapılan bir araştırmada, Türkiye'deki öğrencilerin %18,6'sı okulda herhangi bir zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir. Bu oran, mevcut tablodaki %22,1'lik orana oldukça yakındır.

Tabloda sunulan verilere göre, katılımcıların %73,6'sı ilkokul ve ortaokul yıllarında diğer öğrencilere hiç fiziksel şiddet uygulamadığını belirtirken, %26,4'lük bir kesim fiziksel şiddet uyguladığını ifade etmiştir. Bu veriler ışığında, katılımcıların büyük bir

kısının (yaklaşık %74) akranlarına fiziksel şiddet uygulamadığını belirtmesi olumlu bir göstergedir. Ancak, %26,4'lük bir kesimin fiziksel şiddet uyguladığını ifade etmesi, okul ortamlarında şiddet davranışlarının hala önemli bir sorun teşkil ettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, okullarda şiddet karşıtı programların güçlendirilmesi ve öğrenciler arasında empati ve hoşgörü kültürünün teşvik edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Katılımcılara göre, katılımcıların %87,1'i anne ve babalarının arasında fiziksel şiddete hiç tanık olmadığını belirtirken, %12,9'u çeşitli derecelerde bu tür şiddete tanıklık ettiklerini ifade etmektedir. Sonuç olarak, anne ve babalar arasındaki fiziksel şiddete tanıklık, çocukların psikolojik ve duygusal gelişimi üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir.

Bu nedenle, aile içi şiddetin önlenmesi ve çocukların korunması için toplumsal farkındalık oluşturulması ve etkili politikaların uygulanması büyük önem taşımaktadır

Eskişehir'deki bireylerin annelerinin ev içinde öfkeli davranış sergileme sıklığını göstermektedir. Verilere göre, **katılımcıların %38,0'ı annelerinin hiç öfkeli davranış sergilemediğini, %47,1'i annelerinin az da olsa öfkeli davrandığını, %11,0'ı annelerinin fazla öfkeli olduğunu** söylerken, **%3,8'lik bir kesim annelerinin çok fazla öfkeli davrandığını** bildirmiştir. Eskişehir'de annelerin öfkeli davranış sergileme oranlarının Türkiye genelindeki bulgulara kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Özellikle “hiç” ve “az” seçeneklerini işaretleyenlerin toplam oranı %85,1 gibi yüksek bir seviyededir. Bu durum, Eskişehir'in nispeten yüksek eğitim düzeyi, sosyoekonomik yapısı ve kültürel dinamikleriyle ilişkilendirilebilir. Ancak, annelerin öfkeli davranış sergileme oranının az da olsa var olması, aile içi stres yönetimi ve psiko-sosyal destek mekanizmalarının önemini göstermektedir.

Eskişehir'de katılımcıların babalarının ev içinde öfkeli davranış sergileme sıklığını göstermektedir. Verilere göre, **Katılımcıların %42,5'i babalarının hiç öfkeli davranış sergilemediğini, %43,2'si babalarının az da olsa öfkeli olduğunu, %9,8'i babalarının sık öfkeli olduğunu ve %4,5'i ise çok sık öfkeli davrandığını** bildirmiştir. Eskişehir'de babaların öfkeli davranış sergileme oranı (%57,5), Türkiye genelindeki bulgulara yakın bir seyir izlemektedir. Babaların “hiç” ve “az” öfkeli davrandığını belirtenlerin oranı (%85,7), annelerle ilgili benzer bir soruya verilen oranlarla (Tablo 36) benzerdir. Ancak, “fazla” ve “çok fazla” seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranı (%14,3), aile içindeki öfke yönetimi konusunda farkındalık artırılması gerektiğini göstermektedir.

Eskişehir’de katılımcıların evde kendi öfkeli davranışlarını nasıl değerlendirdiğini göstermektedir. Verilere göre, **Katılımcıların %26,9’u evde hiç öfkeli davranış sergilemediklerini, %50,7’si az da olsa öfkeli davranış gösterdiğini, %16,9’u sık sık öfkeli olduğunu ve %5,4’ü ise çok sık öfkeli davrandığını** bildirmiştir. Eskişehir’de bireylerin ev içinde öfkeli davranış sergileme oranları Türkiye genelindeki oranlarla benzerdir. Ancak, **“fazla” ve “çok fazla” seçeneklerini işaretleyenlerin toplam oranının %22,3 olması**, önemli bir kesimin ev içinde öfke kontrolüyle ilgili sorun yaşadığını göstermektedir. Bu durum, bireylerin stres yönetimi, duygusal düzenleme ve iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik programlara duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Eskişehir’de katılımcıların geçmişte kendilerine kasıtlı olarak fiziksel zarar verip vermediklerine dair değerlendirmelerini göstermektedir. Verilere göre, **Katılımcıların %63,7’si hiçbir zaman kendilerine kasıtlı olarak zarar vermediklerini, %24,5’i az da olsa kendilerine zarar verdiklerini, %6,9’u sık sık ve %4,9’u ise çok sık kendilerine zarar verdiklerini** bildirmiştir. Eskişehir’de katılımcıların %36,3’ü (az, fazla ve çok fazla kategorileri toplamı) geçmişte kendilerine zarar verdiklerini belirtmiştir. Bu oran, Türkiye genelinde yapılan araştırmalarda öne çıkan sonuçlarla paraleldir. Ancak, Eskişehir’in sosyoekonomik ve eğitim düzeyi görece yüksek bir şehir olması nedeniyle, bu oranın bu kadar yüksek olması dikkat çekicidir. Bu durum, ruh sağlığı hizmetlerine erişim, psiko-sosyal destek mekanizmaları ve stres yönetimi konusunda daha fazla çalışma yapılması gerektiğini göstermektedir.

Eskişehir’de katılımcıların anlamsızlık ve karamsarlık duygularını yaşayıp yaşamadıklarını göstermektedir. Verilere göre, **Katılımcıların %18,6’sı hiçbir zaman anlamsızlık ve karamsarlık duyguları yaşamadıklarını, %40,4’ü zaman zaman bu duyguları yaşadığını, %25,7’si sık sık anlamsızlık ve karamsarlık duyguları hissettiklerini ve %15,3’ü ise çok fazla bu duyguları yaşadıklarını** belirtmiştir. Eskişehir’de katılımcıların **%40,4’ü zaman zaman anlamsızlık ve karamsarlık duyguları yaşadıklarını** belirtirken, **%25,7’si sık sık ve %15,3’ü çok fazla** bu duyguları yaşadıklarını ifade etmektedir. Bu durum, Eskişehir’deki bireylerin önemli bir kısmının ruhsal zorluklarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Özellikle gençler arasında karamsarlık duyguları, düşük özsaygı ve anksiyete gibi sorunlar, ruh sağlığı açısından daha fazla dikkat edilmesi gereken bir konu olabilir. Bu duyguların, bireylerin psiko-sosyal desteğe erişim eksiklikleri, sosyoekonomik baskılar ve toplumsal faktörler

nedeniyle artması olasıdır. Dolayısıyla, duygusal zorluklarla başa çıkabilmek için ruh sağlığı desteklerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Eskişehir'deki öğrencilerin, şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynama sıklığına dair veriler şu şekildedir. **Hiç**: 1.346 kişi (%36,6), **az**: 1.047 kişi (%28,4), **fazla**: 634 kişi (%17,2) ve **çok fazla**: 654 kişi (%17,8)'dir. Eskişehir'deki gençlerin, **şiddet içerikli bilgisayar oyunlarına olan ilgisi**, Türkiye genelindeki trende paralel şekilde yüksek bir oran göstermektedir. Ancak, Eskişehir'deki verilerde, şiddet içerikli oyunları hiç oynamadığını belirtenlerin oranı daha yüksek, bu da yerel sosyal ve kültürel faktörlerin gençlerin oyun alışkanlıkları üzerinde etkili olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, şiddet içerikli oyunların gençler üzerindeki etkilerini araştıran psikolojik çalışmalar, bu oyunların özellikle agresif davranışları artırabileceğini belirtmektedir.

Eskişehir'deki öğrencilerin lise öncesi yıllarda eşyalara bilerek zarar verme durumlarına dair veriler şu şekildedir. **Hiç**, 2.535 kişi (%68,7), **az**: 875 kişi (%23,7) **fazla**, 174 kişi (%4,7) ve **çok fazla**, 106 kişi (%2,9) tır. Eskişehir'deki veriler, Türkiye genelindeki gençlerin eşyalara zarar verme davranışlarına ilişkin genel eğilimle uyumludur. Ancak, Eskişehir'deki öğrencilerin **eşyalara zarar vermeyenlerin oranı** Türkiye geneline kıyasla daha yüksek olmuştur. Bu durum, Eskişehir'in genel olarak daha stabil ve huzurlu bir sosyal yapıya sahip olabileceğini düşündürmektedir. Aile içindeki dinamikler, eğitim düzeyi, okul psikolojik danışmanlık hizmetleri ve sosyal destek sistemlerinin bu tür olumsuz davranışları engellemede önemli rol oynadığı söylenebilir. Gençlerin duygusal ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı iletişim becerilerinin geliştirilmesi, bu tür davranışların önlenmesinde kritik öneme sahiptir.

Eskişehir verilerine göre, lise öncesi dönemde hayvanlara bilerek zarar verme davranışı şu şekilde dağılım göstermektedir. **Hiç zarar vermedim**, 3.497 kişi (%94,8), **az zarar verdim**, 169 kişi (%4,6), **fazla zarar verdim**, 9 kişi (%0,2) ve **çok fazla zarar verdim**, 14 kişi (%0,4)'dir. Bu sonuçlar, katılımcıların büyük çoğunluğunun (yaklaşık %95'i) lise öncesi yıllarda hayvanlara zarar vermediğini ortaya koymaktadır. Sadece çok küçük bir kesim, hayvanlara zarar verme davranışı göstermiştir. Eskişehir verileri (%94,8 "hiç" ve toplam %5,2 "az", "fazla" ve "çok fazla" cevabı) Türkiye genelindeki bu eğilimle uyumludur. Yani, ulusal ölçekte çocukların büyük çoğunluğu hayvanlara zarar verme davranışı sergilemezken, çok küçük bir kesim bu davranışı göstermektedir. Bu da erken çocukluk döneminde, sosyal ve duygusal gelişim açısından olumlu bir ortamın varlığına işaret edebilir.

Eskişehir örneklemini içinde, katılımcıların çocukların internet kullanımını değerlendirirken %22,3'ü “hiç zararlı değil”, %47,8'i “az zararlı”, %22,8'i “fazla zararlı” ve %7,1'i “çok fazla zararlı” olarak yanıt vermiştir. Yani, katılımcıların yaklaşık %70,1'i internet kullanımının çocuklar için ciddi zararlar doğurmadığını düşünürken, yaklaşık %29,9'luk bir kesim kullanımın riskli olabileceğine inanmaktadır. Bu veriler, Türkiye genelinde çocukların internete erişiminin ve kullanım sürelerinin hızla arttığını göstermektedir. Artan kullanım, potansiyel riskleri de beraberinde getirebileceği için, ebeveynler, eğitimciler ve politika yapıcılar arasında çocukların dijital ortamda maruz kaldıkları olumsuz etkiler konusunda artan bir farkındalık oluşmaktadır. Eskişehir örneğinde internet kullanımının zararlı etkileri konusunda nispeten iyimser bir algı varken, Türkiye genelinde artan kullanım oranları, çocukların dijital ortamda karşılaştığı riskler konusunda daha dikkatli ve kapsamlı önlemlerin gerekliliğini göstermektedir.

Eskişehir örneklemini içinde katılımcıların %48,2'si “Hiç” yanıtını vererek böyle duyguları hiç yaşamadığını belirtirken, %30,8'i “Az”, %10,5'i “Fazla” ve %10,5'i “Çok fazla” şeklinde yanıtlayarak duygusal sıkıntı düzeylerini ortaya koymuştur. Buna göre, yaklaşık %21 (10,5 + 10,5) oranındaki katılımcı, “keşke hayatta olmasaydım, keşke yaşamasaydım...” gibi duyguları belirgin düzeyde hissettiğini ifade etmektedir. Sonuç olarak, Eskişehir verileri, ulusal eğilimlerle uyumlu olarak, çocuklar arasında belirgin düzeyde sorun olduğunu ve bu durumun, ruh sağlığı destek programları ile önleyici stratejilerin uygulanmasını gerektirdiğini göstermektedir.

Eskişehir örneklemini içinde katılımcıların %61,7'si sosyal çevrelerinde keyif verici madde kullanımına tanık olmadıklarını belirtirken, kalan %38,3'ü (Az: %23,0; Fazla: %9,2; Çok fazla: %6,1) bu tür kullanımlara tanık olmuşlardır. Yani, Eskişehir'de sosyal çevrelerde madde kullanımına maruz kalma oranı yaklaşık %38,3'tür.

Katılımcıların %38,3'ü (Az, Fazla ve Çok fazla yanıtlarını verenler) sosyal çevrelerinde keyif verici madde kullanıldığına tanık olduklarını belirtmiş; bu oran, sosyal çevrede madde kullanımının önemli bir sorun teşkil ettiğini göstermektedir.

Eskişehir'deki öğrencilerin %26'sı okul ortamında kendilerini hiç gergin veya mutsuz hissetmediklerini belirtirken, %44,4'ü "Az", %18,2'si "Fazla" ve %11,4'ü "Çok fazla" gergin veya mutsuz hissettiklerini ifade etmiştir. Bu verilere göre, Eskişehir'de öğrencilerin yaklaşık %74'ü okul ortamında belirli düzeylerde gerginlik veya mutsuzluk yaşamaktadır. Öğrencilerin %74'ü okul ortamında belirli düzeylerde gerginlik veya

mutluzluk yaşamaktadır. Bu durum, öğrencilerin duygusal iyi oluşları konusunda dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Eskişehir'deki öğrencilerin %51,6'sı ev ortamında kendilerini hiç gergin veya mutsuz hissetmediklerini belirtirken, %34,6'sı "az", %9,3' "fazla" ve %4,6'sı "ok fazla" gergin veya mutsuz hissettiklerini ifade etmiştir. Bu verilere göre, Eskişehir'de öğrencilerin yaklaşık %48,4' ev ortamında belirli düzeylerde gerginlik veya mutsuzluk yaşamaktadır. Öğrencilerin ev ortamında daha mutlu ve huzurlu hissetmeleri için aile içi iletişimin güçlendirilmesi, ebeveynlere yönelik farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi ve çocukların duygusal ihtiyaçlarına yönelik destek mekanizmalarının oluşturulması önemlidir

Eskişehir'deki öğrencilerin %69,2'si okul yolunda veya çevresinde şiddete uğrama korkusu yaşamadıklarını ("Hiç") belirtirken, %20,5'i "az", %6,5'i "fazla" ve %3,8'i "ok fazla" korku yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu verilere göre, Eskişehir'deki öğrencilerin yaklaşık %30,8'i okul yolunda veya çevresinde belirli düzeylerde şiddete uğrama korkusu yaşamaktadır. Öğrencilerin %30,8'i okul yolunda veya çevresinde şiddete uğrama korkusu yaşamaktadır.

Eskişehir'deki öğrencilerin %84,3' lise öncesi yıllarda çevrelerinde insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına hiç tanık olmadıklarını belirtirken, %12,5'i az, %2,4' fazla ve %0,8'i çok fazla tanık olduklarını ifade etmiştir. Öğrencilerin %15,7'si lise öncesi yıllarda çevrelerinde cinsel taciz davranışlarına tanık olduklarını ifade etmiştir.

Eskişehir'deki öğrencilerin mahallelerinde kavga olaylarına tanıklık oranları **hiç**, %40,0 (1469 ğrenci) **az**, %39,2 (1442 ğrenci), **fazla**, %12,5 (460 ğrenci) ve **ok fazla**, %8,2 (303 ğrenci) şekildedir. Bu veriler, öğrencilerin büyük bir kısmının (yaklaşık %80) mahallelerinde nadiren veya hiç kavga olaylarına tanık olmadığını göstermektedir. Eskişehir'deki öğrencilerin mahallelerinde kavga olaylarına tanıklık oranları, Türkiye genelindeki bazı bölgesel farklılıklar ve araştırmalarla karşılaştırıldığında daha düşük görünmektedir.

Eskişehir verilerine göre, katılımcıların büyük bir kısmı (%44) "az" seviyede kızgınlık/öfke duygusu taşıdığını, %29,5'i "fazla", %15,1'i ise "ok fazla" kızgınlık/öfke taşıdığını, yalnızca %11,4' "hiç" böyle bir duygu taşımadığını belirtmiştir.

"Dış ülkelerden göçle gelenlerle ilgili okul ortamında ya da yaşadığınız diğer çevrelerde sorunlar yaşanıyor mu?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların %43,3'

"hiç" sorun yaşamadığını, %21,4'ü "az", %13,5'i "fazla", %21,8'i ise "çok fazla" sorun yaşadığını ifade etmiştir. Bu verilere göre, Eskişehir'deki bireylerin çoğunluğu göçmenlerle ilgili herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtiyor. Ancak, belirli bir kesim (%56,7) okul veya diğer çevrelerde göçmenlerle ilgili sorunlar yaşadığını ifade etmektedir. Bu durum, Eskişehir'in üniversite kenti olmasından dolayı daha kozmopolit bir yapıya sahip olduğunu ve göçmenlerin entegrasyonu konusunda bazı zorlukların yaşanabileceğini gösteriyor.

Anne ve babanız arasında anlaşmazlık çıktığında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların **konusarak**, %51,9, **münakaşa yaparak**, %33,3, **küserek**, %13,1 ve **fiziksel şiddet uygulayarak**, %1,7 yanıtlar verdiği görülmektedir. Bu veriler, Eskişehir'de ebeveynlerin yarısından fazlasının (%51,9) anlaşmazlıklarını yapıcı bir şekilde, yani konuşarak çözdüğünü göstermektedir. Ancak, %33,3'lük bir kesimin münakaşa yaparak ve %13,1'inin küserek sorunları çözmeye çalışması, iletişimde bazı zorlukların varlığına işaret etmektedir. Fiziksel şiddet oranının %1,7 gibi düşük bir seviyede olması ise olumlu bir göstergedir.

Kardeşinizle aranızda anlaşmazlık çıktığında sorununuzu en çok nasıl çözüyorsunuz?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların %33,5 **olumlu şekilde** ve %66,5 **olumsuz şekilde** yanıtlar verdiği görülmektedir. Bu veriler, Eskişehir'de kardeşler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde olumsuz yöntemlerin (%66,5) daha yaygın olduğunu göstermektedir. Bu durum, aile içi iletişim ve çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Eskişehir'de kardeşler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde olumsuz yöntemlerin yaygın olması, aile içi iletişim becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Türkiye genelinde de benzer eğilimlerin olabileceği düşünülse de detaylı ve güncel verilere ihtiyaç vardır. Aile içi iletişimi güçlendirmek ve çatışma çözme becerilerini artırmak için eğitim programları ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması faydalı olacaktır.

Okul arkadaşlarınız anlaşmazlık yaşadıklarında, sorunlarını en çok nasıl çözüyorlar?" sorusuna Eskişehir'deki katılımcıların **münakaşa yaparak**, %34,8 **konusarak**, %33,6, **küserek**, %18,6 ve **fiziksel şiddet uygulayarak**, %13,1 şeklinde çözdükleri görülmektedir. Bu veriler, Eskişehir'de öğrencilerin anlaşmazlıklarını çözmeye en sık başvurdukları yöntemlerin münakaşa (%34,8) ve konuşma (%33,6)

olduğunu göstermektedir. Ancak, küsme (%18,6) ve fiziksel şiddet (%13,1) oranlarının da dikkate değer seviyelerde olması, okul ortamında çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Eskişehir'de ve Türkiye genelinde öğrencilerin anlaşmazlık çözme yöntemlerinde olumsuz yaklaşımların önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu durum, okul ortamlarında çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin daha yapıcı iletişim yöntemlerine yönlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu amaçla, okullarda arabuluculuk programlarının uygulanması ve öğrencilere yönelik iletişim becerileri eğitimlerinin verilmesi faydalı olacaktır.

Eskişehir'deki katılımcıları **önemli bir sıkıntınızı öncelikle kiminle paylaşmayı yeğlersiniz** sorusuna **anne**, %45,2, **arkadaş**, %43,2, **baba**, %9,6 ve **rehber öğretmen**: %2,0 olarak ifade etmişlerdir. Bu veriler, Eskişehir'deki öğrencilerin önemli sıkıntılarını paylaşmada en çok annelerini (%45,2) ve arkadaşlarını (%43,2) tercih ettiklerini göstermektedir. Eskişehir'deki öğrencilerin önemli sıkıntılarını paylaşmada annelerini ve arkadaşlarını tercih etmeleri, aile içi iletişimin ve arkadaşlık ilişkilerinin güçlü olduğunu göstermektedir. Ancak, rehber öğretmenlere başvurma oranının düşük olması (%2,0), öğrencilerin profesyonel destek arayışında çekinceleri olabileceğini veya bu hizmetlerin yeterince erişilebilir olmadığını düşündürebilir. Bu nedenle, okullarda rehberlik hizmetlerinin tanıtımının artırılması ve öğrencilerin bu hizmetlere erişiminin kolaylaştırılması önem arz etmektedir.

Araştırmaya katılan denekler bireylerin suçtan kaçınma nedenleri Allah korkusu (%43,2), kanun/ceza korkusu (%38,3) diğer faktörler (%61,7), toplumdan dışlanma korkusu (%9,6) ve aile korkusu (%8,9) olarak ifade etmişlerdir. Eskişehir, Türkiye'nin genel yapısından biraz farklı bir demografiye sahiptir. Üniversite öğrencilerinin yoğun olduğu ve eğitim seviyesinin nispeten daha yüksek olduğu bir şehir olarak, bireylerin suçtan kaçınma nedenlerinde toplumsal normlar, ahlaki değerler ve kanun korkusunun daha baskın olabileceği öngörülmektedir. Türkiye genelinde aile korkusunun (%8,9) ve toplumsal dışlanmanın (%9,6) daha az belirleyici faktör olduğu görülse de, Eskişehir gibi daha modern ve seküler eğilimlere sahip şehirlerde dini korkunun etkisinin daha düşük, bireysel ve etik değerlerin daha yüksek olması beklenebilir.

Eskişehir'de araştırmaya katılan bireylerin %98,5'i ailelerinde böyle bir birey bulunmadığını belirtmiştir. Engelli veya hasta birey bulunan aileler ise şu şekilde dağılım göstermektedir. Baba, %0,5, anne, %0,3 kardeş, %0,8 dir. Toplamda %1,4'lük

bir kesim ailelerinde kendi ihtiyaçlarını göremeyecek düzeyde engelli veya hasta birey bulunduğunu ifade etmiştir. Eskişehir, Türkiye ortalamasına kıyasla daha genç bir nüfus yapısına sahip olup, engelli bireylerin toplam nüfusa oranı daha düşük olabilir. Ayrıca, şehirdeki sosyal hizmetlerin ve sağlık imkanlarının daha erişilebilir olması, bu bireylerin bağımsız yaşama yetilerini artırarak ailelerine bağımlılık oranlarını düşürebilir.

Veriler, aile üyelerinin son 15 yıl içinde suça karışıp karışmadığına dair verilere göre katılımcıların büyük bir kısmı (%93,5) ailelerinde son 15 yıl içinde suça karışan bir birey olmadığını belirtmiştir. Aile üyeleri arasında en fazla suçla ilişkilendirilen bireyler babalar olmuştur (%3,4). Anneler ise çok daha düşük bir oranda (%0,2) suça karışmıştır. Kardeşlerinin suça karıştığını belirten katılımcı oranı ise (%1,1) daha yüksek olmuştur. Eskişehir, Türkiye'nin büyük şehirlerinden biri olarak, suç oranları ve aile yapısı açısından çeşitli dinamiklere sahiptir. Eskişehir özelinde yapılan benzer çalışmalarda, aile içindeki suç oranları da genellikle düşük bulunmuş, ancak sosyoekonomik faktörlerin etkisi gözlemlenmiştir. Eskişehir'de, Türkiye genelinden daha düşük suç oranları rapor edilse de suçun ailevi etkilerini anlamak, toplumsal düzeyde önleyici stratejilerin geliştirilmesinde önem taşır.

Katılımcıların büyük bir kısmı (%90,9) ailelerinde son 15 yıl içinde suç mağduru olmadığını belirtmiştir. Buna karşılık, %7,5 oranında katılımcı, ailelerinde suç mağduru olan bir birey bulunduğunu ifade etmiştir. Bu durum, aile içindeki suç mağduriyetinin belirli bir oranda mevcut olduğunu ancak genel olarak düşük seviyelerde olduğunu göstermektedir. Eskişehir, Türkiye'nin gelişmiş ve güvenli şehirlerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Tabloya göre, Eskişehir'deki suç mağdurları oranı Türkiye genelinden daha düşük olabilir. Ancak, büyük şehirlerin çevresindeki mahallelerde ve belirli sosyal sınıflarda suç mağdurluğu oranları daha yüksek olabilmektedir. Suç mağdurları için toplumsal destek ve rehabilitasyon programlarının artırılması, Eskişehir'deki suç mağdurlarının daha etkili bir şekilde rehabilite edilmesini sağlayacaktır.

Katılımcıların büyük bir kısmı %84,6, geçmişte herhangi bir suç olayının mağduru olmadığını belirtmiştir. Buna karşın, %15,4'lük bir kesim en az bir kez suç mağduru olduğunu ifade etmiştir. Eskişehir, Türkiye'nin gelişmiş ve eğitim seviyesi yüksek illerinden biri olarak suç oranları açısından Türkiye geneline göre daha düşük bir profile sahiptir. Ancak, şiddet ve suç mağduriyeti konusunda yerel raporlarda, özellikle

kadınlar ve çocuklar arasında suç mağduriyetinin ciddi bir sorun oluşturduğuna dikkat çekilmektedir. Eskişehir’de, suç mağdurlarına yönelik sosyal destek hizmetleri ve eğitim programları düzenlenmekte olup, bu hizmetlerin daha fazla kişiye ulaşması gerektiği vurgulanmaktadır.

Araştırma verilerine göre, öğrencilerin çoğu (%52,1) delici ve kesici alet taşımadığını belirtmiştir. Ancak, %33,2’lik bir kesim, çevrelerindeki öğrencilerin çok azının bu tür alet taşıdığını belirtmiştir. Oranın daha yüksek olduğu kategorilerde ise "üçte biri kadarı" %8,0 ve "yarıdan fazlası" %6,7 olarak sıralanmıştır. Eskişehir, genellikle güvenli bir şehir olarak bilinse de burada da okul çevrelerinde zaman zaman öğrenciler arasında şiddet olayları yaşanabilmektedir. Eskişehir’deki okul güvenliği çalışmaları, öğrencilerin taşıdığı tehlikeli maddelere karşı alınan önlemleri içermektedir. Eskişehir Belediyesi ve Milli Eğitim Müdürlüğü, öğrencilerin güvenliğini artırmak amacıyla çeşitli bilinçlendirme ve farkındalık kampanyaları düzenlemektedir. Bununla birlikte, okul çevrelerinde yapılan denetimlerin artırılması gerektiği ve okullarda psikolojik danışmanlık hizmetlerinin daha yaygınlaştırılmasının faydalı olacağı ifade edilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların büyük çoğunluğunun vücutlarında herhangi bir iz bulunmamaktadır (%76,8). Diğer yandan, vücutlarında iz bulunanlar arasında, derin yara izine sahip olanların oranı %18,5, jilet izi taşıyanların oranı ise %3,5’tir. Dövme taşıyanlar ise toplam katılımcıların yalnızca %1,3’ünü oluşturmuştur. Bu veriler, vücutta iz bulunan kişilerin sayısının oldukça düşük olduğunu, ancak vücutta iz bulunanlar arasında derin yara izlerinin en yaygın olduğunu göstermektedir.

Öneriler

1. Göç Politikaları ve Destek Mekanizmaları

- Göç eden bireylerin uyum süreci desteklenmelidir.
- İstihdam, uyum eğitimi ve psiko-sosyal destek sağlanmalıdır.

2. Konut Politikaları ve Barınma Destekleri

- Uygun fiyatlı sosyal konut projeleri artırılmalıdır.
- Düşük gelirli ailelere kolay ödeme koşulları sunulmalıdır.

3. Gelir Dağılımı ve Sosyal Destek Programları

- Düşük gelirli bireylere sosyal yardım artırılmalıdır.
- Eğitim ve istihdama erişim kolaylaştırılmalıdır.
- Kadın istihdamı teşvik edilmelidir.

4. Aile İçi Şiddet ve Çocuk Koruma Politikaları

- Şiddeti önleyici farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.
- Ebeveynlere yönelik eğitim ve destek programları yaygınlaştırılmalıdır.

5. Okul Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi

- Okullarda şiddet karşıtı politikalar uygulanmalıdır.
- Öğrencilere ve öğretmenlere şiddetle mücadele eğitimi verilmelidir.

6. Aile İçi Şiddet ve Çocuk Hakları Eğitimi

- Ailelere bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Çocuklara haklarını öğreten eğitimler verilmelidir.

7. Aile İçi İlişkiler ve Öfke Yönetimi

- Aile danışmanlığı ve çift terapisi hizmetleri artırılmalıdır.
- Ebeveynlere öfke kontrolü ve iletişim eğitimi verilmelidir.

8. Kendi Davranışları Üzerinde Çalışma

- Bireylerin öfke yönetimi becerileri desteklenmelidir.

9. Öfke ve Duygu Yönetimi

- Öfke ve stresle başa çıkmak için bireysel eğitimler verilmelidir.
- Okullarda empati ve duygusal farkındalık eğitimleri artırılmalıdır.

10. Ruh Sağlığı ve Kendine Zarar Verme

- Erken müdahale sağlayan ruh sağlığı hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Okul ve iş yerlerinde psiko-sosyal destek sunulmalıdır.
- Gençler için ruh sağlığı eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Okullarda ruh sağlığı destek hatları kurulmalıdır.

11. Şiddet İçerikli Oyunlar ve Medya Kullanımı

- Ebeveynler ve gençler için medya okuryazarlığı eğitimi verilmelidir.
- Şiddet içerikli oyunlar yaşa uygun şekilde sınıflandırılmalı ve kamu bilgilendirilmelidir.

12. Erken Dönem Davranışsal Sorunlar

- Öğretmenlere, sorunlu davranışları erken fark etme eğitimi verilmelidir.
- Aileler çocukların saldırgan davranışlarıyla başa çıkma konusunda desteklenmelidir.

13. Dijital Medya ve İnternet Kullanımı

- Ebeveyn ve çocuklara ekran süresi ve içerik yönetimi hakkında eğitim verilmelidir.
- Okullarda dijital okuryazarlık dersleri yaygınlaştırılmalıdır.

14. Sosyal Çevre ve Güvenlik

- Okullarda zorbalıkla mücadele programları artırılmalıdır.
- Mahallelerde güvenlik önlemleri artırılmalı ve toplum bilinçlendirilmelidir.

15. Cinsel Taciz ve Travmalar

- Çocuk hakları konusunda okul öncesi farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.
- Çocuklara cinsel sınırlar öğretilmeli, aileler ve öğretmenler bilgilendirilmelidir.

16. Diğer Sosyal ve Duygusal Sorunlar

- Derin depresyon yaşayan bireylere acil psikolojik destek sağlanmalıdır.

- Gençler için madde kullanımına karşı bilinçlendirme ve erken müdahale programları oluşturulmalıdır.
- Bireylerin duygularını sağlıklı ifade etmeleri için psikolojik destek sağlanmalıdır.

17. Kültürel ve Sosyal Çeşitlilik

- Okullarda hoşgörü ve kültürel uyum eğitimleri verilmelidir.
- Göçmen ve yerel halk birlikte etkinlikler yapmalıdır.

18. Aile İçi İletişim ve Çatışma

Ebeveynler:

- Ailelere iletişim eğitimi verilmelidir.
- Medyada sağlıklı iletişim desteklenmelidir.

Kardeşler:

- Okullarda empati ve çatışma çözümü öğretilmelidir.
- Ebeveynler olumlu örnek olmalıdır.

Okul Arkadaşları:

- Okullarda zorbalıkla mücadele edilmelidir.
- Grup çalışmaları ve sosyal etkinlikler artırılmalıdır.

19. Sosyal Destek ve İletişim

- Aile içi iletişim güçlendirilmelidir.
- Okullarda rehberlik ve akran desteği yaygınlaştırılmalıdır.

20. Suç ve Değerler

- Ahlaki ve kültürel değerler öğretilmelidir.
- Adalet ve hukuk bilinci artırılmalıdır.

21. Engellilik ve Suç

- Engelli bireyler için bireysel destek sağlanmalıdır.
- Aile içi sorunlar erken fark edilmelidir.
- Gençlere suçtan uzak durmaları için eğitim verilmelidir.

22. Genel Öneriler

- Aile, okul ve toplum birlikte çalışmalıdır.
- İletişim, öfke yönetimi ve empati eğitimi verilmelidir.
- Psikolojik destek hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.

23. Suç Mağduriyeti

- Mağdurlar için psikolojik ve hukuki destek sağlanmalıdır.
- Mağdurlar adli süreçler hakkında bilgilendirilmelidir.

24. Okul Güvenliği

- Okullarda kesici alet taşınması önlenmelidir.
- Güvenlik görevlisi ve kamera ile denetim artırılmalıdır.

25. Fiziksel İzler ve Travmalar

- Derin izler için psikolojik ve medikal destek verilmelidir.
- Grup terapileri ve farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.

9. GÖÇLE İLGİLİ SOSYAL RİSKLER

Göç, modern toplumların sosyal yapısında önemli değişimlere neden olan dinamik bir olgudur. Türkiye’de olduğu gibi Eskişehir ili de son yıllarda artan uluslararası göç hareketlerinden etkilenmiş ve bu durum sosyal risklerin çeşitlenmesine yol açmıştır. Bu çalışma, Eskişehir İl Göç İdaresi’nde yönetici ve meslek elemanları ile yapılan nitel görüşmelere dayalı olarak ilin sosyal riskleri, göçle bağlantılı riskler, öncelikli müdahale alanları ve çözüm önerilerini betimsel nitel analiz yöntemiyle ortaya koymaktadır.

İlin Sosyal Riskleri

Temel Sosyal Risk Faktörleri

Eskişehir’de tespit edilen sosyal riskler arasında bulaşıcı hastalıklar, pandemi sürecinde artan sosyal kırımlar, kadın ve çocuklara yönelik şiddet, çocuk işçiliği, uyuşturucu madde kullanımı ve işsizlik öne çıkmaktadır. Ekonomik sıkıntılar tüm bu risk faktörlerini tetikleyen temel unsurlardır.

Risklerin Mekânsal Dağılımı

Riskler, şehirde özellikle Organize Sanayi Bölgesi, 75. Yıl Mahallesi, Huzur Mahallesi, Şehir Hastanesi çevresi ve Yeşiltepe Mahallesi gibi bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Bu bölgelerde göçmen ve geçici koruma statüsündeki Suriyeli nüfus oranı yüksektir.

Göç ve Göçle İlgili Riskler

Göçmenler Arasındaki Riskli Gruplar

Yalnız kadınlar, çocuklar, yaşlı bireyler ve şiddet mağdurları, göçmen topluluklar içinde en fazla risk altında olan gruplardır. Afgan göçmenlerin büyük kısmının genç erkeklerden oluşması, toplumsal uyumu zorlaştırmaktadır.

Kültürel Uyum ve Eğitim

Göçmen çocukların eğitime erişiminde kültürel farklılıklar sorun yaratmaktadır. Bazı aileler kız-erkek karışık eğitim sistemine uyum sağlayamamakta ve çocuklarını okula göndermemektedir. Bu durum, göçmenlerin eğitim yoluyla topluma entegrasyonunu zorlaştırmaktadır.

Suç ve Güvenlik Riskleri

Yalnız gelen genç erkek göçmenlerde suça sürüklenme riski daha yüksektir. Gasp, yaralama gibi olaylar genellikle aynı uyruktan bireyler arasında meydana gelmektedir.

Ekonomik Sorunlar

Göçmenlerin çoğu asgari ücretin altında gelikle yaşamaktadır. Afgan erkekler tarım ve hayvancılık sektöründe, Suriyeliler sanayide, İranlılar ise hizmet sektöründe çalışmaktadır.

Öncelikli Müdahale Alanları

Eğitim ve Dil Kursları

Göçmen çocuklara yönelik Türkçe dil kurslarının yaygınlaştırılması ve kültürel farkındalık eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir.

Kadın ve Çocuk Koruma Hizmetleri

Yalnız kadınlar için güvenli konaklama alanları ve psikososyal destek hizmetleri sağlanmalıdır. Çocuk işçiliği ve erken yaşta evliliklerle mücadele için özel koruma programları oluşturulmalıdır.

Ekonomik Destek ve İstihdam

Göçmenlerin iş gücü piyasasına entegrasyonu için meslek edindirme kursları açılmalı, özellikle kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmaları desteklenmelidir.

Toplumsal Uyum ve Farkındalık Çalışmaları

Yerel halk ve göçmenler arasındaki uyumu artırmak için sosyal uyum projeleri ve kültürel etkinlikler düzenlenmelidir.

Çözüm Önerileri

- Göçmen çocukların eğitim sistemine entegrasyonu için Türkçe destek programları artırılmalıdır.
- Yalnız kadınların korunması için sosyal hizmet ağıları güçlendirilmelidir.
- Çocuk işçiliği ile mücadelede okullaşma oranı artırılmalıdır.
- Mesleki eğitimler yoluyla göçmenlerin iş piyasasına katılımı desteklenmelidir.
- Kamuoyunda göçmenlere yönelik farkındalık kampanyaları düzenlenmelidir.
- Müzakere ve arabuluculuk kültürü kazandırılmalıdır.
- İnsan hakları ve birlikte yaşama kültürünü güçlendirici eğitimler verilmelidir.
- Koruyucu hukuk/onarıcı adalet kültürü yaygınlaştırılmalıdır.

- Yerli ve göçle gelenler arasında kaynaştırıcı sanat aktiviteleri artırılmalıdır.
- Göçle gelenlerin fazla bulundukları çevrelerde okul rehberlik servisleri farklı bilim disiplininden olan ve lisansüstü mezunlarla güçlendirilmelidir.
- Göçle gelenlerin fazla bulundukları il/ilçelerdeki halk eğitim merkezleri ihtiyaca göre yeni programlar geliştirme ve uygulama yoluna gitmelidir.
- Yerel yönetimler (çağdaş sosyal belediyecilik adına) göçle gelenlerin sosyal uyumlarının güçlendirilmesi adına yukarıda sayılan tedbirlerin hayata geçirilebilmesi hususunda aktif görev üstlenmelidir.

Eskişehir’de artan göç hareketleri ile birlikte yeni sosyal riskler ortaya çıkmaktadır. Bu risklerin etkili bir şekilde yönetilebilmesi için eğitim, sosyal hizmet, istihdam ve toplumsal uyum alanlarında bütüncül müdahalelere ihtiyaç vardır. İyi yapılandırılmış politika ve uygulamalar sayesinde hem göçmenlerin hem de yerel toplumun refah düzeyi artırılabilir.

10. GENEL SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Eskişehir Örneği, Türkiye'nin *Sosyal Risk Yüzeyinin Mikrokozmosudur*: Eskişehir, eğitilmiş nüfusu, iç göç alan yapısı ve üniversite ağırlığıyla “modern Anadolu kenti” profiline sahip olsa da; aile yapısındaki değişim, çocuk suçluluğu, bağımlılık ve eğitim eşitsizlikleri gibi yaygın sorunlar, kentin sosyo-kültürel dokusunda ciddi kırılmalıkların oluştuğunu göstermektedir.

Sosyal Riskler Çok Katmanlı ve Birbirini Besleyici Niteliktedir: Araştırmadaki analizlerde işsizlik, eğitime erişim eksikliği, toplumsal şiddet, göç ve bağımlılık gibi risklerin bir arada kümелendiği ve bir sosyal riskin (örneğin çocuk işçiliği) başka bir sorunu (örneğin eğitim terkleri) tetiklediği net olarak görülmektedir. Bu durum, sistemsel ve bütüncül müdahale ihtiyacını artırmaktadır.

Çocuk Suçluluğu ve Korunma Yoksunluğu Alarm Vermektedir: Ceza infaz kurumlarındaki çocuklarla yapılan saha çalışmaları, çocukların çoğunlukla parçalanmış ailelerden geldiğini, eğitimden erken koptuğunu ve bağımlılık ile tanıştıklarını göstermektedir. Bu veriler, aile desteği ve erken müdahalenin önemini gözler önüne sermektedir.

Sosyal Dışlanma ve Eğitimde Eşitsizlikler Dikkat Çekicidir: Göçmen çocuklar, engelliler ve dezavantajlı mahallelerde yaşayan öğrenciler hem fiziki hem de dijital eğitim araçlarına erişimde akranlarına göre daha geri kalmakta, bu durum, hem sosyal dışlanmayı hem de gelecekteki işsizlik riskini artıran faktörler olarak değerlendirilmektedir.

Sağlıkta Erişim ve Ruhsal Sorunlar Artmakta: Özellikle intihar oranlarındaki artış, konjonktürel gelişmeler (örneğin salgın hastalıklar), sosyokültürel ve ekonomik dönüşümlerin beraberinde getirdiği uyum sorunları, bireylerin ruh sağlığı hizmetlerine yeterli düzeyde erişememeleri ya da diğer yapısal ve bireysel etkenlerle açıklanabilir. Bu çerçevede, toplumun ruh sağlığını etkileyen risk faktörlerinin çok boyutlu olarak ele alınması gerekmektedir. Öte yandan, son yıllarda sağlık çalışanlarına yönelik şiddet vakalarında gözlemlenen artış da, toplum sağlığı açısından kaygı verici bir durum olup, dikkatle değerlendirilmesi gereken kritik bir konudur.

Göç ve Entegrasyon Politikaları İyileştirilmedi: Eskişehir gibi göç alan şehirlerde, geçici koruma statüsünde olan Suriyelilerin bütünleşme sürecinin, yerel halkla gerilime

yol açmadan yürütülebilmesi için uygulanan entegrasyon politikalarının daha da iyileştirilmesi önem taşımaktadır.

Bağımlılık ve Dijital Riskler Artış Eğilimindedir: Uyuşturucu kullanım yaşı düşmekte, dijital bağımlılık (özellikle gençler arasında) yaygınlaşmakta ve yeni bir psikososyal kırılganlık alanı yaratmaktadır. Bu alanlar henüz tam olarak toplumsal müdahale radarına girmemiştir.

Sosyal Politikalar Kapsayıcı Ancak Uygulamada Bazı Eksiklikler Dikkat Çekmektedir: Kalkınma planlarında ve bakanlık eylem planlarında doğru öncelikler belirlense de, bu politikaların yerelde ne derece hayata geçirilebildiği önemli bir soru işaretidir. Özellikle belediye-temelli sosyal hizmet mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Politika ve Uygulama Önerileri

Eğitim ve Erken Müdahale Politikaları

Risk altındaki çocuklar için zorunlu okul devam sistemleri, rehberlik hizmetleri ve psikososyal destek birimleri yaygınlaştırılmalıdır.

Okullarda “risk farkındalığı eğitimi” (madde bağımlılığı, dijital okuryazarlık, akran zorbalığı) müfredata entegre edilmelidir. Dezavantajlı öğrenciler için özel projeler ve programlar oluşturulmalıdır.

Aile Destek Sistemleri ve Koruyucu Hizmetler

Parçalanmış ve riskli aileler için “aile destek merkezleri” kurulmalı, bu merkezler ebeveyn eğitimi, hukuki danışmanlık ve sosyal yardım koordinasyonu sağlamalı ya da halihazırda Sosyal Hizmet Merkezlerinin bu hizmeti etkin biçimde yürütmesi sağlanmalıdır.

Çocuk suçluluğuna karşı toplum temelli önleme programları (aile, okul, kolluk üçgeninde) hayata geçirilmelidir.

Gençlik, İstihdam ve Gelecek Perspektifi

Meslek liseleri, çıraklık programları ve genç girişimcilik destekleri güçlendirilmelidir.

Özellikle göçmen gençler için dil eğitimi, beceri kazandırma ve istihdam garantili paketler tasarlanmalıdır.

Dijital Bağımlılık ve Ruh Sağlığı Mücadele Programları

Okullarda ve belediye tesislerinde “dijital detoks merkezleri” ve “gençlik psikolojik danışma hattı” kurulmalıdır.

Aile Sağlığı Merkezleri’ne bağlı toplum ruh sağlığı ekipleri, mahalle bazında devreye alınmalıdır.

Mahalle Temelli Sosyal Hizmet Modelleri

“Sosyal risk analiz haritası” çıkartılarak yüksek riskli mahallelerde pilot uygulamalar başlatılmalıdır (çocuk-yaşlı-göçmen ağırlıklı müdahaleler). Yerel STK’larla iş birliği içinde “sosyal koç” sistemleri oluşturulmalı, ev temelli destek yaygınlaştırılmalıdır.

Güvenlik Politikalarında Rehabilitasyon Odaklı Yaklaşım

Cezaevi sonrası topluma entegrasyon süreci, mesleki eğitim ve sosyal mentorlar ile desteklenmelidir. Çocuk suçluluğu için sadece ceza değil, sosyal risk faktörlerini azaltan rehabilitasyon modelleri geliştirilmelidir.

Entegre Sosyal Risk Takip Sistemi

Yerel düzeyde sosyal risklerin izlenmesi için veri temelli karar sistemleri (örneğin “çocuk riski skorlaması”, mahalle bazlı sosyal izleme sistemleri) kurulmalıdır. Kurumlar arası entegrasyonu güçlendiren dijital sosyal hizmet platformları geliştirilmelidir.

İlin Sosyal Sorun Analizi ve Risk Haritası

İllere özgü sosyal sorunların ve risklerin analiz edilerek haritalandırılması, önleyici ve koruyucu hizmetlerin etkinliği açısından büyük önem arz etmektedir. Sosyal problemlerin ve potansiyel risklerin ortaya çıkmadan önce tespit edilmesi, gerekli tedbirlerin zamanında alınmasını ve müdahale süreçlerinin daha sağlıklı yürütülmesini mümkün kılacaktır. Bu doğrultuda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından illerde “Sosyal Risk Haritası” başlığı altında yürütülen çalışmalar isabetli bir yaklaşımı yansıtsa da, hazırlanan raporların çoğunlukla illerde sunulan hizmetleri tanıtan belgeler niteliğinde olduğu; illerin sosyal risklerini derinlemesine analiz etmekten uzak kaldığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle, çok disiplinli sosyal bilimler araştırmalarının yöntem ve tekniklerinden yararlanılarak hazırlanacak kapsamlı analiz raporları, etkin ve sürdürülebilir önleyici ve koruyucu sosyal hizmetlerin planlanması ve uygulanması bakımından elzemdir.

AÇIKLAMA I

Proje Bilim Kurulu tarafından;

- Bu proje çalışması kapsamında seçilen liselerde, yüz yüze uygulanan anketlerle ilgili her okulun verileri ayrı ayrı olmak üzere analiz edildi; tablo ve grafik çalışmaları yapıldı. Bu bağlamda elde edilen verilerin il Milli Eğitim Müdürlüğü ile ayrı olarak paylaşılmasına karar verildi.
- Ceza İnfaz Kurumları ekseninde yürütülen araştırmalarda (anket, odak grup toplantısı, derinlemesine mülakat) elde edilen verilerin tümünün değişik nedenlerden dolayı bu rapora yansıtılmamasına; gereklilik ya da ihtiyaç olmasına göre, fazlası verilerin üst kurumlarla paylaşılacak üzere bir yol izlenmesine karar verildi.
- Farklı Bakanlık kuruluşlarında yapılan odak grup toplantılarında ve ildeki STK görüşmelerinde çocuk ve aile eksenli yaşanan sorunlarla ilgili (özellikle diğer kurum/kuruluşlarla ilgili) ortaya konan görüş ve düşüncelerin tamamının değişik nedenlerden dolayı bu rapora aynen konmamasına karar verildi.
- Üst Politika Belgeleri ve bağlantılı olarak ilgili Bakanlık Stratejik Eylem Planları hükümlerinin sahada yürütülmesinde belirlenen sorunlarla ilgili tespitlerin, bu ve diğer illerde yürütülen sosyal risk araştırmaları üzerinden ilgili Bakanlık makamları paylaşılmasına karar verildi.
- Devam eden bölümde, lise öğrencilerine ve Ceza İnfaz Kurumlarındaki gençlere uygulanan anket formları yer almaktadır. Anketler, görevli uzmanlarca katılımcılara yüz yüze uygulandı, açıklamalar yapıldı.
- EK 1’de, Milli Eğitim İl Müdürlüğü adına çocuk ve aile bağlamında görevi bulunan Bakanlıkların il müdürlükleri ile yapılan odak grup toplantılarına katılan yetkililerin önerileri yer almaktadır.
- EK 2’de, Lise öğrencilerine uygulanan anket verileri üzerinden okul ve öğrenci risk durumlarını gösteren tablolar yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). 2020 Aile İçi Şiddet Raporu. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). Psikolojik Destek Raporu.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). 2021 Aile İçi Şiddet Raporu.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). Dijital Oyunlar ve Gençler Üzerindeki Etkileri.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)*. Ankara: ASHB Yayınları.
- Akpınar, İ. (2024). Dindarlık ve Suç. *Bilim Armonisi Dergisi*, 7(1), 5-18.
- Ayan, S. (2010). *Aile ve Şiddet*. Ütopya Yayınevi.
- Alves, D. K. (2023). Socially safe on smartphones: How smartphone use reduces social risk taking (Doctoral dissertation, CUNY). https://academicworks.cuny.edu/gc_etds/5155/
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1269-1287.
- American Psychological Association. (2020). Publication Manual Of The American Psychological Association (7th ed.). American Psychological Association.
- Anadolu Ajansı. (2021). Türkiye'de Çocukların İnternet Kullanımı ve Dijitalleşme. <https://www.AA.Com.Tr>
- Anadolu Ajansı. (2024). Türkiye'de çocukların yüzde 91,3'ü internet kullanıyor. <https://www.aa.com.tr>
- Andrews, J. L. (2021). Social Risk in Adolescence (Doctoral dissertation, University College London). <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10134807/>
- Ayan, S. (2010). *Aile ve Şiddet*. Ütopya Yayınevi.
- Beck, U. (2011). Risk toplumu: Başka bir modernliğe doğru (K. Özdoğan & B. Doğan, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Benda, B. B., & Toombs, N. J. (2000). Religiosity and violence: Are they related after considering the strongest predictors? *Journal of Criminal Justice*, 28(6), 483-496. [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(00\)00064-7](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(00)00064-7)
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied*

Psychology, 46(1), 5-34.

Bianet. (2021). Türkiye'de 6-15 yaş grubundaki çocukların internet kullanımı.
<https://bianet.org>

Brook, J. S., Brook, D. W., Gordon, A. S., Whiteman, M., & Cohen, P. (2001). The psychosocial etiology of adolescent drug use: A family interactional approach. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 127(2), 143-209.

Castles, S. (2003). Towards a sociology of forced migration and social transformation. *Sociology*, 37(1), 13-34.

Cherlin, A. J. (2010). *The Marriage-Go-Round: The State of Marriage and the Family in America Today*. Vintage.

Choi, Y. (2022). Policy side effects: How do policies become a source of social problems? (Doctoral dissertation, University at Albany, SUNY).

Conroy, T. M. (1999). The creation and transformation of social problems: Social constructionism and social problems theory (Doctoral dissertation, Boston University). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/creation-transformation-social-problems/docview/304505407>

Çapak, İ., & Ferah, N. (2013). Şiddet Suçlarına Sürüklenen Ergenlerde Dini Potansiyeller. *İslami İlimler Dergisi*, 8(2).

Çocuk ve Ergen Psikiyatristi Derneği. (2022). Ruhsal ve Sosyal Gelişim Raporu.

Dinçer Güneş, İ. (2008). *Deviant Behavior Among Young Adults: Turkish Case With An Emphasis On Family Rituals, Self-Esteem And Religiosity* [Ph.D.]. University of North Texas.

Dobash, R. E., & Dobash, R. (1979). *Violence Against Wives: A Case Against the Patriarchy*. Free Press.

Donnelly, P. G. (1981). Social problems versus social issues: The case of worker safety and health (Doctoral dissertation, University of Delaware).
<https://www.proquest.com/dissertations-theses/social-problems-versus-issues-case-worker/docview/302594113>

Ercan, T. (2019). Sosyalleşme Sürecinin Hayatı Etkileyen Evresi: İlk Sosyalleşme. İçinde S. Taşkın & S. Yılmaz (Ed.), *Modern Çağda Gençliğin Anlam Arayışı* (ss. 379-391). Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları.

Eskişehir Belediyesi. (2020). Eskişehir'de Suç Ve Suç Mağdurları: Yerel Çalışmalar

Ve İyileştirme Önerileri.

Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2020–2021). Eğitim verileri.

Eskişehir İl Sağlık Müdürlüğü. (2021). Eskişehir’de Gençler Arasında Psikolojik Destek Hizmetleri ve Rehberlik Çalışmaları.

Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü. (2021). Eskişehir’de Okul Güvenliği Ve Öğrenciler Arasında Şiddet, Mevcut Durum Ve Çözüm Önerileri.

Ferah, N. (2013). *Suçta Sürüklenen 12-18 Yaşlar Arası Ergenlerde Şiddetin Din Psikolojik Tahlili (Sakarya Örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.

Ferah, N. (2024). *Suçta Sürüklenen Ergenlerde Dini Gelişim Potansiyeli* (H. Kılınçer, Ed.). İlahiyat.

Furedi, F. (2001). Korku kültürü: Risk almamanın riskleri (B. Yıldırım, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Giddens, A. (1998). *The Third Way: The Renewal of Social Democracy*. Polity Press.

Güllü, İ., & Can, M. ali. (2014). İslam Dininin Suça Bakışı ve Suçu Önlemeye Yönelik Yaklaşımları Üzerine Bir Analiz. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 212- 216.

Gökalp, M. (2019). Suç sosyolojisi ve bireysel korkular: Türkiye örneği. Adalet Yayınları.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2014). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. <https://www.hips.hacettepe.edu.tr>

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2014). Türkiye’de Ruh Sağlığı Ve Psiko- Sosyal Destek Araştırması.

Herrenkohl, T., Hill, K. G., Chung, I.-J., & Guno, J. (2023). Protective factors against serious violent behavior in adolescence: A prospective study of aggressive children | Request PDF. *Social Work Research*, 27(3), 179-193. <https://doi.org/10.1093/swr/27.3.179>

Holzmann, R., & Jørgensen, S. (2000). Social risk management: A new conceptual framework for social protection and beyond. *International Social Security Review*, 55(4), 3- 31.

International Labour Organization (ILO). (2016). World Employment Social Outlook 2016.

İmdat – Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği. (2020). Çocukta Fiziksel Şiddet Raporu.

Kepenekçi, Y. K., & Çinkır, Ş. (2006). Lise öğrencileri arasında fiziksel zorbalık.

Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 12(2), 165–190.

Kılınçer, H. (2022). *Aileye Tutunmak* (1. Baskı). Çamlıca Yayınları.

Kızmaz, Z. (2005). Din Ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 189-215.

Kızmaz, Z., & Gür, M. (2018). Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Travmatik Etkisi: Aile İçinde Şiddete Maruz Kalma Ve Şiddet. İçinde M. Ş. Güneş (Ed.), *Aile Eksenli Şiddetten Sosyal Travmalara* (ss. 386-407). HEGEM Yayınları.

Koç, B. (2011). *Okullarda Şiddet*. Eflatun Matbaası.

Koçak, O. (2020). Sosyal sorunlar. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları. <https://auzef.istanbul.edu.tr/tr>

Lök, N., Başoğlu, C., & Öncel, S. (2016). Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkileri ve psikososyal desteğin önemi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 155-161.

Marmara Bölgesi Lise Öğrencileri Araştırması. (2012). Marmara gençlik

raporu. Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). Madde Kullanımı Araştırması.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020–2021). Eğitim İstatistikleri.

Milliyet. (2021, 10 Aralık). *Sosyal Risk Nedir, Özellikleri Nelerdir? Sosyal Risk Türleri Nelerdir?* [Haber]. <https://www.milliyet.com.tr/egitim/sosyal-risk-nedir-ozellikleri-nelerdir-sosyal-risk-turleri-nelerdir-6658943>

Nguyen, N., Paulson, J., Maynard, Q., & Ha, T. (2025). The Impact of Religiosity and Violence Prevention Programs on Violence amongst Adolescents in the U.S. *Midwest Social Sciences Journal*, 27(2). <https://doi.org/10.22543/2766-0796.1122>

Oliver, M. (1990). *The Politics of Disablement*. Macmillan.

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı. (2018). Samsun İli Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası.

Osborne, S. P. (2006). The new public governance? *Public Management Review*, 8(3), 377- 387.

Özcan, N., & Ak, N. (2017). Türkiye’de Ergenlerde İntihar Düşünceleri: Risk Faktörleri Ve Öngörü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 28(2), 85–92.

Öztürk, Ş. (2014). Sosyal korumada yeni sosyal risk yaklaşımı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 66–67, 43–74.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/28489/302990>

Öztürk, Ş. (2014). Sosyal korumada yeni sosyal risk yaklaşımı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 66–67, 43–74.

Perry, B. D., & Szalavitz, M. (2006). The Boy Who Was Raised as a Dog: And Other Stories from a Child Psychiatrist's Notebook. Basic Books.

PİRHA. (2023, 20 Eylül). TÜİK: Cinsel istismara maruz kalan çocuk sayısı son 9 yılda yüzde 287 arttı [pirha.org](https://pirha.org/tuik-cinsel-istismara-maruz-kalan-cocuk-sayisi-son-9-yilda-yuzde-287-artti-394539.html) [pirha.org](https://pirha.org/tuik-cinsel-istismara-maruz-kalan-cocuk-sayisi-son-9-yilda-yuzde-287-artti-394539.html). *Pir Haber Ajansı*. <https://pirha.org/tuik-cinsel-istismara-maruz-kalan-cocuk-sayisi-son-9-yilda-yuzde-287-artti-394539.html>

Portes, A., & Rumbaut, R. G. (2001). Legacies: The Story of the Immigrant Second Generation. University of California Press.

Putnam, R. D. (2000). Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. Simon & Schuster.

Sağlık Bakanlığı. (2020). Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Araştırması.

Salas-Wright, C. P., Vaughn, M. G., Hodge, D. R., & Perron, B. E. (2012). Religiosity profiles of American youth in relation to substance use, violence, and delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(12), 1560-1575. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9761-z>

Salas-Wright, C. P., Vaughn, M., & Maynard, B. (2013). (PDF) Religiosity and Violence Among Adolescents in the United States: Findings From the National Survey on Drug Use and Health 2006-2010. *Journal of Interpersonal Violence*, 1(23). <https://doi.org/10.1177/0886260513506279>

Smith, C., & Faris, R. (2002). Religion and American adolescent delinquency, risk behaviors and constructive social activities. *National Study of Youth and Religion*, 1(1). <https://open.bu.edu/items/bbf9f031-c013-41bf-8f37-a49bdea1f73d>

Sütçü, S., & Duyan, V. (2022). *Aile İçi Şiddet ve Boşanma Davalarının Görünmeyen Mağdurları: Çocuk Tanıklar*. Efe Akademi Yayınları.

Solak, A., Taylan, H. H., vd. (2019). Samsun ili Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası. Ankara: HEGEM Yayınevi

Solak, A. (2016). Şiddet Kültürü. Ankara: HEGEM Yayınevi Solak, A.,

(2018). Gençlik ve Şiddet. Ankara: Nobel Yayınevi

Soydemir, S. (2013). Risk kavramının toplumsal yansıması: Sosyal güvenlik ve sosyal yardımlaşma (Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Şişman, Y., Arun, M. O., Arun, Ö., Ergeç, E. H., & Akalın, M. (2018). Sosyal sorunlar. Anadolu Üniversitesi Yayınları. <https://aof.anadolu.edu.tr>

TÜİK (2020) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye istatistik verileri.

TÜİK (2016). Aile Yapısı Araştırması. Türkiye İstatistik Kurumu.

<https://www.tuik.gov.tr> TÜİK (2019). Ruh Sağlığı Araştırması. Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK (2019). Sağlık Araştırması. Türkiye İstatistik Kurumu. TÜİK (2020). Eğitim İstatistikleri. Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK (2020). Gençlik ve Dijital Medya Kullanım Araştırması. Türkiye İstatistik Kurumu. TÜİK (2021). Gençlik Araştırması. Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK (2021). Suç ve Suç Mağdurları Araştırması. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://www.tuik.gov.tr>

TÜİK (2022). Türkiye Çocuk Araştırması. Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK (2023). Suç ve Güvenlik İstatistikleri. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://www.tuik.gov.tr> Türkiye Diş Hekimleri Birliği. (2023). Şiddet Olaylarına Tanıklık.

Türkiye Gençlik Raporu. (2021). Gençlerin Sosyal Çevrelerinde Madde Kullanımına Maruz Kalma Durumu.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları, 2019* (No. 33739). Ankara: TÜİK. (5-17 yaş ekonomik faaliyette çalışan çocuk sayısı)data.tuik.gov.tr

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2022* (Haber Bülteni No. 49662). Ankara: TÜİK. (Çocuk suç ve mağduriyet verileri)pirha.org

Türkiye Psikiyatri Derneği. (2021). Ruh Sağlığı Raporu.

Umut Vakfı. (2021). Türkiye Silahlı Şiddet Haritası. <https://www.umut.org.tr>

UNICEF & SHÇEK. (2010). Çocuklara Karşı Şiddet Araştırması.

UNICEF. (2020). Türkiye'de Çocuklara Karşı Şiddet Durum Raporu.

United Nations Development Programme (UNDP). (2020). Human Development Report 2020.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2018). World Drug Report 2018.

Üzüm, A. (2023). *Dindarlık, Bilişsel Esneklik Ve Öfke Kontrolü İlişkisi Üzerine Bir Araştırma* [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Victor, C. R. (2012). Loneliness in care homes: A neglected area of research? *Aging*

Health, 8(6), 637-646.

Wang, C.-Y. (2024). Exploring the perspectives of emergency department nurses on implementing social risk screening (Doctoral dissertation, The University of Utah). <https://collections.lib.utah.edu/ark:/87278/s6xs9rxj>

World Health Organization (WHO). (2002). Active Ageing: A Policy Framework. World Health Organization (WHO). (2014). Social Determinants of Health Report.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, A., & Demirtaş, E. (2023). Suç Mağdurları Ve Toplumsal Destek: Türkiye Geneline Bir İnceleme. Sosyoloji Dergisi, 15(2), 12–30.

Yılmaz, A., & Demirtaş, E. (2023). Suç oranlarının Aile Yapısıyla İlişkisi: Türkiye'deki Veriler Üzerinden Bir İnceleme. Sosyoloji Dergisi, 12(3), 45–67.

Yılmaz, M., & Göktürk, İ. (2019). Sosyal problemler ve sosyal risk analizi: Kahramanmaraş kentsel alanı araştırması. Ankara: İksad Yayınları.

EKLER

EK 1: HEGEM ŞİDDET ANKETİ

ANKETE KESİNLİKLE İSİM YAZMAYINIZ

Bu anket, okul rehberlik hizmetlerinin nasıl olması gerektiğini yeniden belirlemek için hazırlandı. Sorulara vereceğiniz doğru cevaplarınızı çalışmaya yardımcı olacaksınız.

Teşekkürler...

Cevaplarınız: (1) Kötü (2) İyi

1. Bizi öldür, bağ kurduysanız?	25. Üste öncesi yıllarda, hayvanlara bilek zar verdiniz mi?
(1) Bana taktım (2) İki kardeş (3) Öğretmen (4) Ötmen ile	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
2. Erişilebilir, sevilir, dıy, sevilir, sevilir, dıy gibi sözlerle konuşan yolumuzda, sevilir sözleri, yolumuzda sevilir sözleri?	26. Size göre internet kullanım çocuklar için zararlı mıdır?
(1) Dıy ile sevilir: sevilir sözleri (2) Anlatılır: sevilir sözleri (3) Yolumuzda sevilir sözleri (4) Anne, baba ve çocuk var: sevilir sözleri	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
3. Bugüne kadar hiç okul dışı yaşamınız mı?	27. Kaçke hayatla olmasaydım, kaçke yaşamaydım... gibi duygular içinde olursunuz?
(1) Hayır (2) Bir kere (3) Bir kere (4) Bir kere	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
4. Ben 14 yaşta, aileme bir yandan bir yere gittiğim mi?	28. Yaşadığınız sosyal çevrelerde kayıtlı madde kullanımıyla tanıştınız mı?
(1) Erişilebilir (2) Bir kere (3) Bir kere (4) Bir kere	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
5. Önemli/Önemli değil olarak mı?	29. Çevrenizdeki bazı öğrenciler, diğer öğrencilere fiziksel şiddet uyguluyor mu?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
6. Kendinizi, okul ortamında gergin, mutsuz hissedersiniz mi?	30. Kendinizi, ev ortamında gergin veya mutsuz hissedersiniz mi?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
7. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	31. Kendinizi, ev ortamında gergin veya mutsuz hissedersiniz mi?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
8. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	32. Okul dışında/çevresinde şiddetle uğrama korkusu yaşıyor musunuz?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
9. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	33. Üste öncesi yıllarda yaşadığınız çevrelerde insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına tanık oldunuz mu?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
10. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	34. Yaşadığınız mahallede kavgaya ailemizden tanık oluyorsunuz mu?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
11. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	35. Diğer insanlara karşı, kızgınlık/öfke duyguları taşıdığınız olur mu?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
12. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	36. Diğer ülkelerden göç edenlerle ilgili okul ortamında ya da yaşadığınız diğer çevrelerde sorunlar yaşıyor musunuz?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla
13. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	37. Anne ve babanız arasında anlaşmazlık/gırtlak, sorunların en çok nasıl çözülüyor?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(1) Birbirine küsererek (2) Karşılıklı ağız münakaşası yaparak (3) Fiziksel şiddet uygulayarak (4) Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak
14. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	38. Kardeşinizle arasında anlaşmazlık/gırtlak, sorunlarınızı en çok nasıl görüyorsunuz? (Kardeşiniz yoksa bu soruyu boş bırakın)
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(1) Birbirine küsererek (2) Karşılıklı ağız münakaşası yaparak (3) Fiziksel şiddet uygulayarak (4) Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak
15. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	39. Okul arkadaşlarınız arasında anlaşmazlık/gırtlak, sorunlarını en çok nasıl görüyorsunuz?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(1) Birbirine küsererek (2) Karşılıklı ağız münakaşası yaparak (3) Fiziksel şiddet uygulayarak (4) Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak
16. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	40. Önemli bir sıkıntınızı öncelikle kiminle paylaşmayı tercih edersiniz?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(1) Anne (2) Baba (3) Arkadaş (4) Rehber Öğretmen
17. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	41. Size göre, insanların suç işlemekten alıkoyma en önemli faktör (korku) hangisidir?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(1) KastenCeset korkusu (2) Allah korkusu (3) Aile korkusu (4) Topkandan dışlanma korkusu
18. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	42. Ailenizde, kendi ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde engelli/ hasta birey var mı?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hayır (1) Evet, babam (2) Evet, annem (3) Evet, kardeşim
19. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	43. Ailenizde son 15 yıl içinde, suça karışan birisi oldu mu?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hayır (1) Evet, babam (2) Evet, annem (3) Evet, kardeşim
20. Ailemizden -evimizde olduğu gibi- ailemizden bir kişiyle yaşamaya başladık mı?	44. Ailenizde son 15 yıl içinde, suça mağduru olan birisi oldu mu?
(1) Hayır (2) Hayır (3) Hayır (4) Hayır	(0) Hayır (1) Evet, babam (2) Evet, annem (3) Evet, kardeşim
21. Geçmişte kasıtlı olarak (elinizi, kafanızı bir yere vurma, sapını ydama, vb. Bir şekilde) kendinize fiziksel zarar verdiniz mi?	45. Siz geçmişte, herhangi bir suç olayının (Fiziksel, cinsel...) mağduru oldunuz mu?
(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla	(1) Evet, bir kere (2) Evet, iki kere (3) Evet, birden fazla (4) Hiç olmadım
22. Anlaşmazlık, karışmazlık duygularını yaşıyor musunuz?	46. Çevrenizdeki öğrenciler, deli/ kasi/ alet taşıyor mu?
(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla	(0) Hayır (1) Evet, çok az (2) Evet, çok fazla (3) Evet, yandan fazla
23. Geçmişte hangi sıklıkla, şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynadınız?	47. Vücudunuzda hangi izler var? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.)
(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla	(1) Döme var (2) Jilet izi var (3) Darı yara izi var (4) Herhangi bir iz yok
24. Üste öncesi yıllarda, eşyalarla bilek zar verdiniz mi?	
(0) Hiç (1) Az (2) Fazla (3) Çok Fazla	

Bu anket, okul rehberlik hizmetlerinin nasıl olması gerektiğini yeniden belirlemek için hazırlandı. Sorulara vereceğiniz doğru cevaplarınızla çalışmaya yardımcı olacaksınız.

Teşekkürler...

1. Siz dahil kaç kardeşiniz? 1) Ben tekim 2) İki kardeşiz 3) Üç kardeşiz 4) Üçten fazla Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4	7. Çocukken/gençken travmatik bir olay (kaza, sakatlık, yaralanma vb.) yaşadınız mı? 1) Bir kez 2) İki kez 3) Bir çok kez 4) Hiç yaşamadım Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4
2. Son yirmi yılda göç ettiniz mi? 1) Etmedik 2) Bir kere 3) İki kere 4) İki kere fazla Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4	8. Ailenizde engelli veya yataklı hasta var mı? 1) Evet babam 2) Evet annem 3) Evet kardeşim 4) Hayır Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4
3. Eğitim durumunuz nedir? 1) İlkokul mezunu 2) Ortaokul mezunu 3) Lise mezunu 4) Üniversite mezunu Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4	9. Vücudunuzda hangi izler var? 1) Dövme 2) Yaralanma 3) Jilet izi 4) Bir iz yok Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4
4. Gelir durumunuz sizce hangi düzeydedir? 1) Çok düşük düzeyde 2) Düşük düzeyde 3) Orta düzeyde 4) Çok yüksek düzeyde Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4	10. Siz psikolojik sorunlarınızdan dolayı tedavi gördünüz mü? 1) Evet bir kez 2) Evet; iki kez 3) Evet; daha çok 4) Hiç görmedim Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4
5. Anne babanızın anlaşmazlıklarını gözme peki nasıldır? 1) Kızarak 2) Münakaşa yaparak 3) Fiziksel şiddet uygulayarak 4) Konuşarak Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4	11. Geçmişte suça katan bir yakınınız oldu mu? 1) Hayır 2) Evet; babam 3) Evet; annem 4) Evet; kardeşim Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4
6. Varsa kardeşinizde anlaşmazlıklarını nasıl gözerdiniz? 1) Kızarak 2) Münakaşa yaparak 3) Fiziksel şiddet uygulayarak 4) Konuşarak Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4	12. Geçmişte suç mağduru olan bir yakınınız oldu mu? 1) Hayır 2) Evet; babam 3) Evet; annem 4) Evet; kardeşim Cevabınız : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

Aşağıdaki soruların hemen yanına olan harfler;	Hiç bir zaman	Yılda bir kaç kez	Ayda bir kaç kez	Haftada bir kaç kez
0= Hiçbir zaman 1= Yılda bir kaç kez 2= Ayda bir kaç kez 3= Haftada bir kaç kez anlamına gelmektedir. Sizden tek bir şık işaretlemenizi ve doğru bilgi vermenizi rica ediyoruz.				
13. Annenizden ne sıklıkta fiziksel şiddet gördünüz?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
14. Babanızdan ne sıklıkta fiziksel şiddet gördünüz?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
15. Varsa; Ağabeyinizden ne sıklıkta fiziksel şiddet gördünüz? (Etkili cevaplamayınız)	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
16. Varsa; Abanızdan ne sıklıkta fiziksel şiddet gördünüz? (Etkili cevaplamayınız)	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
17. Öğretmenlerinizden ne sıklıkta fiziksel şiddet gördünüz?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
18. Akademiğinizden ne sıklıkta fiziksel şiddet gördünüz?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
19. Siz arkadaşlarınızla ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
20. Anne-babanız arasında şiddetle tanıştınız mı?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
21. Anneniz evde ne sıklıkta öfke davranışlar sergiler?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
22. Babanız evde ne sıklıkta öfke davranışlar sergiler?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
23. Siz evinizde ne sıklıkta öfke davranışlar sergilersiniz?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
24. Geçmişte kendinize ne sıklıkta fiziksel zarar verdiniz?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
25. Karamsarlık duygularını hangi sıklıkta yaşarsınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
26. Hangi sıklıkta kendinizi sevgi/sevinç dolu hissedersiniz?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
27. Çocukken hangi sıklıkta kavgaya katıldınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
28. Anneniz başkasının yanında size fiziksel şiddet uyguladı mı?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
29. Babanız başkasının yanında size fiziksel şiddet uyguladı mı?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
30. Çocukluğunuzda eyselere ne sıklıkta zarar verdiniz?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
31. Çocukken hayvanlara ne sıklıkta zarar verdiniz?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
32. Geçmişte ne sıklıkta psikolojik sorunlar yaşadınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
33. Geçmişte ne sıklıkta intihar duygusu yaşadınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
34. Hangi sıklıkta saldırganlık duyguları yaşadınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
35. Kendinize jilet vb. cisimle hangi sıklıkta zarar verdiniz?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
36. Geçmişte keyif verici maddeleri ne sıklıkta kullandınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
37. Geçmişte hangi sıklıkta cinsel tacize uğradınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
38. Kendinizden nefret etme hissi ne sıklıkta yaşarsınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
39. Ne sıklıkta başkalarına karşı nefret hissi yaşarsınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
40. Hangi sıklıkta suçluluk duyguları yaşarsınız?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3

Sevgili gençler; kodlama yaparken kurgun kalemle kutucuğları aşağıdaki örnek işaretlemelerdeki gibi tam doldurmanız rica ederiz.

KODLAMA ÖRNEKLERİ	
☒	DOĞRU
☐	YANLIŞ
☒	YANLIŞ
☐	YANLIŞ
☒	YANLIŞ
☐	YANLIŞ

Anketimize Katıldığınız İçin Teşekkür Ederiz

